

TAKDİM

Hayırlı bir aile miyiz?

Bu soruyu kime sorabiliriz?

Elbette aileyi oluşturan iki temel direğe...

Kimdir bu iki temel direk?

Ben ve eşim, sen ve hanımın...

Çünkü ailenin hem temeli, hem de ayakta tutan direkleridirler bu iki insan.

Öyle ise aile demek, hanımla bey demektir. Ailenin, içinde bir ömür tükettiği yuvanın bir cennet bahçesi olması, ya da cehennem çukuruna dönüşmesi bu iki insanla olur.

Kadın ve erkek bir bütünün iki ayrı parçasıdır. Onlar iki ayrı ceset, tek ruhturlar. Allah, kadını erkeğe eş olarak yaratmıştır. O, kalbi iman ile süslendiği, kafası ilimle donatıldığı zaman melekler kadar ulvi, eşsiz bir varlık haline gelmiş olacaktır.

Kadın, geleceğimiz, ümidimiz çocuklarımızın eğitimi; hanenin huzur, güven ve ahengi; toplumun emniyeti adına

insanlık mektebinin ilk hocası ve terbiyecisidir.

Mehir Vakfı kurulduğu günden bu yana kadın ve aile konusuna özel bir önem vermiştir. İhtiyaç sahibi gençlerin evlenmelerine katkı sağlamanın yanı sıra, kadın ve aile sorununa açılım sağlamak amacıyla bir takım ilmi, kültürel etkinlikler yapmıştır ve yapmaktadır.

Elinizdeki bu eser, görevi gereği hanımların sorularına ve sorunlarına muhatap olan yazarın notlarından oluşmaktadır. Vakıf olarak, bu çalışmayı yayınlamaktaki amacımız, toplumumuzun öz değerleriyle buluşabileceği bir köprü oluşturmaktır.

Bu köprü görevini, yıllardır azimle yürüten Mütevelli Heyeti, Danışma Kurulu, İlim Heyeti üyelerine ve Vakıf çalışanlarına gönül dolusu teşekkürler ediyorum...

Vakfımıza her türlü katkıyı sağlayan gönül dostlarımıza müteşekkir olduğumu ifade ediyorum...

Gayret bizden, başarı Allah'tandır...

Mustafa Özdemir

Mehir Vakfı Genel Başkanı

YAYGIN İNANIŞLAR

J

Kadın erkeğin kaburga kemiğinden mi yaratılmıştır?

Allahu Teâla Kur'an-ı Kerim'de insanın yaratılış evrelerini farklı ayetlerde anlatmıştır. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

“Andolsun biz insanı, çamurdan (süzülüp çıkarılmış) bir özden yarattık...”¹

1 Müminûn, 23/12

“... Sizin O’ndan başka tanrınız yoktur ve O sizi yerden (topraktan) yarattı.”²

“O Allah ki yarattığı her şeyi güzel yapmış ve ilk başta insanı çamurdan yaratmıştır.”³

“Andolsun biz insanı (pişmiş) kuru bir çamurdan, şekillenmiş kara balçıktan yarattık.”⁴

“Kaynaşmanız için size kendi (cinsinizden) eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet peyda etmesi de onun varlığının delillerindedir.”⁵

Görüldüğü üzere ayetler kadın-erkek ayrımı yapmadan insanın yaratılışından söz etmiş; onun da topraktan yaratıldığına farklı şekillerde vurgu yapmıştır.

Ancak Nisa suresi 1. ayette geçen “Ey insanlar! Sizi bir tek candan yaratan, ondan eşini vareden ve ikisinden birçok erkek ve kadın türeten Rabbinizin buyruklarına uyun” ifadesi ile Araf Suresi 189. ayette geçen “Sizi bir tek nefisten yaratan ondan da yanına huzur bulsun diye eşini yaratan O’dur” ifadesi pek çok tefsirci tarafından kadının (yani Havva’nın) Âdem’in kaburga kemiğinden yaratıldığı şeklinde anlaşılmıştır. Bu anlamı desteklemek üzere tefsirciler; “Kadın kaburga kemiği gibidir. Düzeltmeye çalışırsanız kırarsınız ki; onu kırmak boşamaktır.”⁶, “Kadınlara iyi davranın. Çünkü kadın kaburga kemiğinden yaratılmıştır. Kaburga kemiğinin en eğri tarafı üst tarafıdır. Onu doğrultmaya kalkarsan kırarsın. Kendi haline bırakırsan sürekli eğri kalır. O halde kadınlara karşı iyi davranın”⁷ gibi hadisleri kullanmışlardır.

2 Hûd, 11/61

3 Secde, 32/7

4 Hicr, 15/26

5 Rum, 30/21

6 Müslim, Rada, 18

7 Buhârî, Enbiyâ, 1; Nikâh, 80; Müslim, Radâ, 60; İbn Mâce, Tahâret, 77; Dârimî,

Kitab-ı Mukaddes'te geçen "Ve Rab Allah, adamın üzerine derin uyku getirdi ve o uyudu ve onun kaburga kemiklerinden birini aldı ve yerini etle kapadı. Ve Rab Allah Adamdan aldığı kaburga kemiğinden bir kadın yaptı ve onu adama getirdi. Ve adam dedi: "Şimdi bu benim kemiklerimden kemik ve etimden ettir; buna nisa denilecek çünkü o insandan alındı"⁸ ifadeleri yukarıda bahsi geçen ayeti anlamlandırırken tefsircileri etkilemiştir. Ancak ayette geçen "ondan da eşini yaratan" ifadesini "onun bir parçasından" (mesela kaburgasından) şeklinde değil, "onun özünden, ona benzer (misli) olan asıldan ve kökten yaratan" şeklinde anlamak gerekir. Nitekim "Onlara ısınıp kaynaşasınız diye size kendi türünüzden (nefislerinizden) eşler yaratıp aranızda sevgi ve şefkat duyguları yerleştirmesi de O'nun kanıtlarındandır" mealindeki ayette⁹ bu kelime aynı anlamda kullanılmıştır.¹⁰

Söz konusu ayeti anlamlandırırken tefsirciler genel olarak ikiye ayrılır:¹¹

- a- Klasik tefsircilerin çoğu nefis kelimesiyle kastedilenin Âdem olduğu; Havva'nın da Âdem'den yaratıldığı görüşünü benimserler. "Kadın kaburga kemiğinden yaratılmıştır" hadisini de görüşlerine delil getirirler.
- b- Ayette geçen "Ondan da eşini vareden" ifadesi "onun kendi cinsinden" yani aynı cinsten anlamına gelir. Bu görüşü Ebû Müslim İsfahâni benimsemiş ve şu ayeti de delil göstermiştir: "Size içinizden bir elçi göndermişti."¹² Bu ayette de aynı ifade yani "min" edatı

Nikâh, 35; Ahmed b. Hanbel, 5/8

8 Kitâb-ı Mukaddes, Tekvin, 2, Bab 21-23

9 Rûm, 30/21

10 Heyet, Kuran Yolu, 2/6

11 Fahreddin Râzi, Tefsir-i Kebir, 9/131

12Âl-i İmran, 3/164

kullanılmıştır. Bu ayet, size sizin gibi insan olan sizin türünüzden bir elçi göndermiştir anlamına gelir. O halde yaratılışla ilgili ayeti de kendi cinsinden yani, insan olan bir eş yarattı şeklinde anlamının sakıncası yoktur. Nitekim Muhammed Abduh da bu görüşü benimsemiştir.¹³

Ayette geçen “nefs” kelimesinin can, ruh, akıl, canlı varlık, canlı, insan, şahıs, şahsi kimlik, insanlık, hayat özü ve temel ilke gibi pek çok farklı anlamının olması ayetin iki şekilde de anlaşılabilmesine imkân sağlamaktadır.

Konu ile ilgili hadisler de açık olarak kaburga kemiğinden yaratılma olayına delil olamazlar. Şöyle ki; kadın-kaburga kemiği benzetmesini anlatan hadislerin hepsi Ebû Hüreyre tarafından rivayet edilmektedir. Yani ilk kaynak Ebû Hüreyre olmasına rağmen kimi hadislerde “Kadın kaburga kemiğinden yaratılmıştır” denmektedir. Tek râviden rivayet edilen hadisin bu tür değişikliklere uğraması dikkat gerektiren bir durumdur. Bize göre hadisin aslı “kadın kaburga kemiği gibidir” şeklinde iken daha sonraki râviler Kitab-ı Mukaddesteki bilgiyle bu hadisin örtüştüğünü düşünerek yanlış sonucu hadisi bu şekilde aktarmaya başlamışlardır. İbn İshak da bu rivayetlerin Yahudilerden nakledildiğini söylemiştir.

Bu durumda Kuran’da da sünnette de kadının kaburga kemiğinden yaratıldığına dair açık bir ifade yoktur. Peygamberimizin kadın kaburga kemiği gibidir benzetmesi, farklı zaman ve konularda yaptığı benzetmelerden biridir ve Efendimizin Veda haccı esnasında hanımları “kristal cam bardaklara benzetmesinin” bir başka biçimidir. Kaburga benzetmesiyle Peygamberimiz, hanımların doğuştan itibaren

13 Reşit Rıza, Tefsir-i Menâr, 4/330-331

eğri, düzeltilmesi gereken bir varlık olduğuna değil; hanımların nazik, ince, alıngan ve kırılğan olduğuna, bundan dolayı hanımlarla ilişkilerinde erkeklerin daha kibar davranmaları gerektiğine işaret etmektedir.

Özetle ayet Havva'nın (ya da kadının) Âdem'in (yani erkeğin) kaburga kemiğinden yaratıldığına delil olamaz. Konuyla ilgili delil getirilen hadislerde ise kadınların erkeklerden farklı özellik ve yapıda olduğu bunun değiştirilmesinin mümkün olmadığı bir benzetme yoluyla anlatılmıştır. Yoksa bu hadisler Kitab-ı Mukaddes'te anlatılan hikâyeyi onaylıyor değildir.¹⁴

J

İslam'da kadın ve erkek yaratılış amacı bakımından eşit midir, yoksa kadın erkek için mi yaratılmıştır?

İnsanın yaratılış amacı Kur'an'da açıkça ifade edilmiş ve bu ifadede kadın ve erkek ayrımı yapılmamıştır. Bazı ayetlerde ise erkeklerin ardından kadınlar özellikle zikredilerek; yaratılış amacı, amellerin karşılığını alma, mükâfat ve ceza konularında kadın ve erkeğin arasında hiçbir ayrım yapılmadığı açıkça ortaya konmuştur.

“Müslüman erkekler ve Müslüman kadınlar, iman eden erkekler ve iman eden kadınlar, Allah'a itaat eden erkekler ve itaat eden kadınlar, doğru erkekler ve doğru kadınlar, sabırlı erkekler ve sabırlı kadınlar, saygılı erkekler ve saygılı kadınlar,

14 Konuyla ilgili geniş bilgi için bkz: Şule Uysal, Kadın ve Aile İlmihali, 7-13

oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar, iffetlerini koruyan erkekler ve iffetlerini koruyan kadınlar, Allah'ı çokça zikreden erkekler ve kadınlar var ya; İşte Allah bunlar için bir başlangıç ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır.”¹⁵

Ayetin açık ifadesine göre, amellerinin karşılığını alma konusunda kadın ve erkek eşittir.

Kadın ve erkek insan olmak bakımından da birbirine eşittir. Çünkü Allah; “Ey insanlar! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık ve birbirinizle tanışmanız için sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık. Muhakkak ki Allah yanında en değerli olanınız, ondan en çok korkanınızdır.”¹⁶ buyurmuştur.

Kur'an-ı Kerim'deki ayetlerin bütünü ve Peygamberimizin hadisleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde; insan olma, dinle muhatap olma ve amellerinin karşılığını alma konusunda kadın ve erkeğin birbirinden farkı yoktur. İslam'ın insana verdiği değer her ikisine de paylaştırılmış her ikisi de Allah'a kulluk etmek üzere yaratılmışlardır. Kadın erkek için ya da erkek kadın için değil, her iki cins de kulluk için ancak birbirlerini tamamlamak üzere yaratılmışlardır. Yaratılıştaki gelen biyolojik farklılıkları üstünlük sebebi değil, Allah'ın belli hikmetlerinin gereğidir.

J

Hz. Âdem'in Cennet'ten çıkmasına sebep olan Havva annemiz midir? Şeytan önce onu kandırmış, O da eşi Âdem'i mi kandırmıştır?

¹⁵Ahzab, 33/35

¹⁶Hucurât, 49/13

Hız. Âdem'i Havva'nın kandırıp Cennet'ten kovulmasına sebep olduğu ve bugün yaşadığımız tüm sıkıntıların sebep ve sorumlusunun Havva olduğu inancı Yahudi ve Hıristiyan kültürünün benimsediği temeli ve dayanağı olmayan bir inançtır.

Kur'an-ı Kerim, ilk insan olan Âdem'in ve sonra Havva'nın yaratılışı ve Cennet'ten kovulması süreçlerini hiçbir şüpheye yer bırakmayacak kadar açık bir biçimde hem de farklı surelerde birden fazla yerde işlemiş, hiçbir yerde de ne direkt ne de dolaylı olarak Havva'nın Âdem'i (a.s.) kandırduğuna dair bir işaretle bulunmamıştır. Ayetlerde şöyle buyrulur:

“Ve dedik ki: Ey Âdem! Sen ve eşin Cennet'te yerleşin. İkiniz de ondan, neresinden dilerseñiz bol bol yeyin, ama şu ağaca yaklaşmayın. Yoksa zalimlerden olursunuz. Fakat şeytan oradan ikisinin ayağını kaydırđı ve böylece onları içinde buldukları bolluktan çıkardı. Biz de: Haydi bazınız bazınıza düşman olarak inin ve size yerde bir zamana kadar bir karar ve bir nasip alma var! dedik.”¹⁷

Bakara Suresinde de, aynı olayın anlatıldığı Araf suresinde de günahın birlikte işlendiğine işaret edilirken Taha suresinde sanki birinci derecede sorumlu olanın Âdem (a.s.) olduğuna işaret vardır. Ayetlerde şöyle buyrulur:

“Andolsun biz bundan önce Âdem'e ahit vermiştik, fakat o unuttu. Biz onda bir kararlılık bulmadık. Hani biz meleklere “Âdem'e secde edin” demiştik. İblis dışında diğerleri secde etmişlerdi. O ayak diremişti. Bunun üzerine dedik ki: “Ey Âdem! Bu, gerçekten sana ve eşine düşmandır.

17 Bakara, 2/35-36

Sakın sizi cennetten sürüp çıkarmasın, sonra mutsuz olursunuz.” Şüphesiz ki senin acıkmaman ve çıplak kalmaman orda (Cennet’te kalmana bağlı)dır. Ve gerçekten sen burada susamayacaksın ve güneş altında yanmayacaksın da. Sonunda şeytan ona vesvese verdi, dedi ki: “Sana sonsuzluk ve yok olmayacak bir mülkü haber vereyim mi?” böylece ikisi de ondan yediler, hemen ardından ayıp yerleri kendilerine açılıverdi, üzerlerini Cennet yapraklarından yamayıp örtmeye başladılar. Âdem, Rabbine karşı gelmiş oldu da şaşırıp kaldı. Sonra Rabbi onu seçti, tövbesini kabul etti ve doğru yola ilettili.”¹⁸

Bizim ilk ve en kesin bilgi kaynağımız olan ayetlerde Havva’nın suçlu olduğuna dair hiçbir işaret olmadığına göre kadın olsun, erkek olsun hiçbir müslümanın yabancı kaynaklı dayanaksız görüşlere meyletmemesi gerekir. Çünkü söz konusu bu görüşler dayanaksız olduğu gibi Kur’an’ın açıklamalarıyla da taban tabana zıttır.

J

Bir hadiste kadının uğursuz olduğu bildiriliyor mu? Kadın neden uğursuz olabilir?

“Uğursuzluk evde, kadında ve attadır”, “Hastalıkta bulaşıcılık yoktur. Herhangi bir şeyde uğursuzluk da yoktur. Uğursuzluk ancak üç şeydedir: Kadında, evde ve hayvanda”, “Uğursuzluk eğer herhangi bir şeyde olsaydı, kadında, atta ve evde olurdu” gibi hadisler sahih ve muteber sayılan hadis

18 Tâhâ, 20/115–122

kaynaklarında geçmektedir.

Ancak hadislerin bu haliyle biraz problemlili görüldüğü ve peygambere ait olamayacağı gerçeği ortadadır. Nitekim konuya açıklık kazandıran iki ayrı hadis ise durumu şöyle açığa kavuşturmaktadır:

Ebu Hassan'dan rivayet edildiğine göre; “Beni Amir'den iki erkek Hz. Aişe'ye gelmiş ve Ebû Hureyre'nin Hz. Peygamber'den “Uğursuzluk, evde, kadında ve attadır” şeklinde hadis nakledildiğini haber vermişlerdir. Buna çok öfkelenen Hz. Aişe; ‘Kur'an'ı Ebu'-Kasım'a indiren Allah'a yemin ederim ki, Rasulullah (s.a.v.) asla böyle bir şey söylemedi. Fakat O, “Cahiliye dönemi insanları kadında, ata ve evde uğursuzluk bulunduğuna inanırlardı” buyurdu’, demiş ve bundan sonra Hadid Suresinin 22. ayetini (“Ne yeryüzünde, ne de nefislerinizde bir musibet başa gelmez ki biz onu vücuda getirmeden önce bir kitapta yazılmış olmasın. Şüphesiz bu, Allah'a göre kolaydır.” mealindeki ayeti) okumuştur.”¹⁹

Hız. Aişe'den gelen bir diğeri rivayet ise şöyledir: “Hz. Aişe'ye Ebû Hureyre'nin Rasulullah'ın; “Uğursuzluk üç şeydedir; evde, kadında ve atta.” buyurduğunu naklettiği bildirildi. Hz. Aişe: Ebû Hureyre ezberlemedi. Rasulullah (s.a.v.) Yahudilerin uğursuz saydığı şeylerden söz ediyor ve “Allah Yahudileri kahretsin. Onlar, uğursuzluk üç şeydedir; kadında, evde ve atta derler.” diyerek Yahudilere beddua ediyordu. Bu sırada Ebû Hureyre içeriye girdi. Hadisin sonunu duydu başını duymadı demiştir.”²⁰

Son iki rivayetin açıkça ortaya koyduğu üzere Peygamber Efendimiz hiçbir nesneye uğursuzluk atfetmemiş, aksine uğursuzluk inancının cahiliye ve Yahudi inancı olduğunu söyleyerek reddetmiş ve ümmetini bu konuda

19 Ahmed b. Hanbel, 6/240

20 Tayâlisî, Müsned, 215

uyarmıştır. Ancak bazı sahabiler yanılarak hadisi farklı bir şekilde aktarmış ve bu yanlış aktarılan hadislerle dayanılarak kadında uğursuzluk olduğu inancı belli çevrelerde yaygınlaşmıştır. Ancak görüldüğü üzere inancın dini bir kaynağı olmadığı gibi aksine, Peygamberimiz bu inancı reddetmiş, bu inanca sahip olan Yahudilere de beddua etmiştir.

J

Nazar var mıdır, varsa nasıl korunabiliriz?

Nazarın varlığında şüphe yoktur. Nitekim bu tecrübelerle ve nakli delillerle sabittir. Peygamberimiz: “Kendisinin ve Müslüman kardeşinin bir şeyi bir kimsenin hoşuna giderse, ona bereketle dua etsin. Çünkü nazar hakır” buyurmuştur.

Nazardan korunmak için Rasulullah Ayetü'l-Kürsi, İhlas, Felak ve Nas surelerini okumuş ve ashabına da bu sureleri okumayı emretmiştir.

J

Rukye ile tedavi caiz midir?

Rukye; dilimizde okumak, üfleme, efsun yapmak, dua etmek gibi kelimelerle karşılaşılır. Rukye ile tedavi; ayetlerle ya da farklı dualar okuyup üfleyerek hastayı tedavi etmektir.

Rukye ile tedavi caizdir. Delili ise Peygamber Efendimizin öğretileridir. “Bir keresinde Cafer b. Ebi Talib’in iki oğlu Rasulullah’ın yanına getirilmiş, Rasulullah dadılarına çocukların neden bu kadar zayıf olduklarını sormuş. O da;“Ey Allah’ın Rasulü, Onlara hemen nazar değiyor, senin onayını almadan da onları şifa niyetiyle okutamadık” demiştir. Peygamberimiz de; “Onları okutun. Eğer kaderin önüne geçebilecek bir şey olsaydı, onu kesinlikle nazar geçerdi” buyurmuştur.”²¹

Aynı şekilde hastalıktan korunmak üzere Peygamberimizin İhlas, Felak ve Nas surelerini okuduğu rivayet edilmiştir.

Hız. Aişe’nin bildirdiğine göre; Peygamber Efendimiz rahatsızlandığında muavvizât (İhlas, Felak ve Nas) surelerini okur ve üflerdi. Ağrıları daha da arttığında Aişe (r.a.) okur ve bereketini umarak kendi eliyle onu sıvazlardı.²² Hadislerin bize açıkça gösterdiğine göre Peygamber Efendimiz, hastalıkların tedavisi için dua okumayı ve okutmayı caiz görmüş hatta bunu teşvik etmiştir.

Ancak günümüzde yaygın olan şekliyle para karşılığında okumanın, hatta bunu meslek edinip insanlara hastalıkları kesinlikle iyileşecekmiş gibi büyük ümitler vermenin caiz olduğunu söylemek mümkün değildir.

J

Dul olan ve yetim çocukları bulunan hanımların

²¹ Muvatta, Ayn, 3

²² Buhârî, Meğâzî, 83; Müslim, Selam, 51; Ebû Dâvud, Tıb, 19; Muvatta, Ayn, 10; Ahmed b. Hanbel, 6/106

sorgusuz cennete gireceği doğru mudur?

Dul ve yetimleri olan hanımların sorgusuz cennete gireceklerine dair değil, ancak kıyamet günü peygamberimizle birlikte olacaklarına dair müjdeler vardır.

Avf b. Malik'ten rivayet edildiğine göre Rasulullah şöyle buyurmuştur: “Ben ve (dul kaldığı için çektiği sıkıntıdan) benzi solmuş kadın; yetimleri büyüyünceye veya ölünceye kadar kendini onlara vakfeden, mevki sahibi, soylu ve güzel bir kadın, kıyamet günü şu iki parmak gibi birbirimize yakınız.”²³

Eşi öldüğü veya eşinden ayrıldığı için dul kalan ve çocuklarını kendi başına büyütmek zorunda kalan kadın gerçekten ağır bir görev yüklenmiştir. İmkânı olduğu halde çocuklarını ezdirmemek ya da onlara daha fazla özen göstermek için evlenmeyen hanım, çocuklarını dindar, güzel ahlaklı ve başarılı bir biçimde yetiştirmek için bu dünyada sürekli sıkıntılara katlanacaktır. Çocuklarını daha iyi yetiştirmek için katlandığı sıkıntılara ahirette karşılık olarak, Peygambere yakınlığı kazanacaktır. Çünkü yetimler diğer çocuklara nazaran daha kırgın, daha alıngandır ve şefkate, sevgiye daha çok muhtaçtır.

Peygamber Efendimiz sürekli olarak yetimlere iyi davranılmasını tavsiye etmiştir. Bir hadisi şerifte şöyle der Rasulullah: “Müslümanlar hakkında en hayırlı ev; içinde kendisine iyi bakılan bir yetimin bulunduğu evdir. Müslümanlar hakkında en kötü ev ise; içinde kendisine iyi davranılmayan bir yetimin bulunduğu evdir. Ben ve yetime bakan, cennette şu iki parmak gibiyiz.”²⁴

²³ Ebû Dâvud, Edeb, 121

²⁴ İbn Mâce, Edeb, 6

Yetimin bulunduğu evde yetimlere iyi davranılmalıdır. Eğer yetim evinde bile iyi muamele görmüyorsa hayata karşı kırılabilirliği artar. İnsan psikolojisini iyi bilip muhatabının durumuna göre konuşan Peygamber Efendimiz, kendisi de yetim olarak büyüdüğü için olsa gerek, yetimlerin terbiyesine, onlarla ilişkilere sürekli dikkat çekmiş, mallarını yemeyi yasakladığı gibi onlara şefkatli ve merhametli davranılmasını emretmiştir. Çünkü yetim babası olmadığı için zaten mutsuz ve kırgındır. Çevreden göreceği herhangi bir olumsuz davranış onu derinden yaralayabilir. Bu nedenle yetim için sevgi ve şefkat dolu bir sosyal çevre her zaman sağlanamaz ama böyle bir ev ortamı sağlanabilir. Bu konuda da en büyük görev anneye düşer. Çocuklarının rahat edemeyeceğini bile bile evlenmek, belki anneyi sorumluluk altına bile sokabilir. Yani anne sırf çocuklarının rahatı için evlenmekten uzak durursa, yetimleri için büyük fedakârlık yapmış olacak ve bunun karşılığını alacaktır.

Ancak bütün bu anlattıklarımızdan dul olan hanımların çocuklarının rahatı için evlenmekten kaçınmaları gerekir gibi bir sonuç çıkarılmamalıdır. Aksine bazen çocuklar için annenin evlenmesi ve bir aile ortamının oluşturulması, maddi imkânların iyileştirilmesi daha iyi olabilir. Bu nedenle her hanım içinde bulunduğu duruma, kendisinin ve çocuklarının şartlarına göre karar verir; gerekirse evlenir, gerekirse evlenmeden çocuklarını yalnız büyütmeğe talib olur.

J

Benim annem ve babam Hıristiyan, ben de Hıristiyan'dım, yeni Müslüman olup evlendim. Dinimin emirlerini doğru öğrenip yaşamaya çalışıyorum. Benim

anne ve babamla görüşmem, onlara sevgi ve saygı göstermem hatta onlara hediye alıp para yardımı yapmam doğru mudur?

İslam dini her zaman için anne-babaya ve haklarına özel bir önem vermiş, Kur'an-ı Kerim de Müslüman-gayrimüslim ayrımı yapmadan, Allah'a itaatten sonra ana-babaya iyiliği emretmiştir. Yani iyilik yapmak için anne-babanın Müslüman olması şart değildir. Nitekim Lokman suresi 15. ayette de Allah-u Teala şöyle buyurur: “Eğer onlar (anne-baba) seni; hakkında bilgin olmayan bir şeyi (körü körüne) bana şirk koşman için zorlarsa, onlara itaat etme. Ama onlara dünyada iyi muamele et.” Peygamberimiz döneminde de sizin sorunuza benzer sorular Efendimize sorulmuştu. Şöyle ki;

Esma b. Ebi Bekir (r.a.) diyor ki; Rasulullah'ın (s.a.) zamanında Kureyş müşrikleriyle yapılan antlaşma süresi içinde annem müşrik iken yanıma geldi. Ben, Rasulullah'tan (s.a.) fetva isteyerek dedim ki;

— Ya Rasulullah! Annem rağbet ederek (iyilik ve yardım umarak) yanıma geldi. Anneme iyilik ve yardımda bulunabilir miyim? Rasulullah (s.a.):

— Evet, annene yardımda bulun! buyurdu.²⁵

Esma Hanım, annesiyle görüşme, onu eve alma ve onun hediyelerini kabul etme konusunda acele etmemiş, meselenin dini hükmünü öğrenmek için Peygamber Efendimize müracaatta bulunmuştur. Bu soru üzerine şu ayeti kerime nazil olmuştur: “Allah sizinle din uğrunda savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlara iyilik yapmanızı ve onlara

²⁵ Buhârî, Hibe, 29; Müslim, Zekât, 50; Ebû Dâvud, Zekât, 34; Ahmed b. Hanbel, 6/344

adaletle muamele etmenizi yasaklamaz. Çünkü Allah, adil olanları sever.”²⁶

Ayetlerin ve Peygamber Efendimizin de açıkça ifade ettiği üzere dininden dönme konusunda herhangi bir baskı yapmadıkları sürece, gayr-i müslim de olsa anne baba ile iyi ilişkilerin sürmesine gayret etmek ve onları da dine ısındırmak için onlara güzel örnek olmak ve dini doğru temsil etmek gerekir.

J

Hanımların kabir ziyareti caiz midir?

Hanımların kabir ziyareti ile ilgili Peygamberimizin birbirinden farklı bazı ifadeleri vardır.

Rasulullah kabirleri çokça ziyaret eden kadınlara lanet etmiştir.”²⁷ Rasulullah Hz. Aişe’ye: “Rabbin, Baki (kabristanı) yatanlarına giderek onlar için istiğfarda bulunmanı sana emrediyor” dedi. Hz. Aişe diyor ki: “Ben de: -Onlara ne diyeyim ya Rasulallah? diye sordum. “Rasulullah: “Bu diyarda yatan müminlere ve Müslümanlara selam olsun. Allah bizim geçmişlerimize de, geleceklerimize de rahmet eylesin. Bizler de –inşallah- elbette sizlere katılacağız, de” buyurdu.”²⁸

Bir defasında Abdullah İbn Ebi Müleyke, Hz. Aişe kabristandan gelince; “Nereden geliyorsun ey müminlerin

²⁶ Mümtehine, 60/8

²⁷ Tirmizî, Cenâiz, 61; İbn Mâce, Cenâiz, 49

²⁸ Müslim, Cenâiz, 103

annesi?” diye sormuş, Aişe validemiz: “Kardeşim Abdurrahman b. Ebi Bekr’in kabrinden” diye cevap vermiştir. Abdullah İbn Ebi Müleyke: “Rasulullah kabirleri ziyaret etmeyi yasaklamamış mıydı?” diye sorunca Aişe validemiz: “Evet, önce yasaklamıştı, sonra ziyareti emretti” demiştir.²⁹

Kabir ziyareti ile ilgili seçerek yukarıda zikrettiğimiz bazı örnekleri birlikte değerlendirdiğimizde şu sonuçlara ulaşırız.

Peygamberimiz şirkten yeni yeni kurtulup tevhide ısınan kalplerin yeniden yan çizmesini, ölülerine ayrı bir değer veren Arap kabilelerin kabristana ya da ölüye, tevhide zarar verecek bir biçimde saygı duyup yanlış yapmalarını önlemek için kadın-erkek bütün inananların kabir ziyaretini yasaklamıştır. Ancak hak ile batıl birbirinden ayrılıp tevhid kalplere kök salmaya başlayınca ashabından emin olan Allah Rasulü ölümü hatırlamaları için kadın-erkek ayrımı yapmadan mü'minlerin kabir ziyaretlerine izin vermiştir. Bu ziyaretlerin amacı; ölüye saygı, ölüyü hatırlamak, ölüden bir şey istemek, adak adamak v.s. değil, yalnızca ölümü hatırlamaktır. Yani Müslüman yalnızca ölümü hatırlamak ve yaşadığı hayata düzen vermek, dünyadan uzaklaşıp ahiret hazırlıklarını artırmak için kabristanı ziyaret eder. Kadınlar da bu amaçlarla kabirleri ziyaret edebilirler.

Peygamber Efendimizin çokça kabir ziyareti yapan kadınlara laneti ise; bütün kadınları değil, bazı kadınları kapsar. Bu kadınlar evlerini, çocuklarını eşlerini ihmal ederek çok sık kabre giderler. Kabre giderken giyim kuşam ve hareketlerine dikkat etmezler. Ayrıca kabir ziyareti esnasında dua ve tefekkür yerine yüksek sesle ağlama, ağıt yakma, hatta Allah'a isyan gibi bazı cahiliye adetlerini yaşatırlar. İşte böyle kadınların kabir ziyaretleri yasaklanmalıdır ve lanet gerektirir.

29 Hâkim, Müstedrek, 1/532

Çünkü kabir ziyaretinin amacı ölümü hatırlamak içindir. Bu tür hanımlar ise daha çok cahiliye adetlerini hatırlatır, başkalarına kötü örnek olur ve edepten uzak davranışlar sergilerler. Bunlar da dinimizin bir davranışı yasaklaması için yeterli sebeplerdir.³⁰

J

Mübarek gecelerde evlenmek ya da cinsel ilişkiye girmek caiz midir?

Nikâhın caiz olmadığı herhangi bir zaman dilimi yoktur. Ancak evlenecek kadın daha önce eşinden ayrılmış ya da eşi vefat etmişse iddet içindeyken nikâhlanamaz.

Cinsel ilişkinin yasak olduğu zamanlar; kadının adetli ya da lohusa olduğu zamanlar, kadın ya da erkeğin oruçlu olduğu zaman; (gece değil gündüz) kadın ya da erkeğin ihramlı olduğu zamanlardır. Bunun dışında da cinsel ilişkinin yasak olduğu herhangi bir zaman yoktur.

J

Halk arasında yaygın olan görüşe göre Muharrem ayında evlenmek ya da iki bayram arasında evlenmek mekruhtur. Bunun gerçeklik payı var mıdır?

30 Konu ile ilgili geniş bilgi için bkz: Şevkâni, Neylü'l-Evtâr, 4/132-135

Bu halkın kendisinin uydurup kendisinin uyguladığı yanlış ve saçma bir iddiadan başka bir şey değildir. Diğer aylarda olduğu gibi bu aylarda da evlenmek caizdir.

J

Çocuğumuzun kız ya da erkek olması için okunacak bir dua var mıdır?

Doğacak çocuğun kız ya da erkek olmasını dileyen ve ona karar veren Allah'tır. Şûrâ Sûresi 49 ve 50. ayetlerde şöyle buyrulur: "Allah dilediğine kız çocukları, dilediğine de erkek çocukları verir. Yahut onları, hem erkek hem de kız çocukları olmak üzere çift verir. Dilediğini de kısır kılar. O her şeyi bilendir. Her şeye gücü yetendir."

Ayetin açık ifadesi gereği çocuğun kız ya da erkek olması ya da bazı çiftlerin hiç çocuk sahibi olmaması Allah'ın dilemesiyle olur. Kısırlığın hastalık gibi bazı sebepleri olabilir ancak bu da Allah'ın dilemesiyledir.

Ayrıca çocuk sahibi olmanın, kız ya da erkek çocuğunun, bizim için hayırlı olup olmayacağını en iyi bilen Allah'tır ve bizim için hayırlı olanı takdir eder.

Bu nedenle size tavsiyemiz; kız ya da erkek çocuk için değil, hayırlı ve salih evlat vermesi için Rabbinize dua etmenizdir.

TEMİZLİK

J

İçinde alkol bulunduğu bilinen kolonya, parfüm, deodorant gibi ürünler kullanılabilir mi?

Sarhoşluk veren nesnelere içilmesi ittifakla haramdır. Buna göre içinde alkol bulunan kolonya vb. maddelerin içilmesi de yasak kapsamına girer. Ancak içinde alkol bulunan kolonyayı içme dışında farklı bir amaçla kullanmak da haram mıdır?

Fıkıhçıların büyük çoğunluğuna göre; şarabın hem içilmesi haramdır hem de kendisi necistir. Ancak şarap dışında kalan alkollü içecekler, içilmesi haram olduğu halde kendileri necis değildir. Ebu Hanife ve Ebu Yusuf'a göre bunlar necis değildir, elbiseye dökülmüş olması namazı engellemez.

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır³¹ şöyle der: Üzerine şarap, şampanya ve konyak dökülmüş elbisenin yıkanması gerekir. Ancak üzüm şarabından üretilmemiş olan ispirto, bira ve diğer sarhoş edici içecekler içilemez ancak namaza engel olur diye iddia edilemez.

Özetle kolonya, parfüm, deodorant kullanılabilir.

J

Adetli kadının elini soktuğu bir kaptaki suyla abdest almak caiz midir?

Adetli kadın Allah'ın emri gereği namaz kılıp oruç tutamaz ve adet dönemi bitince gusül abdesti alması gerekir. Ancak bu hayızlı kadının bedeninin pis olduğu anlamına gelmez. Yani kadın hakikaten pis ve kirli olduğu için değil, şer'i bir engel olduğu için ibadet yapamaz. Bu nedenle adetli kadının elini batırdığı su pis olmaz. Sizin düşüncenize benzer düşünceleri geçmişte bazı hanımlar, hatta Hz. Aişe de taşımış ve Peygamberimiz onu uyarmıştır. Peygamber Efendimiz, Hz. Aişe'den seccade istemiş, Hz. Aişe hayızlı olduğunu söyleyince Peygamberimiz "Senin hayzın elinde değil ya" buyurmuştur.³²

Yani hayızlı kadının bedeni, tükrüğü, eli, pişirdiği yemek, kestiği koyun vs. pis değildir.

31 Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, 1/762-763

32 Müslim, Hayz, 11, 12; Ebû Dâvud, Tahâret, 103; Tirmizî, Tahâret, 101; Nesâî, Tahâret, 172; Hayz, 18; İbn Mâce, Tahâret, 120; Ahmed b. Hanbel, 2/70

J

Elde çamaşır yıkarken kaç kez ve nasıl yıkanmalıdır?

Elde yıkanan çamaşır ya akan suyun altında ya da bir kaptaki yıkanır. Eğer akan suyun örneğin çeşmenin altında yıkanıyor ve necasetin görünen bir izi varsa, bu iz kaybolana kadar, necaset görünmüyorsa kişinin temiz olduğuna kanaat edinceye kadar yıkaması gerekir.

Herhangi bir kaptaki yıkanıyor yıkanan şey her defasında iyice sıkılıp temiz bir yere koymak ve temiz yeni bir suyla olmak üzere üç kez yıkanır. Üç kez yıkama temiz olması için yeterlidir.

J

Hahılar silmekle temizlenir mi?

Hahılar pisliği özellikle de sıvı olanlarını altına geçirip içinde tutan dokuma türünden olduklarından cam, çelik ve benzeri maddelerin temizliği gibi silmekle temizlenemez. Çünkü silerken yüzey temizlenebilir fakat alt kısımlar kirli kalır. Bu nedenle namaza engel bir pislikle kirlenmiş olan halı silindiği takdirde o halı üzerinde namaz kılınamaz. Halının

tamamen yıkanması ya da kirli bölgenin altına bir kap konarak ve üzerinden su dökülerek yıkanması (üç kere) ya da vakum gücü yüksek, halı yıkama makinesi ile yine üç kez yıkanmasıyla temizlenir.

J

Oje kullanan bir insanın abdesti nasıl olur? Her abdest için ojeleri çıkarmak mı gerekir?

Abdestin farzları dirseklerle birlikte elleri yıkamak, yüzü yıkamak, başı meshetmek ve topuklarla birlikte ayakları yıkamaktır. Bu farzlar, Kur'an-ı Kerim'de açıkça bildirilmiştir.³³

Görüldüğü üzere elleri yıkamak da farzdır. Yıkanan organların tam olarak yıkanması ve hiçbir tarafında su ulaşmayan yerin kalmaması gerekir. Çünkü Peygamber Efendimiz abdest alırken topuklarını tam olarak yıkamamış bir adam görmüş ve O'na; "Yazık bu topukların ateşten haline" demiştir.³⁴ Hadis farklı yollardan farklı şekillerde de gelmiştir. Bu, topukların yıkanmaması halinde abdestin yarım kalacağı ve bu yüzden topukların azap göreceğine açık bir delildir.

Oje nedeniyle, su ulaşmayan tırnaklar da ellerin tam olarak yıkanamamasına neden olur ki bu da Peygamber Efendimizin uyarısı kapsamına girer.

Efendimizin bu konudaki ısrarlı uyarısı nedeniyle

³³ Bkz: Maide, 5/6

³⁴ Müslim, Taharet,25,28,30

fıkıhçılar abdestte yıkanacak yerin temizliği üzerinde ayrıntılı bir biçimde durmuş, oje gibi tercihen sürülen maddeler bir yana, istemeden kişinin yıkanması gereken herhangi bir yerine yapışan; hamur, cila, yağlı boya vs. gibi altına su geçirmeyen maddelerin özellikle temizlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

J

Kolonya sürdükten sonra namaz kılmak isteyen bir kişi ellerini yıkamalı mıdır?

Kolonya, ispirto ve içinde alkol bulunan maddeler şaraptan değil; kamış, patates gibi farklı maddelerden yapıldığı için her ne kadar içilmesi haram olsa da necis olduğuna dair herhangi bir bilgi yoktur. Nitekim Ebu Hanife ve öğrencisi Ebu Yusuf'a göre bu tür maddeler necis değildir.³⁵ Bu nedenle vücudun herhangi bir yerinde kullanılması, namaz kılınan elbiseye ya da seccadeye dökülmesi namaza zarar vermez.

Sonuç olarak; kolonya kullandıktan sonra namaz kılmak isteyen bir kişinin ellerini yıkaması gerekmez.

J

Vücuttan çıkan idrar ya da akıntının abdesti bozması konusunda az ya da çoğun farkı var mıdır? Hükmü

35 Kâsânî, Bedâi, 5/115 v.d.

değiştirir mi? Bazen çıkan miktar çok az olabiliyor. Bu da abdesti bozar mı?

İnsanın idrar ve dışkı yolundan istemli ya da istemsiz olarak, uykuda ya da uyanıkken çıkan her şey; idrar, dışkı, kan, yellenme, meni, mezi, vedi ya da herhangi bir akıntı abdesti bozar.

Bunların abdesti bozması konusunda ölçü yani az ya da çok olması önemli değildir. Çıktığının görülmesi ya da bilinmesi yeterlidir. Ancak yalnızca yellenme konusunda kişide tereddütler olabileceğinden hadiste ses ya da kokunun hissedilmesi gibi ölçüler getirilmiştir. Yellenme dışındakiler için miktar önemli değildir. Her halükarda abdest bozulur.

J

Meniyi ovarak temizlemek yeterli midir?

Meniyi temizlemek için iki yol vardır. Yıkamak ve ovalamak, meni halen ıslaksa mutlaka yıkamak gerekir, ovalamak yeterli olmaz. Ancak kurumuşsa ovalamak temizlenmesi için yeterlidir. Ancak bu meninin bulaştığı elbise v.s. için söz konusudur. Eğer meni insan vücuduna bulaşmışsa onun temizliği için mutlaka yıkanması gerekir.

Ovma ile temizlemenin delili; Hz. Aişe hadisidir. O

şöyle der: “Rasulullah Efendimizin elbisesindeki meniye ovup çitilerdim. Sonra o kalkıp gider ve o elbisesiyle namaz kılarıdı.”³⁶

J

Kadının kestiği hayvan yenir mi?

Kadının boğazladığı hayvanın yenmeyeceğine dair temel İslam kaynaklarında hiçbir bilgi bulunmaz. Aksine kadının kestiği hayvanın yenebileceği Peygamberimiz tarafından açıkça bildirilmiştir. Şöyle ki; Ka’b b. Malik’in bir cariyesi Sel dağında koyun otlatırken, kuzulardan biri hastalanıyor. O da ölmeden farkına varıp onu kesiyor. Durum Peygamberimize anlatılıp hükmü sorulduğunda Peygamberimiz; “Onu yeyin” buyuruyor.³⁷

Müslüman, ya da ehli kitap olduğu ve boğazlamanın şartlarını bildiği takdirde kadının kestiği hayvan yenir.

36 Müslim, Tahâret, 105–106; Ebû Dâvud, Tahâret, 134; Nesâî, Tahâret, 187

37 Buhârî, Zebâih, 18, 19; İbn Mâce, Zebâih, 8

ABDEST VE GUSÛL

J

Abdestte çene altını yıkamak farz mıdır? Abdestin farzları arasında sayılan yüzü yıkama, çene altını yıkamayı da gerektirir mi?

Arapça’da yüz (vech) kelimesi karşıdan insana bakıldığı zaman görülen kısmı ifade eder. Bu durumda karşıdan görülebilen çene yıkanmalıdır. Ancak çene altında görülmeyecek olan yerlerin yıkanması gerekmez.

J

Peruk üzerine ya da başörtüsü üzerine mesh yapılırmı?

Peruk kullanılması dinen yasaklanmış olmakla birlikte peruk kullanan kişi bu peruk üzerine mesh yapamaz.

Hanımlar, saçlarını yabancı erkeklerin görmesi korkusu gibi bir zorunluluk varsa, başörtüsü de altına su geçirecek kadar ince ise başörtüsü üzerine mesh yapabilir.

J

Farklı gruplardan etkilenen bir takım kimseler Kur’an-ı Kerim’de ayakların, başı meshetmekten sonra zikredildiğini ve ayakların abdestte yalnızca meshedileceğini söylüyorlar. Bu doğru mudur?

Kur'an-ı Kerim'in abdestle ilgili ayeti ayakları yıkama konusunda hem mesh, hem de yıkama anlamına gelebilecek bir ifade tarzıyla sunulmuştur. Bu durumda, farz olanın mesh mi yoksa yıkama mı olduğu Peygamber Efendimiz'den öğrenilir.

Peygamber Efendimiz hayatı boyunca aldığı her abdestte ya ayaklarını yıkamış ya da mest türü giyecekler üzerine meshetmiştir. Çıplak ayağa meshettiği görülmediği gibi, meshedenleri de uyarmıştır. Hatta yıkanırken kuru kalan topukların ateşte yanacağını açıkça ifade etmiştir.³⁸

O halde abdestte farz olan ayakları yıkamaktır. Çıplak ayağa yalnızca meshle yetinmek abdesti de namazı da geçersiz kılar.

J

Lensler abdest ve gusle engel midir?

Abdestte de gusülde de kişi gözlerinin içini yıkamakla sorumlu değildir.³⁹ Bu nedenle göz içindeki lens abdest ve gusle engel değildir.

J

Makyajlı olarak abdest almak caiz midir?

³⁸ Müslim, Tahâret, 25,28,30

³⁹ Mavsîlî, İhtiyar, 1/6

Makyajı tamamen temizlemeden abdest almanın caiz olabilmesi için, makyaj malzemelerinin altına su geçiren maddeler olması gerekir. Oje hiçbir şekilde altına su geçirmediğinden, ojeler silinmeden alınan abdestle ibadet yapılamaz. Çünkü abdest sahih sayılmaz. Bazı rujlar ya da cilde sürülen yağlı kremler de altına su geçirmediğinden bunların da temizlenmesi gerekir.

Makyajın bozulmamasına özen göstererek abdest almak da, gereği gibi yıkama, ovma ve gerekli yerlere suyun ulaşmasına engel olacağından bu abdest geçerli değildir.

Bu konuda hanım, kullandığı kozmetik ürünlerinin suyu cilde ulaştırıp ulaştırmamasına göre kendisi karar verecektir. Ancak oje, bazı ruj ve kremler kesinlikle abdest suyunun cilde temasına engel olur.

J

Herhangi bir nedenle cinsel organa dokunmak abdesti bozar mı?

Kişinin kendi cinsel organına dokunması abdesti bozmaz. Ancak bu cinsel istek duyarak yapılır ve bir ıslaklık görülürse görülen ıslaklık nedeniyle abdest bozulmuş olur.

J

Eşlerin birbirlerinin cinsel organlarına ya da çıplak olarak tüm vücutlarına bakmaları abdesti bozar mı?

Cinsel organa ya da eşinin ya da yabancı birinin çıplak vücuduna bakmak abdesti bozmaz. Ancak bu bakış şehvetli olur ve kişinin cinsel organında bir ıslaklık hissetmesi söz konusu olursa abdest bozulur.

J

Gazete ya da televizyonda görülen cinsel içerikli görüntüler abdesti bozar mı?

Bu görüntülere bakılması nedeniyle cinsel organda bir ıslaklık görülürse (mezi gelirse) abdest bozulur.

Eğer şehvetle meni gelirse gusül abdesti almak gerekir.

J

Kabuk bağlamış yaranın kabuğunun düşmesi abdesti bozar mı?

Yaranın kabuğu kurumuş ve akıcı kan olma niteliğini

kaybetmiştir. Bu nedenle kabuk kanamadan kendiliğinden düşerse ya da yine kanatılmadan müdahale ile düşürülürse abdest bozulmaz. Ancak kabuğun kaldırılması esnasında kan çıkarsa abdest bozulur.

J

Spiral kullanmak abdest ya da gusle engel midir?

Spiral cinsel organın içine yerleştirilen bir araçtır. Gusülde ise vücudun dışını yıkamak gerekir. Abdestle spiralin ise hiçbir ilgisi yoktur.

Yani spiral abdest ve gusle engel değildir. Ancak spiral kullanmanın genel hükmü ile ilgili olarak son dönem İslam hukukçularından bazıları spiralin döllenmiş yumurtanın rahme tutunmasını engelleyerek bir tür kürtaj yöntemi olduğu bu sebeble de caiz olmadığı yönünde görüş bildirmişlerdir.

J

Gusülden sonra kadından gelen meni yeniden guslü gerektirir mi?

Gelen meninin niteliğine bakılır. Meni erkeğin menisi ise gusül değil yalnızca abdest gerekir. Ancak gelen meni

kadının menisi ise gusletmesi gerekir. Kadının menisi sarı ve ince bir yapıdadır. Erkeğinki ise beyaz ve daha yoğundur.

J

Kadın ihtilam olursa gusletmesi gerekir mi?

Kadınlar da erkekler gibi ihtilam olurlar. Yani rüyalarında cinsel ilişkiye girerler. İhtilam olan kadın çamaşırında ya da yattığı yerde bir ıslaklık görürse yani ihtilam nedeniyle meni gelmişse gusletmesi gerekir.

Islaklık görmese bile gusletmesi güzel olur.

J

Vücuttaki bazı tüylerin temizlenmesi guslü gerektirir mi?

Guslü gerektiren şeyler yukarıda açıkça anlatılmıştır. Tüylerin temizlenmesinin ise bunlarla uzaktan yakından bir ilgisi yoktur. Vücuttaki tüylerin temizlenmesi sünnet olan bir iştir ve en nihayetinde bir temizliktir. Bunun abdest ya da guslü gerektirmesi söz konusu değildir. Ancak temizleme esnasında kanama olmuşsa abdest almak gerekir.

Halk arasında cünüplük, adet ve loğusalıkla ilgili pek çok yaygın yanlış inanış vardır ve bu konu da onlardan biridir. Gusül ve abdestin ibadetler için manevi kirlilik sayılan durumlardan sonra alınması istenmiştir. Bu durumun ise ne hükmü kirlilikle ne de ibadetle bir ilgisi yoktur.

J

Gusül alırken hanımların saçlarının örgülerini açmak zorunda olmadıklarını okumuştum. O halde saçlarımız bozulmasın diye başımıza bone gibi bir şey takarak saçlarımızı ıslatmadan gusül abdesti alabilir miyiz?

Guslün farzları; ağız ve burnun içini iyice yıkamak ve bedenin geri kalan kısmını tamamen yıkamaktır. Bedeni tamamen yıkamada ölçü, zorluğun ve sıkıntının olmamasıdır. Örneğin kulak, bıyık, sakal ve saç dipleri, göbek ve cinsel organların dışı yıkanacak yerler arasındadır. Ancak gözlerin içi, kapanmış olan kulak deliklerinin içi, cinsel organın içi yıkamanın zorluğundan dolayı yıkanması gereken yerlere dâhil değildir.⁴⁰

Görüldüğü üzere guslün gereği, vücuttaki saç, sakal, bıyık gibi kılların altına su geçmesidir. Çünkü bir hadiste Peygamber Efendimiz, “Her kılın altında cünüplük vardır. Deriyi iyice temizleyin ve saç ıslatın” buyurmuştur.⁴¹

Söz konusu hadis gereği saç diplerinin ıslatılması

40 Meydâni, el-Lübâb, 1/91–95

41 Ebû Dâvud, Tahâret, 98; Tirmizî, Tahâret, 78

gerekir. Ancak bu saçları tamamen kuru olarak muhafaza etmekle mümkün olmaz. Ayrıca saçların çözülmemesine izin vermek, tamamen kuru kalmasına izin vermek anlamına gelmez. Bu nedenle sizin tarif ettiğiniz şekilde gusül abdesti almanın caiz olduğunu söylemek mümkün değildir

J

Jinekolojik muayene abdest ya da gusül abdesti gerektirir mi?

Halk arasında yaygın olan yanlış bir inanışa göre; kadının jinekolojik muayene olması gusül abdesti gerektirir. Burada vücuda bir şeyin girmesi ya da girmemesi önemli değildir. Bu yanlış inanışa göre muayene edilen bölgenin açılması ve doktor tarafından görülmesidir guslün sebebidir.

Ancak bu inanışın dini hiçbir dayanağı yoktur. Dinin hükümlerine göre guslü gerektiren üç durum vardır. Âdetin sona ermesi, loğusalığın sona ermesi ve cünüplük. Cünüplük ise cinsel ilişki veya cinsel ilişki olmadan cinsel istekle birlikte meninin gelmesi şeklinde olur.

Jinekolojik muayenede ise bunlardan hiçbiri yoktur.

Ancak muayene esnasında ya da sonrasında yolundan ya da rahimden gelen herhangi bir şey varsa bu abdesti bozar ve kişinin abdest alması gerekir.

J

Erkek doktora muayene olmak gusül abdesti gerektirir mi? Bu muayenenin jinekolojik muayene ya da başka bir muayene olmasının hükmü farklı mıdır?

Guslü gerektiren durumlar, cünüplük, adet ve loğusalığın sona ermesidir. Bunlardan başka kişinin dilerse Cuma günü, bayram günleri, hac ve umre için gusletmesi müstehaptır.

Erkek doktora muayene olmak ise guslü gerektirmez. Bu muayenenin jinekolojik muayene ya da başka bir muayene olması arasında fark yoktur.

J

Emzikli kadın cünüp iken çocuğunu emzirebilir mi?

Emzikli kadın adetli iken çocuğunu emzirebildiği gibi cünüp iken de emzirebilir.⁴² Ancak mümkün olduğunca erken guslederek bu halden kurtulması ve çocuğunu cünüpken emzirmekten kaçınması daha güzeldir.

42 Halil Günenç, Günümüz Meselelerine Fetvalar, 1/136

J**Kadının cinsel organına herhangi bir cismin girmesi gusül abdestini gerektirir mi?**

Kadının cinsel organına giren cisim, cinsel haz duymak amacıyla girerse ya da bu amaçla girmese bile kadın cinsel haz duyarsa gusül abdesti gerekir. Ancak ilaç ya da pamuk koymak ya da muayene gibi bir amaçla bir cismin ya da parmağın girmesi gusül abdesti gerektirmez.

J**Cünüp olan kadın gusletmeden önce adet görse gusletmesi gerekir mi?**

Bu durumda olan kadın guslünü adet sonuna kadar erteleyebilir. Çünkü cünüplükten temizlenmek ibadetleri yerine getirebilmek içindir, adetli kadın ise namaz gibi ibadetleri zaten yapamayacaktır. Ancak yine de gusletmesi daha güzel olur.

J

Hadisteki ifade gereği kadının kullandığı kokuyu erkeklerin duyması halinde kadının gusletmesi gerekir mi?

Hadiste kadınların güzel koku sürünerek mescitlere gelmemeleri ve erkeklere yaklaşmamaları emredilmiştir. Bir başka rivayette de böyle yapan kadının “zina yapan kadın” olduğu ifade edilmiştir. Ancak bu ifade günahın büyüklüğünü göstermek içindir. Gerçek anlamda değildir. Bu nedenle gusül gerekmez. Ancak hanımların bu konuda titiz olmaları ve yasaklanan şeyden kaçınmaları gerekir.

ADET VE İLGİLİ KONULAR

J

Adetli kadının kestiği hayvan yenir mi?

Adetli olmak kadının pis olması anlamına gelmez. Adet yalnızca bazı ibadetlere ve cinsel ilişkiye engel olan özel bir durumdur. Adetli kadının hayvan kesmesi ile ilgili bir yasak olmadığı gibi Peygamber Efendimizin “Mü’min necis olmaz” hadisi⁴³ gereğince adetli kadın da necis değildir ve kestiği yenir.

J

Adet günlerinin sonlarında gelen bulanık renkli akıntı da adetten sayılır mı?

43 Buhârî, Gusûl, 23–24; Cenâiz, 8; Müslim, Hayz, 115–116; Dârimî, Tahâret, 91; Tirmizî, Tahâret, 89; Nesâî, Tahâret, 171.

Adet kanının rengi siyaha yakın kırmızı olabileceği gibi pembe, kahverengi, sarı ya da yeşile benzeyen renklere de olabilir.

Genellikle adet son günlerinde görülen bu tür akıntılar da adetten sayılır. Ancak on günü geçmişse bu tür akıntılar özür sayılacağından hanımın her namaz vakti için abdest almak şartıyla ibadetlerine başlaması gerekir.

J

Adetli kadın Kur'an dinleyebilir mi?

Adetli kadın ibadet maksadıyla Kur'an okuyamaz, ancak Kur'an dinlemesinde bir sakınca yoktur.

Loğusa kadın da aynı durumdadır.

J

Kur'an öğretimiyle görevli olan kişi adet döneminde ne yapmalıdır?

Hanefi mezhebinden bazı âlimlere göre bu hanım ya da

hafızlık yapmakta olan hanımlar, kelime kelime ya da yarımşar ayet okuyarak öğretim ve öğrenime devam edebilirler.

Maliki Mezhebine göre ise burada bir zorunluluk olduğundan öğretmen de öğrenci de normal zamanlarda olduğu gibi öğrenim ve öğretime devam ederler.

J

Adetten sonra hanım gusletmeden eşyle cinsel ilişkiye girebilir mi?

Adet kanı normal süresini doldurduktan sonra kesilirse hanım gusletmeden yalnızca cinsel organını yıkayarak eşyle cinsel ilişkiye girebilir. Ancak gusletmesi daha güzeldir.

J

“Adetli iken yeni doğmuş bebeğe bakılmaz” deniyor. Bu doğru mudur?

Bu konuda dini bir yasak yoktur.

Bilebildiğimiz kadarıyla bu yeni doğan bebek için özel bir titizliktir. Adet gören kadının kanının zehirli olduğu ve bu zehrin adetli kadının o dönemde hanımların nefeslerine ve

terlerine de geçtiği söylenir. Bu nedenle adetli hanımın dokunduğu çiçek ve konservelerin de bozulduğu söylenir. Bu konuda kesin bir bilgi olmadığı gibi dini bir yasak da yoktur.

J

Adetli kadın tırnaklarını kesip, vücudundaki tüyleri temizleyebilir mi?

Adetli ya da cünüp olan kimsenin bu dönemde bu tür temizlikleri yapamayacaklarına dair dini bir nass yoktur. Ancak daha sonraki fıkıhçılar bu dönemde tırnak kesip tüylerin temizlenemeyeceğini söylerler ve mekruhtur derler.

Bir zaruret yoksa bu temizliklerin adet, cünüp veya loğusalıktan temizlendikten sonra yapılması daha iyidir.

J

Adetli hanımla kocasının ilişkisi nasıl olur?

Adetli hanımla kocası cinsel ilişki dışında her şeyi yapabilirler. Kadının göbük ve dizkapağı arası kapalı olmak şartıyla eşlerin birbirlerine yakınlaşmalarında, öpme, dokunma, sarılma gibi eylemlerde bir sakınca yoktur.

J

Hamile kadın adet görür mü?

Hamile kadın bazen adet kanına benzer akıntılar görebilir. Buna halk arasında “üstüne görme” denir.

Ancak dinin hükmüne göre hamile kadın adet görmez. Hamile iken gördüğü akıntılar özür hükmündedir. İbadetlerine ara vermez ve her namaz vakti için abdest alır.

J

Spiral taktırdığım için adetim düzensizleşti, ne yapmalıyım?

Eğer spiral taktırmadan önce düzenli bir adetiniz varsa bu adetinize göre bir hesap yapar, bunu geçen günlerde özürlü sayılırsınız, ancak sürekli kan görüyorsanız on günü adet, sonraki on beş günü temizlik süresi sayarak ibadetlerinizi yapınız.

J

Adetli kadınların camiye girmeleri caiz midir?

Hz. Aişe'den yapılan bir rivayette: “Rasulullah Efendimiz geldi. Ashabının evlerinin kapıları Mescid’e doğru idi. Bunun üzerine şöyle buyurdu: “Şu evlerin yüzünü mescidden çeviriniz. Sonra Rasulullah içeri girdi ve ashab da kendileri hakkında bir ruhsat iner umuduyla hiçbir şey yapmadılar. Rasulullah: “Şu evlerin yüzünü (kapılarını) mescitten çeviriniz, çünkü gerçekten ben mescidi adetli kadına ve bir de cünüp olan kimseye helal görmüyorum.” buyurdu.⁴⁴

Hadiste açıkça ifade edildiği üzere adetli kadın camiye giremez. Cünübün durumu da adetli kadın ile aynıdır.

Ancak düşmandan, yırtıcı hayvandan, aşırı sıcak ya da soğuktan korunmak ya da başka bir geçiş olmadığı takdirde geçmek üzere gerektiği kadar camide kalabilir.

Bazı hadislerde ise yukarıdakilerden farklı bir bakış açısı göze çarpar.

Hz. Meymune annemizin verdiği haberde şöyle denir: “Bizden birisi adetli olduğu halde mescide girer ve Onun seccadesini sererdi.”⁴⁵

Hz. Aişe'den rivayet edildiğine göre Peygamberimiz O'na “mescidden seccadeyi bir alıversen” demiş, onun da hayızlı olduğunu söylemesi üzerine; “Bu senin elinde değil ki”

44 Ebû Dâvud, Tahâret, 92; İbn Mâce, Tahâret, 126

45 Nesâî, Tahâret, 174,175; Hayz,19

buyurmuştur.⁴⁶

Bu son hadis hayzın kişinin kendi istemiyle olmadığına üzerine basarak hanımların böyle zamanlarda bazı ihtiyaçlardan dolayı ya da bazı zorunlu hallerde mescide girebileceklerine açıkça işaret etmektedir. Farz olan ilmi öğrenmek ya da öğretmek bu ihtiyaçlardandır.

Ayrıca adetli hanımın camiye girme yasağının camiye kirlenme korkusuna bağlı olduğu bu korku olmadıkça adetli hanımın camiye girmesinin yasak olmayacağı görüşünde olan alimler de vardır.

J

Adet günlerinde oruç tutmama ve namaz kılmama hükmü Allah'ın biz kullarına verdiği bir izin midir, yoksa emir midir? Yani eğer istiyorsak bu günlerde oruç tutup namazımızı kılamaz mıyız?

Adetli ve loğusa olan kadın namaz kılamaz. Bu hüküm Allah'ın kullarına verdiği bir seçim hakkının sonucu değildir. Yani kadının bu dönemde namaz kılma veya kılmama konusunda seçme hakkı yoktur. Aksine diğer zamanlarda namaz ve oruç emri nasıl kesinlik ve farziyet ifade ediyorsa bu dönemde de namaz kılmama emri kesinlik ifade eder. Bu dönemde namaz kılmak ya da oruç tutmak Allah'a isyan anlamı taşır.

Adetlinin namaz kılamayacağı farklı hadislerde açıklanmıştır.

46 Müslim, Hayz, 11; Ebû Dâvud, Tahâret, 103; Nesâî, Tahâret, 172; Hayz, 18; Dârimî, Vudû, 108; Ahmed b. Hanbel, 2/70; Tirmizî, Tahâret, 101

Kendisine sorulan bir soru üzerine Peygamberimiz “Adet günlerinde namazdan uzak dur” buyurmuştur.⁴⁷

Bu dönemde kılınamayan namazlar, yalnızca farz namazlar değildir; farz, vacip, ya da nafile türünden hiçbir namaz kılınmayacağı gibi namaz türünden sayılan tilavet ve şükür secdesi de yapılmaz.

Bu da namaz kılmamanın bir tercih değil, kesin bir emir olduğunun göstergesidir.

Oruçla ilgili hüküm de namzadkinden farklı değildir. Yani oruç tutmama hükmü kesin bir hükümdür. Adet halindeki kadının oruç tutamayacağı ve tutamadığı farz oruçları sonradan kaza etmesi gerektiği hadislerde bildirilmiştir.⁴⁸

Bu açık ve net hadislerle rağmen Müslüman hanımların kafasını karıştırmayı ve dinde bölücülüğü amaçlayan bazı gruplar, söz konusu hadislerin hükümlerini görmezden gelerek, hanımların özel durumlarında (adet-loğusalık) da oruç ve namaz gibi ibadetlerini isterlerse yerine getirebileceklerini iddia etmektedirler. Ancak dinin iki temel kaynağı olan Kur’an ve Sünnet’te bu grupların görüşlerini destekleyen hiçbir delil olmamasının yanı sıra, bu dönemde namaz kılınmayı oruç tutulamayacağına dair kesin deliller vardır. Bu nedenle söyleyebileceğimiz son söz; kadının adet ya da loğusalık dönemlerinde farz, vacip ya da nafile türünden hiçbir namaz kılamayacağı ve hiçbir oruç tutamayacağıdır.

J

47 Ebû Dâvud, Tahâret, 112, 115; Tirmizî, Tahâret, 94

48 Buhârî, Hayz, 20; Müslim, Hayz, 15; Ebû Dâvud, Tahâret, 105

Cünüp olan kadın ile adetli olan kadının Kur'an okuma konusundaki hükmü aynı mıdır?

Cünüp olan kimsenin Kur'an okuyamayacağı konusunda görüş birliği vardır. Delili ise "Cünüplükten başka hiçbir şey Peygamberimizi Kur'an okumaktan alıkoymazdı" hadisidir.⁴⁹

Cünüp olan kimsenin Kur'an okuyamayacağı açık olarak belirten hadis, cünüp olan kimsenin Kur'an'a dokunamayacağına da işaret eder.

Hanefilerin de içinde bulunduğu âlimlerin çoğuna göre adetli ve loğusa kadın da Kur'an okuyamama konusunda cünüple aynı hükme tabidir. Delilleri ise;

"Cünüp ve adetli olan kimse Kur'an'dan hiç bir şey okumasın."⁵⁰

"Adetli ve loğusa olan kadın Kur'an'dan bir şey okumasın"⁵¹ hadisleridir.

İşte söz konusu bu hadisleri delil alan âlimlere göre adetli ve loğusa kadında cünüp gibi Kur'an okuyamayacaklardır. Ancak bu iki hadisin ravileri arasında zayıf hatta çok zayıf (metruk) raviler olduğu için⁵² bu iki hadis haram hükmünü vermek için yeterli olmaz. Yani yalnız bu hadislere dayanarak adetli ve loğusa kadının Kur'an okumasının haram olduğu söylenemez. Nitekim Malikiler bazı sahabe ve tabiin görüşlerine de dayanarak kadının adetli ve loğusa iken Kur'an-ı Kerim okuyabileceği görüşüne

49 Ebû Dâvud, Tahâret, 91; Ahmed b. Hanbel, 1/106

50 İbn Mâce, Tahâret, 105; Tirmizî, Tahâret, 98

51 Dârakutnî, Cabir'den

52 Geniş bilgi için bkz: Şevkânî, Neylû'l-Evtâr, 1/284

ulaşmışlardır.⁵³

Bu ayırımın nedenleri arasında

a) Cünüplüğü sona erdirmenin kişinin iradesine bağlı olup, adet ya da loğusalığı sona erdirmenin ise kişinin kendi iradesine bağlı olmaması,

b) Adet ve loğusalığın uzun sürmesi sayılabilir.

Buna göre zayıf hadislere dayanarak kadının adetli ve loğusa iken Kur'an okuyamayacağını söylemek kadını Kur'an'dan uzak tutacaktır. Ayrıca süreklilik gerektiren eğitim faaliyetleri de bu hükümden olumsuz etkilenecektir. Bu nedenle gerektiği zaman Malikilerin görüşü kullanılarak Kur'an okunabilir. Nitekim tabiin dönemi fıkıhçılarından ve Ebu Hanifenin hocası olan İbrahim en-Nehâî adet gören kadının Kur'an okumasında bir sakınca bulunmadığını söylemiştir.⁵⁴

Yukarıda zikredilen içtihatlardan da destek alarak adetli olan hanımın eğitim faaliyetlerini aksatmaması ya da başka zaruretlerden dolayı gerektiğinde Kur'an okuyabileceğini ancak sırf ibadet kasdıyla o dönemlerde Kur'an okuyamayacağını söylüyoruz.

Sonuç olarak biz Kur'an'dan tamamen kopmalarının engellenmesi adına Kur'an'a dokunma konusunda da cünüp kimse ile adetli ve lohusa olan kimsenin hükmünün farklı olması gerektiğini söylüyor, bunun dinin ruhuna daha uygun olduğu düşüncesini taşıyoruz.

53 İbn Rüşd, Bidâyetü'l-Müctehid, 1/102

54 Buhârî, Hayz, 7

J

Her gün düzenli olarak yapmayı adet haline getirdiğim tespihlerim ve dualarım var. Bunları adetliyen de okuyabilir miyim?

Adetli iken yalnızca ibadet maksadıyla Kur'an-ı Kerim okunmaz. Ancak tespih, tövbe, istiğfar, ya da dua içerikli ayetler okunabilir. Örneğin dua amacıyla Fatiha, İhlâs, Felak, Nas sureleri ve Ayetü'l-Kürsi okunabilir.

J

Adetli hanımlar Kuran Meali hadis ya da tefsir okuyabilirler mi?

Adetli olan hanımların sırf ibadet amacıyla Kuran okuyamayacaklarını yukarıda söylemiştik. Ancak hanımlar bu dönemlerinde meal, tefsir, ya da hadisleri rahatlıkla okuyabilirler. Bu konuda dini hiçbir yasak olmadığı gibi hanımların bu tür okumalarla Rableriyle ilişkileri daha sağlam bir biçimde devam edeceğinden bu okumaların özellikle teşvik edilmesi gerekir.

J

Adetli kadının eşi ile ilişkileri hangi düzeyde olmalıdır?

Adetli kadın eşiyle cinsel ilişkiye giremez. Delili; “Sana ay halinden soruyorlar; de ki: O bir rahatsızlıktır. Bu sebeple ay halinde olan kadınlardan uzak durun. Temizleninceye kadar onlara yaklaşmayın...”⁵⁵ ayetidir. Ayette ay halinde olan kadınlara yaklaşmayın deniyor. Bu yaklaşmamanın ayrıntısı ise, Peygamberimiz tarafından açıklanmıştır:

“Her şeyi yapın ancak cinsel ilişkiye girmeyin.”⁵⁶

Bir başka hadiste, Peygamberimizin eşinin edep yerleri üzerinde bir örtü olması şartıyla, cinsel ilişki dışında başka bir sınırlamaya gitmediğini görüyoruz.⁵⁷

Sonuç olarak adetli kadın ve eşi arasındaki yasak yalnızca cinsel ilişki yasağıdır. Bunun dışında herhangi bir yasak söz konusu değildir.

J

Adetim bittikten sonra, gusletmeden eşimle cinsel ilişkiye girebilir miyim?

55 Bakara, 2/222

56 Müslim, Hayz, 16; Nesâî, Tahâret, 180; İbn Mâce, Tahâret, 124; Dârimî, Vudû, 117

57 Ebû Dâvud, Tahâret, 106; Nikâh, 46; İbn Mâce, Tahâret, 121

Adetinizin süresi belliyse ve bu süre dolmuşsa, adetinizin sona ermesinin ardından gusledip de tekbir alacak kadar bir süre geçmişse; gusletmeden eşinizle cinsel ilişkiye girebilirsiniz.⁵⁸

J

Adet günlerim içerisinde kan görmediğim bir dönem oluyor bu yarım gün ile bir gün arasında değişiyor. Bu zamanda cinsel ilişkiye girilebilir mi?

Adet günleriniz içinde geçirdiğiniz temiz zamanlarda adetli sayıldığınız için bu zamanlarda ibadetlerinizi yapamayacağınız gibi cinsel ilişkiye de giremezsiniz.

J

Adetli ya da cünüpken dış dolgusu yaptırılabilir mi?

Dış dolgusu adetli veya cünüpken yaptırılır. Daha sonra gusledecek olan kimse yalnızca dolgunun üzerine suyu ulaştırmakla yükümlüdür altına değil.

58 Bkz: Merğünânî, el-Hidâye, 1/31

J

Adetli iken saç boyanabilir mi?

Diş dolgusunda olduğu gibi saç boyatma konusunda da adetli ya da cünüp olmanın farkı yoktur

J

İlkokulda okuyan kızım, bazen ayda bazen iki üç ayda bir kez kan görüyorum. Ancak bu kan yalnızca bir gün bazen de daha az sürüyor. Bu adet kanı mıdır?

Hanefilere göre dokuz yaşından önce gelen kan, adet kanı değildir. Ancak dokuz yaşından sonra gelen kan adet kanı sayılır. Kızınızın yaşını söylememişsiniz. Kızınız dokuz yaşından küçükse, bu kanın hiçbir dini hükmü yoktur. Dokuz yaşından büyükse, adet kanı olduğunu söyleyebilirdik. Ancak kanın süresi Hanefilerin belirlediği adetin asgari süresi olan üç güne ulaşmadığı için bu kanın adet kanı olduğu söylenemez. Ancak kanın tıbbi açıdan değerlendirilmesi için doktora başvurmanız gerekir.

J

Benim adetim normalde diğer kadınlarda görüldüğünden farklı bir şekilde seyrediyor. İstisnasız her adet dönemimde üç gün kan gördükten sonra bir günü temiz geçiriyorum ardından üç gün daha kan görüyorum benim adetim üç gün müdür, altı gün müdür, yedi gün müdür?

Üç günden fazla, on günden az olarak görülen kan adet kanıdır. Ancak bu süre içerisinde kadının sürekli kan görmesi gerekmez, arada kan görülmeyen zamanda adettendir ve bu zamanda da kadın namaz kılamaz, oruç tutamaz vs.

Buna göre sizin adetiniz yedi gündür. Tüm bu günler boyunca adetli kadına yasak olanlar size de yasaktır. Aradaki gün temiz gününüzden sayılmaz, adettendir.

J

Adet süresi içerisinde görülen temizlik hallerinin de adetten sayıldığını biliyoruz. Ancak ben böyle bir hesapla yaptığımdan adetim on günü aşıyor. Şöyle ki; ben beş gün kan gördükten sonra beş gün temiz kalıyor sonra üç gün daha kan görüyorum benim adetim kaç gündür?

Eğer adetinizi ilk gördüğünüz zamandan beri böyle ise

sizin adetiniz beş gündür. Sonraki beş gün temizlik döneminizdir. Daha sonra gördüğünüz üç gün özürdür. (Çünkü adetinize eklediğimizde toplam 13 gün oluyor ki on günü aştığı için özür sayılır. Eğer bunu öncekinden bağımsız üç günlük yeni bir adet saysak; aradaki temizlik süresi temizliğin asgari süresi olan on beş güne ulaşmadığından bu da mümkün değildir. Yani her halükarda özürdür.)

Daha önce adet görmüş iseniz; bir önceki adetiniz ne kadar ise o kadarı sizin adetinizdir. Yani geçen ay dört gün adet görmüşseniz, adetiniz dört, altı gün görmüşseniz altı gündür.

Ancak soruda bahsettiğiniz süreler birkaç defa aynen tekrarlanmışsa adet gününüz beşe dönmüştür.

Adet sürenizin değiştiğine hükmedebilmek için en az iki kere aynı sürede adet görmeniz gerekir.

J

Ben düzenli olarak adet gören bir kadındım. Her ay 6 gün adet görürdüm. Bu yıl Ramazan ayı içerisinde 12 gün adet gördüm. 10 gün oruç tutmadım. 2 günün de özür olduğunu düşünerek oruç tuttum. Tuttuğum bu iki günlük orucun kazasını yapmam gerekir mi?

Sizin eskiden normal bir adetiniz olduğu için, bir seferde adetin azami süresi olan on günü geçecek şekilde adetinizin süresi uzamışsa, adetinizin süresi altı günden on güne çıkmış ve sonraki iki gün de özür olarak değerlendirilemez. Sizin adetiniz yine altı gündür. Altı günden sonra gördüğünüz her kan, yani altı gün de özür sayılmaktadır. Bu nedenle siz

Ramazan ayında gördüğünüz altı gün adetinizden sonra, adetli olduğunuzu zannederek tutmadığınız dört günü kaza edeceksiniz. Çünkü o günler gerçekte adetli değildiniz ve özürlyüydünüz. Ancak siz yanlış bir düşünceyle o günlerde oruç tutmadığınız için yalnızca dört gün kaza edeceksiniz. Öbür olarak düşündüğünüz iki günde de özürlyü olduğunuz için tamamen orucu tutmanız gerekiyordu ve sizde tutmuşsunuz. Ancak özürlyü iken tuttuğunuz orucu eksik olarak değerlendirip, kazasını tutmak gibi bir düşünce dinen doğru bir düşünce değildir. Özürlyü olan kimse, nasıl ki özürlyü iken kıldığı namazların kazasını yapmıyorsa, tuttuğu oruçların kazasını da yapmaz. Çünkü tutulan oruç eksik değil tamdır.

J

Halk arasında; loğusalık süresi sona erip kişi ibadetlerine başlasa bile ilk kırk gün içinde cinsel ilişkiye girmenin caiz olmadığı konusunda bir inanç var. Bu doğru mudur?

Loğusalık; adet gibi, belli ibadetlere ve kişinin eşiyile cinsel yaşamına belli bir süre koyulan şer'i bir engeli ifade eder. Buna göre loğusalık sona erince şer'i engel tamamen kalkar. Yani kişi namaz kılar, oruç tutabilir, eşiyile cinsel ilişkiye girmesinde dini bir engel yoktur.

Ancak loğusalık bir hanımın hayatında hem ruh sağlığı hem de beden sağlığı açısından çok önemli bir dönemdir. Doktorların pek çoğu, ilk kırk gün içerisinde cinsel ilişkiye girmeye izin vermez ve bunun kadın sağlığını tehlikeye atacak

sonuçları olduğunu ifade etmektedirler. Ayrıca kadınların büyük bir çoğunluğu loğusalık süresi (kanama) sona erse bile ilk kırk gün içinde psikolojik olarak cinsel ilişkiye hazır olamayabilir. İslam dininin insan sağlığına verdiği önem ve uzman doktorun görüşüne verdiği değer doğrultusunda; bu dönemde cinsel ilişkiye girmemenin dinin buyruklarına daha uygun olacağı görüşündeyiz.

Ya da her kadın doktoruyla bu konuyu özel olarak görüşmeli ve doktorun görüşü doğrultusunda hareket etmelidir.

J

Üç aylık bir çocuk düşürdüm ve kırk beş gündür kan görüyorum. Ben loğusa sayılır mıyım?

Doğum gibi, bazı organları belli olan düşük kanından sonra da loğusalık görülür.⁵⁹

Üç aylık çocuğun organları genelde bellidir ve bu düşüğün ardından siz loğusa sayılırsınız. Gördüğünüz kanın kırk günü loğusalık kanı sonrakiler ise özür sayılır.

J

Bir kadının hangi zamanlarda gördüğü kan özür sayılır?

59 Merginâni, el-Hidâye, 1/33

Aşağıda sayacağımız durumlarda gelen kan, özür (istihza)dür.

1. Adet görme yaşının en alt sınırı olan, dokuz yaşından önce gelen kan,

2. Adet görme yaşındaki kadından üç günden az süreyle gelen kan,

3. Adet görme yaşındaki kadından, on günden daha uzun süreyle gelen kan,

4. Hamilelerin gördüğü kan,

5. Loğusanın kırk günden fazla gördüğü kan,

6. Önce belli bir adeti olmakla birlikte kadının on günü aşan sürede gördüğü kan, (Adetten fazla görülen kan özürdür.)

7. Önce belli bir adeti olmakla birlikte, loğusanın kırk günü aşan süreyle gördüğü kan, (İlk loğusalığından fazlası özürdür.)

8. Adetten kesilme yaşından sonra siyah ve kırmızı rengin dışında gelen kan,

9. Adetten sonra en az on beş gün temizlik görmeden önce gelen kan.

Özür kanı kesildikten sonra gusül abdesti almak gerekir mi?

Özür kanı adet veya loğusalık kanı hükmünde olmadığından, bu kimsenin özür kanı görmesi ibadetlerine engel değildir. Ancak her namaz vakti için abdest alması gerekir. Özür kanının kesilmesi ise gusül abdesti gerektirmez. Ancak beden temizliği için gusledilmesi daha iyidir.

J

Özürlünün kuşluk vaktinde aldığı abdest öğle ezanı okununca bozular mu?

Özürlünün her namaz vakti girdiğinde abdest alması gerektiğini ve bu vakit içinde bir tek abdestle dilediği kadar ibadet yapabileceğini söylemiştik.

Kuşluk vakti abdest alan kişinin abdesti, öğle namazının vaktinin girmesiyle bozular. Bu nedenle öğle namazı için alınacak abdest, öğle ezanı okunduktan sonra olmalıdır.

J

Ben her ay adetimin ardından bir süre de özürlü oluyorum. Yani kanamam 12 gün sürüyor. Ben özürlü

günlerde eşimle cinsel ilişkiye girebilir miyim?

Cinsel ilişkiye dini engel oluşturan; adet ve loğusalık halidir. Özürlü olmak, dinen cinsel ilişkiyi yasak kılmaz. Ancak siz özürlüken de adetli gibi kan görüyorsunuz. Adetli iken cinsel ilişkinin yasaklanmasının bir nedeni de, eşler arasında olumsuz duyguların oluşmasını önlemek olabilir. Aynı olumsuz duygu sizin özürlü olduğunuz dönemde de yaşanabilir. Kanamanız, adet dönemindeki gibi yoğun ise cinsel ilişkiden kaçınmanız önerilir. Ancak yalnızca sizin nadiren gördüğünüz, açık renkli bir akıntıysa ilişkiye girebilirsiniz.

J

Benim adetim çok düzensiz. Çoğunlukla da özürlü oluyorum. Ancak ben bu haldeyken namaz kılınca veya oruç tutunca sanki günah işliyormuşum gibi geliyor. İbadetleri bırakmak da içime sinmiyor. Özürlü iken ibadetlerimi yapıyorum ancak özür halim bittikten sonra özürlüken kıldığım namazlarımı ve tuttuğum oruçlarımı mümkün olduğunca kaza etmeye çalışıyorum. Bu yaptığım doğru mudur?

Özürlü kimsenin (müstehaza) durumunun adetli ve loğusadan farklı olduğunu biliyorsunuz. Adet ve loğusalık belli ibadetlere ve cinsel ilişkiye engelken özür bunların hiçbirine engel değildir. Yalnızca özürünün her namaz vaktinde abdest alması gerekir. Bu konudaki hüküm açık ve netken sizin

özürlüken yaptığımız ibadetlerden dolayı tedirginlik hissedip sonradan onları kaza etmeniz dinde yeri olmayan bir uygulamadır. Peygamber Efendimiz sizin düşünce biçiminizin tam aksi doğrultuda açıklamalarda bulunmuştur. Örneğin bir kadın Peygamberimize gelmiş, ben özürlü (istihazalı) bir kadını hiç de temiz kalmıyorum namazı bırakayım mı, diye sormuş. Peygamberimiz; “Hayır adet günlerinde namazdan uzak dur, sonra guslet ve her namaz için abdest al. Kan hasır üzerine damlasa bile namazını kıl” buyurmuştur.⁶⁰

Bir başka defasında da Peygamberimiz; “Özürlü kadın ay hali olduğu günler namazı bırakır, sonra gusledip her namaz için abdest alır, oruç tutar ve namaz kılar” buyurmuştur.⁶¹

Peygamberimizin açıkça söylediği üzere, özürlü kadın, gelen kanın rengine ya da miktarına bakmaksızın ay hali olduğu zaman bıraktığı ibadetlerine yeniden döner ve hiçbir tereddüt yaşamadan ibadetlerini yerine getirir.

Özürlü iken ibadetleri tamamen bırakmak nasıl dinin emirlerine ters düşerse, bu dönemde yapılan ibadetlerin eksik olduğu ya da kabul olunmadığı düşüncesiyle onları sonradan kaza etmek de dinin emirlerine isyan anlamını taşır. Çünkü ibadetle ilgili konularda aklın yaptığı kıyas değil, Kur’an veya Sünnetin verdiği bilgiler esastır. Bu bilgiler de sizin düşünce biçiminizin doğru olmadığını ortaya koymaktadır.

60 Ebû Dâvud, Tahâret, 112, 115; Tirmizî, Tahâret, 94

61 Ebû Dâvud, Tahâret, 107, 109, 112, 114; Tirmizî, Tahâret, 94; Nesâî, Tahâret, 134; Hayz, 4; İbn Mâce, Tahâret, 115; Dârimî, Vudû, 84, 94

NAMAZ

J

İçinde alkol olduğu bilinen kolonya, parfüm vs.

kullanılabilir mi, bu şekilde namaz kılınır mı?

Bazı kozmetik ürünlerinin içinde bulunan alkol, Hanefi imamlarından bir kısmına göre necis sayılan “hamr” türünden sayılmaz. Bu nedenle içinde alkol bulunan kolonya, parfüm, deodorantlar kullanılabilir. Vücutta ya da elbisede bu maddelerin kalıntılarının olması namaza engel değildir. Çünkü bunlar necasetten sayılmazlar.

J**Makyajla namaz kılınabilir mi?**

Makyaj abdestten sonra yapılmışsa ya da altına su geçiren maddelerdense ve içinde temizliğe engel olacak herhangi bir necis madde bulunmuyorsa makyajla namaz kılınabilir.

J**Kadın başı açık namaz kılabilir mi?**

Kadının yabancı erkeklerin yanında kapatması gereken yerler namazda da kapatması gereken yerlerdir. Peygamber Efendimiz; “Allah ergen bir kızın başı açık olarak kıldığı

namazı kabul etmez” buyurmuştur.⁶²

Bu açık hadisin de kesin olarak bildirdiği üzere kadınlar başı açık olarak namaz kılamazlar.

J

Hanımların çoğunun kullandığı ince çoraplarla namaz olur mu?

Namazda hanımın avreti el, yüz ve Hanefilere göre topuk kemiklerinin aşağısından başlamak üzere ayaklar dışındaki tüm vücuttur.

Buna göre bir hanım uzunluğu dizlerine kadar olan bir eteğin altına giydiği ince çorapla namaz kılamaz. Çünkü bu çoraplar şeffaf olduğundan cildin rengini belli eder ve yok hükmündedir. Bu durumda bacaklar açıkta sayılacağından bu şekilde namaz kılınamaz.

Ancak hanımın üzerinde topuklarına kadar inen bir etek varsa ve yırtmaç gibi bir nedenle bacakları da görünmüyorsa ince çorapla namaz kılınabilir. Hatta bu durumda çorapsız da namaz kılınabilir. Ancak rükû ya da secde halinde avret mahalli sayılan topukların üst kısmının da görünmemesi gerekir.

62 Ebû Dâvud, Salât, 85; Tirmizî, Salât, 277

J

Gecelik ya da pijamayla namaz kılınır mı?

Namazda iken avret mahallini örttükten sonra giyilen elbisenin gündüz ya da yatak kıyafeti ya da iş elbisesi olması gibi durumlar hükmü değiştirmez. Yani temizliğinden emin olduğu ve örtülmesi gereken yerleri örttüğü sürece her tür elbiseyle namaz kılınabilir.

J

Hanımlar pantolonla namaz kılabilirler mi?

Namazda giyilen elbisenin tüm avret mahallini örttüğü gibi altını göstermeyecek kadar kalın, vücut hatlarını belli etmeyecek kadar da geniş olması gerekir.

Derinin rengini belli edecek kadar ince ve şeffaf bir elbiseyle kılınan namaz geçerli değildir ve iadesi gerekir. Ancak vücut hatlarını belli edecek kadar dar olan pantolon etek ve bluzlarla kılınan namazlar her ne kadar mekruh sayılsa da geçerlidir ve yeniden kılınması gerekmez.

J

Namazı hızlı kılmak namazı bozar mı?

Namazda asıl olan kişinin ibadet ettiğinin bilincinde olması ve okuduğu sure ve duaların anlamını düşünmesidir. Öncelikle kişinin okuduğu şeyin farkına varacak kadar yavaş kılması gerekir. Ayrıca dua ve surelerin hızlı okunması kelimelerin telaffuzunda namazı bozan değişikliklerin yapılmasına yol açabilir ve kişi bunun farkına varmayabilir. Tâdil-i Erkân'ın yerine getirilmemesi de muhtemeldir. Bu nedenle kişinin kelimeleri doğru telaffuz edecek, okuduğunun anlamını düşünebilecek ve namazın tüm rükünlerini sakın bir biçimde yerine getirecek şekilde yavaş namaz kılması gerekir.

Hızlı kılmada huşu olmadığı gibi kişi farkına varmadan bazı okuma hatalarına düşebilir ve namazı bozulabilir.

J

Televizyon açıkken aynı odada namaz kılmak doğru mudur?

Mü'min kişi namaz kılarken mümkün olduğu kadar sessiz, تنها bir yer seçmeli, namazda iken dikkatini dağıtıp kendisini meşgul edecek şeylerden kaçınmalıdır.

Televizyon açıkken namaz kılmak büyük ihtimalle namaz kılanın dikkatini dağıtacaktır. Gerek görüntü, gerekse ses namaz kılanın huşu içinde kılmasına engel olacak hatta bazen okuduğu dua ve surelerde yanılmasına neden olacaktır.

Televizyon açıkken televizyonun bulunduğu odada kılan namaz geçerli değildir diyemesek de bunun insanın dikkatini dağıtacağı ve huşuya engel olacağı düşüncesiyle mekruh olduğunu söyleyebiliriz.

J

Cuma namazı kadınlara farz mıdır?

Cuma namazının farz oluş şartlarından birinin, erkek olmak olduğunu yukarıda belirtmiştik. Bu şartla açıkça anlaşılır ki; Cuma namazı kılmak kadınlara farz değildir. Cuma namazının kadınlara farz olmadığı konusunda, İslam Hukukçuları görüş birliği içindedir. Çünkü buna dair Kur'an'da da Sünnette de bir hüküm olmadığı gibi sünnette Cuma namazının kadınlara farz olmadığını belirten açık bir hadis vardır. "Cuma (namazı) haktır. Başkasının mülkiyetinde olan köle, kadın, çocuk ve hasta olmak üzere dört grup insan dışında cemiyette olan her müslümana farzdır." Hadisi ve Peygamberimizin döneminde kadınların bazen Cumaya gittikleri, bazen gitmedikleri; Cuma namazına onca önem vermesine rağmen Peygamber Efendimizin bu konuda bir uyarıda bulunmaması, Cuma namazının kadınlara farz olmadığını açık ve kesin göstergesidir.

Farz olmamasına karşın kadınların bugünün ve bu

namazın faziletinden yararlanmak için, imkân buldukları zaman Cuma namazı kılmaları güzel olur.

J

Kadının imam olması caiz midir?

Kadının imam olması iki başlık altında incelenebilir.

a-Kadının Kadınlara İmam Olması

Müslüman bir kadının yalnızca kadınlara imam olması konusunda fıkıh âlimleri farklı görüşler öne sürmüşlerdir. Malikiler hiçbir şekilde kadının imam olmasına cevaz vermezler.⁶³ Delilleri ise namaza çağrı olan ezanı kadınların okumasının mekruh oluşudur. Ezan okumak kadın için mekruh ise, cemaate imam olması hiç caiz olmaz derler. Hanefiler kadınların cemaat oluşturup kadın bir imamla namaz kılmalarına cevaz vermişler, ancak bunun mekruh olduğunu söylemişlerdir.⁶⁴

Şafiilere göre; kadının kendisi gibi kadın cemaate imam olması caiz, hatta müstehaptır. Hanbelîlerden nakledilen kuvvetli görüş de bu yöndedir.⁶⁵

Çağımız İslam hukukçularından Abdülkerim Zeydan, tüm mezheplerin görüşlerini ve delillerini ortaya koyduktan sonra bu konudaki tercihe şayan görüşün, kadının kadınlara

63 İbn Rüşd, Bidâyetü'l Müctehid, 1/280

64 Merğmânî, Hidâye,1/56

65 bkz: Abdülkerim Zeydan, el-Mufassal,1/253

imam olmasını caiz, hatta müstehap sayan görüş olduğunu söylemiştir. Delilleri ise Ümmü Varakanın ev halkına namaz kıldırmak üzere Peygamberimizden izin istemesi ve Peygamberimizin de ona izin vermesidir.⁶⁶ Ayrıca Hz. Aişe'nin, hanımların ortasında durarak onlara sesli olarak akşam namazını kıldırıldığı rivayeti ve Ümmü Seleme'nin aynı şekilde safın ortasında durarak hanımlara Ramazan ayında namaz kıldırması ve İbn Ömer'in emriyle yine bir hanımın hanımlara imamlık yapması da Zeydan'ın delilleri arasındadır.⁶⁷

Bizim de tercih ettiğimiz sonuç; Kur'an-ı Kerim'de ya da sahih sünnette hanımların hanımlara imamlığını yasaklayan hiçbir delilin olmaması, aksine Peygamber Efendimizin hanımlarının, hanımlara imamlık yapmış olması nedeniyle; hanımların hanımlara imam olmasının caiz, hatta müstehab olduğu yönündedir. Çünkü ibadetlerle ilgili konularda Peygamber Efendimizin eşlerinin ve ashabın uygulamaları bizi bağlar, çünkü bu uygulamanın Peygamberimizin bilgisi ve izni dâhilinde olması önemlidir ve bağlayıcıdır.

Ancak bir hanım, hanımlara imam olduğunda öne geçmez, ilk safın ortasında durur.

Hanımların içinde imamlığa en layık olan, erkeklerde olduğu gibi öncelikle Kur'an'ı en iyi bilendir.

b-Kadının Erkeklerle İmam Olması

İslam âlimlerinin çoğunluğu kadının erkeklerle imamlık yapamayacağı görüşünde birleşirler. Delilleri; cemaatle namaz kılarken Peygamberimiz'in hanımları en arka safa yerleştirmiş

66 Ahmed b. Hanbel, 6/405; Ebû Dâvud, Salât,61

67 Rivayetlerin aslı için bkz: İbn Hazm, Muhallâ, 4/119 v.d. Abdulkerim Zeydân, el-Mufasssal, 1/252-257

olması⁶⁸ ve yine Efendimiz'den nakledilen “Kadın erkeğe imam olmasın.” sözüdür.⁶⁹

Söz konusu delillerden yola çıkan dört mezhep imamı da, hanımların erkeklere imam olamayacağı görüşünde birleşmişlerdir.

Ancak Müzeni, Ebu Sevr ve Taberi'nin hanımların erkeklere imam olabileceği görüşünü benimsedikleri zikredilmektedir.⁷⁰ Delilleri ise; Ebu Davud'un naklettiği bir hadistir, şöyle ki; Rasullullah Ümmü Varaka binti Nevfel isimli bir hanımı evinde ziyaret etmiş, ona ezan okuyacak erkek bir müezzini tayin etmiş ve Ümmü Varaka binti Nevfel'in ev halkına imam olmasını emretmiştir.⁷¹

Hadisin ravilerinden Abdurrahman b. Halid hadiste sözü edilen müezzini gördüğünü ve çok yaşlı olduğunu belirtmiştir.

Sübülü's-Selam'da ise hadisin içlerinde erkek olsa bile hanımın ev halkına imam olabileceğine delil olduğu zikredilir.⁷²

Son olarak konuyla ilgili olarak yine günümüz İslam hukuku âlimlerinden Abdülkerim Zeydan'ın görüşünü aktaracağız. Zeydan yukarıdaki hadisten yola çıkarak, bir hanımın ev içindeki erkeklerden daha iyi Kur'an bildiği ve onlardan daha fakih olduğu takdirde içlerinde erkek bile olsa ev halkına namaz kıldırabileceği, ancak cami, mescid gibi umumi yerlerde yabancı erkeklere namaz kıldıramayacağı görüşünü benimser. Bizim de delillere bakarak tercih ettiğimiz görüş aynı yöndedir.

68 Ahmed b. Hanbel, 2/336

69 İbn Mâce, İkâmet, 78

70 İbn Kudâme, Muğni, 2/146; Nevevî, el-Mecmû, 4/255

71 Ebû Dâvud, Salât, 61; Ahmed b. Hanbel, 6/405

72 San'âni, Sübülüs- Selâm, 2/48

J

Kadınların vakit namazlarında camiye gitmeleri caiz midir?

Peygamber Efendimiz zamanında hanımların imkânları dâhilinde, sabah namazı da dâhil olmak üzere farz namazlar için, Cuma ve bayram namazı için camiye gittikleri bir realitedir. Efendimiz'in döneminden sonra fitne endişesiyle camiye gitmeleri hoş görülmemiş olsa da bugün hayatının neredeyse yarısını ev dışında, toplumla iç içe geçiren hanımları vakit namazlarında camiye gitmekten sakındırmayı gerektiren bir delil yoktur.

J

Kadınların teravih namazını evde kılmaları mı camide kılmaları mı daha uygundur?

Teravih namazını kadının evde kılmasının daha faziletli olduğu görüşü bazı âlimlerce dillendirilir. Ancak Ramazan ayında, Teravih namazından önceki vaazları dinleyip dini bilgiler öğrenmeleri, cemaate katılmaları, özellikle çocuklarını camiye götürmeleri için bize göre hanımların camiye gitmeleri daha uygundur. Çünkü ülkemizde gerek şartlar, gerekse alışkanlıklar gereği, Cuma, Bayram ve vakit namazlarında camiye gitmeyen hanımlarımızın hiç olmazsa alışkanlık haline

getirdikleri Teravih namazıyla cemaat olmayı öğrenmesi, bu ruhu yaşaması ve cemaat sevabından faydalanmaları için biz teravih için camiye gitmelerini gerekli ve faydalı görüyoruz. Ancak hanımların kıyafetlerine, yürüyüşlerine ve özellikle alışkın olmadıkları cami adabına hassasiyet göstermeleri, ibadetlerinin ecrini azaltmamaları gerekir.

J

Namaz kılan bir kimsenin önünden kadın, köpek ya da eşek geçerse o kimsenin namazının bozulacağı söyleniyor bu doğru mudur?

Sahih hadis kaynaklarından bazılarında kadın, eşek ve kara köpeğin namazı keseceğine dair rivayetler geçmektedir. Bazı rivayetlerde de hayızlı kadın şartı geçmektedir. Ancak Buhâri ve Müslim’de geçen hadise göre; İbn Abbas, Peygamber Efendimiz namaz kılarken bir eşek üzerinde safın önünden geçmiş, Peygamber Efendimiz ne namazı iade etmiş, ne de ashabına iade emri vermiştir. Bir başka sahih hadise göre; Peygamber Efendimiz geceleyin namaz kılar, Hz. Aişe’de önüne doğru yatmış bulunurdu. Efendimiz secdeye vardığı zaman Hz. Aişe’nin ayaklarını iter o da ayaklarını toplardı. Secdeden kalkınca Hz. Aişe yine ayaklarını yayardı.

Bu iki hadis ile “Namazı; kadın, eşek ve kara köpek keser” hadisi birlikte değerlendirildiğinde farklı bir sonuca gidilir. Nitekim Ahmed b. Hanbel; “Namazı kara köpek keser, kadın ve eşeğin geçmesinde ise (yukarıda zikredilen hadislerden dolayı) içimde bir şey var derken âlimlerin çoğu;

“Hadislerden maksad namaz bozular değil, sevabı azalır demektir” şeklinde yorumlamışlardır. Çünkü bu geçenler kalbi meşgul eder demişlerdir. Doğrusu da budur.

J

Otobüs gibi araçlarla şehirlerarası yolculuk yaparken, bu araçların içinde namaz nasıl kılınır?

Peygamber Efendimiz’in binek üzerinde, kıyam rükununu terk ederek farz namaz kıldığı vaki değildir. Ancak hiçbir mazereti olmaksızın nafile namaz kıldığı bilinmektedir.

Bugünkü ulaşım araçları da binek hükmündedir. Bu araçların içinde kıyam rüknu terk ederek nafile namazı kılınır. Ancak farz namazların kılınabileceğine dair bir uygulama Peygamberimiz’den gelmemiştir.

O halde yapılacak olan şey yolcunun imkân varsa otobüsün mola yerlerinde namazlarını vaktinde kılması ya da cem’ etmesidir. Çünkü yolculuk anında namazların cem’ edileceğine dair Peygamber uygulaması vardır. Ancak farz namazlarda kıyamın terk edilmesine dair uygulama yoktur.

J

TV veya radyoda okunan secde ayeti için secde

gerekir mi?

Secde ayeti okuyanın da işitenin de secde yapması gerekliliği herhangi bir şartla sınırlandırılmadığından, radyo veya televizyondan duyulduğunda da yapılması gerekir.

J**Kişi geçmişte eda etmediği namazlarını kaza etmeden nafil namaz kılabilir mi?**

Kişinin daha önce farz namazlarını kasıtlı ya da kasıtsız olarak kılmamış veya kaçırmış olması onun nafil namaz kılmasına engel değildir. Bu nafil namazlar gerek revatib sünnetler olsun gerekse regâib sünnetler olsun hüküm değişmez. Ancak kişi nafil namazlarına devam etmekle birlikte eda edemediği namazlar için de tövbe edip onları kaza ile telafi etmeye çalışmalıdır. Allah'ın bu konuda kendisini affetmesi umulur.

J**Namaz kılmayan kimsenin, öldükten sonra namaz borçlarının yerine geçmek üzere yapılan iskat-ı salât ve devir gibi uygulamaların dinimizde yeri var mıdır?**

Namaz her müslümanın sorumlu olduğu temel ibadetlerden biridir. Özürsüz yere namazı terk etmek büyük bir günah sayılabilmekle birlikte bu kişinin kâfir olduğuna hükmedilemez. Ancak kişinin hafife alarak ya da farzietini inkâr ederek namazını terk etmesi, onun dinden çıkmış olmasını gerektirir.

İslam dininde gücü yetmediği için oruç tutamayanlara fidye hükmü getirilmiş, ancak namaz için böyle bir uygulamadan söz edilmemiştir. Namazı ancak unutarak ya da uykuda iken kaçırın kimsenin hatırladığı ya da uyandığı zaman kılması kolaylığı getirilmiştir.

Sünnette ve ilk dönem icihadlarında böyle bir uygulama olmamakla birlikte, daha sonraları kişinin isteyerek veya istemeden kaçırıldığı namazları karşılamak üzere, ölümünden sona malından fidye olarak fakirlere verilmesi işlemine iskat-ı salât denir. Kelime,namaz borçlarını düşürmek anlamına gelmektedir.

Devir ise; verilecek fidye miktarının çok fazla olması halinde bu miktarın, örneğin onda birinin bir fakire on kez verilip tekrar alınması ve en nihayetinde bu miktarın fakirde kalmasıdır. Böylece kişi fakire aynı parayı on kere vererek hesapladığı fitre miktarını verdiğiine kendini inandırmaktadır. Ancak bu kişinin kendisini kandırmasından başka bir şey değildir.

İskat-ı salât zaten delili olmayan bir uygulamadır. Ayrıca devir işlemiyle de iş tamamen hileye dönüştürülmektedir.

Ölen kişinin vasiyeti varsa Allah rızası için ve günahlarının bağışlanması ümidiyle sadaka verilebilir. Ancak her namaz için belli bir hesaba gerek olmadığı gibi bu

sadakamın namaz yerine geçeceği de kesin değildir.

J

Hanımlar erkeklerin görebileceği yerde namazlarını oturarak mı kılarlar?

Hanımlar erkeklerin de görebilecekleri açık alanda namaz kılmak zorunda kaldıkları zaman setr-i avrete daha fazla titizlik göstererek yalnız namazdaki avret yerlerini örtmekle kalmayıp aynı zamanda bol ve dikkat çekmeyen kıyafetlerle namazlarını ayakta kılarlar. Namazı oturarak kılmak, kıyam rüknünü terk etmektir ki bunu gerektirecek özel bir durum yoktur.

J

Hamile kadın oturarak namaz kılabilir mi?

Hamile kadın oturarak namaz kılabilir diye genel bir hüküm vermek doğru olmaz. Hamileliğin farklı dönemlerinde hanımlar farklı sıkıntılar yaşarlar. Ayrıca her hanımın hamileliği de aynı derecede zor olmaz. Buna göre eğer ayakta namaz kılmak hanıma ya da bebeğe zarar verebilecekse hanım namazını oturarak kılabilir. Ya da hanım secdeye giderken,

rükuya eğilirken çok zorlanıyorsa bu durumda özür sahibi sayılacağından rükû ve secdeleri ima ile yapar.

Ancak bu, her hanım dokuz ay boyunca oturarak namaz kılabilir anlamına gelmez. Herkes kendi durumunu kendi değerlendirmelidir.

J

Namazda iken adet gören kadın ne yapar?

Hanım adet kanını gördüğü andan itibaren namazı bırakır, kıldığı namaz farz ise onu sonradan kaza etmez. Ancak kıldığı namaz nafîle ise onu sonradan kaza eder.

ORUÇ

J

Gece ve gündüzü çok uzun olan bölgelerde örneğin kutuplara yakın bölgelerde oruç nasıl tutulur?

Bu bölgelerdeki insanlar namazlarında olduğu gibi oruçlarında da kendilerine yakın olan bölgelerin saatlerine uyarak ibadetlerini yerine getirirler.

J

Oruçlu kimsenin kulağına ilaç veya su damlatılması orucu bozar mı?

Ebu Hanife'ye göre ilaç damlatılması orucu bozar, ancak su damlatılması bozmaz. İmameyn'e göre ise her ikisi de bozmaz.

J

Göze merhem sürmek ya da damla damlatmak orucu bozar mı?

Göze sürülen ya da damlatılan ilaç orucu bozmaz.

J

Bir kişi gece zannederek fecirden sonra sahur yese ya da akşam vakti girdi zannederek orucunu açsa orucu

bozular mu?

Evet, orucu bozular, gününe gün kaza etmesi gerekir.

J**Hanımların Ramazanda jinekolojik muayene olmaları orucu bozar mı?**

Muayene esnasında kullanılan aletler ıslak ya da ilaçlı bir şekildeyse orucu bozar.

J**Keffareti gerektirecek şekilde birkaç kez oruç bozan ve birden çok kefarete borcu olan kişi ömründe bir kez kefarete orucu tutsa yeterli olur mu?**

Birkaç keffarete borcu olan kişi bir defa keffarete orucu tutsa yeterlidir. Ancak keffarete orucu tuttuktan sonra yeniden kefaretle borçlanırsa yeniden tutması gerekir.

J

Kadın başladığı orucu bugün “adet günümdü, adet göreceğim” diyerek bozabilir mi?

Adet günleri düzenli olan hanım adetinin başlayacağı kuvvetle muhtemel olan günde oruca niyet etmeyeceği gibi başladığı orucu bozabilir de.

J

Kadın adet göreceğim diye Ramazan orucunu bozsa ve o gün de adet görmezse bu günü kaza eder mi?

Adet göreceğim diye başladığı orucu bozar ve o gün adet görmezse kefareet gerekir.

İhtiyatlı olan adet görünceye kadar oruçlu kalmaktır.

J

Diş çektirmek orucu bozar mı?

Diş çektirmek, bizzat orucu bozan bir şey değildir. Diş

çekimi öncesinde anestezi amacıyla yapılan iğne orucu bozmaz.⁷³ Ancak diş çekimi sonrasında yutulan kan tükürüğün yarısından çok olur ve tadı hissedilirse orucu bozar ve güne gün kaza gerektirir.

J

Diş fırçalamak orucu bozar mı?

Diş fırçalama esnasında macunun tadı boğaza ulaşırsa ya da boğaza su kaçarsa oruç bozulur ve kaza edilmesi gerekir. Ancak boğaza herhangi bir şey kaçmaması halinde oruç bozulmaz.

J

Cünüp olarak sabahlamak ya da gün içinde ihtilam olmak orucu bozar mı?

Kişinin cünüp olarak sabahlaması orucu bozmayacağı gibi gün ortasında uyuması ve ihtilam olması da orucu bozmaz. Cünüplük namaza engeldir ancak oruca engel değildir. Cünüp kişi cünüp olarak oruç tutabilir ancak cünüp kaldığı sürece namaz kılamayacağı için günah işlemiş olur.

73 Ayrıntılı bilgi için Din İşleri Yüksek Kurulu Kararlarına bakılabilir.

Cünüp olan kişi gerek sabah, gerekse gün ortasında gusledip bu halden kurtulur. Orucuna bir zarar gelmemiştir.

J

Ramazan ayında tutulamayan orucun kazası tutulurken oruç bilerek bozulursa keffaret gerekir mi?

Keffaret yalnızca Ramazan orucunun edasının belli şekilde ve kasıtlı olarak bozulması durumunda gerekir. Yani yalnızca Ramazan ayında keffareti gerektirecek şekilde yeme, içme, cinsel ilişkide bulunma keffaret gerektirir.

Nafile oruç, Ramazan orucunun kazası ya da vacib oruçların bozulması keffaret gerektirmez.

J

Kaza orucu tutan kimse, bu orucunu bozarsa oruç borcu ikiye mi çıkmış olur?

Kaza orucu tutan kimse, bu orucunu bozduğu zaman yalnızca yarım kalan bu orucu yeniden tutmak durumundadır. Kaza ve kazanın kazası olmak üzere iki oruç tutmaz.

J

Adeti gün ortasında sona eren ve temizlenen kadın ne yapar?

Bu hanım orucun başlama zamanı olan fecr-i sadıkta ve ondan bir süre sonrasında adetli olduğundan tam olarak o günün orucunu tutmuş olmaz. Bu nedenle o günün sonradan kaza edilmesi gerekir. O gün ise hanım isterse yeyip içebileceği gibi isterse temizlendiği andan itibaren oruçlu gibi davranabilir.

J

Pamuk kullanmak orucu bozar mı?

Kadının kuru bir pamuğu bir kısmı dışarıda kalacak şekilde kullanması orucunu bozamaz. Ancak ıslak bir pamuk dışarıdan görülemeyecek kadar iç kısma ulaşırsa oruç bozulur.

J

Bazı hanımlar adet gördükleri günlerde oruç olmadıkları halde oruçlu gibi oruç bozan her şeyden sakınıyorlar. Bunu da sevap kazanmak amacıyla yapıyorlar. Bu davranış doğru mudur?

Hanımların adet dönemlerinde oruç tutmamalarına izin verilmiş, hatta oruç tutmaları hadisle yasaklanmıştır. O dönemlerde oruç tutmama bir eksiklik olmadığı gibi kişi bununla günah işlemiş sayılmaz. Bu nedenle kişi, oruç tutmadığı için herhangi bir kötü duyguya kapılıp oruçlu gibi davranmamalıdır. Kendisine bir ruhsat olarak verilmiş olan oruç tutmama hükmünü oruçlu gibi geçirmek; Allah'ın onaylayacağı değil, reddedeceği bir tutumdur. Yani kişi sevap almayı umarak yaptığı bu davranıştan dolayı belki de azap görebilir.

J

Adet gördüğü için günün yarısında nafile orucu bozan hanım bu orucunu kaza edecek midir?

Her ne sebeple olursa olsun yarım kalan nafile orucun tamamlanması vaciptir. Adet nedeniyle de olsa bozulan nafile orucun sonradan kaza edilmesi gerekir.

J

Ramazan ayında gün ortasında adet görerek orucu bozulan kadının günün geri kalan kısmını nasıl geçirmesi gerekir?

Bu durumdaki hanımın orucu adet görmesi nedeniyle bozulduğundan kişi bu günün orucunu daha sonra kaza edecektir. Ve bu günde oruçlu gibi hiçbir şey yemeyip içmeden durması mekruhtur. Çünkü adetli hanım oruç tutamaz.

Oruç olmadığı halde oruçlu gibi davranması uygun değildir.

J

Keffaret orucunun ardı ardına tutulması gerekir. Peki adet gören hanımlar bu orucu nasıl tutarlar?

Adet gören hanım keffaret tutarken adet günlerinde zorunlu olarak orucuna ara verir ancak adeti biter bitmez yeniden oruca başlar. Yani adet dışında hiçbir nedenle orucuna ara vermeden, peşpeşe oruç tutması keffaret için yeterlidir. Verilen bu ara zorunlu bir sebebe bağlı olduğundan, keffaret orucunun ardı ardına olması gerekliliğini engellemiş sayılmaz.

J

Eşler oruçlu iken birbirlerini öpebilirler mi?

Eşlerin oruçlu iken birbirlerini öpmesinde bir sakınca yoktur, çünkü Peygamberimiz de oruçlu iken eşlerini öperdi.⁷⁴

Kişinin eşini öpmesi, cinsel ilişkiye neden olma ihtimali yoksa mübah sayılmış, ancak bu sonuca götüreceğini zanneden kimse için mekruh sayılmıştır.

J

Biz hanımlar oruçlu iken bazen yemeklerin tadına bakmak zorunda kalıyoruz. Bu oruca zarar verir mi?

Ağza bir şey alıp onu yutmadan geri çıkarmak orucu bozmaz. Ancak ağza alınan şeyin tadı boğaza kadar ulaşmamalıdır ve mümkünse bundan kaçınmak gerekir.

J

Çocuğu için ağzında yemek çiğneyen annenin orucu bozulur mu?

Ağızda bir şey çiğnemek orucu bozmaz. Anne de mecbur kaldığı zaman bu yöntemi kullanabilir. Ancak bu çok da sağlıklı ve hijyenik bir yol olmadığından ayrıca annenin

⁷⁴ Buhârî, Savm, 23; Müslim, Sıyâm, 65, 66, 71, 73; Dârimî, Savm, 2; Ahmed b. Hanbel, 6/193, 256

orucu da bazen bozulabileceğinden bu yöntem yerine annenin çocuğu için başka bir yöntem denemesi gerekir.

J

Oruçlu iken ele, yüze ya da vücudun herhangi bir yerine krem sürmek orucu bozar mı?

Cilde sürülen krem orucu bozmaz. Bu konuda kremin yoğunluğu, geçirgenliği, içeriği vs. önemli değildir.

J

Hamile hanımlarda sıklıkla görülen kusma orucu bozar mı?

Kişi kendisi istemeden kusmuşsa kusmuşun miktarı ne olursa olsun orucu bozulmaz. Ancak kendi isteğiyle kusmuşsa kusmuk ağız dolusundan az ise orucu bozulmaz, fazla ise orucu bozulur. Eğer orucu bozacak miktarda kusmuşsa bu da keffaret değil yalnızca kaza gerektirir.

J**Düşük yapan kadının orucu bozulur mu?**

Eğer düşük “müstebinül-halka” yani organları belli ise – ki bu da yaklaşık olarak üç aylık cenindir- kişi lohusa sayılır ve orucu bozulur.

J**Ramazanda adet görmemek için hap kullanılabilir mi?**

Ramazan ayının tamamını oruçlu geçirmek için hap kullanarak adeti geciktirmek mümkündür. Ancak Allahu Teala'nın belli periyotlara bağladığı adeti ve bugünlerde verdiği oruç tutmama ruhsatını da hiçe sayarak, sağlığa zarar veren ilaçların kullanılması tavsiye edilmez, aksine her ay olduğu gibi Ramazan ayında da adetin doğal seyrinde bırakılması tavsiye edilir.

J**Ben ikişer yaş arayla dört çocuk sahibi olan bir**

anneyim. Gebelik ve emzirme dönemlerinde çok istememe rağmen oruçlarımı tutamadım. Çünkü bünyem çok zayıf. Şimdi yaklaşık 300 kadar oruç borcum var ve bunları tutmakta çok zorlanıyorum. Bu oruçları tutmayıp yerine fidye versem olur mu?

İslam âlimlerinin genel kanaati, hamile ya da emzikli hanımların kendi sağlıkları ya da çocuklarının sağlıklarıyla ilgili endişeye kapılmaları ya da uzman ve dindar doktorun tutmamaları gerektiğini söylemesi halinde oruç tutmayacakları yönündedir. Ancak bu oruçların telafisinin nasıl olacağına dair aralarında görüş ayrılığı vardır. Bazı âlimler bu oruçları kaza etmesi gerektiğini, bazıları kaza etmeyip fidye vermeleri gerektiğini, bazı âlimler ise hem kaza edip hem fidye vermesi gerektiğini söylemektedir. Sahabilerden İbn Ömer ve İbn Abbas ise bu hanımların oruçlarının kazasını tutmadan yalnızca fidye vermelerini caiz görmüşlerdir.

Çağdaş fıkıh âlimlerinden Yusuf el-Karadavi peş peşe çocukları olan ve hem hamilelik hem de emzikli olma sebebiyle oruç borçları birikmiş olan hanımın, borçlarını güne gün kaza ederek ödemesinin zor olacağını, Allah'ın kulu için zorluk değil, kolaylık dilediğini ve bu hanımların kaza etmeden yalnızca bir oruç için bir fakiri bir gün doyurmak üzere oruçları sayısınca fakiri doyurmalarının uygun olacağı görüşündedir.

Biz de Allah'ın kullarına gücünün yettiğinden fazlasını yüklemeyeceğine olan inancımızla ve ibadetin asıl amacının kula zulüm olmadığı düşüncesiyle, Yusuf el-Karadavi'nin görüşüne katılıyoruz ve geçmişte tutamadığınız oruçlar için fidye verebileceğinizi söylüyoruz.

ZEKÂT

J

Zekâtı mutlaka Ramazan ayında mı vermek gerekir?

Zekâtı Ramazan ayında vermek gerekmez. Zekâtın zamanı kişinin nisab miktarı mala sahip olduktan sonra geçen bir yılın sonudur. Bu bir yıl ise kameri yıldır, güneş yılı değildir.

Örneğin Recep ayında nisab miktarı mala sahip olan kimse gelecek Recep ayında zekâtını verecektir. Burada güneş yılı takvimi kullanılmaz.

Ramazan ayı içerisinde zengin olan kimse de Ramazan ayında zekâtını verir.

Yani herkesin nisab miktarı mala sahip olduğu ay zekât vereceği aydır. Ancak üzerinden bir yıl geçmesi şarttır.

J

Zekât verilirken, verilen bu bağışın zekât olduğunu

belirtmek gerekir mi?

Bu bağışın zekât olduğunu belirtmek gerekmediği gibi bunu duymak zekât alan kişiyi rencide eder. Bu nedenle verilenin zekât olduğunu söylemek değil, söylememek daha güzeldir.

J**Zengin olan erkek kardeş, fakir olan kız kardeşine zekât verebilir mi?**

Bu iki kişi arasında yakın bir akrabalık bağı olsa da bu zekât almaya ve vermeye engel değildir.

Çünkü kişi kardeşinin nafakasını temin etmekle sorumlu değildir. Eğer kardeşi muhtaçsa, zekâtını öncelikle ona vermesi gerekir.

J**Kadın kocasına zekât verebilir mi?**

Kocanın hanımına zekât veremeyeceği konusunda ittifak

vardır. Çünkü koca hanımının nafakasını temin etmekle yükümlüdür. Ona verdiği şey zekât değil nafakadır. Hanımın kocasına zekât vermesi konusunda ise ihtilaf vardır.

Ebu Hanife zengin bir hanımın fakir olan kocasına zekât veremeyeceğini söylerken, iki talebesi zekât verebilir derler.

Çünkü hanım ne kadar zengin olursa olsun kocasının nafakasını sağlamakla yükümlü değildir.

J

Kişi zekâtını bir tek fakire verebilir mi, yoksa birkaç kişiye paylaşırması mı gerekir?

Zekâtın birkaç kişiye verilmesi mümkün olduğu gibi bir kişiye verilmesi de mümkündür. Bu konuda verilecek zekâtın miktarı, zekâtı alan kişinin ihtiyacı ve zekâtı aldıktan sonraki durumu göz önünde bulundurularak en uygun yol takip edilmelidir.

J

Damat, kayınvalide ya da kayınpedere, kayınpeder ya da kayınvalide damada zekât verebilir mi?

Her ne kadar damat ile kayınpeder ve kayınvalide arasında evlilik nedeniyle akrabalık oluşmuşsa da bu zekât vermeyi ve almayı engelleyen akrabalık değildir.

J

Kimlere zekât verilemez?

Anne, baba, dede, nine, evlat, torun, karı ve kocaya (Ebu Hanife'ye göre) bu kimseler muhtaç olsalar da zekât verilmez. Çünkü kişi bu denli yakın akrabasının nafakasını teminle yükümlüdür.

J

Zekât eşyaları nisab miktarına ulaşan, ancak başka bir geliri olmayan hanımın zekâtını kim verir?

Hanımın kocası ya da babası zengin olsun fakir olsun bu zinet eşyalarının zekâtını mala sahip olan hanım verecektir. Bu zekâta tabi olan zinet eşyaları dışında parası ya da geliri olmayan hanım zinet eşyasının kırkta birini verecektir. Ancak onun yerine kocası ya da babası da verebilir.

J

Hiçbir geliri olmayan hanım zinetinin zekâtını vermek zorunda mıdır, eğer başka bir geliri yoksa muaf tutulabilir mi?

Hanefilere göre hanım ziynet eşyalarının zekâtını vermekle mükelleftir. Delilleri ise Peygamber Efendimizden gelen farklı rivayetlerdir. Şöyle ki; Bir kadın kızı ile birlikte Rasulullah'ın yanına gelmişti. Kızının kolunda kalın iki altın bilezik vardı. Rasulullah kadına; “Bunun zekâtını veriyor musun?” diye sordu. Kadın: “Hayır” deyince Rasulullah: “Kıyamet günü Allah'ın onların yerine sana ateşten iki bilezik takması hoşuna gider mi?” deyince kadın hemen bilezikleri çıkardı ve Rasulullah'a uzattı. “Bunlar Allah ve Rasulüne aittir” dedi.⁷⁵

Yine Hz. Aişe anlatıyor: Rasulullah birgün yanıma girdi. Elimde büyük gümüş yüzükler gördü ve: “Bu nedir ey Aişe?” dedi. Ben de: “Onları senin için süsleneyim diye yaptım ya Rasulallah” dedim. “Peki, onların zekâtını veriyor musun?” diye sordu. “Hayır” dedim. Bunun üzerine Rasulullah (a.s.): “Bu, cehennem ateşi için sana yeter!” buyurdu.⁷⁶

Hadislerde görüldüğü üzere farklı zamanlarda Allah Rasulü zinet eşyası takan, birisi kendi eşi olmak üzere iki hanıma ilk sorduğu soru, bu zinetlerin zekâtlarını verip vermedikleri oluyor. Zekâtını vermediklerini duyunca da her iki hanımı da farklı üslupla da olsa cehennem ateşiyle korkutarak, ziynetlerinin zekâtını vermeye teşvik ediyor, hatta

⁷⁵ Ebû Dâvud, Zekât, 19; Tirmizî, Zekât, 12; Ahmed b. Hanbel, 2/178

⁷⁶ Ebû Dâvud, Zekât, 4; Hâkim, Müstedrek, 1/389, 390

bir nevi emrediyor.

Farklı mezheplerde ziynet eşyasının zekâtının verilemeyeceği gibi bir görüş olsa da biz, farz olan zekât sorumluluğumuzun ziynet eşyalarını da kapsadığı görüşünü daha doğru buluyor ve hanımların süslenmek amacıyla taktıkları, yatırım amacıyla biriktirdikleri vs. her tür ziynet eşyasının zekâtını bizzat kendilerinin vermeleri gerektiğini söylüyoruz. Eğer kendilerine özel başka kazançları ya da ellerinde paraları yoksa bu ziynet eşyasından gerekli olan miktarı zekât olarak vermeleri gerekir

HAC

J

**Kadın yanında mahremi olmadan hacca gidebilir mi?
Hac dışında herhangi bir yolculuğa çıkabilir mi?**

Kadının yanında mahremi olmadan hacca gitmesini ya da herhangi bir yolculuğa çıkmasını yasaklayan hadisleri⁷⁷ delil gösteren İslam Hukukçuları yanında eşi ya da mahremi olmayan kadının hacca gidemeyeceğini söylemişlerdir. Hanefiler kadının kocası ya da bir mahremi bulunmadığı zaman hiçbir şekilde haccedemeyeceğini söylerken; diğer bazı fıkıhçılar güvenilir kadınlarla veya güvenilir bir yolcu grubuyla birlikte haccedebileceğini söylerler. Bu farklı görüşlerin nedeni, kadının yalnız haccetmesini yasaklayan hadislerin yanı sıra “çok yakında kadın, kocası olmadan, devesiyle ta Hira’dan gelip Kabe’yi tavaf edecektir” şeklindeki hadislerin⁷⁸ bulunması ve Hz. Aişe ile Peygamberimizin diğer bazı hanımlarının yanlarında hiçbir mahremleri bulunmadan hacca gitmiş olmalarıdır.

Buhari’de geçen hadiste Hz. Osman ve Abdurrahman b. Avf’ın da Peygamberimiz’in eşleriyle birlikte haccettikleri anlatılır. Buna göre söz konusu sahabiler ve Peygamberimiz’in eşleri bu olayda farklı görüş öne sürmemişlerdir. Yani bu haccın geçerli olmadığını dile getiren olmamıştır.

O halde tüm bu hadis ve uygulamalardan yola çıkarak şu sonuca ulaşılabilir: Peygamberimiz’in kadını yalnız başına yolculuğa çıkarmaktan sakındırması İslam’ın yayılıp hâkim hale gelmediği, ıssız çöllerde hayvan üzerinde yolculuğun yapıldığı ve düşman korkusunun baskın olduğu döneme aittir. Bugün yolculuğun şartları değişmiş, toplu ulaşım araçları ile yol güvenliği daha iyi sağlanır hale gelmiştir ve kadın o zamandan daha farklı şartlarda yolculuğa çıkmaktadır.

Bu durumda kadının eşi ya da mahremi olmadan yolculuğa çıkamayacağını, haccedemeyeceğini hatta bunun için evlenmesi gerektiğini söylemek yerine, Peygamber eşlerinin grup halinde haccettiklerinden de yola çıkarak,

77 Bkz: Müslim, Hacc, 415, 417, 420, 423, 424

78 Buhârî, Menâkıb, 22

kadının güvenilir bir grupla haccedebileceğini söylemenin doğru olacağı kanaatindeyiz.

Nitekim yirminci yüzyıl İslam Hukukçularından Yusuf el-Karadaâvî ve Abdülkerim Zeydan da aynı görüştedir. Zeydan eserinde iki tarafın da delillerini ve tartışmalarını sunmuş sonuç olarak şunları söylemiştir. Kadının beraber yolculuk yapacağı güvenilir kadınlar ya da kadın-erkek karışık bir kabile koca ya da mahrem yerine geçer, onlarla beraber haccedebilir.⁷⁹ Hacla ilgili olarak varılan bu sonuç yalnızca hacc yolculuğuna has değildir. Çünkü hadislerdeki yasağın illeti yol emniyeti olunca ve illet ortadan kalkınca hüküm de değişir, yani kadının canına, malına ya da ırzına yönelik bir tehlike olmadığı sürece kadın yalnız başına yolculuk yapabilir. Söz konusu tehlikeler değerlendirilirken gerçekleşme ihtimali küçük senaryolarla kadının önünü kesmek yerine bugün yaygın olarak kullanılan toplu ulaşım araçlarının sağladığı emniyetin, kadının yolculuk yapabilmesi için yeterli olduğunu söylemek gerekir.⁸⁰

J

Kadının yanında mahremi olmadan haccetmesi caiz midir?

Ebu Hanife'ye göre hanımlara haccın farz olmasının

79 Geniş bilgi için bakınız: Abdülkerim Zeydan, el-Mufassal, 2/165–172; Yusuf Karadâvî, İslam Hukuku Evrensellik-Süreklilik(Çev: Yusuf Işıcık-Ahmed Yaman), 178–179

80 Benzer görüş ve ayrıntılı açıklamalar için bakınız: Faruk Beşer, Hanımlara Özel Fetvalar 1–2, 370–379

şartlarından biri yanında kocası ya da mahrem bir akrabasının olmasıdır. Kocasını ya da mahrem bir akrabası olmayan kadına Ebu Hanife'ye göre hacc farz değildir ve bu kadın hacca gidemez.

Ancak yukarıda da açıklandığı gibi Ebu Hanife'nin görüşü yerine Şafii mezhebince de benimsenen, güvenilir bir kabile ile birlikte mahremi olmasa da hacca gidebilir görüşü maslahata daha uygundur.

J

Adetli kadın ziyaret tavafını yapabilir mi?

Kadının adetli olması haccın tavaf dışındaki hiçbir rüknüne engel değildir. Adetli hanım şeytan taşıyabilir, say yapabilir... vs. ancak tavaf yapamaz.

J

Ülkemizde “Belli türbelerin, örneğin Mevlana'nın ziyaret edilmesi yarım hac sevabına eşittir” gibi bir anlayış mevcuttur. Bu doğru mudur?

İslam dininde kutsal olan zaman ve mekânlar bellidir. Hacc ise belli zamanda belli yerleri ziyaret ve bir takım

menasikten oluşan bir ibadettir. Ayrıntıları Kur'an ve Sünnetçe belirlenmiş bu ibadet, İslam'ın şartlarından biri olarak sayıla gelmiştir.

Ancak türbe ziyaretlerinin bu ibadetle yakından uzaktan hiçbir ilgisi olmadığı gibi, insanlar bazen bu ziyaretlerinde yanlış inanış ve tavırları sebebiyle günaha girebilmektedirler. Bu tür bir ziyaretin de haccın yarısı kadar sevap kazandırması söz konusu olamaz.

Hatta başlı başına bu tür bir düşünce ve inanış bile kişiyi günaha götürebilir.

Yani hiçbir ziyaret hacc ile, onun mükafatıyla kıyaslanamayacağı gibi, kimin hangi ibadetten ne kadar ecir kazanacağı Allah'ın takdirindedir.

J

Haceru'l-Esved'i öpmek dinen doğru mudur?

İslam dininde bazı maddelerin, mekânların ya da kişilerin kutsanmasına yer yoktur. Ancak Haceru'l-Esved'e kutsiyet verilmiş ve Peygamber Efendimiz de onu öpmüştür. Hz. Ömer, "Ey taş! Allah'a yemin ederim ki senin hiçbir fayda ve zarar vermeyeceğini biliyorum. Rasulullah'ın seni öptüğünü görmeseydim seni asla öpmezdim" demiştir.

Rasulullah bu taş, Hz. İbrahim'den kalan bir hatıra olarak görmüş, önemsemiş ve onu öpmüştür. Hz. Ömer'in de dediği gibi bu taş insana bir yarar sağlayacak ya da zarar

verecek değildir. Böyle bir şey beklemek kişiyi günaha sürükler. Ancak sırf Peygamber öptüğü için öpmekte bir sakınca yoktur.

J

Hanımların Ziyaret Tavafını yerine getirebilmek amacıyla adetlerini geciktirecek ilaç kullanmaları caiz midir?

Bu tür ilaçlar sağlığa zararsız olduğu bilinmesi şartıyla kullanılabilir. Ancak sağlığa zararlı bir ilaç ise kullanılmaması daha iyidir. Aksi takdirde kişi günaha girer.

J

Hac ibadeti benim ve eşimin üzerine farz oldu. Ben bir an önce bu yükümlülüğümü yerine getirmek isterken, eşim işlerinin yoğunluğu, çocukların küçüklüğü gibi sebepler öne sürerek hacı sürekli erteliyor. Ben ise bir an önce görevimi yerine getirmek istiyorum. Eşimden ayrı olarak hacca gidebilir miyim? Eşimin iznini almak zorunda mıyım?

Haccın üzerinize farz olduğunu yazıyorsunuz. O halde

borcunuzu bir an önce yerine getirmeniz gerekir. Çünkü bu sorumluluğu ertelediğiniz zaman bir sonraki sene ifa etmeye gücünüz ya da ömrünüz yetmeyebilir. Bu durumda da Allah katında sorumlu olursunuz. Eşinizden ayrı olarak, bir başka mahreminizle ya da güvendiğiniz bir grubla hacca gitmeniz de hiçbir sakınca yoktur.

Ayrıca eşinizden izin almak zorunda değilsiniz. Çünkü söz konusu olan size farz olan bir ibadettir. Farz olan diğer ibadetlerde olduğu gibi hac ibadetinde de yükümlü olan kişi bir başkasından izin alma zorunluluğu olmadan görevini yerine getirir.

J

Adetli ya da lohusa kadın veda tavaflı yapmazsa adetinin ya da lohusalığının sonuna kadar Mekke’de beklemek zorunda mıdır?

Veda tavaflı haccın farzlarından değil vaciplerindedir ve Mekkeli olmayıp uzaktan gelen hacılar içindir. Adetli ya da lohusa olan kadın bu süre içerisinde Mekke’den ayrılacaksa bu sorumluluk bu hanımdan düşer.

J

Kadın hacı, ihramdan çıkmak için saçını erkekler

gibi tıraş mı eder, yoksa yalnızca kısaltmakla mı yetinir?

Kadınlar saçlarını tamamen tıraş etmez yalnızca bir kısmını kısaltırlar. Çünkü kadınların saçlarını tamamen tıraş etmeleri Peygamber Efendimiz tarafından yasaklanmıştır.

DOĞUM KONTROLÜ

J

Kadın ya da erkeğin doğum kontrolü amacıyla tamamen kısırlaştırılmaları caiz midir?

İslam dinine göre eşler istedikleri sayıda ve istedikleri aralıklarla çocuk sahibi olmak için bazı doğum kontrol yöntemlerine başvurabilirler. Ancak dönüşümü olmayacak bir biçimde kadının ya da erkeğin kısırlaştırılması caiz değildir.

J

Spiral kullanmak caiz midir?

Bugüne kadar bilinenin aksine bugün spiralin yumurta ile spermin birleşmesini engellemediği döllenmiş yumurtanın

rahme tutunmasına engel olduğu, yani dölllenmiş yumurtanın düşmesine neden olduğu bazı doktorlar tarafından söylenmektedir. Bu bilgilerin ışığında spiralin, embriyo oluşmadan önce oluşumu engelleyen doğum kontrol yöntemlerinden daha çok kürtaja benzediği ortadadır. Bu nedenle çağdaş fıkıh âlimlerinden bazıları spiralin kürtaja benzediğini, kürtajın caiz olduğunu söylemenin de mümkün olmadığını ifade etmektedirler.

Ancak bazı tıp doktorlarının verdiği bilgiye göre ise “spiral çoğunlukla sperm ve yumurtanın birleşmesini engeller ancak bazı nadir durumlarda da dölllenmiş olan yumurtanın rahme tutunmasını engeller. Yani spirale rağmen dölllenme nadir görülür.” Bu bilgilere göre fetva veren âlimler ise fıkhî hükümün genele göre verildiği, nadir görülen durumlara hüküm bina edilemeyeceği gerekçesiyle spiralin caiz olduğu yönünde görüş bildirirler. Bize göre; konunun yeniden tıp uzmanlarınca değerlendirilip kesin bir veri sunulması, dini hükümün de bu bilgilere göre verilmesi gerekmektedir.

J

Hamileliğin ilk 120 gününde yapılan kürtaj caiz midir?

Anne karnındaki ceninin gebeliğin ilk üç ayında düşürülmesini (rahim içinin kazınarak alınmasını) ifade eden kürtajla ilgili olarak Kur’an ve Sünnette yasak ifade eden açık bir hüküm yoktur.

Ancak bir hadiste Peygamber Efendimiz şöyle

buyurmuştur: “Sizden birinizin ana karnında yaratılışı kırk günde toplanır. Sonra bir o kadar günde kan pıhtısı, sonra bir o kadar günde et parçası olur. Sonra Allah bir melek gönderir de işleyeceği amellerin, rızkının, ecelinin ve mutlu ya da mutsuz olacağını yazılması emredilir. Sonra ona ruh üflenir.”

Bu hadisi delil alan bir grup İslam hukukçusu 120 günden önceki kürtağı, diğere bir grup İslam hukukçusu ise ruhun ilk kırk günden sonra üflendiğine işaret eden başka bir hadisten⁸¹ yola çıkarak ilk kırk günde ki kürtağı tam bir çocuk düşürme saymama yönünde görüş bildirmişlerdir. Ancak bu görüşler İslam hukukçularının kendi zamanlarındaki kısıtlı bilgi ve tecrübelerinin sonucudur. Oysa bugün tıbbın açıkça gösterdiği üzere, cenin ilk oluşumdan itibaren anneden ayrı, başlı başına bir canlıdır, hatta ilk bir ay içerisinde kalp atışları bile gözlemlenebilmektedir.

Bu durumda 120 gün içinde ruhun üflenmediği gerekçesiyle canlı bir organizmayı öldürmenin caiz olduğunu söylemek mümkün değildir. Ayrıca 120 günden sonraki çocuk düşürmelerin haram olduğu ve cinayet sayılacağı konusunda ise âlimler görüş birliği içindedir.

Ancak annenin hayatının tehlikede olduğu uzman ve güvenilir bir doktor tarafından saptanmışsa bu durumda çocuğun aldırılmasına izin verilir. Ancak bunun için de “gurre” denilen bir tazminatın ödenmesi gerekir.

Sebepsiz yere ya da geçersiz bir sebepten dolayı ilk 120 gün içinde dahi olsa, kürtağı büyük bir günahtr.

81 Müslim, Kader, 2, 4; Ahmed b. Hanbel, 3/397

J

Kadın ve erkek için, evli oldukları takdirde cinsel hiçbir yasak söz konusu değil midir?

Evliliğin amaçlarından biri de tarafların meşru olan cinsel ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Ancak kişiler evli olduğu için onların cinsel ilişkileri meşru olsa da, din bu konuda da belirli yasaklar koymuştur. Bu yasakları şöyle sıralayabiliriz.

a. Anal İlişki Yasası

Anal ilişki bir kişinin cinsel organıyla başka bir kişinin anüsü arasındaki temas olarak tanımlanır.

Arkadan cinsel ilişki olarak da bilinen anal ilişki evliliğin yasal hale getirdiği ilişki biçimi değildir. Yani evli olanların da olmayanların da anal ilişkiye girmeleri yasaktır, haramdır.

Bu tür ilişki Peygamberimiz tarafından kesin bir dille yasaklanmıştır: konuya ilişkin bazı hadisler şöyledir:

“Allah eşiyle arkadan ilişkiye giren kimsenin yüzüne bakmaz.”⁸²

“Eşiyle arkadan ilişkiye giren kişi lanetlenmiştir.”⁸³

“Eşiyle ay halinde iken veya arkadan ilişkiye giren ya da gelecekte haber veren kâhine inanan kimse Muhammed’e

⁸² İbn Mâce, Nikâh, 29; Ahmed b. Hanbel, 2/244

⁸³ Ebû Dâvud, Nikâh, 45

indirileni inkâr etmiş olur.”⁸⁴

Bir gün bir adam Peygamberimize gelerek kadınlarla arkadan cinsel ilişkiye girmenin hükmünü sorar. Efendimiz, “Helal” der. Sonra adamı tekrar çağırıp şöyle der: “Eğer ön tarafa arkadan cinsel ilişkide bulunmayı anladıysan evet, ama anüsten ilişkiyi anladıysan hayır. Allah hakkı söylemekten çekinmez. Kadınlarınıza arkadan yaklaşmayınız.”⁸⁵

Evlilik eşlere cinsel ilişki serbestisi sağlar, ancak bu serbesti mutlak değildir. Eşler yalnızca cinsel organları yoluyla (yani erkeğin penisi, kadının vajinası) cinsel ilişkiye girebilirler.

b. Adet ya da Loğusalık Dönemi Yasağı

Kadın adet döneminde iken ya da loğusa iken eşiyile cinsel ilişkiye giremez. Kocasını hanımını bu konuda zorlayamaz.

Yasak Kur’an ve Sünnette açıkça belirtilmiştir.

“Sana kadınların ay halinden soruyorlar. De ki: O bir rahatsızlıktır. Bu sebeple ay halinde olan kadınlardan uzak durun. Temizlenmeye kadar onlara yaklaşmayın. Temizlendikleri vakit, Allah’ın size emrettiği yerden onlara yaklaşın. Şunu iyi bilin ki; Allah tövbe edenleri de sever, temizlenenleri de sever.”⁸⁶ ayeti ile,

“Eşiyile ay halinde iken cinsel ilişkiye giren kimse Muhammed’e indirileni inkâr etmiş olur.”⁸⁷ hadisi bu yasağı kesin bir biçimde dile getirirken başka bir hadiste de bu yasağı

84 Tirmizî, Tahâret, 102; Radâ, 12; İbn Mâce, Nikâh, 29; Dârimî, Vudû, 114; Ahmed b. Hanbel, 1/86, 6/205

85 Tirmizî, Radâ, 12, 90; Dârimî, Nikâh, 30

86 Bakara, 2/222

87 Bkz: 13. dipnot

delmenin cezası bildirilmektedir:

“Bir kimse adet döneminde eşiyle cinsel ilişkiye girerse eğer kan kırmızı ise bir dinar, sarı ise yarım dinar tasadduk etsin.”⁸⁸

Buna göre adet dönemlerinin ilk günlerinde ilişkiye girmek bir dinar (yaklaşık 4 gr.) son günlerinde ilişkiye girmek ise yarım dinar (yaklaşık 2 gr.) altın bağışlamayı gerektirir.

Loğusalık da diğer dini hükümlerde olduğu gibi ay hali gibidir. Yani loğusalık döneminde cinsel ilişki yasak olduğu gibi kadın için oldukça zararlıdır.

c. Oruçlu İken İlişkiye Girme Yasağı

Oruç yeme, içme ve cinsel ilişkidenden kaçınmayı gerektiren bir ibadet olduğundan eşlerin her ikisi de ya da birisi oruçlu iken cinsel ilişkiye girilmez.

Eğer Ramazan ayında oruç bozulursa keffaret gerekir.

Vacib ya da nafil oruçların ise kazası gerekir.

Ancak eşlerin oruçlu iken birbirlerini cinsel ilişkiye zorlamaları hoş değildir.

d. İhramlı İken İlişkiye Girme Yasağı

Hac veya umreye niyetlenen kimsenin mîkat denen yerlerden itibaren, daha önce kendisine mübah olan şeyleri haram kılması ihrama girmek olarak tanımlanır.

İhramlı kişinin cinsel ilişkiye girmesi, ihramlı olduğu sürece yasaktır. Delili ise şu ayet ve hadislerdir:

⁸⁸ Tirmizî, Taharet, 102

“Kim hac aylarında ihrama girerek haccı kendisine farz kılar, hac sırasında kadına yaklaşmak, günah işlemek ve kavga etmek yoktur.”⁸⁹

“Kim hac yapar, hac sırasında cinsel temastan korunur ve günah işlemezse annesinden doğduğu gündeki gibi günahlarından kurtulur.”⁹⁰

İhramlı iken cinsel ilişkiye girmek haram olduğu gibi, belli bir cezayı gerektirir.

Arafat'ta vakfeden önce cinsel ilişkide bulunan kişinin haccı fasid olur ve kaza etmesi gerekir. Ayrıca ceza olarak da bir küçükbaş hayvanı kurban eder.

Arafat'ta vakfeden sonra cinsel ilişkinin cezası ise bir büyükbaş hayvanı kurban etmektir.⁹¹

J

Eşler birbirleriyle ilgili özellikleri dışarıya anlatabilirler mi?

Farklı ailelerden gelen farklı özelliklere sahip iki yabancı insanın evlilikle birlikte aynı evi paylaşmaya başlamaları ve neredeyse ömürlerinin tamamını birlikte geçirmeleri, eşlerinin birbirlerinin özelliklerini, iyi ve kötü yönlerini görmelerini beraberinde getirir.

⁸⁹ Bakara, 2/197

⁹⁰ Buhârî, Hacc, 4; Müslim, Hacc, 438; Nesâî, Hacc, 4; İbn Mâce, Menâsik, 3

⁹¹ Nisa, 3/19

Evlilik nedeniyle eşler birbirlerini iyice tanır hale geldikleri gibi, aile içinde geçen iyi kötü pek çok şey, olay ya da cinsel yaşantı eşlerin birbirleri hakkında kendileri dışında hiç kimsenin bilmedikleri şeylerden haberdar olmaları anlamına gelir.

Eşlerin gerek cinsel yaşantılarını, gerekse başkalarının bilmesine gerek olmayan diğer olayları ve birbirleriyle ilgili ayrıntıları çevrelere anlatmamaları gerekir.

Bu hem kendileri hem de aileleri için yararlıdır. Böylelikle gizli kalmasını istedikleri şeyler hep gizli kalacak ve başkalarının ailelerine zarar vermeleri zorlaşacaktır.

J

Evli bir çiftin anal (anüs yoluyla) ilişkiye girmeleri caiz midir?

Bakara suresi 223. ayette şöyle buyrulur: “Kadınlarınız sizin (evlat yetiştiren) tarlalarınızdır. O halde tarlanıza nasıl isterseniz öyle varın, kendiniz için ileriye yönelik hazırlık yapın ve Allah’tan korkun...”

Ayeti kerimede cinsel ilişkinin yalnızca çocuğun oluşumuna imkân sağlayan normal yolla yapılması gerektiğine işaret edilmiş ve ayetin devamında anal ilişkiye işaret edilerek “Allah’tan korkun.” ibaresi yer almıştır.

Ancak anal ilişki ile ilgili Peygamber Efendimiz’in açık ifadeleri bu ilişkinin haram olduğunu açıkça ortaya koyar.

“Allah eşiyle arkadan ilişkide bulunan kimsenin yüzüne bakmaz.”⁹² ve “Şüphesiz Allah doğruyu açıklamaktan çekinmez. Hanımlarınıza arkadan yaklaşmayınız.”⁹³ hadisleri sorunuzun cevabını açıkça ortaya koyar.

Peygamber Efendimizden nakledilen bir olay durumun yanlış anlaşılmasını önlemek ve açıklığa kavuşturmak için yeterli olacaktır:

Bir gün bir adam Peygamberimize gelerek kadınlara arkadan cinsel ilişkide bulunma konusunu sorar. Efendimiz cevaben “helaldir” der. Adam gider Efendimiz adamı tekrar çağırır ve nasıl anladığını sorar ve şöyle der: “Eğer ön tarafa arkadan cinsel ilişkide bulunmayı anladıysan evet, ama eğer kazurat mahalline (anüse) cinsel münasebette bulunmayı anladıysan hayır. Allah hakkı söylemeden utanmaz. Kadınlara arkadan yaklaşmayınız.”⁹⁴

Peygamber Efendimiz’den gelen “laneti gerektiren” ya da “Allah yüzüne bakmaz” diyerek şiddetle kınadığı bu fiil haramdır, bunu yapan da büyük günah işlemiştir.

Eşler arasındaki ilişkide hanım kocası tarafından böyle bir ilişkiye zorlanıyorsa, kocaya itaat adına bu ilişkiyi kabul etmek zorunda olmadığı gibi, şiddetle karşı çıkıp eşinin bu isteğinin önüne geçmeli, geçemiyorsa evliliği bitirmek üzere mahkemeye başvurmalıdır. Çünkü bu büyük günahla birlikte süren bir evlilikten fayda değil zarar gelecektir.

J

92 İbn Mâce, Nikâh, 29; Ahmed b. Hanbel, 2/224

93 Tirmizî, Radâ, 12, 90; Dârimî, Nikâh, 30

94 Benzer hadisler ve yorumları için bkz: Şevkânî, Neylû'l-Evtâr, 6/237–242

Tüp bebek İslam’a göre caiz midir?

Bazı çiftler normal yollarla çocuk sahibi olabilirken, bazı çiftler farklı tedaviler denemelerine rağmen normal yolla bebek sahibi olamamaktadır. Günümüz tıbbının ulaştığı “tüp bebek” yöntemi ise bazı farklı uygulamalara da kapı aralamaktadır. Bu uygulamaları bir kenara bırakacak olursak;

Annenin yumurtası ve babanın spermiyle ve ceninin anne rahminde taşınması şartıyla, tüp bebek yoluyla çocuk sahibi olmak caizdir.

Ancak bu uygulamanın gerçekten güvenilebilen bir sağlık kuruluşunda yapılması gerekir. Nitekim konuyla ilgili farklı spekülasyonlar kulağımıza gelmektedir.

HAKLAR VE SORUMLULUKLAR

J

Müslüman bir hanımın ev işlerini yapma zorunluluğu var mıdır?

Kadın ve erkek evlilik bağıyla birlikte aynı evde yaşamaya başlar ve bazı haklar kazandıkları gibi bazı sorumluluklar alırlar. Evlenerek yeni bir aile kuran çiftlerin artık yeni ihtiyaçları vardır. Kendisinin, eşinin ve çocuklarının geçimini temin etme görevi Kur'an'ın açık ifadesiyle erkeklere verilmiştir. Buna karşılık hanımın görevi ev içi işleri yapmaktır. Bu paylaşımı Kur'an ve sünnet birlikte yapmıştır. Kur'an açıkça nafaka görevini erkeklere vermiştir. Allahu Teala Kur'an'da "Annelerin maruf şekilde yiyeceği ve giyeceği çocuk kendisine ait olan babaya aittir"⁹⁵ buyurmaktadır.

Hanımın görevini ise Peygamber Efendimiz açıklamaktadır: Hz. Fatıma ev işlerin yapar, hamur yoğurur hatta un öğütürdü. Un, öğütürken elinde değirmenin izi kalmıştı. Bu durumu şikâyet etmek üzere Peygamberimize geldiklerinde, Rasulullah ev hizmetlerini yapmasını Fatıma'ya söyleyip Hz. Ali'ye de dışarıdaki işlerle uğraşmasını söylemiştir.

Ebu Bekir'in kızı Esmâ ise şöyle anlatıyor: "Zübeyr benimle evlendi. Ama şu çekilen bir deve ve atı dışında onun dünyada ne malı ne de kölesi vardı, hiçbir şeyi yoktu. Ben onun atının yemini ve suyunu verir, kovanı tamir eder ve hamurunu yoğururdum. Yalnız ekmek yapmayı pek beceremezdim. Ensardan komşu kadınlar benim için ekmek yapıverirlerdi. Onlar (komşuluk hukukuna riayet eden) iyi kadınlardı. Ben Rasulullah'ın Zübeyr'e tahsis ettiği (hürmalık) araziden hayvanlara yedirmek için başımın üstünde hurma çekirdeği taşırdım. Bu arazi üçte iki fersah (yaklaşık 5 km) uzaklıkta bulunuyordu. Bir gün, çekirdek başımın üzerinde olduğu halde Rasulullah'a rastladım. Beraberinde bir grup sahâbi de vardı. Beni çağırdı sonra terkisine beni bindirmek için deveye "ıh" dedi. Fakat ben erkeklerle birlikte yolculuk

yapmaktan utandım. (Kocam) Zübeyr'i ve onun kıskançlığını hatırladım. O, insanların en kıskancı idi. Rasulullah da (a.s.) benim utandığımı anladı ve yoluna devam etti. Derken ben Zübeyr'e geldim ve dedim: Hurma çekirdeği başımın üzerinde olduğu halde Rasulullah'la karşılaştım. Yanında bir grup sahabi vardı. Benim binmem için devesini çökertti. Fakat ben ondan utandım. Aynı zamanda senin kıskançlığını da biliyordum. Bunun üzerine Zübeyr: Vallahi senin çekirdeği taşıman senin onunla beraber deveye binmenden daha ağır geldi dedi. Nihayet (babam) Ebu Bekir bu hadiseden sonra bana bir hizmetçi gönderdi. O da beni atın bakımından kurtardı ve sanki beni azad ederek hürriyete kavuşturdu.⁹⁶

Peygamber Efendimiz döneminde genel olarak hanımlar ev içi işleri yapmış hatta gerektiği zaman eşlerine yardım amacıyla ev dışında da çalışmışlardır. Peygamber Efendimiz'in kızı Fatıma ve Ali'ye tavsiyesi de bu doğrultudadır.

Ancak bu kadının farz ya da vacib gibi bağlayıcı olan bir görevi değil, ⁹⁷evliliğin ve örfün gereğidir. Erkek evini geçindirmek için gece gündüz çalışırken, görevim değildir deyip ev işlerini ihmal etmek, Müslüman kadının ahlakına sığmaz. Çünkü hanım ve erkek birbirlerini destekleyerek, birbirlerine yardım ederek bu hayatı götürürler. Başka bir meşgalesi olmadığı halde, hanımın ev işlerini yapmaması ahlaki ve dini değildir. Ancak tahsil görme, ev dışında çalışma, hastalık ve küçük birkaç çocuğu olan hanım ev işlerini düzenli yapmakta zorlanıyorsa, imkânı varsa kocası hanımına yardım eder ya da hanımının işlerini hafifletecek bir yardımcı bulabilir.

Bu konularda ölçü örf ve ahlakıdır. Bir hanımın başka işi olmadığı halde ev işlerini kasıtlı olarak ihmali nasıl uygunsuzsa, imkânı olan kocanın, ev dışında çalışan, hasta

96 Buhârî, Nikâh, 107; Müslim, Selâm, 34

97 İbn Hacer, Fethu'l Bâri, 9/324

olan ya da küçük çocukları olan hanımına yardım etmeyip tüm işleri ona yaptırması da öyle uygunsuzdur.

J

Bir hanımın evinin dışında çalışabilmesi için eşinin izni şart mıdır?

İslam hukukunun düzenlemelerine göre; kadın ev dışında çalışmak, para kazanmak ve parasını kendi ihtiyaçları için harcamak zorunda değildir. Kadının nafakasını kocası veya babası karşılamak zorundadır. Ancak kadın gerek para kazanmak, gerekse topluma faydalı hizmetler sunmak gibi bir amaçla ev dışında çalışmak istiyorsa eşinin iznini almalıdır. Çünkü hanımın öncelikli görevi; çocuklarını iyi bir biçimde yetiştirmek ve ev içi işlerini yürütmektir. Bu görevlerin yanında kadının bir de dışarıda çalışması çoğu zaman eşinin yükünü artıracak ve belli bazı fedakârlıklar yapmasını gerektirecektir. Bu nedenle de hanımın dışarıda çalışmasıyla birlikte evin düzeninin sürebilmesi için hanımın çalışması konusunda aile reisi olarak belirlenen erkeğin onayı şarttır. Aksi takdirde huzursuzluklar başlar ve evin eski düzeni bozulur.

Eğer hanım çalışmakta ısrarlı, eşi de onay vermeme konusunda ısrarlı ve aralarında belirgin bir çözümsüzlük söz konusu ise problemi halletmek üzere her iki tarafın da ailesinden birer hakem tayin edilerek konu çözülmeye çalışılır. Ancak hakemler aracılığıyla da çözülemeyen eşlerden biri ya kendi isteğinden vazgeçer ya da evlilik bağı tehlikeye girebilir.

Hanımın eşine rağmen çalışmakta ısrar etmesi itaatsizlik olarak değerlendirilebilir ve bu süreç çoğu zaman boşanmayla sonuçlanma eğilimindedir.

J

Koca evin geçimini sağlamaya yardım etmesi için hanımını çalışmaya zorlayabilir mi?

İslam Hukuku açısından genel anlamda kadının çalışma ve eşine yardım etme amacıyla para kazanma zorunluluğu yoktur. Kadın bekârsa babası, evliyse kocası onun nafakasını temin etmekle yükümlüdür. Babası ya da kocası yoksa kadının nafakası çocukları ya da dedesi üzerindedir. Kadın ne kendisinin ne de bir başkasının geçimini sağlamakla yükümlü değildir. Bunun sonucu olarak; koca hanımını çalışıp para kazanmaya zorlayamaz. Ancak hayat şartlarının çok zorlaştığı günümüzde hanımından ev bütçesine katkıda bulunmak üzere bazı fedakârlıklar yapmasını isteyebilir. Örneğin; ev içinde bazı işler yaparak bunları yakınlarına pazarlaması, ev dışında sürekli zamanını almayacak bazı işler yapması v.s.

Bu işleri yapması için kadının kendi istek ve arzusu esastır. Bu işlerden kazandığı parayla da isterse kendine ait bir yatırım yapar, isterse kendi ihtiyaçlarını karşılar, isterse de eşinin ve çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayabilir.

J

Ergenlik çağına geldiği halde namaz kılmayan bir kişinin ailesi ne derece sorumludur?

Çocukların dini bir eğitim alması, itikadî, ibadî ve ahlakî konularda yeterli bilgiyle donatıp, bunların pratiğe dönüştürülmesinde onlara örnek olmak anne-babanın birincil ve ortak görevidir. Bu nedenle aileler, çocukları dünyaya geldiği zaman Peygamber Efendimiz'in tavsiyesine göre ona güzel bir isim vererek çocuğu eğitmeye başlamalı ve dini eğitimi aksatmamalıdır. Özellikle ilk altı yıl içinde çocuğun zihin yapısı belli oranda yerleşeceğinden Allah'ın varlığı ve birliği, gücü, kulların Allah'a muhtaç olduğu ve ibadet etmeleri gerekliliği, dünyanın ardından bir de hesabın olduğu çocuğun zihnine iyice işlemeli ve ibadetlere alıştırmaya çalışılmalıdır. Anne babanın örnek olmadığı, küçüklükten beri alıştırılmayan çocuğun, ergenlikle birlikte namaz gibi ciddi bir disiplin gerektiren bir ibadete başlaması ve düzenli olarak sürdürmesi beklenemez.

Anne-baba ergenlik çağına gelmeden çocuğun dinî eğitimi için üstlerine düşeni yapmışlarsa, ancak buna rağmen çevrenin etkisi ya da benzer başka bir sebepten çocuk namaz kılmıyorsa, sorumlulukları yok denebilir. Ancak çocuğu o yaşına kadar başıboş bırakıp o yaşta namaza başlamasını istemişlerse bu konuda anne ve baba da çocuk gibi sorumlu sayılır.

**KADIN VE ERKEKLE İLGİLİ ORTAK VE FARKLI
HÜKÜMLER**

J

İslam'ın çizdiği aile tipinde kadın-erkek eşit midir, yoksa koca “aile reisi” midir?

“Allah’ın bir kısmını diğerlerine üstün kılmasına bağlı olarak ve mallarından harcama yapmaları sebebiyle erkekler kadınların yöneticisi ve koruyucusudurlar. Saliha kadınlar Allah’a itaatkârdır...”⁹⁸ ayeti bu konuyla ilgili olarak bize bir ilke sunuyor. Koca olsun ya da olmasın erkekler ayetle belirtilen gerekçelerden dolayı kadınların koruyucuları ve yöneticileridir. Yani bu özelliklerle donatılmış ve görevlendirilmişlerdir. Ayette bunun sebebi olarak erkeklerin koruma ve yönetmeye daha uygun bir şekilde yaratılmış olduğu ve aile geçimini sağlama ve diğer bazı mali yükümlülüklerinin olduğu gösterilmiştir.

Ayette geçen “kavvam” kelimesinin sözlük anlamı bir şeyin üzerinde duran, Hâkim olan, özen gösteren, onunla yakından ilgilenen demektir. Reislik, yöneticilik, eğitim, koruma, savunma, islah, kazanma, üretme gibi manalar yüklenen kelime günümüzde daha çok “aile reisliği” kavramıyla karşılanmaktadır.⁹⁹

Aile kurumunun kurucu unsuru kadın ve erkek olmasına rağmen, toplumun en önemli kurumlarından olan ailede aile reisinin varlığını gerekli kılan, ailenin düzen içinde devamı arzusudur.

Yolculuğa çıkan üç kişinin bir lider belirlemesini

98 Nisa, 3/34

99 Heyet, Kur’an Yolu, 2/44

emreden¹⁰⁰ Peygamberimiz'in bu sözü, çok küçük de olsa herhangi bir birlikteliğin düzeni için bir liderin kaçınılmaz olduğunu gösterir. Düzene ve sürekliliğe pek çok açıdan daha çok ihtiyacı olan aile kurumu için de böyle bir liderlik benimsenmiş ve tavsiye edilmiştir.

Ancak kocanın aile reisi olması, kocaya dinin belirlediği çerçevede dışında fazladan bir hak kazandırmaz. Hele hele mutlak otorite, ev halkına zulümde sorgulanamazlık gibi kavramlarla aile reisliğinin ilgisi yoktur. Aile içinde erkeğin, kadın ve çocukların hakları ve ödevleri vardır. Kocaya da makul ölçüler çerçevesinde itaat edilir, bazı konularda son sözü söyleme hakkı kocanıdır. Aile reisliği bundan başka bir şey değildir.

J

Erkek ailenin reisi olması nedeniyle karısını dövme hakkına sahip midir? Şiddet İslam dininin tasvip ettiği bir uygulama mıdır?

Evliliğin sağlıklı bir biçimde yürüyebilmesi için eşlerin karşılıklı olarak birbirlerine saygılı davranmaları, güzel davranışlar içinde bulunmaları ve güzel sözler söylemeleri gerekir.

Ancak bu konudaki uyarılar daha çok erkeklere yapılmıştır. Bunun nedeni ise, İslam öncesi Cahiliye toplumunda eşlerin hanımlarına kaba ve kötü davranmalarının,

100 Ebû Dâvud, Cihad, 80

hatta dövmenin ve acı vermek için defalarca boşayıp yeniden evlenmelerinin yaygın olarak görülmesidir.

İslam'ın gelişiyle birlikte Peygamber Efendimiz bu konu üzerinde titizlikle durmuş ve eşler arasında evliliğin ruhuyla bağdaşmayan bu tür kaba davranışları önlemek üzere, özellikle erkekleri sık sık uyarmak zorunda kalmıştır:

“Ey iman edenler!... Kadınlarınızla iyi geçinin.”¹⁰¹

“Erkeklerin kadınlar üzerinde hakları olduğu gibi kadınların da erkekler üzerine hakları vardır.”¹⁰²

Ayetleri kadınların erkekler üzerindeki haklarından birinin de, eşinden güzel davranış görme hakkı olduğunu bildirir.

Peygamber Efendimiz de bu konuda sık sık uyarılarda bulunmuştur:

“Sizin en hayırlınız ailesine karşı en hayırlı olanınızdır.”¹⁰³

“Hiçbir mü'min erkek, hiçbir mü'min kadına kin ve öfke beslemesin. Zira erkek kadının bir huyunu beğenmezse bile diğer huyundan memnun olabilir.”¹⁰⁴

“Dikkatli olun!... Kadınlara hayır ve iyilikle tavsiyede bulunun. Zira onlar sizin yanınızda ancak sizin destek ve yardımcılarınızdır. Onlardan sahip olduğunuz tek şey budur. Ancak açık bir hayâsızlıkta bulunmaları durumu müstesna. O takdirde yaralamaya yol açmayacak şekilde acıtmadan dövün.

101 Nisâ, 3/19

102 Bakara, 2/228

103 Ebû Dêvud, Sünnet, 14; Tirmizî, İman, 6; Menâkıb, 63; İbn Mâce, Nikâh, 50

104 Müslim, Radâ, 63; Ahmed b. Hanbel, 2/229

İtaat edip (aile yuvasına sadakatle bağlı kalınırsa) artık aleyhine bir yol aramayın (boşamaya, ters davranmaya kalkışmayın).¹⁰⁵

“Namaz, namaz ve bir de sahip olduğunuz cariye, köle ve hizmetçiler konusunda dikkatli olunuz. Bir de kadınlar hakkında Allah’tan korkun. Çünkü onlar size bağlı ve sizin yardımcılarınızdır. Onları Allah’ın emaneti olarak aldınız ve Allah’ın sözüyle onları kendinize helal kıldınız.”¹⁰⁶

“Mü’minlerin iman bakımından en olgun olanı ahlakı en güzel olanıdır. Sizin hayırlılarınız kadınlara karşı hayırlı olanınızdır.”¹⁰⁷

“Sizin hayırlılarınız ailesine hayırlı olanınızdır. Ben ailesine en hayırlı olanıyım.”¹⁰⁸

“Şüphesiz sizin kadınlarınız üzerinde haklarınızı, kadınlarınızın da sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin kadınlar üzerindeki haklarınızı; yatağınızı başkalarına çiğnetmemeleri ve hoşlanmadığınız kimseleri evinize almamalarıdır. Onların sizin üzerinizdeki hakları onların yiyecek ve giyecekleri konusunda iyilik ve ikramda bulunmanızdır.”¹⁰⁹

Peygamberimiz aynı ev içinde eşlerin birbirleriyle güzel geçinmesinin ne kadar önemli olduğunu bildiğinden ve bu konuda insanların yanlış davranmaya eğilimli olduğunu hissettiğinden, sık sık uyarıda bulunmuştur.

105 Müslim, Hacc, 147; Tirmizî, Radâ, 11; Tefsir, 9; İbn Mâce, Nikâh, 3; Menâsik, 84; Dârimî, Menâsik, 34; Ahmed b. Hanbel, 5/73

106 Ebû Dâvud, Menâsik, 56; İbn Mâce, Menâsik, 84; Dârimî, Menâsik, 34; Ahmed b. Hanbel, 5/73

107 ”Ebû Dâvud, Sünnet, 14; Tirmizî, Radâ, 11; İman, 16; Dârimî, Rikâk, 24; Ahmed b. Hanbel, 2/250

108 ”İbn Mâce, Nikâh, 50; Dârimî, Nikâh, 55

109 Tirmizî, Radâ, 11; Tefsir, 9; Ebû Dâvud, Nikâh, 62; İbn Mâce, Nikâh, 3; Ahmed b. Hanbel, 5/72

Bu konudaki uyarıların hepsi farklı yönleriyle incelenip dikkate alındığında genel olarak şu sonuç çıkar:

Evliliğin sürdürülebilmesi ve evlilikten beklenen güzel sonuçların elde edilebilmesi için ilk şart güzel geçimdir. Bu konuda karşılıklı olarak eşlerin duyarlı davranmaları ve üzerlerine düşeni yapmaları gerekir. Ancak bu konuda uyarılmaya daha çok ihtiyacı olan erkektir. Çünkü erkek kaba kuvvete daha çabuk başvurabilen bir yapıya sahiptir.

Asıl olan; her eşin kendine düşen görevleri yerine getirmesi, evliliği bir zorunluluk olarak sürdürmek yerine, iki tarafa da yaşama sevinci veren ve mutluluk kaynağı olan bir birliktelik haline getirmek için özen göstermesidir.

Bu konuda titizlik göstermeyen eşlerin özellikle erkeklerin unutmaması gereken şey; evliliğin eşler arasında mülkiyet bağı oluşturan bir sözleşme değil, taraflara karşılıklı sorumluluklar yükleyen ve kişinin yalnız dünyada değil, ahirette de sorumlu olduğu bir sözleşmedir ve herkes yaptığından sorumlu tutulacaktır.

Görüldüğü üzere İslam dini erkeklere aile reisleri oldukları için hanımını dövme hakkını hayasızlık göstermesi ya da kasıtlı itaatsizlik gibi şartlara bağlamış, dövmenin de yaralamaya yol açmayacak şekilde hafifçe olması gerektiğini bildirmiştir. Tüm naslar birlikte değerlendirildiğinde iyi geçim için elden gelen tüm çabanın sarf edilmesi gerektiği, ancak çaresizlik durumunda belki çözüme yardımcı olabilir diye hafif bir dövme yoluna gidilebileceği görülür. Bu da günümüzde bir takım çevrelerin anladığı ve işlerine geldiği gibi kullandıkları dövme biçimi değildir.

J

Akîka kurbanı yalnız erkek çocuğa mı kesilir?

Akîka, çocuğun sağlıklı bir şekilde doğmasının ardından Allah'a şükür niyetiyle kesilen kurbanı verilen addır. Çocuğun kız ya da erkek olması önemli değildir. Gücü yeten ve dileyen aileler kız ya da erkek çocukları için akîka kurbanı kesebilirler.

J

Kur'an-ı Kerim'de kadının mirasta erkeğin aldığı payın yarısını alacağı bildiriliyor. Bu adaletsizlik değil midir?

Kur'an-ı Kerim'de mirasla ilgili temel ilkeye göre; “Anne-babanın ve yakınlarının bıraktıklarından erkeklere bir pay vardır, anne-babanın ve yakınlarının bıraktıklarından kadınlara da bir pay vardır.”¹¹⁰

Ancak mirasla ilgili hükümler ayrıntılarıyla birlikte verilirken “Allah size, çocuklarının hakkında; erkeğe, kadının payının iki misli (miras vermenizi) emreder.”¹¹¹ buyrulurken kardeşler arasında miras pay edilirken erkeğe kadına verilenin iki katının verileceği hükmü koyulmuştur.

Yüzeysel bir bakışla değerlendirildiğinde, aynı anne ve

110 Nisa, 4/7

111 Nisa, 4/11

babanın evlatları alma bakımından eşit olan çocuklar arasındaki bu farklı taksim, haksızlık olarak değerlendirilebilir. Taksimin eşit yapılmadığı gerçektir, ancak unutulmamalıdır ki eşitsizlik her zaman için haksızlık ya da adaletsizlik anlamına gelmez. İslam dinin benimsediği önemli ilkelerden biri de nimet-külfet, bir başka deyişle hak-sorumluluk dengesidir.

İslam'ın getirdiği sistemde erkeğe her zaman için daha fazla mali sorumluluk yüklenmiştir. Erkek; baba, koca, ağabey ya da oğul olarak kendisinin ve yakınlarının nafakasını sağlamakla yükümlüdür. Ayrıca evlenirken hanımına maddi bir bedel ödemek zorundadır. Kan bedelini ödeyecek olan da yine erkektir.

Bu sayılan mali sorumluluklar nedeniyle, miras paylaşımı konusunda erkeğe kadının iki katı pay verilmiş, ancak kadın da mirastan tamamen mahrum bırakılmamış, hukuki bir şahsiyet olarak tanınmıştır. Söz konusu paylaşım adaletsizlik değil adaletin ta kendisidir.

J

Kadının diyetinin erkeğin diyetinin (kan bedelinin) yarısı olmasını nasıl açıklarsınız? Bu kadının yarım insan olduğu anlamına mı gelir?

Kur'an-ı Kerim'de, kasıtlı adam öldürmenin cezasının, bu dünyada kısas, ahirette ise ebedi olarak cehennemde kalmak, hataen adam öldürmenin cezasının ise kan bedeli

(diyet) ödemek olduğu belirlenmiştir.¹¹²

Diyetin miktarları ise Peygamberimiz'in sünneti ile belirlenmiş kadının diyetinin, erkeğin diyetinin yarısı kadar olduğuna hükmedilmiştir.

Diyet, öldürülen kimsenin mirasçularına ödenir. Diyet ödemedede amaç; öldüren kasıtlı olmadığı için mazur sayılsa bile, ölenin yakınlarının acısını bir derece hafifletmek ve kayıpları nedeniyle uğradıkları zararı bir ölçüde karşılamaktır. Amaç zararı karşılamak olunca, zararın miktarı göz önüne alınır ve tazminat da ona göre ödenir. Ölen kişi kadınsa ödenecek miktar farklı, erkeğe farklıdır. Tabi ki bu farkın asıl sebebi kadın ve erkeğin insanlık değeri açısından birbirinden farklı olması değil, aileye ve topluma sağladığı ekonomik yararın birbirinden farklı olmasıdır.

Bir ailenin geçimini sağlayan bireyin ölümü halinde ekonomik kayıp daha büyüktür, ailenin uğrayacağı zarar daha fazladır. Ancak ekonomik bir kazanç getirmeyen bir bireyin ölümü halinde, ölümün acısı ne kadar büyük olsa bile, ekonomik açıdan bir kayıp yok sayılır. İşte ailenin geçimini sağlayan hemen her toplumda erkek olduğu için, erkeğin ölümü halinde ailenin karşılaştacağı ekonomik zararı bir derece hafifletmek üzere, erkeğin diyeti kadının diyetinin iki katıdır. Bu da geride kalanların durumu gözetilerek yapılmış bir düzenlemedir.

J

Kocam öldü ve dört oğlum var. Miras paylaşma

112 Nisa, 4/92-93

konusunda sürekli ihtilaflar yaşanıyor. Kendi aralarında anlaşamadıkları için malların çoğunun bende kalmasını istiyorlar. Benim mirastaki payım nedir?

Bir hanımın kocası öldüğü zaman, eğer çocukları varsa, kocasından kalan malın 1/8'ini alır. Çocukları yoksa, 1/4'ünü alır. Buna göre siz malların 1/8'ini alma hakkına sahipsiniz. Eğer çocuklarınız gönüllü olarak size bundan daha fazlasını verirlerse, bunu da almanız caizdir. Ancak çocuklarınızın üçü belli bir miktar malı size vermekte hem fikir iken, bir tanesi bu malı size vermek istemiyorsa, bu durumda o kişinin hakkı kendisine farklı şekillerde ödenmelidir.

J

Kadın, müftü ya da hâkim olabilir mi?

Söz konusu iki meslek yani müftü ve hâkimlik iyi bir eğitim, keskin bir zekâ ve geniş bir bakış açısı gerektiren toplumda önemli fonksiyonlar icra eden mesleklerdir. Kadın ya da erkek gerekli niteliklere sahip olduğu takdirde bu görevleri icra edebilir. Çünkü İslam'da kadının, gerektiğinde kamu görevi yapmasını, milletvekili, hâkim, müftü gibi üst düzeyde görevler almasını engelleyen, kesin, bağlayıcı bir nass yoktur. Aksine bu kapıyı aralayan deliller vardır.

Örneğin Peygamber Efendimiz ve Raşid halifeler zamanında kadınlara hâkimlik görevi verildiğine, bu cümleden olarak Şifa binti Abdillah ve Semra binti Nuheyk'in pazarda

ortaya çıkan ticari ihtilaflarla ilgili davalara baktıkları ve bu arada pazarın kontrol görevini de üstlendikleri rivayet edilir.¹¹³

Ancak bu erkeklerin öncelik hakkını inkâr anlamına gelmez. Bu görevleri ifa etmek açısından eşit haklara sahip olan kadın ve erkekler arasında öncelik hakkı erkeklerindir. Çünkü erkekler kadınlardan farklı özelliklerde yaratılmışlardır. Erkeklerin özellikleri, bu görevleri ifa etmeye daha uygundur. Ancak ihtiyaç ya da zaruret halinde kadınların bu görevleri ifa etmelerine engel bir dini hüküm yoktur.¹¹⁴

J

Kadın devlet başkanı olabilir mi?

Kadınların devlet başkanı olamayacaklarını bildiren bir ayet ya da kesin bir hadis yoktur.¹¹⁵ Ancak İslam hukukçuları bu konuyu tartışmış, genelde olumsuz görüşler sunmuşlardır. En güçlü delilleri ise “işlerini kadına bırakan bir millet asla felah bulmayacaktır.”¹¹⁶ mealindeki hadistir.

Ancak hadisin söyleniş sebebi (sebeb-i vürudu) göz önüne alındığında hadisin farklı bir yönü ortaya çıkar. Hadisin söyleniş sebebi şöyledir: Hz. Peygamber (s.a.v.) komşu ülkelerin devlet başkanlarına mektuplar göndererek onları İslam’a davet ediyordu. Bu arada İran’a da mektup göndermiş;

113 Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, s. 935

114 Hayrettin Karaman, İslamın Işığında Günün Meseleleri, 3/307

115 Abdülhalim Ebu Şakka, Tahriru'l Mer'e, 2/448

116 Buhârî, Meğâzi, 82; Fiten, 18; Tirmizî, Fiten, 75; Nesâî, Kudât, 8; Ahmed b. Hanbel, 5/43, 51, 38, 47

İran Kisrası ise kendisine ulaşan mektubu yırtıp atmıştı. Bu haber kendisine ulaşınca Hz. Peygamber; “Onlar da paramparça olsunlar” buyurmuş, bir süre sonra Kisra ölüp yerine kızının hükümdar olduğu duyulunca; “İşlerini kadına bırakan bir millet asla felah bulmayacaktır” buyurmuştur.

Söz konusu arka plan, hadisin genel bir ilke değil, belli bir toplumun akıbetini haber vermeye yönelik olduğuna delildir. Ayrıca Kur’an-ı Kerim’de Neml Suresi 22-44. ayetler arasında Saba Melikesi Belkıs anlatılırken Müslümanların bundan ibret ve örnek almaları istenmekte, Belkıs yönetiminin aleyhine hiçbir şey söylenmemektedir. Belkıs’ın bilgisini, ileri görüşlülüğünü, yönetim becerisini gösteren sözleri ve davranışları nakledilmektedir. Tam yeri geldiği halde bir ülkeyi kadının yönetmesinin kötü sonuçlar doğuracağına ilişkin bir işaret bile verilmemesi dikkat çekicidir. Ayrıca Müslüman olduktan sonra Belkıs’ın yöneticiliği bırakıp bırakmadığına ilişkin herhangi bir bilgi de verilmemektedir.

Söz konusu ayet ve hadis ışığında Kur’an ve Sünnetin genel ilkeleri de göz önüne alınarak kadının gerekli ehliyet ve liyakate sahip olduğu takdirde devlet başkanı olabileceği söylenebilir.¹¹⁷

117 Konuyla ilgili geniş bilgi için bkz: Âmine Vedûd Muhsin, Kur’an ve Kadın, 78–82; Nejla Akkaya, “İslam Hukukunda Kadının Sosyal ve Siyasal Hakları”, İslami Araştırmalar, Cilt: 10, Sayı: 4, s: 228–240; Şule Uysal, Kadın ve Aile İlmihali, 314–319

ÖRTÜNME

J

Kadının örtünmesi ile ilgili emirler nelerdir? Ayrıca bu emirler kesin bir emir mi ifade eder yoksa tavsiye niteliğinde midir? Konu ile ilgili özellikle medyada yapılan tartışmalar zihnimizi fazlaca karıştırmış durumda. Bu konuda bizi aydınlatır mısınız?

Kadının giyimine ilişkin Kur'an-ı Kerim'de açık ve ayrıntılı ifadelerin yanı sıra sünnette de mü'min kadınların örtülerine ilişkin anlatımlar mevcuttur.

“(Rasulüm) Mü'min erkeklere, gözlerini (harama) dikmemelerini, ırzlarını da korumalarını söyle. Çünkü bu kendileri için daha temiz bir davranıştır. Şüphesiz Allah onların yapmakta olduklarından haberdardır. Mü'min kadınlara da söyle: Gözlerini (harama bakmaktan) korusunlar;

namus ve iffetlerini esirgesinler. Görünen kısımlar müstesna olmak üzere, ziynetlerini teşhir etmesinler. Başörtülerini yakalarının üzerine (kadar) örtsünler. Kocaları, babaları, kocalarının babaları, kendi oğulları, kocalarının oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, kendi kadınları (mü'min kadınlar), ellerinin altında bulunanlar (köleleri), erkeklerden ailenin kadınına şehvet duymayan hizmetçi vb. tabi kimseler ya da henüz kadınların gizli kadınlık özelliklerinin farkında olmayan çocuklardan başkasına ziynetlerini göstermesinler. Gizlemekte oldukları ziynetleri anlaşılın diye ayaklarını yere vurmasınlar. Ey mü'minler! Hep birden Allah'a tövbe ediniz ki kurtuluşa eresiniz.”¹¹⁸

“Ey peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve mü'minlerin kadınlarına (bir ihtiyaç için dışarı çıktıkları zaman) dış örtülerini üzerlerine almalarını söyle. Onların tanınması ve incitilmemesi için en elverişli olan budur. Allah bağışlayandır, esirgeyendir.”¹¹⁹

Ayetler Müslüman kadınların örtünmesi gerektiğine işaret etmekle birlikte, ziynetlerini kimlere gösterebileceğini de belirtmiştir.

Ayetlerin yanı sıra sünnet de örtünme ile ilgili net bilgiler vermektedir.

Aişe'den rivayet edildiğine göre bir gün Ebu Bekir'in kızı Esmâ (Peygamberimiz'in baldızı) ince bir elbise ile Rasûlullah'ın yanına gelmişti. Peygamber ondan yüzünü çevirdi ve şöyle buyurdu: “Ey Esmâ! Şüphesiz kadın ergenlik çağına ulaşınca onun şu ve şu yerlerinden başkasının görünmesi uygun değildir.” Rasûlullah bunu söylerken yüzüne

118 Nur 24/30-31

119 Ahzab 33/59

ve avuçlarına işaret etmişti.¹²⁰

“Allah ergen bir kadının namazını başörtüsüz kabul etmez.”¹²¹

Hız. Aişe'nin anlattığına göre Peygamberimiz dönemindeki örtünmeleri şöyle idi: “Allah ilk muhacir kadınlara rahmet etsin onlar “Başörtülerini yakalarının üzerine salsınlar” ayeti inince elbiselerini kesip bundan başörtüsü yaptılar. Yine Safiye binti Şeybe şöyle anlatır: Biz Aişe ile birlikte idik. Kureyş kadınlarından ve onların üstünlüklerinden söz ediyorduk. Aişe dedi ki: Şüphesiz Kureyş kadınlarının bazı üstünlükleri vardır. Ancak ben Allah'ın kitabını daha çok tasdik eden ve kuvvetle inanan Ensar kadınlarından daha faziletlilerini görmedim. Başörtüsü ayeti inince onların erkekleri bu ayeti okuyarak evlerine döndüler. Yakınlarına bu ayetleri okudular. Bu kadınlardan her biri eteklerinin kumaşlarından Allah'ın kitabını tasdik ve ona iman ederek başörtüsü hazırladılar. Ertesi sabah başörtüsüyle Rasulullah'ın arkasından namaza durdular. Sanki başları üstünde kargalar vardı.”¹²²

Yukarıda saydığımız ayetler ve örtünme ile ilgili bazı hadisler kadının nasıl giyineceğine dair temel bir fikir vermektedir. Kadının giyimi ile ilgili hadisler bundan ibaret değildir ancak bunların yeterli olduğuna inanıyoruz.

Bu deliller örtünmenin gerekliliğine işaret eder. Ancak bu bağlayıcı bir emir midir yoksa kişi bu konuda tercih yapma hakkına sahip midir?

Günümüze kadar hiçbir İslam âlimi kadınların örtünmesi ile ilgili ayeti farklı bir şekilde anlamamış hepsi de ayetlerin

120 Ebû Dâvud, Libâs, 31

121 İbn Mâce, Tahâret, 132; Ebû Dâvud, Salât, 84; Tirmizî, Salât, 160

122 Buhârî, Tefsîru Sûre, 24; Ebû Dâvud, Libâs, 29; Ahmed b. Hanbel, 2/188

yorumunda yaklaşık olarak aynı şeyi (kadının yabancı erkeklerin yanında örtünme zorunluluğunu) söylemişlerdir.

Ancak ayette geçen “tanınıp incitilmemeleri”, “iffetlerini korumaları” gibi ifadelerden yola çıkan bazı modernist yorumcular ayet için bugüne kadar söylenmeyen farklı yorumlara gitmektedirler.

Kimisi ayetin bağlayıcı olmadığını söylerken, kimisi günümüzde hür-cariye ayrımı olmadığını, iffetli kalmanın farklı şekillerde de sağlanabileceğini öne sürerek, tesettür emrinin bugün anlamsız olduğunu söylemektedirler.

Oysa ayet diğer alanlarda olduğu gibi giyim alanında da belli amaçlara yönelik olarak bir inkılâp yapmış ve bozuk cahiliye adetlerini ortadan kaldırmayı hedeflemiştir. Ayetteki emrin bağlayıcı (tavsiye değil, vücut için, kesin olarak örtünmeyi sağlamaya yönelik) olduğunu gösteren deliller ve karineler görüyoruz:

1. “Söyle korusunlar, açmasınlar, göstermesinler...” şeklindeki emirler gelenekçi yorumcu ve usulcülerin çoğuna göre kesinlik ifade eder, bağlayıcıdır, gereğini yerine getirmek farzdır.

2. Gazali gibi emrin bağlayıcı olduğunu açıkça belirten âlimler vardır. Buna göre, aşağıdaki hususlar emrin bağlayıcı olduğuna delalet eder:

a. “Örtünürlerse daha iyi olur, bunda hayır, edebe uygunluk, ecir vardır...” gibi yumuşak bir üslup kullanılmamış, “söyle sakınsınlar, iffetlerini korusunlar, örtünsünler, açıp göstermesinler” gibi kesin ifadeler kullanılmıştır.

b. Tavsiye üslubunun sınırlarını çok aşan ayrıntılara

girilmiş, nerelerin nasıl örtüleceği, hangi şartlarda kimlere, nerelerin gösterilebileceği açıklanmıştır.

c. Ayet sonunda tövbe tavsiye edilmiş, böylece aksine davranışın günah olduğuna işaret edilmiştir.

d. Örtünme emri gözlerin haramdan sakınması ve iffetlerin korunması emrine bağlanmış ve aradaki ilişkiye işaret edilmiştir.¹²³

Görüldüğü gibi İslam'da örtünme (özelde kadının örtünmesi) emri sadece tavsiye sayılabilen bir hüküm değil, mükelleften kesinlikle yapılması istenen ve farz olan bir hükümdür.

Ayet ve hadislerin ifadesi, Peygamberimiz dönemindeki uygulamalar ışığında son zamanlarda ortaya çıkan istisnalar dışında örtünmenin farz oluşunda hiçbir görüş ayrılığı görülmemiştir. Ancak örtünmenin farz oluşu bilindikten ve belirtilen yerler örtüldükten sonra örtünmenin şekli, kumaşı ve rengi iklim şartlarına, kültür ve kişisel tercihlere bırakılmıştır.

J

Örtünme emrinin gerekçesi nedir? İffeti koruma ve kötü niyetli insanlardan korunma gibi amaçları kişi örtünmeden de gerçekleştiremez mi?

İslam dininin iffeti koruma ile ilgili olarak verdiği emirler yalnızca kadınların örtünmesi ile sınırlı değildir. İffeti korumanın hem bireysel hep toplumsal boyutu olduğundan,

¹²³ Hayrettin Karaman, Kadının Şahitliği, Örtünmesi ve Kamu Görevi, İslam'da Kadın Hakları 1/312

İslam dini konuya özel bir önem verip çok yönlü önlemler almıştır. Hem erkeğe hem kadına örtünme emri vermiş, karışık yaşantıyı (ihtilalı), birbirine yabancı bir erkek ve kadının baş başa kalmalarını yasaklamış, evliliği teşvik etmiş, mehrin kolaylaştırılmasını istemiş ve zinaya giden yolları kapamak üzere her iki cinsin de bakışlarını kontrol etmelerini istemiştir. Yani iffeti koruma yalnızca örtünmekle gerçekleşmeyeceği gibi, örtünme olmadan da tam olarak gerçekleşemez. Kişi örtünerek, karşı tarafın yasak duygularının ve arzularının daha çok önüne geçmiş olur. Örtünme, kadının kendisini yabancı erkeklerin kem gözlerinden, yasak istek ve davranışlarından korunma isteğini yansıtır ve bu mesajı net olarak karşı tarafa iletir. Bu nedenle de örtülü hanımlara kötü niyetli insanların yaklaşması daha zordur.

Bu nedenle kişi iffetini koruma konusunda kendi iyi niyet ve isteğinden emin olsa bile karşı tarafın olumsuz duygu ve düşüncelerini engellemek için örtünmek zorundadır. Bunu başka türlü sağlamak mümkün değildir.

J

Örtünme yalnızca kadın için değil erkek için de emredilmiştir. Ancak kadın ve erkeğin örtünme şekli birbirinden çok farklıdır. Eğer amaç karşı cinslerin birbirlerine karşı hissedebilecekleri yasak arzu ve isteklerin önlenmesi ise bu farkın sebebi nedir?

İslam'ın örtünme konusunda kadın ve erkeği farklı ölçülerle sorumlu tutması, İslam dini karşıtları tarafından sürekli gündeme getirilmiş ve bu noktadan hareketle İslam'ın kadına verdiği değer sorgulanmaya çalışılmıştır.

Erkek vücudunun yalnızca belli bir bölümünü örtmekle yükümlü iken, kadının neredeyse vücudunun tamamını örtmesi, bazıları tarafından haksızlık olarak görülmekte ve bu konuda Müslüman kadınlar kışkırtılmaya çalışılmaktadır. Yüzeysel bir bakış açısı bu iddiayı doğrular görünse de İslam'ın örtünmeyi emrederken gözettiği hedef, ayet inmeden önce o ortamda yaşanan bazı olaylar ve hepimizin içinde bulunduğu realite; bu tür bir farklılığın haksızlık değil adaletin ta kendisi olduğunu gösterir.

İslam dini örtünme emrinde de kadın ve erkeğin farklı özelliklerde oluşunu göz önünde bulundurarak hüküm koymuştur.

Örtünmenin bilemediğimiz pek çok hikmeti yanında iffeti koruma, karşı cinsler arasındaki aşırı ve yasak istekleri frenleme, toplumda saygın bir ilişki oluşturma gibi amaçlara yönelik olduğu açıktır.

İslam dini örtünme, çıplaklık, bakma ve iffeti koruma arasında sıkı bir ilişkinin olduğuna dikkat çeker ve hüküm koyarken de bu sıkı ilişkiyi göz önünde bulundurur. Nitekim örtünme ile ilgili ayette bakma, örtünme ve iffeti koruma olguları iç içedir. Çünkü aralarında yadsınamaz sıkı bir bağ vardır.

İslam dininin korumayı gözettiği beş şeyden biri de nesebidir. Nesebi koruma temel hedefinin gerçekleşmesi için, zınayı haram kılan şâri' cinsel ihtiyaçları sağlıklı bir şekilde karşılamak üzere evliliği yasallaştırmıştır.

Zınayı yasaklamanın yanı sıra zinaya giden yolları kapamak da İslam'ın gözettiği hususlardan biridir.

Zinanın yasaklanması, zina yapanlar için yaptırım uygulanması, caydırıcı olmakla birlikte yeterli değildir.

Öncelikle her insanın doğasında olan cinsel güdülerin doyurulması ve zinaya götüren yolların da kapatılması gerekir. Evliliğin yasallaşması ile bireyler hem saygın ve temiz bir biçimde cinsel ihtiyaçlarını karşılayacaklar, hem de zinadan uzak duracaklardır.

Gözleri karşı cinse dikmenin, uzun süreli bakışmanın yasaklanması, belli yerlerin örtülmesinin emredilmesi, yabancı bir erkek ve kadının baş başa kalmaması gibi uygulamalar da zinaya giden yolu kapamayı amaçlar.

İnsanların görme veya bakma yoluyla uyarıldıkları, yaratılıştan aralarında bir etkileşim olan karşı cinslerin, bu uyarılma sonucunda farklı isteklere yöneldikleri ve zina gibi istenmeyen sonuçların ortaya çıktığı bilinmektedir.

İnsanların karşı cinsten yabancı bir kişiyi görmeleri ve uyarılmaları önlenirse bu istenmeyen sonuçların ortaya çıkmayacağı ya da en azından asgari düzeyde kalacağı gerçeğinden yola çıkarak kişinin bakışlarını yabancı birisine dikmesinin yasaklanması ve bireysel olarak da herkese belli bir örtünme zorunluluğunun getirilmesi yerinde bir düşüncedir.

Peki, cinsel uyarılma, zina yapma, karşı cinse ilgi duyma, iki cins arasında ortak durumlarsa, erkek ve kadının örtünmesi gereken yerleri neden farklıdır?

Kadın ve erkeğin örtünmesi gereken yerler farklıdır; çünkü kadın ve erkeğin cinsel uyarılmaları ve etkilenmeleri birbirlerinden farklıdır.

Erkekler kadınlardan farklı olarak görsel uyarılmaya daha yatkın olduklarından kadınların vücudunun büyük bir bölümünün örtülmesi istenmiş, ancak erkeğe de gözlerini koruma yükümlülüğü getirilmiştir. Bu bağlamda kadın, örtünerek bir bakıma erkeklerin zinaya düşmemeleri

konusunda onlara yardımcı olmaktadır.

Bunun yanı sıra örtünme; kadının kendisini yabancı erkeklerin kem gözlerinden ve istenmeyen davranışlarından korunma isteğini yansıtır. Örtülü kadına kötü niyetli insanların yaklaşması daha zordur.

Toplumun genel ahlakı, eşler arasında bilinçli ve yasal cinsel ilişki, zina nedeniyle nesebin karışmasını engelleme gibi amaçlarla hem kadınlar hem erkekler için örtünme emri ve harama bakma yasağı getirilmiş, ancak türler arasındaki bedensel ve ruhsal farklılıklara bağlı olarak örtünmenin ölçüsü ve sınırı kadında ve erkekte farklı olarak belirlenmiştir.

J

Kadınlar için emredilen tesettürün sınırı nedir. Vücudun hangi kısmı ne kadar ve ne şekilde örtülecektir. Bu konuda belirlenmiş kesin bir şekil var mıdır? Mesela çarşaf veya pardösü giymek şart mıdır?

Örtünmenin şekline dair; Kur'an ve Sünnette bağlayıcı ve değişmez tanımlama yapılmamış, aksine örtüde bulunması gereken bazı nitelikler belirlenmiş, ayrıntılar ise kişisel tercihlere bırakılmıştır.

Yüzün örtülmesi, çarşaf giymek, erkeklerin şalvar giymesi gibi bir zorunluluk yoktur ancak bunlar örtünmenin şekillerinden biridir.

Örtünürken kadının dikkat etmesi gereken hususlar şunlardır:

a. Örtünün el ve yüz dışında tüm bedeni örtmesi:

Örtünme ile ilgili ayette geçen “Ziyetlerini yabancı erkeklere göstermesinler ancak kendiliğinden görünenler müstesna” ifadesinden anlaşılan kadının el ve yüzünün –bir görüşe göre ayaklarının da- dışında kalabileceğidir.

Nitekim Peygamberimiz’in Hz. Esmâ’ya kadının eli ve yüzü dışındaki tüm bedenini örtmesini söylemesi; şekli ve rengi ne olursa olsun kadının eli ve yüzü dışında tüm bedenini örten bir giysi ile örtünmesi gereğini ortaya koyar.

b. Örtünün Şeffaf Olmaması

Örtünün tenin rengini belli edecek kadar şeffaf olmaması gerekir. Çünkü böyle bir örtüyle örtünme gerçekleşmemiş olur. Hz. Esmâ’nın Peygamberimiz’in yanına geldiği zaman Peygamberimiz’in yüzünü ondan çevirmesi ve ona bir hatırlatmada bulunması, şeffaf bir elbiseyle tesettürün gerçekleşmemiş olduğunu gösterir.

J

Kadının örtünmesi gereken yerler her zaman aynı mıdır? Kadın ev içinde, dışında, kadınların yanında, kocasının yanında hep örtülü mü duracaktır?

Ayet ve hadislerin ifadelerinden anlaşılan kadının eli ve yüzü (Hanefilere göre ayakları da) dışında tüm vücudunun avret olduğudur. Ancak bu her zaman böyle midir? Yani kadın yakınlarının, kadınların yanında, namazda ya da yalnızken de

aynı şekilde mi örtünecektir?

Kadının örtmesi gereken yerler her zaman aynı değildir. Kadının tüm zamanını eli ve yüzü dışındaki tüm vücudunu örtterek geçirmesi kadın için zorluk yaratacağından ve böyle bir uygulamaya gerek olmadığından kadın bununla yükümlü tutulmamıştır. Kadının avret yerleri kişilere göre değişir.

a. Kocasına Göre:

Kadının kocasına göre hiçbir yeri avret değildir. Yani koca eşinin her yerine bakabilir, dokunabilir. Kadın için de aynı hüküm geçerlidir.

Karı koca arasında cinsel ilişki yasal olduğundan örtünme gibi bir zorunluluk yoktur ancak eşlerin birbirlerinin cinsel organlarına bakmamalarının edebe daha uygun olduğu söylenmiştir.

b. Mahremlerine Göre:

Kadının mahremi kendisiyle ebediyen evlenme yasağı olan erkek akrabaları ve ayette sayılan diğer gruplardır.

Buna göre kadının mahremi olan kişiler Nur Suresi 31. ayette sayıldığı üzere şunlardır:

ba- Kocasını

bb- Kocasının babası (yani kayınpeder ve onun babaları, dedeleri)

bc- Kendi oğulları (ve torunları)

bd- Kocasının oğulları (yani üvey oğulları ve onların erkek çocuk ve torunları)

be- Erkek kardeşi (ana bir, baba bir ya da ana-baba bir kardeşleri)

bf- Erkek kardeşin oğulları (yani yeğen ve onların çocuk ve torunları)

bg- Kız kardeşin oğulları (yani yeğen ve onların çocuk ve torunları)

bh- Müslüman kadınlar

bı- Köle ve cariyeler

bj- Erkekliği kalmamış hizmetçiler

bk- Cinselliği henüz kavrayamayan çocuklar

Bu kimselerin yanında kadın ziynetini ve ziynet yerlerini açabilir. Yani başı, boynu, kulakları, kolları ve diz kapaklarına kadar bacakları açık durabilir. Ancak bundan fazlasını örneğin sırtını karnını ya da göğüslerini açamaz çünkü buralar ziynet yerleri değildir.

Ayette sayılanların dışında kadın, dede, amca, dayı, büyük amca-dayı, sütkardeş ve sütbaba gibi kendileriyle ebediyen evlenemeyeceği erkeklerin yanında da ziynet yerlerini açabilir.

Bu kimselerin yanında ziynet yerlerinin açılabilmesi mutlaka açılması gerektiği anlamına gelmez. Hatta bazen örtülmeleri edebe daha uygun olabilir.

c. Yabancı Erkeklerle Göre:

Yabancı erkeklere göre kadının eli yüzü ve ayakları dışındaki tüm vücudu avrettir ve örtülmesi gerekir.

Yani kadının Nur Suresi ve Ahzab Suresinde belirtilen örtünme şekli yabancı erkeklere görelerdir.

d- Müslüman Kadınlara Göre:

Kadının Müslüman kadına göre avret yeri erkeğin erkek yanındaki avret yeri gibidir yani göbek ve diz kapağının arasını örtmesi yeterlidir. Ancak Ebu Hanife'den gelen bir rivayete göre kadının Müslüman kadına göre avreti mahrem yakınlarına göre avreti gibidir. Yani Müslüman kadınlara da sırtını, karnını ve göğüslerini gösteremez ancak ziynet yerlerini gösterebilir.

e- Gayr-i Müslim Kadınlara Göre:

Nur suresinin örtünme ayetinde geçen "kendi kadınları" ifadesi Müslüman kadınlar olarak anlaşılmalı, bu nedenle de Müslüman olmayan kadınlara göre avret yerinin farklı olacağı görüşüne varılmıştır. Kadın, Müslüman kadınların yanında ziynet yerlerini gösterebileceği gibi gayr-i Müslim kadınların yanında da tıpkı yabancı erkeklerin yanında olduğu gibi örtünecektir, yani eli ve yüzü dışında tüm vücudunu örtecektir.

Bu hükmün sebebi, Müslüman olmayan kadının Müslüman kadının ziynet yerlerini yabancı erkeklere anlatması ve fitne çıkması ihtimali olarak gösterilmiştir.

f- Namazdaki Avret:

Kadının namazdaki avreti yabancı erkeklere göre olan avreti gibidir; yani el, yüz ve ayakları dışında tüm vücudunu örtmesi gerekir.

g- Zaruret Halinde Avret:

Kadınların örtünme ile ilgili emri istisnasız hayatlarının her döneminde ve alanında uygulamaları ve avret sayılan yerlerini yabancı erkeklere göstermemeleri gerekir.

Ancak bazı zorunlu hallerde kadın veya erkeğin avret sayılan yerlerine karşı cinsten birisinin bakması veya dokunmasına izin verilebilir. Bu durum bir zorunluluğun sonucudur.

Teorik olarak zorunluluğun hangi durumlarda oluştuğunu söylemek mümkün değildir. Ancak hastalanma ve tedavi bu zorunluluk türlerinden biridir.

J

Kadının yakın erkek akrabaları yanında giyimi nasıl olmalıdır?

Yakın akraba ile kastedilenin ne olduğu açık değildir. Biz İslam hukukunda hüküm koymada ölçü olarak kullanılan mahrem akraba kavramından yola çıkarak bu soruyu cevaplandıracağız.

Mahrem akrabalar kadın ve erkek için ortak kullanılan bir kavramdır.

Mahrem, kan akrabalığı, süt akrabalığı ya da evlilik bağı nedeniyle kişinin kendisiyle ebediyen evlenemeyeceği kimselerdir.¹²⁴

124 Sa'di Ebû Ceyb, El-Kâmûs el-Fıkhî, 87

Bir erkeğin mahremi; annesi, kızı, kız torunları, kız kardeşi, ninesi, teyzesi, halası, kız yeğenleri, sütannesi, süt kız kardeşi, süt teyzesi, süt halası, kayınvalidesi, karısının kızları, karısının ninesi gibi kendileriyle hiçbir şekilde evlenemeyeceği kadınlardır.

Bir kadının mahremi ise; babası, dedesi, oğlu, erkek torunları, erkek kardeşleri, erkek yeğenleri, amcası, dayısı, sütbabası, süt erkek kardeşi, süt dayısı, süt amcası, kayınpederi, kocasının dedesi, kocasının oğulları ve torunları gibi kendileriyle hiçbir şekilde evlenemeyeceği erkeklerdir.

Bir kadının mahremleri (yani yukarıda sayılan erkek akrabaları) o kadının açık ve gizli ziynet yerlerine bakabilirler. Çünkü ayette “Görünen kısımlar müstesna olmak üzere ziynetlerini teşhir etmesinler. Başörtülerini yakalarının üzerine kadar örtsünler. Kocaları, babaları, kocalarının babaları, kendi oğulları, kocalarının oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, kendi kadınları, ellerinin altında bulunan (köleleri), erkeklerden ailenin kadınına şehvet duymayan hizmetçi vb. tabi kimseler yahut henüz kadınların gizli kadınlık hususiyetlerinin farkında olmayan çocuklardan başkasına ziynetlerini göstermesinler.” buyrulur.¹²⁵

Yani kadın ayette sayılan erkek akrabaları yanında ziynetlerini gösterebilecek, yani ziynet yerlerini açıkta bırakabilecektir. Dolayısıyla mahrem olan erkek akrabalarının da buralara bakmasında bir sakınca yoktur.

Ziynet yerleri; kadının eli, yüzü, başı, saçları, kulakları, boynu, boğazı, avuçları, kolları, pazıları, ayakları ve bacaklarının bir kısmıdır. Mahrem akrabalar da olsa bu erkekler kadının karnına, sırtına, bu iki bölgenin yan

125 Nur 24/31

taraflarına, diz kapaklarına, uyluklarına, kalçalarına yani göbük ve diz kapağı arasına bakamazlar. Çünkü buralar zîynet yerleri olmadığı gibi açıkta kalması zorunlu da değildir.¹²⁶

Kadın da mahrem erkek akrabalarının bu zikredilen bölgelerine bakabilir. Ancak göbük ve diz kapağı arasına bakamaz. Çünkü burası erkeğin avret yeridir.

Açıklamalara göre; kadın mahrem akrabalarının yanında yabancı erkeklerin yanındaki gibi örtünmek zorunda değildir. Baş, boynu ya da mesela kolları açık bir elbiseyle durabilir. Ancak bu konuda dini bir emir olmasa bile örfün ve edebin gereğini yerine getirmeli, çok dar ya da kısa, dikkat çekecek ya da fitneye sebep olacak şekilde açık kıyafetler giymekten kaçınmalıdır.

J

Kayınbirader mahrem akraba kavramının kapsamına girer mi, kadının kayınbiraderinin yanında örtünmesi, onunla konuşması ve ilişkileri nasıl olmalıdır?

Kayınbirader yani kocanın erkek kardeşi, mahrem akrabalarından değildir. Yani kadın kayınbiraderi yanında zînet yerlerini açamaz. Aksine yabancı erkeklerin yanında olduğu gibi el ve yüz hariç tüm bedenini kapatması gerekir ancak üzerine dış kıyafeti niteliğinde bir kıyafet giymeyebilir.

Kayınbiraderle belli ölçülere uymak şartıyla konuşulur,

126 Serahsî, Mebsût, 10/149; Kasânî, Bedâi, 5/119-120

bir arada bulunulur ve beraber yemek yenebilir. Ancak bu iki kişi baş başa kalamazlar. Yabancılar için yasak olan halvet, kadın ve kayınbiraderi için de yasaktır.

Peygamberimizin “Kayınbirader ölümdür.”¹²⁷ sözü kayınbiraderle ilişkilerde daha dikkatli olmayı gerektirir. Çünkü ikisi arasındaki herhangi bir kötü olay ailenin parçalanmasına ve hatta ölümlere yol açabilir.

J

Yabancı erkek ve kadın birbirlerinin herhangi bir yerine dokunabilir mi? Bu bağlamda yabancı erkek ve kadın birbiriyle tokalaşabilir mi?

Yabancı kavramının kapsamına;

– Kişi ile arasında hiçbir akrabalık bağı olmayan kişilerin,

– Aralarında geçici evlilik yasağı olan kişilerin (hanımın kız kardeşi, teyzesi, halası, kız kardeşinin, teyzenin, halanın kocası gibi),

– Aralarında hiçbir şekilde evlenme yasağı bulunmayan akrabaların (amca, dayı, hala çocukları, yenge... gibi) girdiğini daha önce söylemiştik. Buradaki yabancı kavramı da aynı kişileri ifade etmek üzere kullanılmıştır.

127 Buhârî, Nikâh, 111; Müslim, Selâm, 20; Tirmizî, Radâ, 16

Bu konuda önce Hanefilerin görüşünü zikredip ardından konu ile ilgili hadisleri zikredeceğiz ve sonuca ulaşacağız.

Hanefilerin dokunma ile ilgili görüşleri şöyledir:¹²⁸

Bir erkek yabancı bir kadının ellerine ve yüzüne şehvetsiz olarak bakabilirse de, şehvetsiz bile olsa yabancı kadının eline, yüzüne ya da vücudunun herhangi bir yerine dokunamaz. Erkeğin yabancı kadının el ve yüzüne bakmasının caiz oluşunun delili "... kendiliğinden görünenler müstesna ziynetlerini göstermesinler."¹²⁹ ayetidir. Ayrıca bu; kadının mübah olan muamelelerde bulunabilmesi için bir gereksinimdir ve ihtiyaç gereği olarak mübah kılınmıştır. Ayrıca dokunmanın kişilerde bıraktığı etki, bakmanın bıraktığı etkiden daha fazla olduğundan hükmü de farklıdır.

Ancak her iki tarafın da yaşlı olması ya da taraflardan birinin genç olması, birinin yaşlı olması ve iki tarafın da fitneden emin olması halinde, bu kişilerin tokalaşmasında bir sakınca yoktur. Çünkü aralarında fitnenin olmasından korkulmaz.

Özetle; Hanefiler, gençler için yabancılar arasında her tür dokunmayı haram sayarken, yaşlılar ya da taraflardan biri yaşlı diğeri genç olanlar için şehvetsiz ve fitneden emin olmak şartıyla musafahayı helal saymışlardır.

Konu ile ilgili olarak Peygamberimizin uygulaması farklı hadislerde anlatılmaktadır:

a. Hz. Aişe Peygamberimiz'in biatini şöyle anlatır: Mü'min kadınlardan ayetteki şartları kabul edenlere Peygamber sözlü olarak "seninle biat ettim" diyordu. Allah'a yemin olsun ki, biat sırasında onun eli hiçbir kadının eline

128 Serahsî, a.g.e, 10/154-155; Kâsânî, a.g.e, 5/133

129 Nur 24/31

değmemiştir¹³⁰

b. Biat ederken Peygamber bir kumaş üzerine ellerini koymuş, kadınlar da aynı kumaşa ellerini koyarak biat etmişlerdir. Rasulullah “Ben kadınlarla musafaha etmem” demiştir.¹³¹

c. Rasulullah şöyle buyurmuştur: “Elin zinası yabancı kadına dokunmaktır.”¹³²

Peygamberimiz’in biati ile ilgili bu ve benzeri hadisler onun biat için hiçbir kadınla musafaha yapmadığını gösterir.

Biat alma gibi önemli bir olayda bile kadınların eline dokunmak yerine şekil şartını yerine getirmeyip sözle biat alan Rasulullah bu konuda ümmetinin örneğidir.

Onun biat alırken kadınların ellerine dokunmaması ve konu ile ilgili yasak bildiren hadis, ne sebeple olursa olsun -şehvetli ya da şehvetsiz olarak-, yabancı erkek ve kadının birbirlerine hiçbir şekilde dokunamayacaklarını, dolayısıyla tokalaşamayacaklarını gösterir. Peygamberimiz’in uygulamasında fitneden emin olma, şehvetsiz dokunma, genç-yaşlı ayrımı yapılmaz.

Ancak Ebu Bekir’in yaşlı kadınlarla musafaha yaptığını bildiren rivayetler nedeniyle Hanefiler yaşlılarla musafaha yapılabileceğini söylemişlerdir.

Bize göre kadın ya da erkek şehvetsiz olarak tokalaşmak niyetiyle de olsa yabancı birisinin hiçbir yerine dokunamaz. Yaşlıların durumu bir dereceye kadar farklı olsa da ihtiyat

130 Buhârî, Ahkâm, 49; Şurût, 1; Tefsîru Sûre, 65/2, Talak, 20; Müslim, İmâra, 88, 89; Ebû Dâvud, İmâra, 9; İbn Mâce, Cihad, 43

131 Nesâî, Bîa, 18; İbn Mâce, Cihad, 43; Ahmed, 2/213; 6/357, 454, 459

132 Ahmed b. Hanbel 2/349

gereği bundan sakınmak gerekir.

Dokunma konusunda erkek ve kadın aynı hükme tabidir. Yani her ikisi de karşı cinsten yabancı birisinin hiçbir yerine dokunamaz.

Ancak zaruret halinde, gerekli olduğu kadar bakılabileceği gibi dokunulabilir de.

Evlenme niyeti olan kişiler için de hüküm aynıdır. Bakma ile ilgili daha geniş bir hüküm olduğu halde dokunma konusunda bu ruhsat verilmemiştir. Hatta dokunma konusunda evlenme niyeti olan gençlerin daha titiz olmaları gerekir. Çünkü onlar arasında cinsel uyarılma kuvvetle muhtemeldir.

J

Günümüzde Müslüman hanımlar için özel olarak hazırlanmış hamam, havuz ya da plajlarda Müslüman kadınların birbirleri yanındaki giyimleri nasıl olmalıdır. Örneğın bir hanım mayo ya da bikini gibi bir kıyafetle hanımlar arasında durabilir mi?

Müslüman bir hanım diğer hanımların yanında mayo ya da bikini ile duramaz. Çünkü bu kıyafetler kadının neredeyse tüm vücudunu açıkta bırakmaktadır. Oysa kadınların birbirlerine gösterebilecekleri yerler bu kadar fazla değildir.

Bir kadının başka bir kadının vücudunda bakabileceği yer bir erkeğın başka bir erkekte bakabileceği yer kadardır.

Yani göbek ve diz kapağı arası hariç tüm vücududur.¹³³

Ancak bu Müslüman kadınlar arasında ölçüdür. Müslüman bir kadının gayri müslim bir kadın yanında açabileceği yerler; yalnızca el ve yüzüdür, dolayısıyla gayr-i müslim kadın da yalnızca el ve yüzünü görebilecektir.

Ancak çağdaş âlimlerden Abdülkerim Zeydan'a göre bakma ve ziyahleri gösterme konusunda Müslüman kadınların gayr-i Müslim kadınlar arasında hüküm bakımından bir fark yoktur.¹³⁴

Yukarıdaki hükümler normal zamandaki hükümlerdir. Ancak ihtiyaç ve zaruret halinde kadınlar birbirlerinin göbek ve diz kapağı arasındaki bölümlerine de bakabilirler. Teşhis, tedavi, doğum vb. sebeplerden dolayı bir kadın diğer kadının cinsel organına bile bakabilir.

J

Hanımların kendi aralarında otururken diz kapakları ve baldırlarının bir kısmı görünecek şekilde mini etek giymeleri doğru mudur?

Daha önce de açıklandığı gibi Müslüman hanımların birbirlerine karşı avretleri dizkapağı ve göbek arasındır. Diz kapağı da haram olan yerlere dâhildir. Diz kapağının ya da haram olan daha üst bölgenin herhangi bir zaruret olmadan, başka bir kişiye gösterilmesi, gören kişi hanım da olsa caiz

¹³³ Serahsî, a.g.e, 10/147; Kâsânî, a.g.e, 5/124

¹³⁴ Deliller ve tartışması için bakınız: Zeydan, a.g.e, 3/260-265

değildir.

Buna ek olarak hanımlar kendilerine ait yüzme havuzları ya da spor salonlarında da bu tür konulara dikkat etmeli ve gereği gibi giyinmelidirler.

J

Müslüman olan bir kadına başörtüsü örtmesi için baskı yapılabilir mi?

Müslüman kadının belli ölçülere göre giyinmesi ve örtünmesi dinin inkâr edilemeyecek hükümlerinden biridir. Nitekim tesettürle ilgili hükümler dinin ilk temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'de şöyle geçer:

“Mümin kadınlara da söyle: Gözlerini (harama bakmaktan) korusunlar, namus ve iffetlerini esirgesinler. Görünen kısımları müstesna olmak üzere ziynetlerini göstermesinler, başörtülerini yakalarının üzerine kadar örtsünler.”¹³⁵

“Ve Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve müminlerin kadınlarına (dışarı çıktıkları zaman) dış örtülerini üstlerine almalarını söyle. Onların tanınması ve incitilmemesi için en uygun olan budur.”¹³⁶

Kur'an-ı Kerim'de bu şekilde ifade edilen tesettür emri Peygamber Efendimiz tarafından da şöyle dile getirilmiştir:

135 Nur 24/ 31

136 Ahzab Suresi33/59

Ebu Bekir'in kızı Esmâ (r.a.) üzerinde ince bir elbise ile Rasulullah'ın huzuruna gitmişti. Rasulullah hemen ondan yüzünü çevirdi ve şöyle buyurdu: "Ey Esmâ! Kadın adet halini görmeye başladığı zaman artık onun şu ve şu yerleri dışında vücudunun görülmesi caiz/uygun değildir." Rasulullah bunu söylerken yüzüne ve avuçlarına işaret etmişti.¹³⁷

Görüldüğü üzere tesettürün bir şekli olan başörtüsü ve onu bütünleyen diğer unsurlar dinin kesin emirlerindedir ve ergen olan her Müslüman kadına farzdır. Ancak Müslüman bir kadın, alışkanlıkları, işi ya da başka bir gerekçeyle başını örtmekten kaçınıyorsa ona baskı yapılamaz, başını örtmeye zorlanamaz. Yalnızca bu hükümlerin ona tebliğiyle yetinilir. Bu farzı yerine getirmesinin gerekliliği, örtünmenin hikmeti ve örtünün dinin şiarlarından olduğu konusunda ikna edilmeye çalışılır. Aksi takdirde zorlama ile yapılan hiçbir ibadet amacına ulaşmaz. Çünkü ameller niyetlere göredir. Allah'a yakınlık niyetiyle değil de baskılar sonucu yapılan ibadetle kulluk gerçekleştirilmez.

J

Küçük çocukların avret yeri var mıdır? Anne ve babaların bu konuda dikkat etmesi gereken noktalar nelerdir?

4 yaşından küçük çocukların avret yeri yoktur. Bu çocukların bedenine bakmak ve dokunma konusunda herhangi bir sınırdan söz edilemez. Daha sonra kendilerine cinsel istek

¹³⁷ Ebû Dâvud, Libâs, 31

duyulabilecek yaşa gelene kadar, yalnızca ön ve arka uzuvları avret yeridir. On yaşına kadar ön ve arka uzuvları ve bunların çevresi avret yeri sayılır. On yaşından sonra ise erkek olsun, kadın olsun yetişkinlerin avret yeri gibi sayılır.¹³⁸

Hanefi kaynaklarından İbn Abidin'in ifadesi yukarıda geçtiği gibidir. Ancak çocukların avret yerlerinin ergen ve mükelleflerinki gibi olmasının, ergenlikle başlayan bir sorumluluk olduğunu söylemek kanaatimizce daha uygundur.

Bu konuda aileleri uyardığımız gereken önemli ve hassas bir nokta da çocuklarımıza din emretmediği halde kaldıramayacağı yükler yüklememe gereğidir. Çocukların ergenliğe ulaştıkları zaman dinin emirlerini hayata geçirme konusunda zorlanmamaları için daha küçük yaşta bazı alışkanlıkları kazanması gerekir. Nasıl ki çocuk namaz üzerine farz olmadan yedi yaşından itibaren yavaş yavaş namaza alıştırılıyor, oruç üzerine farz olmadığı halde birkaç oruç tutarak oruca alışıyorsa, dinin örtünme ile ilgili emirlerini uygulamak için de bazı alıştırmaların yapılması gerekir. Örneğin ergenliğe yaklaşan çocuğun çok dar veya çok kısa kıyafetler yerine biraz daha bol ve uzun, ergenlikten sonra giyeceği kıyafetlerle tamamen zıt düşmeyen kıyafetleri tercih etmesi gerekir. Ancak çocuğu alıştırmak adına 4-5 yaşındaki çocukların başörtüsü takarak gezmeleri de bizce din eğitimi ve çocuk psikolojisiyle bağdaşmayan şeylerdir. Ailelerin bu konuda aşırı davranışlardan kaçınıp hem çocuğa zor gelmeyen, hem dindar bir aileye yakışan, hem de dinin hoş göreceği bir ölçüyü tutturmaları gerekir.

J

Başı açık Müslüman bir kadının camiye girmesi caiz midir?

Müslüman bir kadının, yabancı erkeklerin görebileceği ortamlarda Kur'an-ı Kerim'de belirlenen ölçülere göre örtünmüş olması gerekir. Bu örtünmenin bir parçası da başörtüsüdür.

Buna göre Müslüman bir kadının başı açık olarak çarşıya, okula ya da camiye gitmesi arasında hüküm açısından herhangi bir fark yoktur. Yani hepsinde de gündem söz konusudur.

Ancak hiçbir yabancı erkeğin görmemesi durumunda bir hanım başı açık olarak camiye girebilir. Çünkü camide olmanın örtünme konusunda özel bir hükmü yoktur. Buna rağmen camilerin toplu ibadet yerleri olması, camiye girişteki amacın genelde cami içerisinde ibadet olması ve camilere saygı ve hürmet açısından normalde başı açık bile olsa bir hanımın camiye girerken başını örtmesi edebe daha uygundur ve tavsiye edilir.

BAKMA

J

İslam dininin kadın ve erkekler için getirdiği bakma yasağının hikmeti nedir?

“Mü’min erkeklere gözlerini (harama) dikmemelerini, ırzlarını da korumalarını söyle. Çünkü bu kendileri için daha temiz bir davranıştır. Şüphesiz Allah onların yapmakta olduklarından haberdardır.”¹³⁹

“Mü’min kadınlara da söyle: Gözlerini (harama bakmaktan) korusunlar, namus ve iffetlerini esirgesinler...”¹⁴⁰

Yukarıdaki ayetler kadın-erkek ayrımı yapmaksızın her iki cinsin de gözlerini haramdan korumalarını ve namuslarını, iffetlerini esirgemelerini emrediyor. Ayetlerde dikkat edilmesi gereken husus gözleri haramdan koruma emrinin hemen ardından, ırzlarını ve iffetlerini korusunlar ifadesinin yer almasıdır. Yani bakma ve iffeti koruma arasında sıkı bir ilişki

139Nur 24/30

140 Nur 24/31

vardır. Gözlerini haramdan koruyamayanlar, ırzlarını korumakta zorlanacak, hatta bazen başarısız olacaklardır. Çünkü bakma ve görme kişide cinsel uyarılmaya neden olur. Bu da kişinin kendisini zinadan korumasında büyük bir zorluk yaratır. Çünkü insan sürekli güzel olan şeyin peşine düşer.

Yarattığı insanı en iyi tanıyan ve onun hidayetini isteyen Allah, onu tamamen başıboş bırakıp ardından zinayı yasaklamak yerine, zinaya giden kapıları tek tek kapayarak kulları için daha rahat bir korunma ortamı sağlamayı amaçlamaktadır. Harama bakma yasağı derinlemesine düşünüldüğünde, bunun insan doğasına uygun, uygulaması kolay ve korunmaya daha elverişli bir hüküm olduğu görülür.

J

Bir erkeğin hanımının vücudunda bir kadının da eşinin vücudunda bakamayacağı herhangi bir yer var mıdır?

Gerek kadın gerekse erkek eşinin tüm vücuduna bakabilir. Çünkü bakma ile ilgili sınırlandırmanın en önemli nedeni kişinin bakma sonucu zinaya düşme tehlikesidir. Ancak eşler arasındaki cinsel birleşme zina değil, yasal bir ilişki olduğundan ve bu bakış sonucu zinaya düşme gibi bir tehlike olmadığından bakma konusunda bir sınırlandırma getirmek anlamsız olur. Hatta eşlerin birbirine bakmasının ve kendilerini göstermelerinin mübah değil, vacib olduğunu söyleyenler de vardır.

Ancak eşlerin birbirlerinin cinsel organlarına

bakmamalarının edebe daha uygun olduğu söylenmiştir.¹⁴¹ Bunu söylerken de bazı hadisleri delil olarak kullanmışlardır.

142

J

Yabancı bir erkek ve kadının birbirlerine bakabilme sınırı nedir?

Yabancı kavramı kişinin kendisiyle evlenmesi ebediyen haram olan mahrem akrabaları dışında kalan ve kişinin sürekli evlenme engeli olmayan karşı cinsten kişileri anlatmak üzere kullanılmıştır. Bu kişiler ya hiçbir şekilde evlenme engeli olmayan kişiler ya da geçici olarak evlenme engeli olan kişiler olabilir. Geçici evlenme engeli olan kişilere erkeğin eşinin kız kardeşi (baldızı), teyzesi ve halası örnek olarak verilebilir. Çünkü erkek eşi ölmeden veya onunla boşanmadan önce eşinin kız kardeşi, teyzesi ya da halası ile evlenemez. Yani eşiyile evli olduğu sürece söz konusu bu kişilerle aralarında geçici evlenme yasağı var demektir.

Özetle yabancı kavramı, kişinin hiçbir ilgisinin olmadığı karşı cinsten kişileri kapsadığı gibi aralarında sürekli evlenme engeli olmayan akrabaları da kapsar. Bu akrabalar; baldız, enişte, kayınbirader, yenge, amcanın, dayının ve halanın çocukları... vb.'dir.

Kadının yabancı erkekler yanında eli, yüzü (ve bir görüşe göre de ayakları) dışındaki tüm vücudunu kapatması

141 Serahsî, a.g.e, 10/148; Kâsânî, a.g.e, 5/118

142 Bkz: Serahsî, a.g.e, 10/148

gerektiğini örtünme konusunda söylemiştik. Yani örtünmeye dikkat eden kadının yabancı erkekler yanında yalnızca eli ve yüzü açıkta kalacaktır.

Hanefileri göre yabancı bir kadının elleri ve yüzü dışında vücudunun herhangi bir yerine bakmak “Mü’min erkeklere söyle; bakışlarını haramdan sakınsınlar.” ayeti¹⁴³ gereğince helal değildir. Yüz, eller ve ayaklara bakmak da “Kendiliğinden görünenler müstesna olmak üzere ziynetlerini göstermesinler...” ayeti¹⁴⁴ gereğince helaldir. Ayaklara bakmanın helal oluşunun delili bu ayetin yorumunda Hz. Aişe’nin ayakları da saymasıdır.

Ancak buralara bakmanın helal oluşunun şartı bakışın şehvetsiz olmasıdır. Şehvetle bakmak helal değildir. Çünkü Rasulullah “Gözler de zina eder.” buyurmuştur.¹⁴⁵ Gözlerin zinası ise harama şehvetle bakmaktır. Şehvetle bakmak, haram bir şeyin (zinanın) sebebi ise bu bakış da haram olur.¹⁴⁶

Kadının eli ve yüzü avret olmadığı ve yabancı erkeğin bakması da mübah olduğu halde, gençlerin ya da fitneye düşme ihtimali olanların bakmamasının daha iyi olacağı ya da ihtiyaç halinde bakılabileceği, ihtiyaç olmadan bakmasının mekruh olduğu da söylenmiştir.

Erkeğin yabancı kadına bakması ile ilgili ayrıntıları şu maddelerde özetleyebiliriz:

a. Erkeğin yabancı bir kadının eli ve yüzü dışında vücudunun herhangi bir yerine şehvetle ya da şehvetsiz olarak bakması haramdır.

143 Nur 24/30

144 Nur 24/32

145 Ahmed b. Hanbel, 2/276, 317, 343

146 Kāsânî, a.g.e, 5/121–122

b. Erkeğin yabancı kadının eline ve yüzüne şehvetle bakması ya da fitneye düşme korkusu olduğu zaman bakması “Gözler de zina eder.” hadisi gereğince haramdır.

c. Bir ihtiyaç ya da zorunluluk nedeniyle erkeğin yabancı kadının eline ve yüzüne bakması mübahtır.

d. Erkeğin fitneye düşme korkusu olmadan ve şehvetsiz de olsa kadının eline ve yüzüne bir ihtiyaç olmadan bakmaması daha erdemli bir davranıştır. Ancak ihtiyaç olmadan bakarsa erdemli ve takvaya daha uygun olan davranışın aksini yapmış olur.

e. Erkek giyimli olan yabancı kadının vücuduna bakabilir. Ancak bu elbisenin altını göstermeyecek kadar kalın ve sık, vücut hatlarını belli etmeyecek kadar bol olması gerekir. Aksi takdirde kadın “giyinmiş çıplak” kadınlar sınıfına girdiği gibi, ona bakan erkek de çıplak kadına bakıyor gibi haram işlemiş olur.

f. Zaruret halinde erkek yabancı bir kadının avret yerine gerektiği kadar bakabilir.

g. Yaşlı bir erkek yabancı ve çok yaşlı bir kadının zinet yerlerine de şehvetsiz olarak bakabilir. Çünkü bu onun mahrem akrabası yerindedir.¹⁴⁷

h. Erkek kendisine şehvet duyulamayacak kadar küçük kız çocuğuna bakabilir. Çünkü onun bedeni avret olmadığı gibi ona bakmada fitne korkusu da yoktur.¹⁴⁸

Bir erkeğin yabancı bir kadına bakması ile ilgili hüküm özetle budur.

147 Kâsânî, a.g.e, 5/122

148 Serahsî, a.g.e, 10/155

Kadının yabancı bir erkeğe bakmasının sınırı ise erkeğin erkeğe bakabileceği yerlerdir. Yani bir kadın fitneye düşmekten emin olması ve şehvetsiz olması şartıyla yabancı bir erkeğin göbeği ve diz kapakları arasında kalan bölge dışında tüm vücuduna bakabilir. Diz kapağı da avretten sayıldığından bakılmaması gereken yerlerdendir.

Ancak şehvetle bakması ya da fitneye düşme korkusunun bulunması halinde bu bakış helal olmaz. Fitne endişesi nedeniyle bakışları sakınmak daha erdemli bir davranıştır.¹⁴⁹

Delili ise şu olaydır: Örtü ile ilgili ayetler indikten sonra bir ama olan Abdullah b. Ümmi Mektum Rasulullah'ın yanına gelmişti. Peygamberimiz'in eşlerinden Ümmü Seleme ile Meymune de orada idiler. Rasulullah onlara örtünmelerini emredince, Ümmü Seleme; "O bir ama değil mi? Bizi görmez ve tanımaz" dedi. Bunun üzerine Rasulullah: "Siz de mi amasınız? Siz onu görmüyor musunuz?" buyurdular.¹⁵⁰

Kadın normal şartlarda erkeğin avret olmayan yerlerine bakabildiği gibi, zaruret halinde avret yerine de zaruret miktarınca bakabilir.

J

Evlilik niyeti taşıyan yabancı iki kişi arasında bakma sınırı ne olmalıdır? Evlilik niyeti taşımak hükmü değiştirir mi?

149 Kâsânî, a.g.e, 5/122

150 Tirmizî, Edeb, 29; Ebû Dâvud, Libas, 34; Ahmed b. Hanbel, 6/296

Erkeğin evlenmek istediği kıza bakmasının mübah olduğunda ittifak vardır. Hatta bu bakışın müstehab olduğunu söyleyenler de olmuştur. Ancak bu bakışın sınır ve şartları ile ilgili farklı görüşler ileri sürülmüştür.

Bu bakışla ilgili olarak bakışın şehvetsiz olması, bakılan kızın ya da velisinin izni olması, gençlerin baş başa olmamaları, mübah olan miktar kadar bakılması gibi şartlar öne sürülmüştür, ancak bunlar üzerinde ittifak edilen şartlar değildir. Erkeğin evleneceği kıza bakması şu maddelerle özetlenebilir.

a-Erkek evlenmek istediği hanımın yüzüne şehvetle de olsa bakabilir.¹⁵¹

b-Yüzüne ellerine, boynuna ve ayaklarına, ağır avret yeri dışında her yerine bakabilir gibi görüşler varsa da Hanefilere göre yalnızca yüzüne ve ellerine bakabilir.

c- Evlenilmek istenen kıza bakmak için kızın yada velisinin bilgi ve izninin olması şart değildir.

d- Müstehab olan dünür göndermeden önce bakmaktır.

e- Kişi evleneceği kıza tekrar tekrar bakabilir.

f- Kız da evleneceği erkeğe bakabilir.

Bunun da sınırı ise bir kadının yabancı erkekte bakabileceği yerlerdir yani göbük ve diz kapağı arası hariç tüm vücududur.

g- Kız ve erkek birbirlerini görmek amacıyla baş başa kalamaz.

151 Kâsânî, a.g.e, 5/122

J

Kadının şehvetsiz olarak erkeğin avret mahalli dışındaki bölgelerine bakmasının caiz olduğu doğru mudur?

Nur suresinin 30. ve 31. ayetleri kadın ve erkeğin gözlerini haramdan sakınmalarını emretmiştir. Bu hükümler geneldir ve ayette herhangi ayrıntılı başka bir açıklama verilmemiştir.

Ancak bir kısım âlimler hadislerden deliller getirerek hanımların, erkeklerin göbek ve diz kapağı arası olan avret yerlerinin dışında kol, bacak, göğüs ve sırt gibi yerlerine şehvetsiz olmak şartıyla bakabileceklerini söylemişlerdir.

Delilleri, Hz. Aişe'nin bir bayram gününde Peygamber Efendimiz'le birlikte Habeşlilerin gösterilerini izlemesi¹⁵² ve Peygamberimiz'in, eşinden boşanan Fatuma binti Kays'ın ama olan amcaoğlu İbn Ümmü Mektum'un evinde iddet beklemesini emretmesidir.¹⁵³

Sahabi hanımların erkeklerle konuşmaları ve erkek hastaları ziyaret etmeleri de bu grubun delil olarak kullandığı malzemelerdendir.

Kadının erkeğin avret mahalli dışındaki yerlerine bakamayacağı görüşünde olanlar ise şu olayı delil gösterirler: Örtünme ayeti nazil olduktan sonra ama olan Abdullah İbn

¹⁵² Buhârî, Salât, 69; İdeyn, 25; Cihad, 79; Müslim, İdeyn, 17, 21, 22; Mesâcid, 18;

¹⁵³ Müslim, Talak, 40; Ebû Dâvud, Talak, 39

Ümmi Mektum Rasulullah'ın yanına gelmişti. Efendimiz (a.s.) eşleri Ümmü Seleme ile Meymune'den örtünmelerini isteyince Ümmü Seleme: "O bir ama değil mi? Bizi görmez ve tanımaz" dedi. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz: "Siz de mi amasınız, siz O'nu görmüyor musunuz?" buyurdu.¹⁵⁴

Ancak bu olayın senedinde bulunan ravilerden Nekban zayıf görülmüş, dolayısıyla değer açısından bu hadis, yukarıda zikredilen ve kadınların erkeklere (avret mahalleri dışındaki yerlerine) bakabileceklerine delil olarak kullanılan hadislerin seviyesine çıkamamıştır.

Tüm bu anlatılanların ardından şunu söyleyebiliriz: Bakmak ve bakarak cinsel istek duymak gibi konularda erkekler ve hanımlar eşit konumda değildir. Bakarak etkilenme kadınlarda erkeğe oranla daha nadir görülür. Bu nedenle şehvetsiz olarak bakma konusunda erkekler hanımlardan bir derece daha fazla sorumludur. Yani bir erkeğin şehvetsiz olarak bir kadına uzun süre bakması, onu seyretmesi hoş karşılanmazken, hanımların erkeklere (avret mahalli dışındaki yerlerine) şehvetsiz olarak bakmaları ve onları seyretmeleri konusunda daha müsamahalı davranılmıştır. Hz. Aişe'nin Habeşlileri izlemesi bunun en açık delilidir.

J

Erkek, hanımı doğum yaparken hanımının yanında bulunabilir mi?

154 Tirmizî, Edep, 29; Ebû Dâvud, Libâs, 34; Ahmed b. Hanbel, VI/296

Bazı âlimler hanımının avret yerini görmesinden dolayı erkeğin hanımının doğumu esnasında yanında olamayacağını söylerler ve bunu mekruh sayarlar.

Ancak erkeğin doğum esnasında hanımının başında olması hem erkek hem kadın için son derece faydalıdır. Hanım, eşinin yanında olduğunu görünce rahatlar ve sıkıntıları azalır. Erkek de hanımının yaşadığı bu büyük sıkıntıları görünce, hem eşinin hem de annesinin değerini daha iyi takdir eder ve aralarındaki bağlar güçlenir.

Belli bazı yararları göz önünde bulundurularak arzu ediyorsa doğum anında erkeğin hanımının yanında olması engellenmemeli, aksine bu teşvik edilmelidir. Ancak bu, hanımının avret yerini görmeli ya da bakmalı şeklinde değil de hanımının yanında olmalı şeklinde anlaşılmalıdır.

J

Ben hastanede hemşire olarak çalışıyorum. Bazen hanımların ya da erkeklerin edep yerlerini görüyorum. Bunun bir sakıncası var mıdır? Ayrıca abdest ya da gusül gerektirir mi?

İslam dini zaruret olduğunca bakılması ve dokunulması haram olan yerlere, zaruret miktarınca bakmaya ve dokunmaya izin vermiştir. Hemşire olarak zaruret anında siz de gerekli olduğu kadar hastaların edep yerlerine bakabilir ya da dokunabilirsiniz. Ancak bu zaruret miktarını aşmamalıdır. Aksi halde haram işlemiş olursunuz.

Ayrıca hastaların edep yerlerini görmeniz ya da dokunmanızdan dolayı abdest ya da gusül gerekmez.

J

Hanımların aerobik ya da step gibi faaliyetlere katılmaları caiz midir?

İslam dininin konuyla ilgili yasağı değil, dolaylı olarak teşviki söz konusudur. Çünkü bu tür sportif faaliyetler kişinin beden ve ruh sağlığı için yararlıdır. Hanımların bu tür faaliyetlerde bulunurken gözetmeleri gereken şey; İslam'ın konuyla ilişkili temel ilkelerini bilmek ve yasaklarından kaçınmaktır. Örneğin bir hanım bu tür faaliyetlere fazla dalıp asli görevlerini ihmal ediyorsa, ya da bu faaliyetler için büyük harcamalar yapıyorsa ya da bu tür faaliyetler hanımlarla erkeklerin birlikte olduğu karma bir ortamda yapılıyorsa bu faaliyetlere katılmanın caiz olduğu söylenemez. Ancak söz konusu faaliyetler erkeklerden ayrı, hanımlar arasında, gerekli olan örtünme sınırına riayet edilerek, zaman ve para israfına düşülmeden, sırf eğlenmek ya da dinlenmek ya da vücut güzelliğini korumak amacıyla yapılıyorsa bunda bir sakınca yoktur.

J

Hanımların kendilerine ayrılan havuzlarda

yüzmeleri caiz midir?

Yüzmek de diğer spor faaliyetleri gibi caizdir. Hatta Peygamber Efendimiz'in teşvik ettiği faaliyetlerden biridir. Hanımlar da kendilerine ayrılan havuzlarda yüzebilirler. Ancak hanımların kendi aralarındaki örtünme ölçülerinin gereğini yerine getirmeleri şarttır.

Hanımların kendi aralarındaki avret mahalli ise; göbek ve diz kapağı arasındadır. Bu konuda hanımların ihmalkâr davrandıkları ve aralarında erkek olmadığı gerekçesiyle neredeyse çıplak denecek bir biçimde havuzlarda buldukları görülmektedir. Bu, dinin açık hükümlerine ters bir davranıştır ve kaçınılmalıdır.

J

Bugün tesettür mayosu diye bilinen kıyafetlerle denize girmek doğru mudur?

Bilebildiğimiz kadarıyla tesettür mayosu yalnızca el yüz ve ayakları açıkta bırakan; bol bir pantolon ve kalçaları da kapatan bol ve uzun bir gömlek ve bir başörtüsünden oluşur. Kumaşın yapısı gereği su tutmaz, vücuda yapışmaz ve altını göstermez. Sizin kastettiğiniz tesettür mayosu da zikrettiğimiz şartları taşıyorsa bu mayolarla denize girilebilir.

Ancak bu ve benzeri kıyafetlerle denize girecek olan kişilerin hem daha dikkatli olup erkeklere görünmemek adına

hem de basına gereksiz malzeme olmamak adına mümkün merteye daha sakın ve tenha yerleri seçmesi daha güzel olur.

J

İğne ya da lazerle epilasyon yaptırmak amacıyla kişi edep yerlerini bir başkasına gösterebilir mi?

Avret yerlerinin bayan ya da erkek bir başkasına gösterilmesi ancak ihtiyaç ya da zaruret gereği olabilir. Bu da zaruretin gerektirdiği miktarı aşamaz. Edep yerlerinin bu tür yöntemlerle epilasyonu ise tedavi değil estetik bir kaygı sayılır ve bu caiz olmaz.

J

İnternette cinsel içerikli sohbetler yapmak caiz midir?

İnternette yapılan sohbet tek kişinin değil en az iki kişinin yaptığı bir eylemdir. Bu durumda cinsel içerikli sohbetler yalnızca düşünce olarak kalmamış, dillendirilmiş demektir. Bu sohbetlerin nasıl yapıldığı önemlidir. Eğer belli bir kadın nitelendiriliyor, onunla ilgili sohbetler yapılıyorsa bu haramdır. Çünkü Peygamber Efendimiz: “Ademoğluna zinadan nasibi yazılmıştır. Buna mutlaka erişecektir. Gözlerin zinası bakmak, kulakların zinası dinlemek, dilin zinası

konuşmak, elin zinası tutmak, ayağın zinası da yürümektir. Kalp de heves edip arzular. Cinsel organ da ya tasdik edip buna uyar ya da tekzip edip uymaz.” buyurmuştur.¹⁵⁵

Peygamberimiz’in açık ifadesine göre büyük günahlardan zinanın bir de öncesi ve hazırlayıcı sebepleri vardır. Zina fiili oluşmadan önce, kalbin arzulaması, gözün bakması, dilin konuşması ve elin tutması gibi öncülleri vardır. Bu fiiller tamamen birbirinden bağımsız değil, birbirini destekleyen ve zinaya giden yolu kolaylaştıran fiillerdir. Bu nedenle zinaya giden yolu kapamak adına, Rabbimiz öncelikle bakışlarımızı korumamızı emretmiş ve korunma konusunda işimizi kolaylaştırmıştır. Kalpten geçeni dillendirmeme, evlenme, yabancılarla baş başa kalmama gibi tedbirlerle kullarının korunması için yol göstermiştir.

İşte cinsel içerikli sohbetler dilin zinası olarak nitelendirilmiş, zina kadar büyük sayılmasa bile ısrar edilmemesi ve tekrarlanmaması gereken küçük günahlardan sayılmıştır.¹⁵⁶

Bu tür sohbetlerde anlatılan, kişilerin kendi yaşadıkları özel şeyler ise bu daha da büyük bir cezayı gerektirir. Çünkü Allah Rasülü şöyle buyurur: “Şüphesiz ki kıyamet gününde Allah nezdinde mevkii en kötü olacak insanlardan biri, karısı ile beraber yatıp kalktıktan sonra onun sırrını ifşa edendir.”¹⁵⁷ Bir başka hadiste ise Rasulullah eşleri ile yaşadıklarını başkalarına anlatan kadın ve erkeği erkek ve dişi şeytana benzetmektedir.

Temiz toplumun temeli temiz ailedir. Ailenin temiz nezih ve sağlam kalmasının bir yolu da aile sırlarının saklı tutulmasıdır. Peygamberimiz’in tavsiyesine uyulmadığı bir

155 Müslim, Kader, 21; Ebû Dâvud, Nikâh, 42

156 Zekeriya Güler, 40 Hadiste Kadın ve Aile, s. 307-308

157 Müslim, Nikâh, 123-124; Ebû Dâvud, Edeb, 32; Ahmed b. Hanbel, 3/69

toplumda insanlar arası ilişkilerde ne tür çarpıklıklar olacağı, fitne fesadın ve zinanın ne kadar yayılacağı hayal bile edilemez.

Toplumun korunması, ailenin korunmasıyla olur. Bu da zinaya götüren her tür yolun kapatılmasıyla olur. İşte cinsel içerikli sohbetlerin de yasaklanması bu amaca yöneliktir.¹⁵⁸

158 Geniş bilgi için bakınız: Güler, a.g.e, s. 199–203

SÜSLENME

J

Kadının süslenmesi caiz midir?

İslam, fıtrat dinidir ve fıtrata uygun hükümler getirmiştir. Allah-u Teala hem kâinatı hem insanı dengeli, ölçülü ve ahenkli bir biçimde yaratmış, bu dünyada insanlar için bazı

güzelliklerin olduğunu bildirmiş, ancak asıl güzelliklerin cennette olduğunu müjdelemiştir.

Kur'an-ı Kerim'de güzellikle ilgili olarak farklı vesilelerle pek çok şey söylenmiştir:

“Nefsanî arzulara, (özellikle) kadınlara, oğullara, yığın yığın biriktirilmiş altın ve gümüşe, salma atlara, sağlam hayvanlara ve ekinlere karşı düşkünlük insanlara çekici kılındı. Bunlar dünya hayatının geçici menfaatleridir. Hâlbuki varılacak güzel yer, Allah'ın katındadır.”¹⁵⁹

“Andolsun, biz gökte birtakım burçlar yarattık ve seyredenler için onu süsledik.”¹⁶⁰

“Atları, katırları ve eşekleri binmeniz ve (gözlere) ziynet olsun diye (yarattı). Allah şu anda bilemeyeceğiniz daha nice (nakil vasıtaları) yaratır.”¹⁶¹

“Biz insanların hangisinin daha güzel amel edeceğini deneyelim diye yeryüzündeki her şeyi dünyanın kendine mahsus bir ziynet yaptık.”¹⁶²

“Bilin ki dünya hayatı ancak bir oyun, eğlence, bir süs, aranızda bir övünme ve daha çok mal ve evlat sahibi olma isteğinden ibarettir...”¹⁶³

“Servet ve oğullar dünya hayatının süsüdür. Ölümsüz olan iyi işler ise Rabbinin nezdinde hem sevapça daha hayırlı hem de ümit bağlamaya daha layıktır”¹⁶⁴

159 Âl-i İmrân 3/16

160 Hicr 15/16

161 Nahl 16/8

162 Kehf 18/8

163 Hadîd 57/20

164 Kehf 18/46

“Allah’ın kulları için yarattığı süsü ve güzel rızıkları kim haram kıldı? De ki; onlar dünya hayatında, özellikle kıyamet gününde mü’minler içindir.”¹⁶⁵

“Ey Ademoğulları! Her secde edişinizde güzel elbiselerinizi giyin; yeyin, için; fakat israf etmeyin. Çünkü Allah israf edenleri sevmez.”¹⁶⁶

Görüldüğü üzere Allah farklı ayetlerde, dünyada insanlar için güzel şeyler yarattığından ve bunlardan yararlanmaları gerektiğinden söz ediyor ancak insanın sadece onlara meyletmesini önlemek için de dünya süslerinin geçici olduğunu, kalıcı olanın yararlı işler yapmak olduğunu belirtiyor.

Ayetlerden ve “Allah güzeldir, güzel olanı sever.”¹⁶⁷ gibi genel hüküm bildiren hadislerden anlıyoruz ki; Allah dünyayı bir ölçü ve ahenk üzere yaratmış, insanların yararlanması için pek çok nimet ve ziynet var etmiş, insanı da güzelliğe düşkün olarak yaratmıştır.

Her şeyi güzel yaratan, insana da güzellik ve güzele karşı düşkünlük veren Allah, fıtratının gereği olarak insana süslenme izni de vermiştir. Hakkında özel bir yasak bulunmadığı sürece her tür süslenme ve süs eşyası mübahtır.¹⁶⁸

Ancak yaşamın her alanında olduğu gibi süslenme konusunda da insan başıboş bırakılmamış, insanın bu konuda aşırılıklara kaçması, insan doğasına ve yaratılışa aykırı eğilimlere yönelmesini engellemek üzere bazı sınırlandırmalar getirilmiştir.

165 Araf 7/32

166 Araf 7/31

167 Müslim, İman, 147

168Fahreddin Râzî, Tefsîr-i Kebîr, 14/53

Müslüman doğası gereği temiz, nezih ve özenli bir yaşam tarzını, süslenme biçimini arzulayacak, bunun gereklerini yerine getirecek, ancak her konuda olduğu gibi bu konuda da Allah'ın sınırlarını aşmayacaktır.

Süslenmenin şekli, biçimi ve malzemesi kültüre ve kişisel tercihlere göre değişebilir. Ancak ayrıntılarda farklılıklar olsa bile genel olarak bazı temel amaç ve özelliklerde birleşirler.

J

Süslenmede yasak olan yaratılışı değiştirmenin ölçüsü nedir? Neler yaratılışı değiştirme kapsamına girer?

Süslenme ile ilgili farklı konulardaki yasakların ortak sebeplerinden biri de yaratılışı değiştiriyor olmasıdır.

Allah insanı belli bir ölçü ve güzellik üzere yaratmışken, insanın kendi vücudu da olsa, onun üzerinde yaratılıştan gelen bazı özellikleri değiştirmesine izin verilmemiştir. Yaratılışı değiştirme ancak şeytanın emretmesinin ve insanın bu emre boyun eğmesinin sonucunda olur. Çünkü Kur'an-ı Kerim'de şeytanın "Şüphesiz ki ben onlara (insanlara) emredeceğim, onlar da Allah'ın yaratışını değiştirecekler." dediği anlatılır.¹⁶⁹

Hadislerde ise, Allah'ın yaratışını değiştirmek kapsamına girdiğinden, o zamanda güzelleşmek için yapılan bazı işlemler yasaklanmıştır.

169 Nisa 4/119

Peygamberimiz vücuda dövme yaptırmayı şiddetle yasaklamış, hatta dövme yapana da yaptırana da lanet etmiştir.¹⁷⁰

Dövme vücutta kalıcı bir iz bırakan yaratılışı değiştirmeye yönelik bir tasarruftur.

Peygamber Efendimiz, güzelleşmek amacıyla dişlerin törpülenerek arasının açılmasını da yasaklamış ve lanetlemiştir.¹⁷¹

“Saça saç ekletmeyi” yasaklayan hadislerde ¹⁷²de yaratılışı değiştirme anlamı taşıdığı için yasaklama söz konusudur.

“Kaşları inceltme” ile ilgili yasak¹⁷³da aynı kapsama girmektedir.

Günümüzde özellikle estetik operasyonlar tedavi amaçlı değil de güzelleşmek için yapılıyorsa, bunda yaratılışı değiştirme açık olarak görüldüğünden yasak kapsamına girmektedir.

Çünkü estetik operasyonlar genelde yaşın gereği ya da çevre faktörlerinin etkisiyle vücutta oluşan deformasyonları gidermeye yöneliktir. Bu ise mübah süslenme kapsamına değil, yaratılışı değiştirme kapsamına girer.

J

170 Buhârî, Libâs, 85–87; Müslim, Libâs, 119

171 Buhârî, Libâs, 86; Müslim, Libâs, 115–117

172 Buhârî, Libâs, 83,85; Müslim, Libâs, 115–117

173 Buhârî, Libâs, 84; Müslim, Libâs, 120

Müslüman bir hanımın süslenerek, makyaj yaparak dışarı çıkması caiz midir?

Süslenmek kişiyi güzel ve çekici gösteren, bakışların o kişide toplanmasına neden olan bir fiildir. Bu ise İslam'ın baştan beri "gözleri haramdan koruma" ve "örtünme" gibi emirlerle engellemeye çalıştığı bir durumdur. Çünkü bu dikkatleri üzerine toplama ve bakışları çekmenin ardından zinaya giden yol açılır, tamamen açılması bile istenmeyen duygu ve düşüncelerin önüne geçilemez.

Bu nedenle genel olarak mübah olan süslenme, yabancı erkeklerin görmemesi şartına bağlanmıştır. Nitekim ayet bu yasağı açıkça ifade eder: "Mümin kadınlara da söyle; gözlerini (harama bakmaktan) korusunlar, namus ve iffetlerini esirgesinler. Görünen kısımları müstesna, ziynetlerini teşhir etmesinler"¹⁷⁴

Ayetten anlaşılan yabancı erkeklere avret yerlerinin gösterilmediği gibi ziynetlerin ve süslerin de gösterilmemesi gerektiğidir. Zaten örtünmenin amacı ve hikmeti ile süslerin yabancı erkeklere gösterilmesi bağdaşmaz. Bundan dolayı, bilinçli bir Müslüman hanımın yabancı erkeklerin kendisini görebileceği ortamlarda süslenmiş ve makyaj yapmış bir biçimde boy göstermesi doğru değildir. Özellikle düğün, nişan gibi törenlerde bu konuya dikkat edilmesi gerekir.

J

Müslüman kadın kimin için süslenebilir? Hanımların diğer hanımların yanında süslenmeleri mi daha güzeldir, eşleri yanında süslenmeleri mi gerekir? Ayrıca kocası için süslenen kadının süsünü yabancı erkekler görebilir mi?

İslam dininde kadın ve erkeğin süslenmesine izin verilmiştir, ancak bazı sınırlamalar getirilmiştir. Bunlardan en önemlisi ise kadının kocası için süslenmesi ve süslerini yabancı erkeklere göstermemesidir.

Kadının süsünü ve güzelliğini yabancı erkeklere göstermesi “teberrüc” kavramıyla ifade edilmiştir.

Teberrüc sözlükte; kadının süsünü ve güzelliğini erkeklere göstermesi anlamına gelir.¹⁷⁵

Kur’an-ı Kerim’de de “teberrüc” kelimesinin fiil kipi kullanılmış ve bu yasaklanmıştır.

“Evlerinizde oturun, eski cahiliye adetinde olduğu gibi açılıp saçılmayın (teberrüc)”¹⁷⁶

Ayette geçen “teberrüc” kelimesi ile ilgili müfessirlerin yorumları şöyledir:

Teberrüc: Kadının dışarı çıkıp erkeklerin önünde yürümesidir.¹⁷⁷

Teberrüc; Kadının başının üzerine örtü alması ancak onu bağlamayıp boynunu, küpelerini ve gerdanlığını açıkta

175 İbn-i Manzûr, a.g.e, 3/33

176 Ahzab 33/33

177 İbn-i Kesir, Tefsîru Kur’ân-il Azîm, 3/482; Cassâs, Ahkâmü’l-Kur’an, 3/360

bırakmasıdır.¹⁷⁸

Teberrüc; kişinin örtmesi gereken güzellikleri yabancı erkeklere göstermesidir.¹⁷⁹

Görüldüğü üzere tefsirciler teberrüc kelimesinin yorumuyla ilgili olarak yaklaşık aynı şeyi söylemişlerdir.

Özetle teberrüc; kadının güzelliğini, süsünü ve takılarını yabancı erkeklere göstermek üzere açmasıdır.

Teberrüc ancak yabancı erkeklerin görmesi durumunda yasaklanmıştır. Aksi takdirde kadın evinde daha önce belirlenen sınırları aşmamak şartıyla güzel giyinebilir, süslenebilir ve belli yerlerini açabilir. Hatta tüm bunları kocası için yapması gerekir.

Çünkü temiz, bakımlı ve özenli olmak, süslenmek kadının daha güzel görünmesine neden olur. Bu sayede eşler arasındaki sevgi ve ilgi daha canlı, bağlılık ise daha uzun süreli ve kalıcı olur.

Evliliğin mümkünse sonuna kadar devam etmesi, eşlerin birbirlerinde huzur bulmaları, farklı arayışlara girip zinaya düşmemeleri için süslenme önemli bir unsurdur.

Ancak bu yalnızca kadına özgü bir hüküm değildir, erkekleri de bağlar. Erkekler de kadınlar gibi eşlerine karşı saygılı bu saygı gereği olarak da temiz, bakımlı ve özenli olmak zorundadırlar. Erkek de kendi doğasını bozmadan belli ölçülerde süslenebilir ve eşine karşı güzel görünebilir.

Evlilikte eşlerin birbirlerine alışarak daha önce gösterdikleri özenden vazgeçmeleri, eşleri için değil de

¹⁷⁸ İbn-i Kesîr, a.g.e, 3/482

¹⁷⁹ Âlûsi, Rûhu'l-Meânî, 21/8

başkaları için ve başkalarının yanında güzel giyinip süslenmeleri onaylanabilir bir davranış değildir.

Evliliğin devamı, eşler arasında sadakatin sağlanması, sevgi ve ilginin canlılığı ve kalıcılığı için her iki eş de kendisine özen göstermeli, bu konuda kişi eşinin önceliklerine göre kendisine çeki düzen vermelidir.

J

Eşi için süslenmesi gereken yalnızca kadın mıdır, yoksa erkek de eşi için süslenmek zorunda mıdır?

Süslenme ve güzel görünme, insanların özellikle de kadının doğasında var olan bir istektir. İslam, süslenme için belli sınırlar getirmiştir. Bu sınırların en başında geleni; kadının eşi için süslenmesi, yabancı erkeklere süsünü ve güzelliğini göstermemesidir.

Kadının eşi için süslenmesinin amacı eşinin kendisine olan ilgisini sürekli canlı tutup beğenilmeyi sağlamak, bu yolla hem kendisini hem de eşini mutlu etmektir.

Süslenme kadının doğasında daha belirgin olduğu ve kadının yabancı erkeklerin göreceği şekilde süslenmesinin daha büyük zararlara yol açacağı gerçeğinden yola çıkılarak kadının kocası için süslenmesi gerektiği söylenmiştir. Ancak bu süslenmesi gerekenin yalnızca kadın olduğu anlamına gelmez. Çünkü kadın kadar erkek de eşinin ilgisini canlı tutmak, onun beğenisini kazanmak ve onu mutlu etmekle sorumludur.

O halde süslenme hem kadının hem de erkeğin hak ve sorumluluklarından biridir.

Süslenmenin abartılı ve insan fitratına uymayacak bir biçimde olması gerekmez.

Eşler temiz, bakımlı ve düzenli olur, giyim kuşamlarına özen gösterirlerse ve bu konularda eşlerinin önceliklerini gözetirlerse görevlerini yerine getirmiş olurlar.

Süslenmek ve modayı takip etmek adına büyük harcamalarla insanların kendilerine uymayan renk ve kıyafetlere bürünmesi istenen şey değildir.

Eşlerin güzel giyinmelerinin, güzel koku kullanmalarının ve temiz olmalarının birbirlerine olan saygı ve sevgilerini göstermek ve süslenmek için yeterli olacağı düşüncesindeyiz.

Ancak bunlara ek olarak; konunun daha önce belirtilen sınırları da göz önünde bulundurarak makyaj yapması, saçlarında değişiklik yapması vb. şeyler makul süslenme sınırlarına dâhildir ve hanımın sorumluluklarındandır.

J

Estetik ameliyat caiz midir?

Teknoloji ve tıptaki gelişmeler sonucunda insan vücudunda müdahale, günümüzde eskisinden daha fazladır. Buna bağlı olarak da hükmü belirlenmesi gereken pek çok yeni durum ortaya çıkmaktadır. Bunlardan biri de estetik

operasyonlardır.

İnsanın güzelleşme tutkusu ile bilimin gelişmesi bir araya geldiğinde sınırsız yenilikler ve aşırı isteklerin önüne geçilmez olmuştur. Estetik operasyonla özellikle kadınlar vücutlarının pek çok bölgesinde değişiklikler yaptırmakta, beğenmedikleri yerleri değiştirmektedirler.

Estetik ameliyatla ilgili geçmişteki fıkahçıların çok fazla söz söylememeleri doğaldır. Ancak daha önce de belirttiğimiz gibi süslenme ile ilgili yeni veya teorik konulara dair hüküm verilirken göz önünde bulundurulması gereken bazı genel ilkeler vardır. Estetik ameliyat da bu genel ilkeler ışığında değerlendirilmelidir.

Estetik ameliyat, kanundan kaçma, güzelleşme ve tedavi amaçlı olarak yapılabilmektedir.

Bir suçlunun kanundan kaçmak için tanınmayacak şekilde estetik ameliyatla yüzünü ya da vücudundaki belirgin bir izi değiştirmesi yasaktır.

Tedavi amacıyla estetik ameliyat ise mübahtır. Örneğin mesane oluşturmak için deri almak, altı parmaklı birisinin fazla parmağını almak, iki farklı cinsel organı olanların tedavisi, doğuştan olan ya da sonradan bir kaza sonucu oluşan bariz bir izi yok etmek, yanık tedavileri tedavi amaçlı estetik operasyonunun örneklerindedir, bu nedenle de mübahtır.

Ancak güzelleşmek amacıyla estetik ameliyat, örneğin göğüsleri küçültmek ya da büyütme, yüzü gerdirmek, vücuttaki yağı aldırma, burnu küçültme ya da büyütme, cildin rengini değiştirmek yasak olan müdahaleler kapsamına girer.

Çünkü burada ya kişinin normal bir organını

değiştirmesi ya da yaş ve çevre gibi faktörlerle oluşan deformasyonları engellemesi söz konusudur. Bu tür işlemlerde de hem başkalarını aldatma, hem de yaratılışı değiştirme görülür.

Yaratılışı değiştirme ise şeytanca bir tavır olarak nitelendirilmiştir. Şeytanın “Onlara (insanlara) emredeceğim de Allah’ın yarattığını değiştirecekler.” (Nisa 4/119) demesi yaratılanı değiştirmenin şeytanca bir iş olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak; güzelleşme amacıyla estetik operasyonlara hiçbir şekilde izin verilmezken, bazı şartlarla tedavi amacıyla estetik operasyon caiz görülmüştür. Bu şartlar şunlardır:

1. İhtiyaç olmadıkça cerrahi müdahale caiz değildir, çünkü acı verir.
2. İhtiyacın giderilmesi için cerrahi müdahaleden başka bir yol olmamalıdır.
3. Bu operasyonun yarar sağlayacağı kuvvetli bir ihtimalle sabit olmalıdır.
4. Fıtratı değiştirmemelidir.
5. Asli güzelliği değiştirmemelidir.
6. Aldatma söz konusu olmamalıdır. (Gençleşme amacıyla bazı değişiklikler yapmak gibi.)
7. Cerrahi müdahale sonrasında meydana gelecek zarar faydadan çok olmamalıdır.
8. Cinsiyet değiştirme amacı güdülmemelidir.

9. Kişi yapılan operasyonlar sonucu kötülüğü ile ün salmış kişilere benzememelidir.

J

Göğüslere silikon taktırmak caiz midir?

Göğüslere silikon taktırmanın amacı, yaş, kilo alma ya da çocuğa süt verme gibi etkenler sonucunda oluşan deformasyonu yok etmektir. Burada sonradan oluşan bir çirkinliği ortadan kaldırıp eski haline döndürmek gibi masum görünen bir amaç olsa da buna izin verilmez. Çünkü yaşın ilerlemesi veya diğer etkenlerle oluşan bu deformasyon sünnetullahın bir gereğidir. Yani yaşın ilerlemesiyle birlikte vücutta belli deformasyonların olması doğaldır. Bu doğal seyri değiştirmek, tıpkı yüzdeki kırışıklıkları gidermek gibi yaratılışa müdahale ve başkalarını aldatma anlamı taşır ki buna caiz demek mümkün değildir.

Dudağa, yanaklara ya da göğse yaptırılan silikonlar sırf güzelleşmek amacıyla yapılan diğer tüm estetik operasyonlar gibi caiz değildir.

J

Kadının saçlarını kestirmesi caiz midir? Kısaltmanın bir sınırı var mıdır?

Kadın saçlarını kısaltabilir. Kadınlara özgü farklı modeller verebilir. Ancak erkeklere benzeyecek kadar kısaltması hoş görülmemiş, kazıtması ise yasaklanmıştır.

İslam öncesi dönemlerde kadınlar ölüm, savaş ya da benzeri durumlarda üzüntü ve matem ifadesi olarak saçlarını kazıtırlardı. Peygamberimiz de kadınların saçlarını kısaltabileceklerini söyledi ancak kazıtmalarını yasakladı.

Kadınlar kendilerine özgü modellerde saçlarını kestirip şekil verebilirler.

J

Kadın, saçını kısaltmak için kocasından izin almak zorunda mıdır?

Müslüman hanım saçlarını yabancı erkeklerin yanında ve onlar için değil, eşinin yanında ve eşi için açar. Bu nedenle de kadının saçını kestirmesi konusunda kocasından izin alması değil, kocasının görüşünü alması gerekir. Kocanın hanımını istediği şekil ve biçimde görmesi hakkı vardır. Bu nedenle hanımın giyim kuşamında olduğu gibi saçlarının kısaltılması v.b. konularda kendi zevki kadar eşinin zevkini de göz önünde bulundurması güzel olur.

Ancak hanımın bakımı zorlaşan ya da şiddetli dökülme gibi bir problem yaşadığı saçlarını kestirmek için eşinden izin alması dini bir zorunluluk değildir. Çünkü Peygamberimiz'den

konu ile ilgili olarak gelen haberde hanımların saçlarını kısaltabileceği, ancak kazıtamayacakları belirtilmiştir.

J

Kadınların saçlarını boyamaları caiz midir?

Kadın erkek ayrımı yapılmaksızın herkes için saç boyamak müstehaptır. Çünkü Peygamberimiz; “Şu beyaz saçların rengini değiştiriniz ancak siyaha boyamaktan kaçınınız” buyurmuştur.

Ancak saçlar boyanırken kâfirlerin saçlarına benzememesine dikkat edilir. Çünkü Peygamberimiz; “Kim bir kavme benzerse onlardandır” buyurmuştur.

J

Beyazlayan saçların kapatılması için saç boyamak yaratılışı değiştirmek kapsamına girer mi, bu amaçla boyama caiz midir?

Peygamber Efendimiz beyazlayan saçların değiştirilmesini tavsiye etmiş, ancak siyaha boyamaktan sakındırmıştır. Yani ağaran saçları boyamanın herhangi bir sakıncası yoktur. Ancak siyaha boyandığı zaman insanları

kandırma ya da yaratılışı değiştirme anlamına gelebileceğinden dolayı, siyah renk yasaklanmıştır, diğer renklere boyamak serbesttir.

J

Hanımların kuaförde saçlarını yaptırmaları caiz midir?

Hanımların saçlarını gayr-i müslim kadınlara benzememek şartıyla işini bilen bir kuaförün elinde şekillendirmesinde bir sakınca yoktur. Ancak şu şartlara uymak gerekir.

– Kuaför, erkek olmamalıdır.

– Kullanılan ürünler, sağlığa zararlı ya da necis olan maddeler olmamalıdır.

– Sonuçta ortaya çıkan şekil hanımı gayr-i müslimlere ya da erkeklere benzetmemelidir.

– Hanım bu süsleme işini yabancılar için değil kocası için yapmalıdır.

_ Süslenme için israftan kaçınılmalıdır.

J

Günümüzde kozmetik ürünlerine Müslüman hanımların para vermesi caiz midir, bu israf sayılmaz mı?

Süslenme ve güzel görünme isteği insanın doğasında varolduğundan bu ihtiyacın karşılanmasına izin verilmiş, ancak diğer temel ihtiyaçların karşılanmasında olduğu gibi süslenmede de aşırı harcamalar hoş görülmemiştir.

“Ey Ademoğulları! Her secde edişinizde güzel elbiselerinizi giyin; yeyin, için, fakat israf etmeyin. Çünkü Allah israf edenleri sevmez.”¹⁸⁰

Görüldüğü üzere ayet ibadet için süslenilmesini emretmekle birlikte bunun hemen ardından israf ihtimalini gündeme getiriyor ve israf edenleri Allah'ın sevgisinden mahrum kalmakla tehdit ediyor.

Günümüzde temel ihtiyaçlarını karşılayamayan onca insan varken, ikincil ihtiyaçlardan sayılan süslenme için müslümanın aşırı harcamalar yapması, her ne kadar süslenme mübahsa da uygun olmaz. Her insan kendi bütçesine uygun olarak süslenme için bir miktar harcamada bulunabilir ancak bunun belli bir sınırı aşmaması güzel olur.

J

Peruk takmak caiz midir?

Peygamber Efendimiz döneminde farklı nedenlerle saçları dökülenler, saçlarına başkalarının saçlarından ekletmek ve başkalarının saçını takmak için Peygamberimiz'den izin istemişler, kendileri buna izin vermedikleri gibi “Allah başına saç ekleyene ve eklettirene lanet etsin” buyurmuşlardır.¹⁸¹

Bu dönemde Peygamberimiz'den izin istenen konu, başkalarının saçını kullanarak kişinin olduğundan farklı bir görüntüye kavuşmak istemesidir. Buna göre Peygamberimiz'in buna izin vermeyişinin şu gibi nedenleri olabilir:

a- Her parçasıyla değerli olan insanın saçının bir başkası tarafından kullanılmasının insana saygı gereği hoş görülmeysi,

b- Başkasının saçının kullanılmasında yaratılışı değiştirme ve insanları yanıltma unsurunun bulunuşu.

Bu iki nedenden hangisi daha baskındır bilinmez ama eğer önemli olan, insan saçının kullanılması ile ilgili yasak ise, insan saçından yapılmayan peruk ve saçların eklenmesinin serbest olması gerekir.

Fıkıhçıların çoğu insan saçı dışında bir maddeden yapılan peruğun güzelleşme amacıyla takılabileceği görüşündedirler. Ancak bu peruğun da necis olan hayvanların kıl ve tüylerinden yapılmış olmaması gerekir. Aksi takdirde bu haram bir yolla mübah bir amaca ulaşmak anlamına gelir ki bunun yasak olduğu daha önce anlatılmıştı.

Burada güzelleşmek amacıyla değil de, örtünmeyi gerçekleştirmek amacıyla peruk takmanın hükmü nedir gibi bir soru akla gelebilir. Bu güzelleşmek amacıyla değil de örtünmek amacıyla takıldığı için farklı bir hüküm alabilir. Ayrıca perukla tesettürün genel amacı ve şekli

181 Buhârî, Libâs, 83–85; Müslim, Libâs, 115, 117

örtüşmediğinden biz perukla örtünmenin gerçekleşmediği kanısındayız. Ancak konunun farklı boyutlarının göz önüne alınması ve hükmün buna göre verilmesi gerekir.

J

Dişlerdeki bozuklukları tedavi ettirmek caiz midir?

Çürük olan dişlere dolgu yapılması, çekilmesi, kaplama yapılması, diş taşlarının temizlenmesi vb. işlemlerin tedavi kapsamına girdiği ve helal olduğu açıktır.

Bunlara ek olarak doğuştan gelen ya da sonradan oluşan bir rahatsızlığı, örneğin dişlerin çarpık olarak çıkması, bir kaza sonucu dişlerin yerinin değişmesi ya da benzer bozuklukların tedavi edilerek dişlerin normal düzenine konması mübahtır.

Çünkü burada kişinin ağız yapısının çiğneme düzeninin ve çenedeki bozuklukların düzeltilmesi amacı taşımaktadır ve var olan bir rahatsızlık giderilmektedir.

J

Kadın ya da erkeğin saç ektirmesi saça saç ekletmek (peruk takmak) kapsamına girer mi, haram mıdır?

Hastalık ya da başka bir nedenle saçları erken dönemde dökülen ve istenmeyen bir görüntüye sahip olan kişi, saçlarını tedavi ettirebilir. Bu günümüzde daha çok kişinin kendi başından saç olan bölgelerdeki hücrelerin saç olmayan bölgeye taşınması yolu ile yapılmaktadır. Yani ölmüş olan ve saç çıkmayan bölge tedaviyle canlandırılmakta ve eski görevini yerine getirir hale dönüştürülmektedir.

Bu yaratılışı değiştirme değil, vücudun fonksiyonunu yitirmiş bir bölgesini eski fonksiyonuna döndürme anlamına geldiğinden tedavi kapsamına girer ve mübahdır.

J

Hanımların eşlerine güzel görünmek amacıyla yüzündeki ya da örneğin bacaklarındaki tüyleri alabilir mi?

Eşlerin birbirlerine karşı güzel görünmeleri en doğal hakları ve hatta görevleridir. Bu nedenle hanım meşru ölçüler çerçevesinde eşine güzel görünmek için süslenebilir. Bu bağlamda kendisini çirkin gösteren kocasının da hoşuna gitmeyen tüyleri temizleyebilir.

Bir kadının Hz. Aişe'ye "Kocasına güzel görünmek için kadın yüzündeki tüyleri alabilir mi?" diye sorduğunda Hz. Aişe'nin buna izin verdiği bildirilir.¹⁸²

Yabancı erkeklerin de göreceği yüzdeki tüyleri almaya

182 Abdürrezzâk, Musannef, 3/146

izin verilmişse yalnızca kocanın görebileceği bacaktaki tüyleri almak da helal olur.

J

Erkeklerin altın nişan yüzüğü takmaları caiz midir?

Erkeklerin altın kullanmasına dair genel yasağın içine altın yüzük kullanmak da girer diyenler olduğu gibi, bazı sahabilerin altın yüzük kullandığı rivayetlerine¹⁸³ dayanarak altın yüzüğün mübah olduğunu söyleyenler de vardır. Kamil Miras bu konuda şöyle der:¹⁸⁴

“Şu nedenlere dayanarak altın nişan yüzüğü takmanın helal olduğu söylenebilir:

1. Çoğunluk altın yüzüğün haram olduğunu söylese de mübah olduğunu söyleyenler de vardır.

2. Övünme ve gösteriş amacı olmaksızın altın ve gümüş kapların kullanılabileceği görüşü vardır. Buna göre övünme kastı olmadan hatıra olarak nişan yüzüğü takılabilir.

3. Gümüş yüzüğe de zaruret ve lüzum üzerine izin verilmiştir. Nişan yüzüğü kullanımında da örften kaynaklanan bir zaruret vardır.

4. Altın, israfa yol açtığı için yasaktır, oysa nişan yüzüğü israf sayılacak değerde değildir.

183 Nesâî, Ziyet, 46

184 Ahmed Naim, Kamil Miras, Tecrid-i Sarîh Tercümesi ve Şerhi, 4/288–289

Ancak buna rağmen gümüş kullanılması yaygınlaşmışsa gümüş kullanmak daha uygun olur.”

J

Dövme yaptırmak caiz midir, dövmenin geçici ya da kalıcı olması arasında fark var mıdır?

“Peygamber Efendimiz dövme yaptıran, dişlerini törpüleyip seyreltenlere ve bu işi yapanlara lanet etmiştir.”¹⁸⁵

Buradaki yasak; yaratılışı değiştirme, Allah’ın ölçü ile yarattığı insan üzerinde izin verilmeyen bir tasarrufta bulunma illetine bağlıdır. Hadisin açık ifadesi gereği dövme yaptırmak, dinin yasakladığı bir fiildir.

Ancak kalıcı dövme ile geçici dövmenin yapılışı farklıdır. Kalıcı dövme; iğnelerle insan vücudunu yakarak ve acıtarak yapılan dövmedir ve haramlığı açıktır. Geçici dövme ise kına gibi herhangi bir boya ile vücudun herhangi bir yerine bir şekil yapmaktır. Bunun gerçek dövme gibi yasak olmadığı kanaatini taşımaktayız.

J

Dövme yaptırmak son zamanlarda çok moda.

¹⁸⁵ Buhârî, Libâs, 82–87; Müslim, Libâs, 119

Ergenlik çağındaki kızım da dövme yaptırmak istiyor. Ancak ben karşı çıkıyorum. Dövme yaptırmak gerçekten haram mı?

Peygamber Efendimiz dövme yaptırana, dişlerini törpüleyip seyreltene ve bu işi yapana lanet etmiştir. ¹⁸⁶Hadisin açıkça ifade ettiğine göre dövme yaptırmak caiz olmadığı gibi, lanet gerektiren bir günahdır. Çevrenin etkisiyle gençlerin bu tür şeylere meyletmesi doğal karşılanmalıdır. Çünkü kafasında böyle bir şey yer etmişse yalnızca hayır demekle onu vazgeçiremezsiniz. Yapacağınız şey, dövmenin dönüşünün olmadığını, bugün çok isteyerek yaptıracağı bir şeyden daha sonra pişman olabileceğini, herkes dövme yaptırıyorsa onun orijinalite adına daha başka bir şey yaptırabileceğini söyleyerek ikna etmeye çalışabilirsiniz. Eğer vazgeçmezse kına türü boylarla yapılan geçici dövmeleri önerebilirsiniz.

J

Kaş almak caiz midir?

“Peygamber Efendimiz kaşlarını incelten kadına lanet etmiştir”¹⁸⁷

Hadisin açık anlamı gereği sırf güzellik amacıyla kaşları alarak inceltmek laneti gerektiren bir günahdır.

¹⁸⁶ Buhârî, Libâs, 82–87, Müslim, Libâs, 119

¹⁸⁷ Buhârî, Tefsîru Sûre, 59; Talak, 51; Libâs, 82; Müslim, Libâs, 120

Ancak kadının fitratıyla uyuşmayacak şekilde yüzündeki ahengi bozan ve belki de bir rahatsızlıktan kaynaklanan aşırı tüylenme ve bozulma varsa kadın diğer tüyler gibi kaşlarındaki fazlalıkları da alabilir. Çünkü bu yaratılışı değiştirme değil, bozulan fitratı eski haline getirmek anlamına gelir.

Bunun dışında kaşları inceltmenin kocanın izni ve isteği ile olursa caiz olacağı, çünkü bunun mübah süslenmeden sayılıp eşler arasındaki sevgiyi artıracığı görüşünde olanlar da vardır.¹⁸⁸

Bu görüşü destekleyen bir fetva da Hz. Aişe'den gelmektedir. Bir gün Peygamberimiz'in eşlerinden yanına bir kadın gelmiş ve "Kadın kocası için alınıdaki tüyleri giderebilir mi? diye sormuş Hz. Aişe ise; "Seni rahatsız eden şeyleri giderebildiğin kadar gider" demiştir.¹⁸⁹

J

Hanımlar dudak üzerindeki ve çene altındaki tüylerini temizleyebilir mi? Lazer gibi bir yöntemle kesin sonuç alınacak bir operasyon caiz midir?

"Allah yüz tüylerini alan ve aldırana kadına lanet etsin" buyuran¹⁹⁰ Peygamber Efendimiz kaşları inceltmek gibi yüz tüylerini almanın da yasak olduğunu açıkça bildirmiştir. Bu yasak normal olarak her insanda bulunan tüylerin tamamen

¹⁸⁸ Bkz. Zeydan, a.g.e, 3/382–383

¹⁸⁹ İbn Hacer, Fethu'l-Bâri, 10/378

¹⁹⁰ Buhârî, Libâs, 84; Müslim, Libâs, 20

¹⁹¹ Zeydan, a.g.e, 3/382–383

alınmasına yöneliktir.

Ancak yüz güzelliğini belirgin bir şekilde bozan, hormon bozukluklarından kaynaklanan ve kadının doğasına aykırı bir görüntü oluşturan kılların alınması yasak kapsamında değildir. Bu tür kılların gerek ilaç tedavileriyle, gerekse farklı yollarla giderilmesi uygundur.

Yüzdeki tüyleri almanın mutlak olarak haram olduğunu söyleyenler olduğu gibi bunların kocanın izni ve isteği ile yapılması durumunda hükmün farklı olabileceğini söyleyenler de vardır.

Koca, kadının normal halini gördükten sonra (yani aldatma olmadan) yüzünün tüylerini alabilir diyenler vardır¹⁹¹

J

Tüy dökücü krem kullanmak caiz midir?

Vücuttaki yasak olmayan tüylerin temizlenmesi için farklı yollar kullanılabilir. Kökünden çıkarmak, tıraş etmek ya da herhangi bir ilaçla yok etmek gibi. Tüy dökücü krem kullanmak da bu yöntemlerden biridir ve yasak olması için herhangi bir neden yoktur.

J

İğne ile ya da lazerle epilasyon yaptırarak, vücuttaki bazı tüyler için kökten çözüm bulmak caiz midir?

Tüylerin hangisinin alınıp hangisinin alınamayacağı ile ilgili çerçeve bazı hadislerce belirtilmiştir. Buna göre yüzdeki ince tüyleri almak ve kaşları inceltmek caiz değildir. Bunun dışında herhangi bir rahatsızlık sonucu oluşan ve kadın vücudunun ahengiyle uyuşmayan tüy ya da kılların temizlenmesinde bir sakınca yoktur. Bu işler ister kesin sonuç vermeyen ilaç vs. gibi bir yöntemle, isterse bir daha çıkmayacak bir biçimde iğneli epilasyon ya da lazerle yapılabilir. Ancak bu yeni yöntemlerin sağlığa zararlı olmadığından emin olunması gerekir. Çünkü insanın kendi vücudu da olsa sağlığını tehlikeye atma hakkı yoktur

J

Bir kulağa ikinci ve üçüncü delikleri deldirmek caiz midir?

Süslenme için kulağa bir delik deldirilmesi mübah kapsamında değerlendirilmiştir. Birinci delik mübahsa ikinci ya da üçüncü deliklerin de aynı gerekçeyle caiz olabileceği ilk akla gelen düşünce olsa da burada dikkat edilmesi gereken başka bir nokta vardır. Bir kulağa birden fazla delik delinmesi

ve küpe takılması daha çok bize yabancı din, kültür ve milletlerin uygulamasıdır ve artık neredeyse onlarla özdeşleşmiştir. Buna rağmen bu tür uygulamalara özenen Müslüman gençliğe hatırlatmamız gereken şey; “Kim bir kavme benzerse onlarla haşrolunacaktır” gerçeği olmalıdır.

J

Pearcing taktırmak caiz midir?

Pearcing bir nevi küpe gibi değerlendirilebilirse de, kulağa ikinci delik delme sorusunda da söylediğimiz gibi, bu da kültürümüze batı toplumundan girmiş bir uygulamadır. Ayrıca piercingin sağlık açısından gerçekten büyük zararlara yol açtığı bilinmektedir. Sağlığı riske atması ve yabancı kavimlere benzeme nedeniyle de pearcinge tamamen caizdir dememiz mümkün olmamaktadır.

J

Göz ve dudak çevresine yapılan kalıcı makyaj caiz midir?

Bilebildiğimiz kadarıyla sözünü ettiğiniz kalıcı makyaj dudak çevresine dudak renginden biraz daha koyu göz

çevresine de siyah ya da istenen herhangi bir renkte bir boyayla bir nevi dövme yapmaktır. Kalıcı olup, Allah'ın yarattığını değiştirme kapsamına girmesi ve dövmeyle benzer bir metotla yapıldığından dolayı “kalıcı makyaj” denen uygulama caiz değildir.

J

Hanımların fazla kilolarını ameliyat yöntemiyle aldirmaları caiz midir?

Fazla kiloların verilmesi için ameliyat dışında pek çok yöntemin varlığı malumdur. Bilebildiğimiz kadarıyla karın, basen vb. bölgelerden yağ aldırma estetik amaçlı olmaktadır. Estetik amaçla narkoz alıp bıçak altına yatmanın adı ise estetik ameliyattır. Bu da ayette geçtiği üzere şeytanın “Allah'ın yarattığını değiştirmelerini emredeceğim.¹⁹² sözünün yankı bulması ve şeytanın emriyle Allah'ın yaratmasına müdahale anlamını taşıdığından caiz olmaz.

Ancak çağımızın obezite diye bilinen hastalığı sonucunda kişi anormal kilolara ulaşmış, sağlığı tehlikeye girmiş ve ameliyattan başka çevresi kalmamışsa bu operasyon estetik ameliyat olarak değil, meşru tedavi olarak değerlendirilir ve caiz olur.

192 Nisa 4/119

KADIN ERKEK İLİŞKİLERİ

J

Erkeklerin kadın doktora kadınların erkek doktora muayene olması caiz midir?

İslam dini toplumda neslin korunması için zinayı haram kılmakla yetinmemiş zinaya götüren yolları da sıkı sıkıya kapamayı hedeflemiştir. Bu bağlamda yabancı erkeklerle kadınlar arasında bakma ve dokunma sınırı getirmiştir. Yabancı erkek ve kadınlar normal şartlar altında birbirlerinin hiçbir yerine dokunamazlar, beşeri ilişkiler çerçevesinde birbirlerinin yüzlerine uzun süre ve şehvetli olmaksızın bakabilirler.

Bu nedenle erkek doktor ve kadın hasta veya kadın

doktor ile erkek hasta da bu sınırlara uymak zorundadır. Bu sınırların korunabilmesi ancak kadınların kadın doktora, erkeklerin erkek doktora muayene ve tedavi olması ile mümkün olur. Müslümanlar bu sınırları korumak için kendi cinslerinden olan doktora muayene ve tedavi olmak için özen göstermelidir.

Ancak ikamet edilen beldede kişi kendi cinsinden doktor bulamazsa ya da bulunan doktor alanında uzman ve tecrübeli değilse ya da bağlı bulunduğu sağlık kuruluşunun doktoru karşı cinstense ve kişinin başka bir doktora gidecek ekonomik gücü yoksa, “Zaruretler yasak şeyleri mübah kılar” kaidesi gereğince, karşı cinsten bir doktora muayene ve tedavi olabilir. Ancak bu muayene ve tedavi esnasında izin verilen bakma ve dokunmanın ölçüsü, ihtiyaçla sınırlıdır. Yani zaruret yalnızca ihtiyaç olan yere bakmayı ve dokunmayı mübah kılar, daha fazlasını değil. Bu konuda hasta da doktor da titizlik göstermeli, izin verilenin dışında sınırları aşmamalıdır.

Aynı zamanda Müslümanlar her branşta hem kadın hem erkek doktor yetiştirmek için özen göstermeli, özellikle kadındağım gibi alanlarda yalnızca hanımların görev aldığı hastaneler oluşturmak için uğraş vermelidirler.

Çünkü her ne kadar zaruret durumunda karşı cinsten bir doktora muayene olmak caiz ise de, edebe daha uygun olan kişinin kendi cinsinden bir doktora muayene olması ve onda tedavi görmesidir.

J

Amca çocuklarıyla ya da genel olarak kuzenlerle

görüşme konuşma sınırı ne olmalıdır?

Amca, dayı, teyze ve hala çocukları yani kuzenler, Kur'an-ı Kerim'de ziynetlerin gösterilebileceği mahrem akrabalar arasında sayılmamışlardır. Mahrem akraba olarak sayılmayan kişi yabancı kapsamına girer ve onlarla evlenilebilir. Kuzenler de kendileriyle evlenilebilen yabancı kapsamındadırlar. Bu nedenle onların yanında yabancı erkeklerin yanında nasıl örtünmek gerekiyorsa o şekilde örtünülür, bakma ve dokunma yasağı kuzenler için de geçerlidir. Ayrıca kuzenle baş başa kalmak caiz değildir, çünkü kuzen yabancıdır.

Kuzenler yabancı kapsamına girmekle birlikte aile içinde yakın akrabalardan sayılması nedeniyle görüşülüp, konuşulmasında, yukarıda sayılan şartlara riayet edilerek ilişki kurulmasında bir sakınca yoktur.

Ancak toplumumuzda sıkça görüldüğü üzere yaşları birbirine yakın, evlenebilmeleri mümkün olan kuzenlerin, "kardeş sayılırlar" gibi bir düşünceyle sınırsızca görüşüp, konuşmaları, şakalaşp, eğlenmeleri, hatta bazen baş başa kalmaları tasvip edilebilir bir davranış değildir, dinin açık hükümlerine terstir.

J

Yetişkin bir hanım süt babası, süt kardeşi ve süt dayısı yanında hangi kıyafetle durur?

Bunlar hanımla evlenmesi ebediyen yasak olan kimselerden olduğundan hanım bunların yanında tesettürsüz durabilir. Ancak çok sık görüşmediklerinden aralarında baba-kız ya da kardeş ilişkisi gibi bir ilişki gelişmemişse Müslüman hanımın bu konuda titiz davranması gerekir. Yani örtülü olması daha güzeldir.

J

Bir ay kadar önce nişanlandım. Nişanlım ve ailesi ile görüştüğçe ailenin aileme, nişanlımın da bana uygun olmadığı kanaatine vardım. Yani farklı kültürlerin ileride sorun olacağını düşünüyorum ve nişanlımla evlenmeye cesaret edemiyorum. Nişanı bozduğum zaman dini bir sorumluluk altına girer miyim?

Nişan iki tarafı da bağlayan bir akit değil, bir evlenme vaadidir. Bu nedenle; herhangi bir sebeple taraflardan yalnızca birinin istemesiyle nişan bozulur. Ancak sebepsiz yere nişanın bozulması hoş karşılanmaz. Çünkü nişan verilmiş bir söz mahiyetindedir ve nişanı bozmak sözünde durmamak anlamına gelir. Oysa Allah (c.c.); “Sözünü yerine getirin, çünkü (insana) söz(ün)den sorulacaktır” buyurmuştur.¹⁹³

Nişanlılık dönemi, evlenmek için tarafların birbirlerini görüp tanınması ve aralarında sevgi oluşmasına yönelik bir süreç olduğundan, beklenen sonuç alınmadığında, yani kişi

evlenmek için aradığı özelliklerin karşı tarafta bulunmadığına ve ömür boyu sürecek bir birliktelik için yeterli sevginin oluşmadığına ve oluşmayacağına kanaat getirirse nişanı bozabilir. Bu durumda nişanla beklenen evlilik öncesi olumlu düşünce için tanınan süre olumsuz olarak sonuçlanmış demektir ve nişanı bozmaktan başka çare yoktur. Nişanın bozulması gerekirken taraflardan birinin, ailesinin ya da toplumun baskısıyla nişan bozulmaz ve evlilik gerçekleşirse bu çok daha büyük problemlere neden olabileceğinden gerekli gördüğü zaman taraflardan herhangi biri nişanı bozabilir. Bunun dini bir sorumluluğu olmamalıdır.

J

Kadınlar yabancı erkeklerle konuşabilir mi? Bu konuda nelere dikkat etmek gerekir?

Kadının yabancı erkeklerle konuşması caiz midir; kadının sesi avret midir? Konunun özünü bu iki soru oluşturur.

Öncelikle bir konuda haram hükmünü verebilmek için konuyla ilgili olarak Kur'an ya da Sünnette bir delil olması ya da farklı konulara kıyas edilebilmesi gerekir.

Kadınların yabancı erkeklerle konuşması ile ilgili olarak Kur'an ve Sünnette herhangi bir yasak olmadığı gibi, aksine bunun mübah olduğunu gösteren deliller vardır.

Biat esnasında Peygamberimizin kadınlarla konuşması, kadınların Peygamberimize soru sormaları, sahabenin Peygamberimizin eşlerine soru sormaları, Peygamberimiz

döneminde kadınların ticaretle uğraşmaları, dolayısıyla alış-veriş vb. işlemler için yabancılarla konuşmaları ve daha benzer pek çok olay kadının yabancı erkeklerle konuşabileceğini gösterir.

Çünkü kadın için mübah olan ticari işlemler, soru sorma, bilgi alma, öğrenme hakkı ya da benzer pek çok ihtiyaç, kadının konuşmasını gerektirmektedir. Kadının yabancı erkeklerle konuşmasını yasaklamak, kendisine yine dinin verdiği hakları elinden almak anlamına gelir ki bu da mantıksız olur.

Kadının yabancı erkeklerle konuşmasına izin verilmiştir, ancak bu konuda bir ölçü belirlenmiştir. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur:

“Ey Peygamber hanımları! Siz kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz. Eğer (Allah'tan) korkuyorsanız (yabancı erkeklere karşı) çekici bir eda ile konuşmayın; sonra kalbinde hastalık bulunan kimse ümide kapılır. Güzel söz söyleyin.”¹⁹⁴

Ayette her ne kadar Peygamberin hanımlarına hitabediliyorsa da onların müminlerin anneleri olmaları ve mü'min kadınların örnekleri olması nedeniyle hükmün tüm hanımları kapsadığını söylemek yanlış olmasa gerekir.

Ayette söylenen erkeklerin yanlış düşünceye kapılmalarını, cinsel duygularının harekete geçmesini ve kadınlarla ilgili herhangi bir fitneye düşmelerini engellemek amacıyla kadının konuşurken dikkatli olması emrediliyor. Yani ince, yumuşak ve etkileyici bir ses tonuyla değil, yanlış anlamaları engelleyecek normal bir ses tonuyla konuşması ve güzel söz söylemesi gerekir.

194 Ahzab 33/32

Burada kadının konuşmasına ölçü getirilmesi, kadının hakkını sınırlamak değil, yabancı olduğu için kendisinden emin olunamayan kişinin muhtemel kötülüklerinden ya da kötü düşüncelerinden kadını korumaktır.

Kadın bu ölçüye dikkat etmek şartıyla ihtiyaç halinde yabancılarla konuşabilir. Çünkü kadının sesi avret değildir.

Kadının sesi avret değildir. Bu nedenle yabancı erkeklerle gerektiğinde konuşabilir, ancak kadının sesinin zevk almak için dinlenmesi, kadının da sesini bu amaçla kullanması haramdır. Yani bu durumda kadının sesi avrettir.

J

Kadın ve erkeklerin karma ortamlarda eğitim gördüğü, çalıştığı ve birlikte sokaklarda dolaştığı bu ortamda gözü koruyup harama bakmamak mümkün müdür?

Gözü korumanın her iki cinse de emredilmesi bu konuda kadın-erkek ayrımı yapmaksızın herkesin kendisinden sorumlu olduğu gerçeğini ortaya koyuyor.

Buna göre söz konusu karma ortamlarda yalnız erkekler ya da kadınlar değil, her iki cins de bakışlarını kontrol altında tutmalı ve yabancılarla gözünü dikip bakmamalıdır.

Bakışları korumak, harama bakmamaktır, görmemek değildir.

Bakmak ve görmek farklı şeylerdir. Kişi öncelikle haram şeyleri görmemek için haramdan uzak duracaktır.

Ancak bu karma ortamlarda istemese bile bazen yabancı birisini görecek hatta yabancı bir kadın ve erkek göz göze gelebilecektir. Gözü haramdan korumak için bu ilk bakışı sürdürmemek ya da tekrarlamamak gerekir.

Çünkü Peygamberimiz, “Ey Ali, bir kadın gördüğün zaman ikinci defa bakma. Birincisi için sana vebal yoktur fakat ikincisinin vebali vardır” buyurur.

Buna göre ilk bakışın ve istemsiz olarak göz göze gelmelerin bir sorumluluğu yoktur, emredilen bu bakışı sürdürmemek ya da tekrarlamamaktır.

J

Kadın kayınpederinin elini öptüğü gibi kocasının dayı ve amcasının elini de öpebilir mi?

Hanım kocasının dayısı ya da amcasının elini öpemez. Çünkü gelin ve kayınpeder arasında oluşan bağı kocanın dayısı ve amcası ile akrabalık bağı oluşturmaz.

Bu nedenle hanım kocasının amcası, dayısı ya da kardeşinin elini öpemez.

J

Erkekler yaşlı olan hanımların ellerini öpebilir mi?

Hz. Ebû Bekir'in kendisine yabancı olan ihtiyar hanımların elini öptüğü rivayet edilir.

Ancak el öpme konusunda nasıl genç ve yaşlı kadın birbirinden farklı ise, el öpen kişiler de birbirinden farklı olabilir.

Bu nedenle yaşlı da olsa yabancı hanımlarla tokalaşmamak ve onların ellerini öpmemek daha güzel bir davranış olur. Ayrıca el öpme bir saygı göstergesidir. Kişi saygı ve hürmetini başka bir şekilde de ifade edebilir.

J

Bir hanım kayınbiraderi ya da eniştesiyle baş başa kalabilir mi?

Bu iki akraba yani kadının kocasının erkek kardeşi ve kız kardeşinin kocası mahrem akrabasından sayılmaz. Her ne kadar bunlarla birlikte oturup kalkabilir, konuşup sohbet edebilirse de baş başa kalamazlar. Hatta bu, yabancı erkeklerle baş başa kalmalarından daha çok fitneye sebep olur.

J

Bir kadın yalnız başına piyasa taksisine ya da boş bir

dolmuşa binerse halvet gerçekleşmiş sayılır mı?

Halvetin olabilmesi için kadın ve erkeğin تنها bir yerde ya da başkalarının kendilerinden izin almadan giremeyeceği şekilde kapalı bir mekânda olmaları gerekir. Dolmuş ve taksiler için تنها bir yerde olmadığı zaman bu şartlar gerçekleşmiş olmaz ve halvet gerçekleşmez.

Ancak halvetin olmaması hanım için herhangi bir tehlike ya da fitneden emin olmak anlamı taşımaz. Bu nedenle bir hanımın gerek şehir içi gerekse şehir dışı yolculuklarında kendisi için en güvenilir yolu seçmesi gerekir.

Yani hanım yalnız başına taksiye binmeme konusuna kendi güvenliği için dikkat edip özen göstermeli, ancak mecbur kaldığı zaman da dini bir endişe taşımadan bu imkândan yararlanmalıdır.

J**Gelin ve kayınpeder birlikte yolculuğa çıkabilir mi, baş başa kalabilir mi?**

Gelin ve kayınpeder, damat ve kayınvalide arasında ebedi evlenme engeli olduğundan gelin ve kayınpeder “hurmet-i musahare” ile akraba olmuşlardır ve baş başa kalmalarında birlikte yolculuk yapmalarında bir sakınca yoktur.

J

Akrabalar arasında, aile toplantılarında kadınlarla erkeklerin birlikte oturmaları caiz midir?

Gerek erkek, gerekse kadınların mahremleriyle, yani kendileriyle evlenme yasağı olan akrabalarıyla (amca, dayı, hala, teyze, gelin, damat, kayınpeder, kayınvalide gibi) birlikte oturmalarında hiçbir sakınca yoktur.

Ancak mahrem olmayan akrabalarla (amca, dayı, hala ve teyze çocukları ile eniştelere, kayın gibi) birlikte otururken her iki cinsin de dikkat etmesi gereken noktalar vardır.

Tesettüre uymak, bakışları korumak ve konuşmalara dikkat etmek şartıyla bir arada oturulabilir.

Ancak ayrı oturulması her zaman daha iyidir. Böylece kişiler istenmeyen olay ve düşüncelerden emin olurlar.

J

Kadının sesi avret midir?

Kadının sesi avrettir demek, kadın hiçbir şekilde yabancı erkeklere sesini duyuramaz demektir. Bu ise İslam'ın

benimsediği bir hüküm değildir.

Peygamberimizin eşleri ve diğer sahabi hanımları yabancı erkeklerle konuşmuş, hadis rivayet etmiş, hatta bir tanesi onca erkeğin arasında Hz. Ömer’e karşı çıkmıştır.

Bu da gösteriyor ki kadın ihtiyacı olursa yabancı da olsa erkeklerle konuşabilir, gerektiğinde hakkını arayabilir, mahkemede şahitlik yapabilir ve malı ile ilgili olarak gerekiyorsa erkeklerle ilişkiye girip, alışveriş, kira vb. akitler yapabilir.

Ancak kadının sesi ile ilgili olarak Ahzab Suresi 32, ayetteki “Ey Peygamber Hanımları! Siz kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz. Eğer (Allah’tan) korkuyorsanız (yabancı erkeklere karşı) çekici bir eda ile konuşmayın. Sonra kalbinde hastalık bulunan kimse ümide kapılır. Güzel söz söyleyin.” ayeti kadının erkeklerle konuşmasında bir sınır çizmiştir. Bu da karşı tarafı yanlış düşünce ve isteklere yöneltecek bir ses tonu ile konuşmamaktır.

Besteli ve nağmeli sözler de zinaya sebep olabileceği ve kötü düşünceler için ortam yaratacağından yasaklanmıştır.

Ancak bu iki durum dışında kadın, gerektiği zaman erkeklerle konuşabilir, alışveriş yapabilir vs.

J

Kadının ev dışında çalışması caiz midir?

İnsanlığın başlangıcından beri çok farklı kültürlerde ve farklı zamanlarda kadın ve erkek arasında yapılan iş bölümü hemen hemen aynı olmuş, erkek genelde ev dışındaki işlerde çalışmış, kadın ise çocuk bakımı ve ev işleriyle meşgul olmuştur. Çok farklı zaman ve zeminlerde yapılan işbölümlerinin birbirleriyle bu kadar benzeşmesinin nedeni işbölümünün kadın ve erkeğin yaratılış özellikleriyle sıkı bir bağ içinde olması ve bu özelliklerin gerektirdiği biçimde yapılmasıdır. Erkeğin fiziksel olarak güçlü yaratılması, onun ev dışında yırtıcı hayvanlarla, düşmanlarla yada zor tabiat şartlarıyla karşı karşıya getirmiş, kadının biyolojik özellikleri; doğurması, çocuğunu emzirmesi ve bunun yanında duygusallığı ve fiziksel zayıflığı onun daha çok ev içinde ve çocuklarıyla birlikte olmasını beraberinde getirmiştir. Kadın ve erkek arasındaki işbölümü genel olarak bu şekildeyken tarih boyunca farklı paylaşımlar da görülmüş, gerek örfen gerekse doğa şartlarının gereği olarak kadın da erkekle birlikte dışarıda çalışmıştır.

Kur'an-ı Kerim'de Hz. Şuayb'ın kızlarının koyunları güttüğünden ve Belkıs'ın hükümdarlığından söz edilirken Peygamberimizin ilk eşi Hz. Hatice'nin ticaretle uğraşması ve İslam tarihi boyunca görülen sayısız örnek İslam'ın da kadının ev dışında çalışmasına izin verdiğinin açık delilidir. Bugün de kadın gerek gördüğünde veya kendisine ihtiyaç duyulduğunda, ev dışında herhangi bir işte çalışabilir. Ancak hayatının her alanında her müslümanın dikkat etmesi gerektiği gibi hanımların da çalışma konusunda İslam'ın emirlerini ve genel ilkelerini çiğnememeye özen göstermesi gerekir.

Bir hanımın ev dışında çalışırken dikkat etmesi gereken konular nelerdir?

Bir hanımın ev dışında çalışması ile ilgili herhangi bir engelleme söz konusu değildir. Ancak bu, kadınların her şart ve durumda çalışabileceği anlamına gelmez. Hanımın çalışması, ancak dini görevlerini tam olarak yerine getirebildiği şartlarda caizdir. Aksi halde değildir. Bu gün özellikle de resmi dairelerde çalışan kadınların karşı karşıya kaldığı pek çok problem vardır. Bunları iki başlık altında değerlendirebiliriz.

a. İbadet serbestisi

Çalışanın hanımının ibadetlerini özgürce yerine getirebiliyor olması gerekir. Aksi takdirde çalışması caizdir denilemez. Çünkü ibadetler, müslümanın hiçbir şartta ihmal edemeyeceği yükümlülüklerdir. Bir hanım kanunlar gereği başörtüsü örtemiyorsa ya da mesai saatleri gereği namazlarını zamanında kılamıyorsa çalışması onu günaha sevk ediyor demektir ve bu çalışma onaylanamaz. Yani hanım çalışma şartları gereği bazı farzları ihmal ediyor, bazı haramları da işliyorsa bu hanımın çalışması caiz değildir. Aynı şartlardaki erkek için söylenecek şey, erkeğin de o işte o şartlarda çalışmasının caiz olmadığıdır.

b. Kadın-erkek ilişkileri

Hanımlar diğer ortamlarda olduğu gibi çalışma ortamında da kendilerine yabancı olan erkeklerle ilişkilerinde İslam'ın emirlerine titizlikle uymak zorundadırlar. Bu bağlamda hanım çalışma ortamında her ne sebeple olursa olsun yabancı bir erkekle yanlarına izinsiz olarak girilemeyecek bir ortamda yalnız kalmamalıdır. Ayrıca işi gereği belli sınırlar

çerçevesinde erkeklerle konuşmak, iş yapmak, aynı ortamda bulunmak durumunda olsa bile şakalaşmak, birlikte eğlenmek, iş dışında beraber olmak ve yanlış ilişkilere götürebilecek samimi ortamlar oluşturmaktan kaçınılmalıdır.

Ayrıca hanımın çalışırken dikkat etmesi gereken önemli konulardan biri de eşine ve çocuklarına karşı görevlerini ihmal etmemek için gereken gayreti göstermesidir. Dışarıda çalışmak için asli görevlerini ihmal eden bir hanımın çalışması, gerektiğinde eşi tarafından engellenebilir. Çünkü çocukların eğitimi öncelikle annenin görevidir ve ihmali telafisi imkânsız yaralara yol açabilir.

J

Müslüman kadın çoğunlukla gayr-i müslimlerin çalıştığı bir yerde çalışabilir mi?

Müslüman bir hanımın hangi şartlarda hangi ortamlarda çalışabileceği ayrıntılarıyla anlatılmıştı. Bu şartlara uyulduğu takdirde çalışılan ortamdaki kişilerin Müslüman ya da gayr-i müslim olması bir şey değiştirmez. Hanım tesettürüne, ibadetlerine, ilişkilerine vb.lerine dikkat ettiği sürece bu işyerlerine çalışabilir.

J

Günümüz şartlarında, eğitim görürken, çalışırken, bazı toplantı, konferans ya da düğünlerde kadın ve erkekler aynı ortamda bulunuyor, gerekince birbirleriyle konuşuyorlar. Bu durumun hükmü nedir? Genel olarak mübah mıdır yoksa zorunlu haller için verilmiş bir izin midir?

İhtilat sözlükte karışmak, harmanlamak, farklı şeylerin bir arada bulunması anlamına gelir.¹⁹⁵

Konumuz açısından ihtilat ise; yabancı erkek ve kadınların birbirlerini görebilecek ve konuşabilecek şekilde aynı ortamlarda bulunmalarını ifade eder.

Daha önceki konularda gördüğümüz bakma, konuşma ve örtünme ile ilgili hükümlerden sonra kadın ve erkeklerin aynı ortamlarda bulunması doğru mudur, yoksa zaruret veya ihtiyaç hali olmadan aynı ortamda bulunmak haram mıdır? sorusunun cevaplandırılması gerekir.

Her konuda olduğu gibi bu konuda da örneğimiz Peygamber Efendimizin uygulamalarıdır. İhtilatla ilgili açık ve net bir yasak ya da mübahlık ifade eden örnek bir hadis olmadığına göre yapılacak olan o dönemdeki uygulamaları göz önünde bulundurarak bir sonuca varmaktır.

Peygamber döneminde kadınların farklı ortamlarda farklı amaçlarla erkeklerle bir arada bulduklarını görüyoruz. İşte bu etkinlik alanlarından birkaçı:

195 İbn-i Manzur, a.g.e, 9/161-162

Mescit: Farz namazlar, cenaze ve güneş tutulması namazları kılınırken kadınlarla erkekler birlikte toplanırlardı.

Âlimlerin çevresinde toplanma: Mescide olsun, bayram namazı kılınan meydanda olsun veya bilginlerin evlerinde olsun kadın-erkek birlikte toplanırlardı.

Kâbe: Hac ve umre görevlerini yerine getirebilmek için Kâbe'de kadınlarla erkekler birlikte toplanırlardı.

Bayram Töreni Yapılan Alan: Kadınlar bayram namazı kılınan yere gider, namaz kılar, erkeklerle birlikte tekbir getirir, hayra ve Müslümanların dualarına ortak olur, hatta Habeşlilerin oyunlarını izlerlerdi.

Yargılama alanları: Kadın ve erkeklerin ihtilafı durumunda birlikte olurlardı. Bazen durum karı-kocanın herkesin önünde lanetleşmesini gerektirirdi.

Cenaze işleri: Kadınlar başsağlığı diler, teselli eder, cenaze namazının kılınması ve cenazenin taşınması konusunda mezarlığa ulaşmamak üzere erkeklere eşlik ederlerdi.

Savaş meydanları: Kadınlar, erkeklerin yanında gider, onlara yemek hazırlar, susayanlara su verir, yaralıları tedavi eder, savaştan sonra ölü ve yaralıların taşınmasına yardım ederlerdi.

Lanetleşme: Rasulullah Necran'dan gelen heyetle lanetleşmeye karar verdiğinde kadınlar da orada hazır bulunmuşlardır.

Bütün bunların dışında; ziyaret, yemek ziyafeti, yardım ve aracılık isteme, hediye sunma, hasta ziyareti, başsağlığı dileme, teselli etme amacıyla evlerde, görüş alma, iyiliği emretme, yardım sunma, evlenme teklifinde bulunma, mesleki

ve siyasi ilişkiler amacıyla ev dışında erkeklerle karşılaşır, onlarla konuşurlardı.

Görüldüğü gibi ihtiyaç halinde kadın ve erkekler bir arada bulunmuş, birbirleriyle konuşmuşlardır. Konuyla ilgili yasak söz konusu değildir.

Ancak bir arada bulunma örnekleri incelendiğinde bunların belli amaçlara yönelik olduğu görülür.

Bugün de kadın belli amaçlar dâhilinde ve ihtiyaçlar nedeniyle erkeklerle aynı ortamda bulunabilir. Burada ölçü Peygamberimiz dönemindeki uygulamalardır. Ancak imkân olduğu takdirde tüm aktivitelerinde ve eğlencelerinde kadın ve erkeklerin birbirlerinden ayrı olmaları korunmaya daha uygundur. Ancak beraber olma zorunluluğu ya da ihtiyacı varsa aynı ortamlarda bulunabilirler.

Kadın ve erkeğin aynı ortamlarda bulunmasının mübah olması belli şartlara bağlıdır. Bu şartları şöyle sıralayabiliriz:

a. Görüşme ortamının ciddi olması:

“Güzel (kuşkudan uzak bir biçimde) söz söyleyin.”¹⁹⁶

Ayet konuşma konusunun münkeri içermemesi, iyilik sınırları içinde olması gerekliliğine işaret ediyor.

b. Gözleri koruma:

“Rasulüm, mü'min erkeklere gözlerini harama dikmemelerini, ırzlarını da korumalarını söyle...”¹⁹⁷

“Mü'min kadınlara da söyle: Gözlerini (harama

196 Ahzab 33/32

197 Nur 24/30

bakmaktan) korusunlar...’’¹⁹⁸

Bu emirler gereğince kadın ve erkeklerin aynı ortamda buldukları ve birbirleriyle konuştukları zaman gözlerini haramdan korumaları gerekir. Şehvetle ve uzun süre bakmaktan, karşılıklı bakışmaktan ve fitneye düşürecek her tür bakıştan sakınmaları şarttır.

c. Tokalaşmaktan kaçınmak:

Yabancıların birbirlerine dokunmaları ve tokalaşmaları ile ilgili hükmü vermiştik. Buna göre; yabancı erkek ve kadınlar ihtiyaç olduğu zaman bir arada bulunabilirler, ancak yakınlıkları ne olursa olsun birbirlerine dokunamaz ve tokalaşamazlar.

d. Halvetten kaçınma:

Halvet; yabancı erkek ve kadının başkalarının kendilerinden izin almadan giremeyeceği kapalı bir yerde ya da تنها olan açık bir yerde baş başa kalmaları durumunu ifade eder. Bu, hadiste kesin bir biçimde yasaklanmıştır.

“Kim Allah’a ve ahiret gününe iman ediyorsa yanında mahremi olmayan bir kadınla baş başa kalmasın; çünkü böyle bir durumda üçüncüleri şeytandır.”¹⁹⁹

Baş başa kalma konusunda kayınbiraderin durumu sorulmuş, bunun üzerine Rasulullah: “Kayınbirader ölümdür.”²⁰⁰ buyurmuştur.

Hadisler açık bir biçimde yabancı erkek ve kadının baş başa kalmalarını yasaklıyor. Kayınbiraderle ilgili “ölüm”

198 Nur 24/31

199 Müslim, Hacc, 74; Tirmizî, Radâ, 16

200 Buhârî, Nikâh, 111; Müslim, Selâm, 20; Tirmizî, Radâ, 16; Dârimî, İsti’zân, 14

ifadesi ise aralarında evlenme yasağı bulunmayan yakın akraba ile baş başa kalmanın ise daha büyük sakıncaları olacağını, bu ihtimalden dolayı baş başa kalmaktan daha çok kaçınılması gerektiğini ifade eder.

e. Tekrarlanan uzun görüşmelerden kaçınmak

Mahrem olmayan akrabalar ve arkadaşlar arasında uzun süren ve çok sık tekrarlanan görüşmelerden kaçınmak gerekir. Bu konuyla ilgili herhangi bir yasak olmasa da kötülüğe giden yolları kapamak adına bu konuda titiz davranılmalıdır.

f. Şüpheli ortamlardan kaçınmak

Kadın veya erkek; özellikle kadın kendisine güvenilmeyen, fitnesinden korkulan kişilerle bir arada bulunmaktan kaçınmalıdır. Bu kendisiyle ilgili kötü düşüncelerin engellenmesi için sağlam bir yoldur.

g. Açık ve gizli günahtan kaçınma

“Kötülüklerin açığına da gizlisine de yaklaşmayın.”²⁰¹

“Günahın açığını da gizlisini de bırakın. Çünkü günah işleyenler yaptıklarının cezasını mutlaka çekeceklerdir.”²⁰² ayetleri gereğince kişi her zaman olduğu gibi karşı cinsle aynı ortamlarda bulunduğu zaman da insanların bilebileceği ya da bilemeyeceği ancak Allah’tan her halükarda gizli kalmayacak olan günahlardan kaçınmalıdır.

Açık olan günah; bakışları korumama, örtünmeye dikkat etmeme ya da yabancı birisiyle baş başa kalma gibi günahlardır. Gizli günah ise kişinin kendi içinde yabancı birisi ile ilgili olarak yasak bir şeyi arzulaması, bununla ilgili hayal

201 En’am 6/151

202 En’am 6/120

kurması veya planlar yapmasıdır.

h. Örtünmeye dikkat etme

“Başörtülerini yakalarının üzerine (kadar) örtünler.”²⁰³

“Ey Peygamber, eşlerine, kızlarına ve inananların kadınlarına söyle: (Bir ihtiyaç için dışarı çıktıkları zaman) örtülerini üzerlerine salsınlar.”²⁰⁴

Ayetleri gereğince Müslüman kadın yabancı erkeklerle aynı ortamlarda bulunduğu zaman daha önce anlatılan şartlara uyarak örtünmelidir.

l. Güzel kokudan kaçınma:

“Bir kadın koku sürünerek dışarı çıkar ve koku ulaşsın diye bir topluluğun yanına giderse zinaya bir adım atmış olur.”²⁰⁵ hadisi ve bu anlamı destekleyen diğer hadisler kadınların güzel koku sürmelerini değil bu kokuyu yabancı erkeklere duyurmalarını yasaklamaktadır.

Kokunun cinsel uyarılmada önemli bir fonksiyonu olduğu gerçeği göz önüne alınırsa, bu yasağın hikmeti daha iyi anlaşılır.

Ancak bu yasak mutlak olarak kadınlara güzel kokunun haram olduğunu ifade etmez; dikkat çekmemek, fitne uyandırmamak için kadının bu konuda dikkatli olması gereğini ifade eder. Çünkü erkek kadın gibi değildir.

j. Konuşurken ciddi olma:

203 Ahzab 33/59

204 Ahzab 33/59

205 Tirmizî, Edeb, 35; Nesâî, Ziyet, 35

“... Eğer (Allah’tan) korkuyorsanız (yabancı erkeklere karşı) çekici bir eda ile konuşmayın. Sonra kalbinde hastalık bulunan kimse ümide kapılır.”²⁰⁶ ayetinin açık ve kesin hükmü gereğince hanımlar; yabancı erkeklerle konuşurken ses tonlarına, konuşma tarzlarına ve kullandıkları kelimelere dikkat etmelidirler. Gerekçesi ise ayette açıkça belirtildiği üzere bazı insanların kötü düşüncelere dalmalarını önlemektir.

k. Hareketlerde ağırbaşlı olmak:

“Gizlemekte oldukları ziynetleri anlaşılın diye ayaklarını yere vurmasınlar! (Dikkatleri üzerlerine çekecek şekilde yürümesinler.)”²⁰⁷

Müslüman kadın konuşmasında olduğu gibi davranışlarında da ciddi ve ağırbaşlı olmalıdır. Yabancı erkeklerle bir arada bulunduğunun farkında olarak karşı tarafın yanlış anlamasına neden olabilecek her tür davranıştan kaçınmak, her ikisi için de yararlı olacaktır.

Görüldüğü üzere kadın ve erkeklerin aynı ortamlarda bulunmaları, bazı konularda dikkatli olmalarını gerektirir. Koku, örtünme, konuşma ve davranışlarda ağırbaşlılık ile ilgili olarak hitaplar kadına yönelik olduğundan bu konuda özellikle kadınların titiz davranması gerekir. Ancak bu konularda erkeklerin hiçbir sorumluluğu yoktur gibi bir düşünce yanlıştır. Çünkü özel bir uyarı gelmemiş olsa bile her iki cins de karşı cinsin dikkatini çekme, cinsel duygularını harekete geçirme ve fitneye düşürme gibi kötü sonuçlara yol açabilecek davranışlardan uzak durmak, kendisi ile beraber karşı cinsi de korumak için azami gayret sarf etmelidir.

Aksi takdirde bu şartlar gözetilmeden kadın ve erkek aynı ortamlarda bulunduğu zaman zinanın önüne geçmek adeta

206 Ahzab 33/32

207 Nur 24/31

imkânsız hale gelecektir.

Bugün hangi ortamlarda erkeklerle kadınların bir arada olabileceği, örtünmenin sınırı, konuşma ve diğer ilişkilerdeki ayrıntıların hükmünü kişi kendisi verecektir. Kur'an ve sünnetteki emir ve yasakları, göz önüne alan kişi yaptığı işin yararını ve zararını ve daha pek çok şeyi düşünerek, içinde bulunduğu durumu değerlendirmeli, eksikleri varsa gidermeli, yanlışları varsa düzeltmelidir.

J

Nişanlı olan çiftlerin birbirleriyle görüşmeleri mi daha iyidir yoksa evliliğe kadar görüşmemeleri mi dinin emirlerine daha uygundur?

Peygamberimizin “Sizden biriniz bir kadınla evlenmek istediği zaman, onun evlenmesini teşvik edecek niteliklerine bakabilirse baksın” sözünü duyan Câbir şöyle diyor: Bir cariye ile evlenmek istiyordum. O’nu izledim, evlenmemi teşvik edecek bazı özelliklerini gördüm ve onunla evlendim.²⁰⁸

Bir başka hadiste de Peygamberimiz evlenmek isteyen Mugire b. Şube’ye “Git onu gör. Çünkü görmek birbirinize ısınmanız için daha iyidir” buyurmuştur.²⁰⁹

Sonuç olarak evlenilecek kişiyi görmek mübah hatta bir

208 Ebû Dâvud, Nikâh, 18; Tirmizî, Nikâh, 5; Ahmed b. Hanbel, 2/286, 290, 3/334, 360

209 Müslim, Nikâh, 74, 75; Tirmizî, Nikâh, 5; İbn Mâce, Nikâh, 9; Dârimi, Nikâh, 5; Ahmed b. Hanbel, 4/245, 246

görüŖe göre menduptur. Çünkü evliliğin sağlam temeller üzere oturması, eşlerin birbirleri hakkında fikir sahibi olması ve aralarında duygusal etkileşimin oluşması için Peygamberimiz evlilikten önce tarafların birbirini görmesini özellikle istemiştir. Bu amaçlar yalnızca bir görüşmeyle değil, görüşmeler dizisiyle gerçekleşebilir. Yani çiftler nişanlılık boyunca birbirleriyle görüşebilirler. Ancak baş başa kalamazlar, yabancı-erkek ve kadınların birbirleri yanındaki örtünme sınırına uymaları gerekir.

J

Erkek genç olan kayınvalidesi ile baş başa kalabilir mi?

Kayınvalide kızının evlenmesiyle birlikte damadına ebediyen haram olmuştur, yani akrabalık meydana gelmiştir. Yani dinin koyduğu kural gereğince kızı ve damadı ayrılırsa ya da kızı vefat etse bile damat ve kayınvalide evlenemez artık anne-oğul gibidirler.

Ancak İslamî terbiyenin, dini ölçülerin, iman gücünün yerleşmediği kişi ya da toplumlar için dinin söz konusu akrabalık hükmü hiçbir anlam ifade etmemekte, özellikle damat tarafında farklı düşünce ve davranışlara rastlanabilmektedir. Örneğin damat kayınvalidesine el şakası yapabilmekte ya da onun güzelliğini farklı çevrelerde anlatmaktadır. Nitekim bu tür sorular bize sıklıkla gelmektedir. Bu tür şüphelerin olduğu ya da damadın dini ve ahlaki ölçülerinden şüphe içinde bulunduğu zaman, kayınvalideler

normalde mübah olan baş başa kalma konusunda dikkatli davranmalı, hatta mümkünse bundan kaçınmalıdırlar. Çünkü yasak olan şeyler zaruret anında nasıl mübah oluyorsa, mübah olan şeyler de fitne anında yasak olurlar.

J

Amca oğlum rahatsızlandı. Evli ve genç bir bayanım. O da genç ve bekâr. Benim eşimle birlikte ya da yalnız olarak onu hastanede ziyaret etmem caiz midir?

Amca oğlunuz sizin yakın akrabalarınızdan sayılır. Akrabalık ilişkileri adına yabancı erkeklerle görüşürken dikkat ettiğiniz ölçülere dikkat ederek onunla da konuşup sohbet edebilir, ziyaretine gidebilirsiniz. Ayrıca hasta olması ziyaretiniz için daha güçlü bir sebep oluşturur. Çünkü Peygamber Efendimiz akrabalar arası ilişkilerin sağlam tutulmasını özellikle tavsiye etmiştir. Bu ilişkilerin sağlam olması da hasta ya da muhtaçların gözetilmeleri, ihtiyaçlarının giderilmesiyle olur.

Hastanın erkek ya da hanım olması ve mahrem olmayan bir akraba olması anlayabildiğimiz kadarıyla sorunun özünü oluşturmaktadır. Bu konuda da örneğimiz, önderimiz Peygamber Efendimiz bazı hasta hanımları örneğin, Dubâ binti Zübeyr isimli bir hanımı²¹⁰ ve Ümmü'l-Müseyyeb isimli bir hanımı hastayken ziyaret etmiştir.²¹¹ Ayrıca Hz. Aişe'nin babasıyla birlikte hasta olan Bilal'in (r.a.) hatırını sorduğu²¹²

210 Buhârî, Nikâh, 15; Müslim, Hacc, 104; Ahmed b. Hanbel, 6/202

211 Müslim, Birr, 53

212 Buhârî, Medine, 12; Menâkıbu'l-Ensâr, 46; Merdâ, 8, 22; Malik, Medine, 14;

ve Hz. Aişe'nin ölüm döşeğinde iken İbn Abbas'ın Hz. Aişe'yi ziyaret edip hatırını sorduğu sonra da: “İnşallah sen hayır üzeresin. Çünkü Rasulullah'ın eşisin. O senden başkasını bakire olarak nikâhlamadı. Üstelik (ifk olayında) senin özrün gökyüzünden indi.” dediği²¹³ sahih hadis kaynaklarında mevcuttur.

Peygamber Efendimiz, erkek ve hanım sahabiler gerektiğinde karşı cinsten de olsa hasta ziyaretinde bulunmuşlar ve hastayı teselli edici sözler söylemişlerdir. Ayrıca Peygamber Efendimiz'in hasta ziyaretini teşvik eden hadisleri kadın ve erkek ayrımı yapmamakta ve umum ifade etmektedir.

O halde belli dini ve ahlaki ölçüleri gözetmek şartıyla, mü'min bir kişi Allah rızasını gözeterek, yakın veya uzak akrabalarını, komşularını, hocalarını, talebelerini, arkadaşlarını vb. hasta olduklarında ziyaret edebilir.

Ahmed b. Hanbel, 6/260

213 Buhârî, Nikâh, 9; Tefsîr-u Sûre, 24/8

EVLİLİK

J

Günümüzde bazı insanlar ibadet yapma, dine hizmet etme ve insanlara dini ulaştırma adına evlilikten uzak duruyorlar. Bu tavsiye edilen bir uygulama mıdır? Din gerçekten bunu ister mi?

Sorunuza cevap vermeden önce evliliği teşvik eden birkaç ayet ve hadise yer vermek istiyorum. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur:

“İçinizden bekârları ve köleleriniz ile cariyelerinizden salih olanları evlendirin. Eğer onlar fakir iseler Allah onları kendi lütfu ile zenginleştirir. Allah her şeye gücü yeten, her şeyi bilendir”²¹⁴

“Size helal olan kadınlardan ikişer, üçer ve dörder tane nikâhlayın. Bu kadınlar arasında adil davranmayacağınızdan korkarsanız o zaman tek kadınla evlenin veya ellerinizin altında bulunan cariyelerle yetinin. Bu, haksızlığa yol açmamanız için daha uygundur.”²¹⁵

Hadislere gelince;

214 Nur 24/32

215 Nisa 4/3

“Ey gençler topluluğu! Sizden kimin evlenmeye gücü yeterse evlensin. Çünkü evlilik gözü (haramdan sakınma ve harama karşı) kapamada daha etkilidir, cinsel organı iffet ve namus çizgisinde tutmada daha elverişlidir. Artık kimin de evlenmeye gücü yetmezse onun da oruç tutması gerekir. Çünkü oruç onun için bir kalkandır.”²¹⁶

“Rasulullah Osman b. Ma’zun’u evlenmemekten, cinsel ilişkiden kendisini alıkoymaktan menetti. Eğer bu konuda ona izin verseydi biz kendimizi bir bakıma iğdiş ederdik. (Tamamen kadınlardan uzak kalıp kendimizi ibadete verirdik.”²¹⁷

“Rasulullah’ın ashabından bazıları “Ben hiç evlenmeyeceğim” bazıları “Ben hiç uyumayıp namaz kılacağım” bazıları da “Hiç iftar etmeyip; hep oruç tutacağım” demişti. Onların bu sözleri Peygamberimiz’e ulaştınca şöyle buyurdu: “Şu topluluklara ne oluyor ki şöyle söyle demişler!? Bana gelince; ben hem oruç tutarım, hem iftar ederim, hem namaz kılarım, hem uyurum, hem de kadınlarla da evlenirim. Artık kim benim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir!”²¹⁸

“Rasulullah tebettülü (evlenmekten ve cinsel ilişkiden vazgeçip kendini bütünüyle ibadete vermeyi) yasaklamıştır.”²¹⁹

“Nikâh benim sünnetimdir, kim benim sünnetimle amel etmezse benden değildir. Evleniniz, çünkü ben kıyamet gününde diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla

216 Buhârî, Savm, 10; Nikâh, 2, 3; Müslim, Nikâh, 1,3; Ebû Dâvud, Nikâh, 1; Nesâî, Sıyâm, 43; Nikâh, 3; İbn Mâce, Nikâh, 1

217 Buhârî, Nikâh, 8; Müslim, Nikâh, 68; Tirmizî, Nikâh, 4; İbn Mâce, Nikâh, 2; Dârimî, Nikâh, 3; Ahmed b. Hanbel, 1/176, 183

218 Buhârî, Nikâh, 1; Müslim, Nikâh, 5; Nesâî, Nikâh, 4; Dârimî, Nikâh, 3; Ahmed b. Hanbel, 2/158, 3/241, 259, 285, 5/40

219 Ahmed b. Hanbel, 3/158, 245; 5/17; 6/125, 127, 203

övüneceğim.”²²⁰

Ayetler açık bir şekilde evliliği teşvik etmiş, sünnette ise kesin bir ifadeyle; ibadet amacıyla evlilikten uzak durmak yasaklanmıştır. Bunun üzerine daha fazla söylenecek bir söz yoktur.

J

Günümüzde bazı gençler, şahitler huzurunda evleniyor ancak nikâh yapıldıktan sonra şahitlerden bu nikâhı gizlemelerini istiyorlar. Bu nikâh geçerli midir?

Bu konuda İslam âlimleri farklı görüşler öne sürmüşlerdir. İmam Malik bu nikâhın gizli bir nikâh olduğunu ve nikâhın feshedilmesi gerektiğini söylerken²²¹ İmam Şafi bu nikâhın gizli nikâh sayılmadığı görüşündedir.²²²

Hanefilere göre ise eğer diğer şartları da gerçekleşmiş olduğu için nikâh akdi sahihse bu akdin gizlenmesini tavsiye etmek nikâhı geçersiz kılmaz.

Ancak bu tür bir nikâh tarafları zor durumda bırakacak bir hale gelebilir. Aslolan nikâhın iki şahitle birlikte ilan edilerek yapılmasıdır.

220 İbn Mâce, Nikâh; 1

221 İbn-i Rüşd, a.g.e, 3/963

222 İbn-i Rüşd, a.g.e, 3/963

J

Daha çok yurtdışında çalışmak ya da oturma izni almak için yapılan süreli evliliğin hükmü nedir?

Belli bir amacı gerçekleştirmeye kadar sürmesi şartıyla yapılan evlilik evliliğin temel şartlarından olan “süresizlik” şartıyla çatışmaktadır.

Evliliğin geçerli olmasının üç şartı vardır: Şahitler, evlilikte rıza ve ihtiyar, evliliğin belli bir süreyle sınırlandırılmaması, bu şartlardan biri gerçekleşmezse evlilik fasit hale gelir.

Fasit evlilikte tarafların evliliği sürdürmeleri caiz değildir, derhal ayrılmaları gerekir. Eğer kendiliklerinden ayrılmazlarsa adli makamlar bu evliliğe son verirler. Ancak taraflar arasında cinsel birleşme yaşanmışsa şu sonuçlar oluşur:

a) Ortalama mehir ile taraflar arasında belirlenmiş olan mehirden hangisi az ise bu mehir kadına verilir.

b) Evlilik akdinden itibaren en az altı ay geçtikten sonra çocuk doğarsa bu çocuğun nesebi sabit olur.

c) Evlenmeden doğan akrabalık oluşur.

d) Eşler birbirinden ayrılırsa iddet beklenir ve iddet süresince de erkek hanımına nafaka öder.

e) Eşler birbirlerine mirasçı olamaz.²²³

223 Kâsânî, a.g.e, 2/335, Hukuk-ı Aile Karamâmesi, md: 52-57, 77-77

Yukarıda anlatılanlardan hareketle belli bir süreyle sınırlanan evlilik sahih/geçerli bir evlilik değildir, sahih evlilik sonuçlarını doğurmaz, tarafların hemen ayrılmaları gerekir.

J

Mut'a nikâhı caiz midir?

Mut'a nikahı aralarında evlenme yasağı olmayan iki kişinin birbirlerinin cinselliklerinden yararlanmak amacıyla belli bir ücret karşılığında ve belli bir süre için yaptıkları evliliğidir. Süreyle sınırlandırılması ve ücret karşılığı olması yönleriyle normal nikâhtan ayrılır.

Peygamber Efendimiz döneminde savaş gibi bazı durumlarda muta'ya geçici olarak izin verilmiş, ancak daha sonra Peygamberimiz'in şu sözüyle yasaklanmıştır: “Ey insanlar! Ben size kadınlarla mut'a nikâhı yapmanız konusunda izin vermiştim. Şüphesiz Allah bunu kıyamete kadar haram kılmıştır. Kimin yanında muta nikâhlı bir kadın varsa onu bıraksın.”²²⁴

Bu hadisin dışında Peygamber Efendimiz'in mut'ayı yasakladığına dair pek çok hadis vardır.²²⁵

Bu açık ve kesin hüküm bildiren hadislerden yola çıkan dört mezhep imamı ittifakla mut'a nikâhının batıl olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

224 Müslim, Nikâh, 22; Ahmed b. Hanbel, 3/406

225 Bkz: Buhârî, Nikâh, 31; Meğâzi, 38; Müslim, Nikâh, 25–32; Ebû Dâvud, Nikâh, 14; İbn Mâce, Nikâh, 44

Özetle; muta nikâhı Sünni hiçbir mezhebe göre caiz değildir.

J

Ben bir beyle evlendim. Ancak evlenirken ilk eşini boşamasını şart koştum. O da kabul etti. Şu anda bir yıldır evliyiz ve eşim ilk hanımını boşamamak için sürekli yeni gerekçeler üretiyor. Benim ileri sürdüğüm şartın hiçbir yaptırımını yok mudur?

İslam hukukçuları nikâh anında bazı şartların öne sürülebileceğini kabul etmişler, ama bu şartların niteliklerinde hangi şartın kabul edilip hangisinin kabul edilemeyeceğinde görüş ayrılığına düşmüşlerdir.

Ancak sizin öne sürdüğünüz şart, kabul edilmemesi gerektiği konusunda ittifak edilen şartlardandır. Çünkü Peygamber Efendimiz'in bu konuda açık bir ifadesi vardır ve şöyle buyurur: “Bir kadın için kumasının (bu ilk ya da ikinci eşi olabilir) boşanmasını istemesi helal değildir.”²²⁶

Hadisin bu ifadesinin ardından hiç kimse size öne sürdüğünüz şartın geçerli olduğunu söyleyemez ve bu şartın hiçbir yaptırım gücü yoktur.

226 Ebâ Dâvud, Talak, 2

J

Biz nişanlıyken aileler arasında ciddi anlaşmazlıklar yaşandı ve nişan bozulmak üzereydi. Nişanım ve ben birbirimizi sevdiğimiz için nişanı bozmadık ve evlenmeye karar verdik. Ancak o bana evlendikten sonra akrabalarımla görüşmemen şartıyla evlenebiliriz dedi. Ben onun bunu sinirle söylemiş olacağını daha sonra bu şarttan vazgeçeceğini düşünerek tamam dedim. Şimdi iki aylık evliyiz ve ailemle görüşmeme izin vermiyor ve biz şartlı evlendik bu şarta bağlı kalman gerekir diyor sizce ne yapabilirim?

Evlilik esnasında koşulan şartların geçerli olması için öncelikle İslam'ın temel ilkeleri ve nasslarıyla çatışmaması gerekir. Sizin ömür boyu ailenizle görüşmemeniz Allah ve Rasulü'nün şiddetle tavsiye ettiği akrabalar arası ilişkinin kesilmemesi yani "sıla-i rahim" ilkesiyle tamamen çelişeceğinden bu şart baştan geçersizdir ve bağlayıcı olamaz. Bu şartın evlilikten sonra da hiçbir yaptırımı yoktur.²²⁷

Ancak nişan döneminizde yaşadıklarınızdan eşiniz gerek haklı gerekse abartılı olarak fazlaca etkilenmiş ki sizin ailenizle görüşmemenizi şart koşmuş. Her iki ailenin de sözünü dinleyeceği bir büyüğünüz araya girerek hem sizin hem de ailelerinizin arasını düzeltebilir. Bu konuda "hakem" müessesesi işletilebilir. Ancak eşinizin şartının yerine getirilmesi için, sizin de bu şartın geçersiz olduğunu kabul ettirmek için inatlaşıp ayak diremeniz çözüm getirmeyip sorunları büyütecektir. Basiretli, bilgili ve iyi niyetli bir aile büyüğü ya da büyüklerinden yardım alabilirsiniz.

227 İbnü'l-Hümâm, Fethu'l-Kadir, 3/107, v.d.

J

Nikâh dini bir akit midir ve mutlaka bir hocanın önünde mi yapılmalıdır?

İslam dini yalnızca ibadetler ve ruhani bir hayattan ibaret olmayıp, toplum yaşamının her alanında belli düzenlemeler yapar. İşte evlilik sözleşmesi de İslam dininin temel kaynakları ve İslam bilginlerinin içtihatlarıyla düzenlenmiştir. Evlilik aktinin şartları, unsurları, engelleri vb. düzenlemeler hep din tarafından yapılmıştır. Ölçü ve ilkeleri din belirlemiştir. Ancak akde dini bir özellik atfetmemiştir. Yani prensiplerin din tarafından belirlenmesi o aktin dini bir akit olmasını gerektirmez. Nitekim İslam dini nikâh aktinde olduğu gibi alışveriş aktinde de belli ölçüler koymuş ve belli ilkeler benimsemiştir. Ancak alışveriş akdi de dini değil medeni bir akittir.

Nikâh dini bir akit olmadığı için dini bir hava içinde özellikle bir din görevlisinin huzurunda yapılması şart değildir.

Ancak Müslümanlar asırlardan beri her önemli işlerinde olduğu gibi nikâh akitlerinde de bir din adamının bulunmasına, dua edilmesine ve yeni yaşamları için Allah'tan yardım istenmesine dikkat etmişler ve bunu adet haline getirmişlerdir. Bu güzel bir davranıştır. Ancak zorunlu değildir. Sonuç olarak imam huzurunda kıyılmayan nikâhlar da geçerlidir. Çünkü nikâh dini bir akit değildir.

J

Resmi nikâh kıyılmadan yalnızca dini nikâhla yapılan evlilikler geçerli midir?

Dini nikâhta nikâhın tüm şartları yerine getirildi ise bu nikâh sahihtir ve sahih evlenme akdinin sonuçlarını doğurur.

Ancak ülkemiz şartlarında resmi nikâh olmaksızın yalnızca dini nikâhla evlenmek bazı problemlere neden olmaktadır. Bu nikâh yasal kabul edilmediğinden, doğacak çocuk gayr-i meşru sayılıyor, eşlerin birbirlerine çocuğun da babasına mirasçı olması engelleniyor. Ayrıca hanımın evliliğe son verebilmek için başvuracağı herhangi bir merci kalmıyor.

J

Bugün dini nikâh kıydırmadan yalnızca resmi nikâh kıyılarak yapılan evlilikler geçerli midir?

Bilindiği gibi nikâhların rüknü, taraflar, irade beyanı ve şahitlerdir. Bugün kıyılan resmi nikâhta ta tüm bu unsurlar vardır. Eğer taraflar arasında evlenme engeli yoksa kıyılan nikâh geçerlidir. Ayrıca dini nikâh adı altında bir nikâh kıydırmaya gerek yoktur.

Çünkü nikâhın dini ya da resmi olarak ayrılması İslam'ın ilk döneminde varolan bir uygulama değildir. Kişilerin dini hassasiyetleri nedeniyle ortaya çıkmış bir uygulamadır.

Nikâhta asıl olan evlenmelerine engel olmayan iki çiftin belli şartlara uyarak bir sözleşme yapması ve bu sözleşmenin gerektirdiği hakların korunmasıdır.

Resmi nikâhta da nikâhın tüm şartları gerçekleştiğinden ayrıca bir nikâha gerek yoktur.

Ancak süt akrabalığı evlenme engellerinden biridir. Medeni kanunda ise böyle bir şey olmadığından evlenecek eşlerin müracaatlarında böyle bir engelin olup olmadığı araştırılmamaktadır. Herhangi bir süt akrabalığı nedeniyle taraflar arasında evlenme engeli varsa resmi nikâhları kıyılrsa bile bu evlilik batıl sayılır.

Bu durumda yalnızca dini nikâhla yapılan evliliklerde özellikle çocuklar ve kadınlar mağdur olmaktadırlar.

Bu nedenle bu tür evliliklerden uzak durmak, hakların korunabilmesi ve gereğinde yaptırım uygulanabilmesi için taraflar istiyorlarsa dini nikâh da kıydırabilmeli, ancak şartlar ne olursa olsun resmi nikâhtan vazgeçmemeleri gerekir.

J

Resmi nikâh kıyılırken genellikle “Evlenmeyi kabul ediyor musun?” şeklinde soru soruluyor ve karşılığında “Evet” ya da “Kabul ediyorum” şeklinde cevap veriliyor. Nikâhta mutlaka mazi (geçmiş zaman) kipinde bir fiille mi irade beyanında bulunulmalıdır?

Bu konuyu değerlendirirken fıkıhçılar Arap dilinin özelliklerini göz önünde bulundurmuşlardır. Arap dilindeki muzâri fiil kalıbı Türkçe'deki “şimdiki zaman”ın ve “geniş zaman”ın karşılığı olduğundan akitlerde muzâri kipinin kullanılması farklı anlamlara gelebileceğinden yalnızca mazi (geçmiş zaman) kipinin kullanılması şarttır.

Ancak Türkçe'de şimdiki zaman kipinin kullanılması herhangi bir karışıklığa yol açmayacağından nikâhta ya da diğer akitlerde, irade beyanlarında “evet, kabul ediyorum” gibi şimdiki zaman kalıbının kullanılmasında bir sakınca yoktur.

J

Günümüzde evlilik daha çok evlenecek kişilerin tanışıp anlaşması daha sonra ailelerin devreye girmesi şeklinde oluyor. Bazen aileler gençlerin evlenmesine izin veriyor, bazen de karşı çıkıyor. Bu karşı çıkmaya rağmen gençler evlenirse, özellikle de kızın ailesi karşı çıkıyorsa bu evliliğin durumu ne olur. Yani bir kız ailesine rağmen ailesinin istemediği bir erkekle evlenebilir mi? Bunun dini hükmü nedir?

Hür, akıllı ve ergen kadının nikâh akdinde taraf olarak bulunması ya da velisinin izni olmadan evlenmesi konusu en çok tartışılan önemli konulardan biridir.

Nikâhta küçük ve delillerle ilgili olarak velayetin sabit olması, Kur'an ve Sünnetteki kapalı ifadeler, İslam

Hukukçularının bu konuda, yani kadının evlenirken velisinin izninin şart olup olmadığı konusunda, iki farklı görüşe yönelmelerine neden olmuştur.

Bu konuda İslam Hukukçuları genel olarak ikiye ayrılır.

1. KADININ EVLİLİĞİ İÇİN VELİYİ ŞART KOŞANLAR

Bu Hanefiler dışındaki çoğunluğun görüşüdür ki; onlara göre kadının yaşı küçük olsun büyük olsun, dul olsun bakire olsun nikâhta bir taraf olarak bulunması caiz değildir. Kadınların nikâhı ancak velileri aracılığıyla yapılabilir.

Kadın kendisini evlendiremeyeceği gibi, kendisini evlendirmek üzere vekil tayin edemez, başka birisini de evlendiremez.

Velinin zorlama yoluyla kızını evlendirebileceği, ancak onun iznini almalarının müstehap olduğu görüşü de savunulmuştur.

Ayrıca velisinin izni olsa bile, kadının nikâhta doğrudan taraf olarak bulunmasının caiz olmadığı söylenmiştir.

Bu görüş sahipleri Kur'an'dan ve sünnetten deliller getirmişler ve bazı akli delillerle de görüşlerini desteklemişlerdir. Genel olarak delilleri şunlardır:

a. “İçinizden bekarları evlendirin.”²²⁸ ayeti

Ayette “Bekârlar evlensin” şeklindeki bir emir yerine başkalarına bekârları evlendirmeleri emrediliyor ki bu kişiler

228 Nur 24/32

de veliler olmalıdır: yani evlendirme işi velilerin işidir:

b. “İslamı kabul etmedikçe mü’min kadınları müşrik erkeklere nikahlamayınız.”²²⁹ ayeti

Ayette iman etmedikleri sürece müşrik erkeklerle mü’min kadınlar evlenmesinler denmiyor, mü’min kadınları evlendirmeyiniz diyor, o halde kadınları evlendirecek olanlar velilerdir.

c. “Kadınları boşadığımız ve onlar da bekleme sürelerini bitirdikleri vakit aralarında iyilikle anlaştıkları takdirde onların eski kocalarıyla evlenmelerine engel olmayın.”²³⁰ ayeti

Eğer normalde kadın mutlak olarak evlenme yetkisine sahip olsaydı, velilerin onları engelleme gibi durumları olmazdı ve bu ayetteki yasak anlamsız olurdu. Ayetteki engelleme yasaklandığına göre demek ki normalde velinin kadını engelleme hakkı vardır.

d. Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur: “Hangi kadın velisinden izinsiz olarak evlenirse nikahı batıldır, batıldır, batıldır. Ancak cinsel birleşme gerçekleşmemişse, bunu kendisine helal saymasına karşılık kadına mehir vermesi gerekir. Veli konusunda bir tartışma ve sürtüşme olursa velisi olmayanın velisi sultan (hükümdar)dır.”²³¹

e. “Velisiz nikah olmaz.”²³²hadisi

f. “Kadın kadını evlendiremez, kadın bizzat kendini de evlendiremez.”²³³ hadisi

229 Bakara 2/221

230 Bakara 2/232

231 Buhârî, Nikâh, 36; Ebû Dâvud, Nikâh, 19; Tirmizî, Nikâh, 14; İbn Mâce, Nikâh, 15; Dârimî, Nikâh, 11; Ahmed b. Hanbel 1/251, 4/394, 413, 418

232 Buhârî, Nikâh, 36; Ebû Dâvud, Nikâh, 19; Tirmizî, Nikâh, 14, 17

233 İbn Mâce, Nikâh, 15

g. Akli delilleri ise şudur: Kadın duygusal bir yapıya sahip olduğundan evlenirken hem kendisini hem ailesini düşünerek kendisi için en yararlı olanı seçebilecek şekilde mantıklı bir karar vermek yerine, duygularına kapılabilir ve yanlış kararlar verebilir.

Bu yanlış karar yalnız kendisine değil, ailesine de büyük zararlar vereceğinden, kadının evlilik işinin yakın bir erkek akrabası (velisi) tarafından yürütülmesi daha uygundur.

2. KADINLARIN EVLİLİĞİ İÇİN VELİYİ ŞART KOŞMAYANLAR

Hür, akıllı ve ergen kadının veliye ihtiyaç duymadan tıpkı bir erkek gibi nikâh aktinde taraf olabileceğini ve velisinin izni olmadan evlenebileceğini söyleyenler Hanefilerdir.

Hanefilere göre kadın kendisi evlenebileceği gibi velisi onu herhangi bir kişiyle evlenmesi için de zorlayamaz.²³⁴

Ancak kadının evlendiği erkek kadına denk değilse ya da mehr-i misilden daha az mehir vererek evlenmişse velinin itiraz hakkı doğar.²³⁵

Özetle; Hanefilere göre dul olsun bakire olsun, ergen, hür ve akıllı kadın nikâhta taraf olma ve velisiz evlenme konusunda erkekle aynı haklara sahiptir. Delilleri ise şunlardır:

a. “Müddetleri sona erdiğinde kadınların kendi haklarında uygun şekilde yaptıklarından dolayı size

²³⁴Merğınâni, Hidâye, 1/196

²³⁵ Merğınâni, a.g.e, a.y.

sorumluluk yoktur.”²³⁶ ayeti

b. “Kadınları boşadığınız ve onlar da bekleme sürelerini bitirdikleri vakit; aralarında iyilikle anlaştıkları takdirde onların (eski) kocalarıyla evlenmelerine engel olmayın.”²³⁷ ayeti

c. “Eğer erkek kadını (üçüncü defa) boşarsa ondan sonra kadın bir başka erkekle evlenmedikçe onu alması kendisine helal olmaz.”²³⁸ ayeti

Görüldüğü gibi her üç ayette de kadın başkasının izin ve onayına ihtiyaç duymadan kendi başına karar verebilen ve evlenebilen bir kişi olarak ele alınmış ve evlenme fiili direk kadına nisbet edilmiş, velinin aracılığından söz edilmemiştir.

d. “Eğer mü’min bir kadın kendisini Peygambere hibe edip de Peygamber onu nikahla almak isterse bu diğer mü’minlere değil sırf sana mahsus olmak üzere helaldir.”²³⁹ Ayette kadının Peygamberle evlenirken velisinden söz edilmemiş, sırf Peygambere has bir uygulama olarak mehirsiz evlenmesine de izin verilmiştir.

e. “Dul evlenmesinde velisinden daha yetkilidir. Kız evlendirilirken ona danışılır. Onun izni de susmasıdır.”²⁴⁰ hadisi

f. Ümmü Seleme’nin velileri olmadan Peygamberimizle evlenmiş olması

g. Hz. Aişe’nin kardeşi Abdurrahman’ın izni olmadan onun kızını evlendirmesi ve bu uygulamasıyla kendisinden

236 Bakara 2/234

237 Bakara 2/232

238 Bakara 2/230

239 Ahzab 33/50

240 Malik, Nikâh,2; Ebû Dâvud, Nikâh, 25; Ahmed b Hanbel,1/334

rivayet edilen “Velisiz nikah batıldır” hadisine ters düşmesi ve bu nikahın geçerli sayılması.

h. Akli delillerine gelince; Yaşı büyük ve akıllı olan mali tasarruflarda hiçbir kısıtlama yapılmayan kadının öncelikle kendisini ilgilendiren evlilik işinde kısıtlanması ve bu işin velisine devredilmesi için mantıklı bir gerekçe yoktur. Malı ile ilgili tasarrufta bulunan kadın, kendisi ile ilgili en önemli kararı vererek evlenme yetkisine sahip olmasını engellemek, özel bir delil gerektirir. Oysa bunu gerektiren açık, net ve sağlam bir delil görülmemektedir.

3. DELİLLERİN TARTIŞILMASI VE SONUÇ

Kadının evliliğinde velinin bulunmasını şart koşanların ve aksi görüşte olanların delillerini gördük.

Her iki grup da Kur’an ve Sünnetten deliller getirmişlerdir. Kur’an’da ve Sünnette her iki grubun görüşünü de destekler nitelikte olan ve birbiriyle çelişir gibi görünen deliller vardır.

Kur’an’da kadınların evliliği bazen kadınlara, bazen de velilerine nisbet edilmiştir.

Sünnette velisiz evliliğin batıl olduğunu bildiren rivayetlerin yanı sıra velisiz evlenenlere ve kadınların kadınları evlendirdiklerine ilişkin rivayetler de vardır. Tüm bu nassların birbiriyle çelişmesi mümkün değildir. O halde tüm bu delilleri doğru anlayıp değerlendirmek gerekir:

Kur’an’da “Bekârları evlendirin.” Kadınlarınızı müşriklerle evlendirmeyin.” gibi ifadeler velisiz nikâh olmayacağını bildirme açıklığından ve kesinliğinden

yoksundur. Buradaki emir genel olarak İslam toplumudur. Yoksa kadınları mutlaka velilerinin evlendirmesi gerektiğini ifade etmez.

Çünkü Kur'an-ı Kerim'de bu tür ifadelerin yanında "Kadınların kendi haklarında meşru bir şekilde yaptıklarından dolayı size bir sorumluluk yoktur." "Bundan sonra kadını üçüncü kez boşarsa kadın bir başka erkekle evlenmedikçe bir daha kendisine helal olmaz." ve "Kadınlarınızı boşadığınızda müddetleri sona ermişse eski kocaları ile evlenmelerine engel olmayın." gibi ayetlerde kadının istediği takdirde eski kocasıyla evlenebileceği ya da yaptığı herhangi bir evlilikten velilerinin sorumlu olmayacağı belirtilerek evlilik işi tamamen kadınların kendi ellerine bırakılmıştır.

Hadislerde belki de bir realiteyi haber veren "Dul kadın kendi hakkında daha çok yetkilidir. Bekâr kızın izni sorulur. Onun izni ise susmasıdır." hadisi de kesin bir hüküm belirlemekten uzaktır. Hadis kadınların izni ve isteği olmadan zorla evlendirilemeyeceğine dair açık bir hüküm koyar. Bu hükmü de daha çok o zamanda uygulana gelen geleneğin ifadesiyle anlatır.

O dönemde kız çocukları genelde velileri tarafından evlendirildiğinden velilerin bunu özellikle evlenecek kimsenin iznini alarak yapılmasını önermektedir.

Hatta kızın izni alınmadan yapılan evliliğin kızın onayına bağlı olarak gerçekleşebileceği kız onaylamazsa nikâhın geçersiz olacağı belirtilmiştir.²⁴¹

Velisiz nikâhın batıl olacağına dair rivayetler hadis âlimlerince eleştirilmiş, hadisleri rivayet edenler arasında zayıf raviler olduğu bildirilmiştir.²⁴²

241 İbn Mâce, Nikâh, 12; Nesâî, Sıyâm, 76; Ahmed b. Hanbel, 2/168; 3/400; 6/664
242 Zehebî, Mizânu'l-I'tidâl, 1/458/459; Şevkânî, a.g.e, 142,143

Yani yalnız başına bu hadis, kadının velisiz nikâhının geçerli olmadığı hükmünü vermek için yeterli olamaz. Çünkü senesinde bazı problemler vardır.

Sonuç olarak; Kur'an'da da Sünnette de kadının velisiz olarak yapacağı evliliğin geçersiz olduğuna işaret eden açık ve kesin bir delil olmadığı gibi bu tür nikâhın geçerli olacağına dair işaretler vardır.

Bir konuda haram hükmünü verebilmek için kesin bir delilin olması gerekir. Çünkü "Eşyada aslolan ibahadır." Yani bir delil olmadığı sürece kadının da erkek gibi velisi olmadan evlenme serbestisi vardır. Bunun aksini söylemek için delil gerekir.

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz:

* Hadis gereğince velinin, velayeti altında bulunan kişiyi (akıllı, ergen, hür kadını) onun iznini almadan evlendirme hakkı yoktur. Kızın izni alınmalıdır.

* Kızın, velisi olmadan nikâh akdinde taraf olması ve velisinin iznini almadan evlenmesi mübahtır.

* Kızın evlenirken velisiyle birlikte karar vermesi her ikisi için de daha yararlıdır. İmam Muhammed de bu görüşü dile getirir.

* Velinin kızı evlendirmekten kaçınması durumunda kız Hâkime başvurabilir.

Evlilik yalnızca evlenen çiftleri ilgilendiren bir olay değil, bazen tamamen birbirine yabancı iki aileyi birbirine yaklaştıracak olan özel bir birliktelik ve yakınlık olduğundan, evlenme yetkisini yalnızca kıza vermek ya da kızın varlığını göz ardı ederek, veliyi evlendirme konusunda tek otorite

saymak yerine, iki tarafın da diğer tarafın görüşlerine de saygılı olmak şartıyla, bazı hakları olduğunu söylemek yanlış olmaz. Asıl olan beraber karar vermektir, ancak bu velisiz ya da veliye rağmen yapılan evliliklerin geçersiz olduğu anlamına gelmez.

J

Bir kadının bir erkekle ikinci bir hanımla evlenmemesini şart koşarak evlenmesi caiz midir. Eğer bu şarta rağmen erkek ikinci bir hanımla evlenirse ne olur?

Evlilik akdinin kuruluş şartlarından biri de evliliğin şartsız olmasıdır. Yani evlilik evliliği geciktiren ya da bozan bir şartla birlikte yapılamaz. “Velimizin vermesi şartıyla seninle evleniyorum” gibi bir irade beyanıyla nikâh akdi gerçekleşmez.

Ancak buna benzer şartların dışında taraflardan birine yarar sağlayan sınırlandırıcı bir şart diğer taraf da kabul etmişse nikâh akdine zarar vermez.

Sizin sorunuzda geçen şart da kadın için yarar sağlayan erkeğin hakkını sınırlandıran bir şarttır. İslam âlimleri bizzat bu şart üzerinde durmuşlar ve farklı sonuçlara ulaşmışlardır.

Diğer mezheplerde farklı görüşler olmasının yanında Hanbelîler bu şartı geçerli kabul etmiş ve aksine bir delil olmadığını belirtmişlerdir.

Osmanlı Hukuk-u Aile Kararnamesi'nde Hanbelîlerin görüşünü kabul etmiş ve bu şartı geçerli saymıştır.²⁴³

Bu şart geçerlidir ve evlilik akdine zarar vermez. Ancak koca bu şarta rağmen evlenirse kadın isterse mahkemeye başvurup evliliğini feshettirebilir.

J

Baba kızını istemediği birisiyle evlenmeye zorlayabilir mi?

İslam'a göre kadın olsun, erkek olsun herkesin eşini seçme özgürlüğü vardır. Söz konusu özgürlük gereği, hiçbir insan istemediği bir kişiyle evlenmeye zorlanamaz.

Nitekim Peygamber Efendimiz zamanında Hansa adlı bir hanımı, babası onun rızası olmadan evlendirmişti. O da Hz. Peygamber'e başvurarak bu evliliğin sonlandırılmasını istedi. Peygamberimiz de bu evliliği sona erdirdi.²⁴⁴

Peygamberimizin bu hadisine rağmen fıkıh mezhepleri bazı hallerde velinin velayeti altındaki kişiyi onun rızasını gözetmeden evlendirebileceği görüşüne varmışlardır.

Hanefiler bu tür rıza gözetilmeden yapılan evlilikleri deli kadın, cariye ve ergen olmayan kız (ya da dul) ile sınırlarken Hanbelî, Şafii ve Malikiler ergen bile olsa bakire olan kızın izni alınmadan evlendirilebileceği görüşündedirler. Hanefiler

243 Bkz. H.A. K.mad: 38

244 Buhârî, Nikâh, 42

göre ise ergen bir kız bakire de olsa izni alınmadan evlendirilemez, evlendirilirse nikâh geçersiz olur.²⁴⁵ Delilleri ise; “Dul evlenmesi konusunda velisinden daha yetkilidir, kız evlendirilirken de ona danışılır. Kızın izni de susmasıdır” hadisidir.²⁴⁶

Bize göre de Hanefilerin bakire kızın evlenmesi ile ilgili görüşü diğer mezheplerinkinden daha tutarlıdır. Çünkü ergen bir kişiyi istemediği bir insanla evlenmeye zorlamak, evlilikten beklenen yararlar bağdaşmaz. Çünkü dinin evliliği emrederken gözetdiği amaçlardan biri de eşler arasında sevginin ve buna bağlı olarak huzurun oluşmasıdır. Nitekim Allahu Teala Kur’an-ı Kerim’de; “Kaynaşmanız için size kendi (cinsinizden) eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet peyda etmesi de O’nun varlığının delillerindedir” buyurmuştur.²⁴⁷ Ancak kişinin isteği hilafına evlendirilmesi, bu amacın gerçekleşmesini önler.

Toplumun temeli olan aileyi kuracak bireylerin, evliliklerini kendi seçimleriyle yapmaları, hem bireylerin hem de toplumun huzuru için şarttır.

Ayrıca nikâh akdinin şartlarından biri olan eksiksiz irade beyanı kişinin istek ve evlilik niyetinin belirtisidir. Eğer istek olmadan zorunlu olarak irade beyanında bulunuluyorsa bu nikâh akdinin sıhhatini zedeleyecektir. Bu nedenle evlilikte tarafların rızasının gözetilmesi şarttır.

J

245Merğınânî, a.g.e, 1/196

246 Buhârî, Nikâh, 40, 41; Tirmizî, Nikâh, 18; Ahmed b. Hanbel, 6/368

247 Rum 30/21

Ailem beni zengin bir ailenin oğluyla evlendirmek istiyor, ancak ben bu kişiyle evlenmek istemiyorum. Eğer evlenirsem de istediğim için değil ailemi kırmamak için evleneceğim. Ailemin beni bu evliliğe zorlama hakkı var mıdır?

Evlilik akdi, ömür boyu sürecek bir birlikteliğin başlangıcı ve ağır sorumluluklar yükleyen, diğer akitlerden farklı bir sözleşme olduğundan, evlenecek tarafların bu evliliği hiçbir zorlama ve baskı olmaksızın gönülden istemeleri ve onaylamaları gerekir. Gerek velinin, gerekse ailenin diğer bireylerinin zorlamaları nikâh aktinin ruhuyla bağdaşmaz. Bu konuda güzel bir örnek Peygamberimiz döneminden şöyle aktarılır:

Ensardan Hızam kızı Hansa, Hz. Aişe'ye gelip; “Babam aile şerefini artırmak için beni kardeşinin oğlu ile evlendirdi. Oysa ben bu evliliği istemiyordum” dedi. Hz. Aişe ona Allah'ın Rasulü gelinceye kadar beklemesini söyledi. Peygamber Efendimiz gelince Hz. Aişe durumu O'na anlattı, O da kızın babasını çağırıldı ve onun yanında kızı tercih hakkı verdi. Bunun üzerine kadın: “Ya Rasulallah! Ben babamın yaptığı nikâhı kabul ettim. Fakat böyle davranmakla kadınlara, babalarının evlilikte böyle bir yetkilerinin olmadığını göstermek istedim” dedi.²⁴⁸

Hadis taraflardan herhangi birinin baskısı ve zorlama altında kaldığı ve buna bağlı olarak onayladığı nikâhın geçersiz olacağı görüşünü destekler niteliktedir.

Yani baskı ve zorlamalar sonucunda yapılan nikâh gerçek bir nikâh sayılamaz. Sizin de istemediğiniz bir evliliği

248 Buhârî, Nikâh, 42; Ebû Dâvud, Nikâh, 25; Tirmizî, Nikâh, 18; Nesâî, Nikâh, 35; Ahmed b. Hanbel, 6/328

sırf baskılar nedeniyle kabullenmeniz doğru olmaz.

J

Benim hanımım öldü, hanımımın kız kardeşi (baldızım) ise kocasından ayrıldı ve çocukları var. Biz evlenmek istiyoruz, ancak aileler karşı çıkıyor, bu evliliğin dinen bir sakıncası var mı?

Konunun başında da belirttiğimiz gibi yakın akrabalarla aynı anda evli olma engeli de geçici engellerdendir. Yani kişinin hanımı vefat ettiği zaman ya da onu boşadığı zaman hanımının teyzesi, halası, yeğeni ya da kız kardeşiyle evlenebilir. Yasak yalnızca aynı anda evli olmaya mahsustur. Aileler karşı çıksa bile, bu konuda dinin herhangi bir yasağı yoktur. Hatta bazı durumlarda belki de faydalı ve güzel olabilir.

J

Müslüman bir kadın Ehl-i Kitap bir erkekle evlenebilir mi?

Müslüman bir kadının Ehl-i Kitap olan bir erkekle evlenmesi ile ilgili olarak açık bir hüküm yoktur. Ancak

fıkıhçılar ayetin işaret yoluyla Müslüman bir kadının ehli kitaptan olan bir erkekle evlenemeyeceği hükmünü koyduğunu söylerler. Hükmün gerekçesi olarak da, kadının pek çok durumda kocasından etkilenmesi ve ona benzemesini, dini konularda da ona benzeme endişesini gösterirler.

Çoğunluğa göre; Müslüman bir erkeğin ehli kitaptan bir kadınla evlenmesi caizken, bazı fıkıhçılar bunun mekruh olduğunu söylemişlerdir. Çünkü bu Müslümanların kadınlarına zarar vermektedir.

Nitekim Hz. Ömer de kendi döneminde Medayın valisi Huzeyfe'nin evli olduğu Yahudi kadını boşamasını istemiştir. Sebep olarak da diğer Müslümanların onu örnek almasını ve Müslüman kadınlara rağbetin azalması ihtimalini göstermiştir.

DENKLİK

J

Evlilikte denklik nedir? Günümüzde denklik nelerle sağlar?

Evlilikte denklik fıkıh dilinde “kefaet” kelimesiyle ifade edilmiş ve fıkıhçılar konu üzerinde ayrıntılı olarak görüş bildirmişlerdir.

Denklik; din, ahlak, sosyal ve ekonomik konum açısından erkeğin evleneceği kadının konumuna eşit ya da yakın bir konumda olmasıdır.

Denkliğin unsurları olarak din, ailelerin Müslüman olmada önceliği, soy, mal gibi unsurlar sayılır.

Denkliğin ölçüleri bölge ve zamana göre de değişebilir.

Yani bir bölgede denk sayılmayan bir çift diğer bölgede denk sayılabilir. Ya da denkliğin ölçüsü zamanla değişebilir.

Denklikte amaç kadının ve kadının ailesinin korunmasıdır. Erkek en azından kadının sahip olduğu sosyal ve ekonomik düzeye sahip olmalıdır ki, evlilikte problemler en aza indirilebilsin.

Bugün denkliğin ölçüsü tek şeyle sınırlandırılmaz. Ekonomik düzey, bireylerin eğitim durumu, ailelerin yaşam tarzı, sosyal konumları, dindarlıkları, meslek grupları ölçü olarak alınabilir.

Evlenecek olan bireylerin ve ailelerinin pek çok açıdan birbirine benzemesi, yeni kurulacak yuvanın sağlamlığı için önemlidir.

J

Ben üniversite son sınıf öğrencisiyim ve bir yıl sonra öğretmen olacağım. Nişanım ise lise mezunu ve kuaför. Biz liseyi bitirince nişanlandık. Nişanlanırken onun üniversite okumayacağını ve benim okuyacağımı ikimiz de biliyorduk. Buna rağmen nişanlandık. Şu anda da ikimiz arasında herhangi bir problem yok. Ancak çevreden bizim birbirimize denk olmadığımızı ve ileride çok problem yaşayacağımızı söyleyen ve bizi sürekli uyaran insanlar var. Biz dinin ölçülerine göre denk sayılmaz mıyız ve denk olmadığımız halde evlenirsek dini bir sorumluluğumuz olur mu?

İslam Hukukunun tavsiye ettiği eşler arasında denklik, nikâhın şartı ya da aslından değildir. Yani denklik olmadığı zaman nikâh geçersiz olmaz. Denklik; evlilikleri sağlam temeller üzerine kurma, ailede huzuru sağlama ve boşanmaları en aza indirmek için alınan bir önlem, tavsiye edilen bir ölçüdür.

İslam Hukukunda önerilen denkliğin unsurlarında, din, soy, ekonomik düzey, kültürel düzey vs. sayılır. Buna göre eğitim seviyesi de denkliğin unsurlarındandır. Yani nişanlılığın size denk olabilmesi için en az üniversite mezunu olması gerekir. Ancak aranızdaki farka rağmen birkaç yıldır nişanlı olmanız ve evlilik isteğinde kararlı olmanız bu konunun sizin için problem oluşturmadığının göstergesidir. Ayrıca eğitim ve kültür düzeyi yalnızca öğrenim düzeyi ile ilişkili değildir. Lise mezunu bir bey bazı durumlarda üniversite mezunu bir hanıma denk olabilir. Ayrıca denklik olmasa bile evlenmeniz, evliliğiniz devam ettiği sürece size dini bir sorumluluk yüklemesiz.

J

Evlilik için en uygun yaş nedir?

İslam'ın evlilik için belirlediği bir yaş sınırı olmadığı gibi en uygun yaşla ilgili bir belirleme de söz konusu değildir.

Konu ile ilgili emir ve yasağın olmamasından hareket eden fıkıhçılar yaşı kaç olursa olsun insanın evlenebileceği görüşüne sahip olmuşlar, bu bağlamda buluğa erdikten sonra, kendi görüşleri alınmak şartıyla, küçük çocukların da

evlendirilebileceği görüşüne sahip olmuşlardır.

Evliliğin hem fiziki hem de maddi birtakım gerekleri ve evlilik sonucu tarafların üstlendiği bazı sorumluluklar ve kazandığı bazı haklar vardır. Bu nedenle evlenirken söz konusu hak ve yükümlülükler düşünülmeli ve gereği yerine getirilebilecekse evliliğe adım atılmalıdır.

Erkek; mehir ve nafaka yükümlülüğünü karşılayabildiği, hanımının haklarına riayet edeceğine inandığı zaman, hanım bir evin sorumluluklarını alabileceği ve eşinin haklarını gözeteceğini düşündüğü zaman evlenmelidir. Ancak bu gibi sebeplerden dolayı evlilik sürekli ertelenerek evlilik yolu kapatılmamalı ya da gereğinden fazla geciktirilmemelidir. Çünkü özellikle cinsel içerikli görüntü, yayın ve mesajların oldukça yoğun olduğu günümüzde zinanın artmasına neden olur.

Sonuç olarak evlenme için en uygun olan yaş topluma, kültüre ve bireylerin özel şartlarına göre değişmekle birlikte konu değerlendirirken evliliğin hukukunu yerine getirme ve günahattan kaçınma boyutu sürekli göz önünde tutulmalıdır.

J

Amca dayı, hala ve teyze çocuklarıyla evlenmek yasak mıdır?

Amca, dayı, hala ve teyze çocukları yani kuzenler mahrem akraba çerçevesine dâhil olmadığından, bu kişilerle evlenme konusunda dini bir engel yoktur.

Ancak bugün tıbbi araştırmalar, yakın akrabalar arasında yapılan evlilikler sonucu doğacak çocuklarda bazı sağlık problemlerinin daha sıklıkla görüleceğini ortaya koymuştur.

Ayrıca yakın akrabayla evlilik yapmak, evliliğin boşanma ile sonuçlanması halinde akrabalık bağlarını da zedeler. Bu nedenle her ne kadar dini bir engel yoksa da çok yakın akrabayla evlenmek yerine yabancılarla evlenmenin tercih edilmesi daha güzel olur.

J

Daha önceden çocukları olan bir bey ile bir hanım evlendiğinde bu çiftin önceden olan çocukları birbirleriyle evlenebilir mi?

Bu çiftin önceden olan çocukları birbirlerinin hiçbir şekilde kardeşi değildir ve evlenebilirler. Ancak bu çiftin yeni çocukları olursa bu çocuk hanımın çocuklarıyla ana bir kardeş, beyin önceki çocuklarıyla baba bir kardeş olacağından bu önceki çocuklarla evlenemez.

J

Bir oğlan çocuğunu teyzesi emdirmiş. O teyzenin kızı ile süt emen çocuğun süt emmeyen erkek kardeşi ile evlenebilir mi?

Anladığımız kadarıyla şu an evlenmeyi düşünen kız ya da erkekten hiç biri annesi dışında başka bir hanımın yani teyzesinin sütünü emmemiş. O halde bu çocuklar yalnızca kendi öz kardeşleriyle ve kendi annelerinden süt emen kişilerle kardeşler. Evlenecek erkek çocuğu teyzesinin sütünü emmediğine göre teyzesinin kızıyla sütkardeş sayılmaz. Yalnızca süt emen çocuk teyze çocuklarıyla kardeş hükmündedir. Süt emen çocuğun kardeşleri ile teyze çocukları arasında yeni bir hüküm söz konusu değildir. Yani bu iki teyze çocuğu evlenebilir.

J

Amcamın benimle yaşıt bir kızı var. Ben onunla birlikte yengemden süt emmişim. Ancak yengemin daha sonra başka bir kızı oldu ve ben o zaman yengemden süt emmemişim. Ben amcamın küçük kızıyla da kardeş miyim yoksa onunla evlenebilir miyim?

Siz emme yaşında yengenizden süt emdiğiniz için hangi çocuğuyla birlikte emerseniz emin yengenizin bütün çocuklarıyla kardeş olmuşsunuz. Büyük ya da küçük hiçbirleriyle evlenemezsiniz. Çünkü süt akrabalığının oluşması için belli yaşlarda belli ölçüde emmek önemlidir. Aynı süttten emmek değil. Yani aynı süttten emmeseniz bile diğer kardeşler de sizin süt kardeşinizdir.

J

Süt akrabalığı akrabalar arasında mirasçılığa sebep olur mu?

Süt akrabalığı evlenme engeli oluşturur ancak süt akrabaları arasında mirasçılık cereyan etmez. Yani bir çocuk süt annesi öldüğü zaman onun mirasına varis olamaz.

J

Süt akrabalığın oluşabilmesi için emmede belli bir yaş sınırı var mıdır?

Müçtehidlerin çoğuna göre süt akrabalığının oluşması için çocuğun ilk iki yaş içinde emmesi gerekir. Ebu Hanife'ye göre ise iki buçuk yaş içinde emmiş olmak süt akrabalığının sebebidir.

NIŞAN

J

Ben nişanlı bir insanım, ancak benim nişanlı olduğumu bilmelerine rağmen, beni başka bir aile oğluna istiyor. Bu durumda ben ilk nişanı bozabilir miyim?

İslam hukukuna göre nişanlı olan kişiyle bir başkası nişanlanamaz. Çünkü Peygamber Efendimiz; “Bizden biriniz kardeşinin satışı üzerine satış yapmasın. Kardeşinin nişanı üzerine de izin olmadıkça nişan yapmasın” buyurmuştur.²⁴⁹

Bir kişiyle ciddi bir evlenme niyetiyle nişanlanan kızı, başkasının istemesi ve yeniden nişan yapılması caiz değildir. Bu durumda siz, eski nişanı bozmadan yeni dünürlerinizin oğluyla nişanlanamazsınız. Ancak eski nişanı bozarak, yeni bir nişan yapmanız mümkündür. Ancak burada iki önemli konuya dikkat etmek gerekir. Siz yeni adayla nişanlanmayı düşünebildiğinize göre, daha önce nişan yaptığınız kişide bulamadığınız bir şey var demektir ve bu ileride yani evlenirseniz problem olabilir. Ancak nişanlanmak istediğiniz yeni aday ve ailesi, sizin nişanlı olmanıza rağmen size talip olmuşlarsa, bu da o ailenin ahlaki bazı zaafı olduğu ve yukarıda geçen Peygamber buyruğunu ya bilmediklerini ya da bilmelerine rağmen ona muhalefet ettiklerini gösterir ki, bu konuda daha ince düşünüp daha iyi bir karar vermeniz gerekir.

249 Müslim, Büyü, 8; Nikâh, 38, 49, 54, 56; Ahmed b. Hanbel, 2/122, 124, 126, 130; 4/147; 5/11

J

Nişanlımın annesi nişanımız olduğu günden beri kendisine anne, eşine baba dememi, kendisinin ve müstakbel kayınpederimin elini öpmemi istiyor. Dinen bunları yapmak zorunda mıyım?

Sorununuzun içinde iki farklı soru var. Öncelikle birinci sorudan başlayalım. Siz evli olsanız bile eşinizin anne ve babasına anne-baba deme gibi bir zorunluluğunuz yoktur. Ancak Türk örfünde evlenen kadın ya da erkeğin eşinin anne ve babasına anne-baba diye hitab etmesi sıkça görülür. Buna rağmen taraflardan herhangi bir eşinin anne ya da babasına anne-baba diye hitab etmek zor geliyorsa, kişi buna zorlanamaz, çünkü dinin bu konuda herhangi bir emri olmadığı gibi tavsiyesi bile yoktur.

Nişanlı iken kayınpederinizin elini öpmeye gelince; Aranızda nikâh olmadığı sürece siz ve nişanlınız nasıl iki yabancı hükmündeyseniz siz ve kayınpederiniz de iki yabancı hükmündesiniz. Yani nişanlınızla evlenmeden önce kayınpederiniz sizin mahrem akrabanız sayılmaz ve yabancı bir erkeğin elini öpemediğiniz gibi, kayınpederinizin elini de öpemezsiniz. Yani nişanlıyken kayınpederinizin elini öpmek zorunda değilsiniz, hatta öpmeniz haramdır. Ayrıca kayınpederinizin elini öpmek, evlendikten sonra da tavsiye edilen bir şey değildir.

J

Üç ay nişanlı kaldıktan sonra nişanlımdan ayrıldım. Bu süre boyunca hem nişanlım ve benim aramda, hem de ailelerimiz arasında hediyeleşmeler oldu. Bu hediyelerin iadesi gerekir mi?

Nikâh akdi yapılmadan önce tarafların birbirine verdiği hediyelerin hükmü için öncelikle niyete bakılır. Eğer erkek tarafının kız tarafına verdiği hediyeler (örneğin takılar) eğer mehir sayılarak verilmişse nikâh yapılmadan nişan sona erdiğinden kız tarafı bu mehir niyetiyle verilen hediyeleri iade eder. Bizim toplumumuzda nişanlı iken takılan takılar genelde mehirden sayılarak takıldığından, maddi değeri olduğundan ve alınan hediye herhangi bir değişiklik olması ihtimalinin küçüklüğünden dolayı bu takıların iade edilmesi gerekir.

Ancak bunun dışındaki yiyecek, giyecek gibi hediyeler hibe hükmündedir. Yani hediye veren kimse verdiklerini tekrar isteyebilir. Eğer hediyeler yenmiş, yok olmuş, eskimiş ise iade edilmez. Bunun dışında olduğu gibi duran hediyelerin iadesi gerekir.

J

Nişanlıların nişanla birlikte nikâh yaptırmaları caiz midir?

Nişanlıların daha rahat görüşmek amacıyla, düğünden uzun bir süre önce nikâh yaptıkları görülmektedir. Nikâh tarafların istek ve onayıyla yapıldığına göre, unsur ve şartları

tam bir nikâh için, caiz değildir demek mümkün değildir. Ancak nişanlıların düğün töreninden önce nikâh yapturmaları nişanın bozulması durumunda tarafları zor durumda bıraktığı, özellikle kız tarafını mağdur ettiği için bundan şiddetle kaçınmak gerekir.

Ayrıca nişan ve nikâhın hükümleri farklıdır. Nikâhla birlikte eşlerin bir arada yaşama hakkı, kadının nafaka ve mehir hakkı doğar. Taraflardan birinin, daha nişanlı iken bu haklardan birini istemesi problem yaratır.

Asıl olan nişanlılık dönemini, nişanlılığın gerektirdiği ölçülerde yaşamak, nikâhı düğün törenine yakın bir zamana ertelemektir. Taraflar için uygun olan budur.

J

Nişanlıların görüşüp konuşma sınırı nedir?

Nişanlılar genel hüküm olarak karı-koca gibi değil, aksine iki yabancı gibidirler. Bu nedenle daha önce açıklanan yabancılarla görüşme, konuşma, yabancılarla baş başa kalmama, yabancıların yanında örtünme ile ilgili hükümlere riayet etmek şartıyla birbirleriyle görüşüp konuşabilirler. Ancak bunu batı toplumlarında olduğu gibi sınırsız ve süresiz flört şeklinde anlamak doğru değildir.

Nişanlılar, yanlarında üçüncü bir şahıs bulunurken ya da halvet sayılmayacak, halka açık yerlerde görüşüp konuşabilirler. Ancak bu sürenin çok uzun tutulması ya da görüşmelerin aşırı derecede sık olması, hem çiftleri hem de

aileleri zor durumda bırakabileceğinden, belli bir ölçü koymak gerekir. Nişanlıların birlikte alışveriş yapmaları, ev eşyası bakmaları... vs. caizdir.

J

Düğün törenlerinde kadın ve erkeklerin birbirlerinden ayrı olarak eğlenmeleri, müzikli, oyunlu eğlenceler düzenlemeleri caiz midir?

Peygamber Efendimiz; “Düğünde helal ve haramın arasını ayıran şey def çalmak ve ses çıkarmaktır” hadisi, def çalıp oynayanları reddetmeyip “Bırakın oynasınlar, bugün bayramdır” demesi, Hz. Aişe ile birlikte Habeşlilerin gösterilerini izlemesi ve benzer delilleri kullanan fıkıhçılar düğünde eğlenceye izin vermişlerdir. Hatta bunu müstehap saymışlardır. Ancak bu eğlencelerde şunlara dikkat edilmelidir:

- Lüks ve israfa kaçılmamalıdır,
- Kadın ve erkekler ayrı ayrı eğlenmelidir,
- Düğündeki eğlenceyi içki vb. haram fiiller eşlik etmemelidir,
- Düğünde söylenen şiir ve şarkılar, türküler, haram sözler içermemeli, harama teşvik etmemelidir.

Bütün bu noktalara dikkat edilerek, düğün törenlerinde kadın ve erkeklerin kendi aralarında eğlenmeleri caizdir, hatta

bu teşvik edilmiştir.

MEHİR

J

Ben nişanlı bir bayanım. Kendime ait belli bir mal varlığım var. Ancak nişanlandığım kişi düşün masraflarını karşılama da bile çok zorluk çekiyor. Benim ayrıca bir mehir istemem, onun işini zorlaştıracak. Benim mehir istemeden evlenmem mümkün müdür? Bu evlilik geçerli olur mu?

Evlenecek olan erkeğin, evlenme akdi sırasında eşi olacak hanıma verdiği ya da vermeyi taahhüt ettiği para ve mala mehir denir.²⁵⁰

Mehir kelimesi yerine eş anlamlısı olarak; sadaka, nihle, fariza, ecir, ukr ve atıye kelimeleri de kullanılır.

Mehir erkeğin evlenmek istediği kadına duyduğu saygının ve niyetinde ciddi olduğunun göstergesidir. Yani bu şekilde erkek kadına ömür boyu sürecek bir birliktelik için

250 Sa'dî Ebû Ceyb, a.g.e, 341

kendisiyle evlenmek istediğini ifade etmiş olur.

Mehrin kadının hakkı olduğu konusunda fıkıhçılar görüş birliği içindedirler. Ancak mehrin hükmü konusunda farklı görüşlere varmışlardır.

Tarafların mehirsiz evlenmek üzerine anlaşmaları caiz olmadığı gibi, bu şekilde anlaşılmış olsa bile kadın mehr-i misle hak kazanır.²⁵¹

Mehir nikâh akdinin unsurlarından veya şartlarından değil, evlilikle kazanılan haklardan olduğu için, mehr nikâhtan önce belirlensin ya da belirlenmesin nikâh akdi geçerlidir. Belirlenmiş bir mehr varsa, kadın bu mehre; mehr belirlenmemişse ya da mehr ve mehr verilmemesi şart koşulmuşsa kadın mehr-i misle hak kazanır.

Mehir, nikâh akdinde unsur ya da şart değildir, kadının vazgeçemeyeceği bir haktır.

Çünkü Peygamber Efendimiz bütün evlilikler için mehri tavsiye etmiş, hatta bu konuda biraz da ısrarcı bir tutum sergilemiştir. Yani mehr mutlaka verilmesi gereken bir miktardır. Kişi tüm imkânlarını zorlayıp, küçük bir şey de olsa, mehr adı altında bir şey vermelidir.

Sehl b. Sa'd'dan yapılan rivayete göre bir kadın Rasulullah'a gelip: "Ya Rasulullah! Doğrusu ben kendimi sana hibe ettim" dedi. Kadın bunun ardından uzun bir süre ayakta kalıp cevap bekledi. Bunun üzerine bir adam ayağa kalkıp şöyle dedi: "Ya Rasulullah! Eğer senin buna ihtiyacın yoksa benimle evlendir." Bunun üzerine Peygamber o adama, "Yanında mehr olarak bu kadına verebileceğin bir şey var mı?" diye sordu. "Yanımda sadece üzerimi örten şu elbise var"

251 İbn-i Rüşd, a.g.e, 3/965, 966

dedi. Peygamberimiz ona: “Elbiseni ona verirsen elbisen olmadan oturup kalırsın, başka bir şey ara” dedi. O da: “Başka bir şey bulamıyorum” deyince, Peygamber ona: “Bir şey ara, isterse o şey bir demir yüzük olsun!...” buyurdu. Ama adam hiçbir şey bulamadı. Peygamber ona: “Kur’an’dan ezbere bildiğin bir şey var mı?” dedi. O da “Evet” diyerek birkaç sure adı saydı. Peygamberimiz ona: “O halde ben de o kadını sana ezberindeki Kur’an’a karşılık (onları kadına öğretmene bedel olarak) nikâhlıyorum” buyurdu.²⁵²

Hadiste Peygamberimizin mehir üzerinde bu kadar durması, hiçbir şeyi olmayan kişiden bile bir şeyler bulmasını istemesi, mehrin vazgeçilmeyecek bir uygulama olduğunu gösterir. Ancak burada kişinin şartları göz önüne alınmalıdır. Nitekim aradığı halde bir şey bulamayan ve mehir verecek hiçbir şeyi olmayan kimse için de farklı bir alternatif getirilmiştir.

O halde mehir ne kadının ne de erkeğin isteğiyle vazgeçilebilecek bir hak değildir. Kişi evleneceği zaman mutlaka mehir olarak eşine bir şeyler verecektir. Ancak bu erkeğin durumuna göre değişir. Eğer imkânları kısıtlıysa bu şartlara göre, az da olsa bir şeyler vermesi gerekir.

J

Kısa bir süre sonra evleneceğim. Mehir miktarı ile ilgili bazı tereddütlerim var. Çünkü bu konuyla ilgili olarak çok farklı şeyler duyuyorum. Mehrin alt ve üst sınırını ve günümüzde hangi miktarın daha uygun

252 Buhârî, Nikâh, 14, 33, 40; Müslim, Nikâh, 76; Ebû Dâvud, Nikâh, 30; Tirmizî, Nikâh, 23

olduğunu açıklar mısınız?

Mehrin en fazla miktarı için herhangi bir üst sınırın olmadığı konusunda İslam hukukçuları ittifak etmişlerdir. Çünkü bir ayette şöyle buyrulur:

“... Onlardan birine yüklerle mehir vermiş olsanız dahi ondan hiçbir şeyi geri almayın.”²⁵³

Peygamberimiz (s.a.v.) ve Hz. Ebubekir döneminde mehrin azami miktarı için hiçbir sınırlandırma getirilmemiş, ancak Hz. Ömer kendi döneminde bir sınır belirlemek istemiştir. Peygamber Efendimizin eşlerinin ve kızlarının mehrinin 480 dirhem gümüş olduğundan hareketle, mehrin üst sınırını 480 dirhem gümüş olarak belirlemeye niyet etmiş, ancak Kureyş kabilesinden bir kadın yukarıda zikredilen “onlardan birine yüklerle mehir vermiş olsanız dahi ondan hiçbir şeyi geri almayın” ayetini okumuş, Hz. Ömer’de: “Herkes senden daha fakihtir, ey Ömer! Kadın doğru söyledi. Emiru’l-Mü’minin ise hata etti” demiştir.²⁵⁴

Bu ayet üzerine Hz. Ömer, mehir için üst sınır belirlemekten vazgeçmiş, bundan sonra da hiçbir zaman mehir için üst sınır belirlenmemiştir.

Ancak Peygamber Efendimizin eşlerine ve kızlarına 480 dirhemden fazla mehir vermemiş olması ve “Evliliğin hayırlısı kolay ve külfetsiz olanıdır.”²⁵⁵ hadisi ile “Şüphesiz kadınların en bereketlisi külfeti (mehri) en az olanıdır” hadisini de dikkate alan alimler, mehrin çok yüksek seviyede tutulmasının hoş olmayacağını, çünkü bunun evliliği zorlaştıracığını

253 Nisa 4/20

254 Şevkânî, a.g.e, 6/201

255 Ebû Dâvud, Nikâh, 31

belirtmişlerdir.

Bu nedenle, evlenecek hanımlar tamamen mehirden vazgeçerek, dinin kendilerine tanıdığı bu haktan mahrum olmak ya da çok yüksek miktarlarda mehir isteyerek evliliği zora sokmak gibi uçlarda dolaşmak yerine, kendi durumlarına ve evlenecekleri insanların durumlarına uygun olan bir miktar belirlemelidir.

Mehrin en az miktarında ise İslam Hukukçuları farklı görüşlere varmıştır.

Hanefilere göre; mehrin en az miktarı, on dirhem gümüşdür. (Hidaye, 1/204) Hanefiler bu konuda “On dirhemden az mehir yoktur.” Anlamındaki bir hadisi delil alırlar. Ayrıca mehir kadının değerli bir varlık olduğunu göstermek için meşru kılınmıştır. Bu nedenle mehrin hatırı sayılır bir miktar olması gerektiğini, bunun da ancak on dirhemle gerçekleşeceğini söylerler. Çünkü hırsızın eli de en az on dirhemlik bir şey çaldığında kesilir. O halde bundan daha azı mehir olmaz. Eğer on dirhemden daha az bir miktar üzerinde anlaşılırsa kadına yine on dirhem verilmesi gerekir. İmam Züfer’e göre ise kadına mehr-i misil gerekir.²⁵⁶

İmam Şafii ve Ahmed b. Hanbel’e göre mehrin en azı için belli bir sınır yoktur. Herhangi bir şeye fiyat ya da kıymet olabilecek her şey mehir olabilir. İmam Malik ise; mehrin en azı altundan; bir dinarın dörtte biri, gümüşten de üç dirhem veya bu değerde herhangi bir şeydir demiştir.²⁵⁷

Malikilerin de Hanefilerde olduğu gibi ölçüleri hırsızın elinin kesilmesini mübah kılan miktardır.

Mehrin en azı için kesin olarak belirlenen bir sınır

256 Merğînânî, a.g.e, 1/204

257 İbn-i Rüşd, a.g.e, 3/96

olmadığı gibi, Peygamberimizin, bir çift ayakkabı, iki avuç dolusu yiyecek ya da Kur'an öğretmeyi mehir olarak sayması, mehrin kişinin durumuna ve içinde bulunduğu şartlara göre değişebileceğini göstermektedir. Ancak mehrin kadın için bir güvence olması, eşinden boşanması halinde bir süre kendi geçimini sağlaması yönü dikkate alınır, mehrin kadın için güven sağlayacak bir miktar olmasının uygun olduğu söylenebilir.

J

Ben üç ay evli kaldım, sonra eşim beni boşadı. Ancak düğünde ve nişan esnasında taktıkları tüm takıları ve ev eşyalarımızı da aldı. Onların benim mehrim olduğunu iddia ediyorsam da, nikâh öncesi böyle bir şeyin konuşulmadığını, onların mehir değil, hediye olduğunu, şimdi de alabileceğini söylüyor. Bir şeyin mehir olması için kesin olarak nikâhtan önce konuşulmuş olması mı gerekir, dinen onlar benim mehrim sayılmaz mı?

Anlayabildiğimiz kadarıyla, nikâh akdinden önce ne siz ne de aileniz mehirle ilgili olarak karşı tarafla bir şey konuşmamışsınız. Bu durumda önceden belirlenen bir miktar olmadığına göre siz mehr-i misil yani ortalama mehri hak etmişsiniz. Mehr-i misil, sizin baba tarafından hanım akrabalarınızdan kendi konum ve özelliklerinize yakın olan bir hanımın mehri kadar olur. Benzerlik derken kastettiğimiz; bekâret, yaş, güzellik, dindarlık, eğitim ve ahlak gibi konulardır. Buna göre; sizin evlenmeden önce bu konuda konuşmamış olmanız, sizin ortalama mehre hak kazanmış

olmanızı gerektirir. Eğer eşinizin ve ailesinin size aldığı takılar ortalama mehre eşitse bunlar sizin mehriniz olur. Eğer takıların değeri, mehirден fazla ise sizin fazla olan miktardan vazgeçmeniz gerekir. Takıların değeri ortalama miktardan eksikse, bu miktarın da karşı tarafça ödenmesi gerekir.

Özetle; evlilikten önce mehir konuşulmamış olsa bile, siz evlilikle mehre hak kazanırsınız. Miktarı konusunda ise yukarıda anlattığımız kriterler esas alınır.

J

Biz nişandan sonra dini nikâh yaptırđık, ancak daha sonra evlenmeden önce nişanı bozduk ve evlenmeme kararı aldık. Ben nişanlımdan mehir alabilir miyim?

Mehir nikâh akdi nedeniyle kadının hak kazandığı mal veya menfaattir. Ancak yalnızca nikâh akdinin yapılması, kadına mehrin verilmesini gerektirmez. Kadın bazı durumlar sonucunda mehrin tamamını almaya hak kazanırken, bazen mehrin yarısını hak eder, bazen de hiçbir şey alamaz. Yani mehrin kadın için bir hak olarak kesinleşmesi için, bazı şartlar gerekir. Bu şartlar oluşmadan kadın mehrin tamamını alamaz. Şimdi kadının mehrin tamamını ya da yarısını aldığı ya da hiç alamadığı durumları görelim.

a. Mehrin Tamamının Verilmesini Gerektiren Durumlar

Nikâh akdinin ardından cinsel birleşmenin gerçekleşmesi, cinsel birleşme imkânı olan bir ortamın oluşması (sahih halvet) ya da eşlerden birinin ölümü, kadına

mehrin tamamının verilmesini gerektirir.

aa. Cinsel İlişki

Nikâh akdinden sonra cinsel birleşmenin meydana gelmesi kadına mehrin tamamını verilmesini gerektirir.

“Eğer bir eşi bırakıp da yerine başka bir eş almak isterseniz onlardan birine yüklerle mehir vermiş olsanız dahi ondan hiçbir şeyi geri almayın. Siz iftira ederek ve apaçık günah işleyerek onu geri alır mısınız?”²⁵⁸

“Vaktiyle birbirinizle içli dışlı olup kaynaşmışken ve onlar sizden sağlam bir teminat almışken onu (verdiğinizizi) nasıl geri alırsınız?”²⁵⁹

Ayetleri cinsel birleşme nedeniyle mehir hakkının kesinleştiğine işaret ederken, cinsel birleşmeden sonraki boşamalarda verilen şeylerin geri alınmasını şiddetle yasaklamaktadır.

Cinsel ilişkinin oruçlu iken, kadın adetli ya da loğusa iken ya da ihramlıyken olması hükmü değiştirmez. Yani yine mehrin tamamının verilmesi gerekir.

Fıkıhçıların çoğunluğuna göre kadının avret yerlerine bakmak, dokunmak, öpmek ya da benzeri şeyler mehrin tamamının verilmesini gerektiren cinsel ilişki niteliğinde değildir. Ancak öpme, dokunma ya da bakma eşlerin baş başa kaldığı bir ortamda olmuşsa, bu fiiller nedeniyle değil, baş başa kalma (sahih halvet) nedeniyle mehrin tamamının verilmesi gerekir.

Ab. Sahih Halvet (Eşlerin Baş başa Kalması)

258 Nisa 4/20

259 Nisa 4/21

Sahih halvet; eşler arasında cinsel ilişkiye engel olan hakiki, dini ya da tabii bir engel olmamasıdır.

Hakiki engel, eşlerden birinin ya da ikisinin küçük olması, cinsel birleşmeye güç yetiremeyecek kadar hasta olması ya da cinsel organında cinsel birleşmeye engel olan bir rahatsızlığın bulunmasıdır.

Dini engel; eşlerden birinin ya da ikisinin Ramazan orucu tutuyor olması, ihramlı olması, kadının adetli ya da loğusa olmasıdır.

Tabii engel; eşlerin yanında büyük ya da küçük, kör ya da görebilen, uyur ya da uyanık üçüncü bir kişinin bulunmasıdır. Çünkü bu durumda eşlerin cinsel ilişkiye girmeleri düşünülemez.²⁶⁰

Nikâhlı çiftlerin, aralarında yukarıda zikredilen engellerden biri olmaksızın, kendilerinin izni olmadan yanlarına girilemeyecek kapalı ya da تنها bir yerde baş başa kalmaları haline sahih halvet denir. Bu tür baş başa kalmalar cinsel birleşme hükmündedir ve kadının mehrin tamamını hak kazanmasına neden olur.

Eşlerin yukarıda sayılan engellerden biri olduğu halde baş başa kalmaları ise “fasit halvet” adını alır. Fasit halvet mehrin kesinleşmesini sağlamaz.

Ac. Eşlerden Birinin Ölümü

Cinsel ilişki ya da sahih halvet olmasa bile, nikâhtan sonra eşlerden birinin ölümü halinde kadın mehrin tamamına hak kazanır.

Eğer mehir belirlenmişse bu belirlenen mehir,

²⁶⁰ Kâsânî, a.g.e, 2/292, 293

belirlenmemişse mehr-i misil gerekir.

Ölen kişi erkeğe kadın terikeden hakkı olan mehri alır. Ancak ölen kadınsa kadının mirasçıları bunu kocasından isterler. Mehir kadının malı olduğu, eşler arasında da mirasçılık cereyan ettiği için erkek bu mehirden miras olarak payına düşen miktarı aldıktan sonra geri kalanını eşinin ailesine verir.

b. Mehrin Yarısının Verilmesini Gerektiren Durumlar

Mehrin önceden belirlenmesi şartıyla evliliğin, cinsel ilişki ya da sahih halvetten önce sona ermesi ve kadının mehir hakkından vazgeçmemesi durumunda kadın mehrin yarısına hak kazanır. Delili ise Kur'an'ın açık hükmüdür:

“Kendilerine mehir tayin ederek evlendiğiniz kadınları, cinsel birleşmeden önce boşarsanız belirlediğiniz mehrin yarısı kadınların hakkıdır. Ancak kadınların bu haklarından vazgeçmesi veya nikâh bağı elinde bulunanın (velinin) vazgeçmesi hali müstesna.”²⁶¹

Ancak önceden mehrin miktarı belirlenmemişse ve cinsel birleşmeden önce ayrılık meydana gelmişse kadına müt'a verilir.

“Nikâhtan sonra henüz cinsel birleşme olmadan veya kadınlar için belli bir mehir tayin etmeden kadınları boşarsanız mehir verme zorunluluğu yoktur. Bu durumda onlara müt'a (hediye cinsinden bir şeyler) verin. Zengin olan durumuna göre, fakir de durumuna göre vermeli. Uygun bir müt'a vermek iyiler için bir borçtur.”²⁶²

Müt'a'nın değeri misli mehrin yarısından fazla, beş

261 Bakara 2/237

262 Bakara 2/236

dirhemden de en az olamaz.²⁶³

c. Mehir Verilmesi Gerekmeyen Durumlar

a. Kadın ve erkek fasit bir evlilik akdiyle evlenir ve cinsel birleşme olmadan ayrılırlarsa kadına mehir verilmez.

b. Sahih bir evlilik, cinsel birleşme ya da sahih halvetten önce kadının fiiliyle sona ererse kadına mehir verilmez.

Kadının ayrılışı kendisinin istemesi, dinden çıkması, kocasının usul ya da furûuyla cinsel ilişkiye girmesi gibi durumlarda evlilik kadının fiiliyle son bulmuş olur ve mehir hakkı düşer.²⁶⁴

Bütün bu bilgilerin ardından, sorunuzdan anlaşıldığı üzere, nikâh yapılmış ancak aranızda cinsel ilişki yaşanmamış. Buna göre eğer nişanlıyla sahih halvet halinde bulunmamışsanız mehrin yarısını, sahih halvet halinde bulunmuşsanız mehrin tamamını alma hakkınız vardır.

J

Nişanlı çiftlerin sahih halvetleri mehri gerektirir mi?

Nişanlı çiftler aynı zamanda (tarafımızdan onaylanmakla birlikte) dini nikâh da yaptırmışlarsa halvet-i sahiha, yani

²⁶³ Merğînânî, a.g.e, 1/205

²⁶⁴ Kâsânî, a.g.e, 2/336

başkalarının yanlarına giremeyeceği şekilde baş başa kalmış olmaları mehrin tamamının verilmesini gerektirir.

Ancak nişanlı çiftlerin nikâhları yoksa, zaten halvet halinde bulunmaları gûnahtır. Ancak buna rağmen baş başa kalmışlarsa nikâh söz konusu olmadığından mehir vermek gerekmez. Ayrılışlar da evlenseler de durum aynıdır. Ancak nikâhtan sonraki halvetle mehir kesinleşir.

NAFAKA

J

Tüketimin ve israfın arttığı, ürünlerin çok çeşitlendiği günümüz şartlarında, nafakanın tanımı nasıl yapılır? Kadın ve erkeklerin bu konudaki ölçüleri birbirinden çok farklı olduğu için, pek çok aile bu nedenlerden boşanmaya kadar giden tartışmalar

yaşamaktadır. Nafakanın ne olduğu, niteliği ve niceliği konusunda geniş bir bilgi verir misiniz?

Nafaka kavramının; kişinin sosyal konumuna uygun normal bir yaşam sürdürebilmesi için ihtiyaç duyduğu ve kocanın temin etmekle yükümlü olduğu her şeyi ifade ettiğini söylemiştik.

Bu tanımdan yola çıkarak, İslam Hukukçularından her biri, kendi zaman ve bölgelerinde yaygın olan örfte göre birtakım içtihadlar yapmışlar ve nafaka kavramının kapsamını belirlemeye çalışmışlardır.

Hanımın beslenme, giyinme, barınma ihtiyaçlarının hizmet edilmeye alışmış bir kadın için hizmetçi, ev eşyası ve temizlik aletlerinin nafaka kapsamına girdiği konusunda İslam Hukukçuları genelde görüş birliği halindedirler.

Ancak bunların miktarı, türü, yenilenmesi... vb. konularda farklı görüşler öne sürmüşlerdir.

Fıkıhçıların kendi dönemlerinin şartlarına uygun olarak belirledikleri un, yağ ve soğan nafaka kapsamına girer, ancak meyve girmez, “Fılan kumaştan elbise zengin hanım içindir, fakir olana filan kumaştan alınır” gibi ayrıntılı hükümler içtihadı dayalıdır, örflerinin gereğidir ve yalnızca o zamanı ve bölgeyi bağlar.

Çünkü geçimin sağlanması konusunda “maruf” ölçüsü getirilmiştir. Bu da kişiye, zamana ya da bölgeye göre değişebileceğini gösterir.

Örneğin bugün önemi bilinen ve zorunlu ihtiyaçlardan sayılan tedavi ve ilaç giderlerinin o dönemlerde önemi çok

fazla bilinmediğinden, belki yaygın olmadığından, belki de bu denli harcamalar gerektirmediğinden, nafaka kapsamına girip girmediğinde farklı görüşler öne sürülmüş, bunun nafakadan sayılamayacağı, bu nedenle de kocanın eşinin tedavi masraflarını karşılamakla yükümlü olmadığı görüşünü benimseyenler olmuştur.

Bugünün insanı için nafaka kavramının kapsamını belirleyecek olanlar, bugünün İslam Hukukçularıdır. Bu kişiler de nafakanın içeriğini belirlerken zamanın ve bölgenin şartlarını, insanların sosyal konumlarını ve çağın getirdiği yenilikleri göz önünde bulundurmalıdır. Buna göre bugün;

Hanımın sağlıklı ve yeterli bir biçimde beslenmesi, soğuktan, sıcaktan korunacak ve dinin emrettiği şekilde örtünebilecek bir biçimde giyinmesi, eşyle birlikte özel hayatlarını koruyabilecek bir biçimde barınabilmesi, gerektiği zaman tedavi edilebilmesi, ev eşyaları, gerekiyorsa ev işlerinde yardım edecek bir yardımcı, hatta hanımın çağın gereklerine ayak uydurabilmesi için eğitim ve kurs alması da nafaka kapsamına girer.

Ancak yemenin, giyimin, konutun ve diğer ihtiyaçların karşılanmasında ölçüler kişiden kişiye, aileden aileye, bölgeden bölgeye değişebilir. İhtiyaçların karşılanmasında;

- Erkeğin maddi imkânları ve sosyal konumu,
- Kadının maddi imkânları ve sosyal konumu,
- İçinde yaşanan toplumun şartları.

Gibi durumlar göz önünde bulundurularak ne kadını ne de erkeği zor durumda bırakmayacak orta bir düzey belirlenmelidir.

J

Hanımın nafakasını temin etmek erkeğe ait olduğuna göre hanımın çalışması gerekir mi?

Hanımın nafakasını temin etme görevi hiç şüphesiz erkeğe aittir. Ancak erkek nafakayı gücü yettiği ölçüde sağlar. Erkekten gücünün üstünde başka bir şey istenmez. Buna göre hanım, dilerse eşinin kendisi için çalışıp çabalayarak elde ettiği imkânlardan yararlanır ve onlarla yetinir. Dilerse imkânlarını artırmak ve daha rahat bir yaşam sürmek üzere kendisi de uygun işlerde çalışır. Ancak çalışırken eşini ve birincil görevi olan çocuk eğitimini ihmal etmemelidir.

J

Kocam uzun süredir işsiz ve ev kiramızı ödeyemiyor. Evdeki eşyaları satarak günlük ihtiyaçlarımızı karşılıyoruz. Ancak çocuklarım ve benim için hayat çekilmez hale geldi. Eşimden bu nedenle boşanmam caiz midir, ne tavsiye edersiniz?

Hanefilere göre; kocanın nafakayı temin edememesi, kadına evliliği feshetme hakkı vermez. Ancak Şafililerden gelen bir görüşe, Hanbeliler ve Malikilere göre; kocanın fakir olup

hanımının ve çocuklarının nafakasının tamamını ya da bir bölümünü ödemekten aciz olması halinde, kadın mahkemeye başvurup evliliğin feshedilmesini isteyebilir.

Ancak bu hüküm kocası geçimini sağlamakta zorlanan kadına tavsiye ettiğimiz hüküm değildir. Aksine bu durumda hanımın eşini rahatlatması, farklı alanlarda kendisi para kazanabiliyorsa eşi iş bulana kadar kendisinin, çocuklarının ve hatta eşinin ihtiyaçlarını karşılaması daha güzel olur.

J

Kocam varlıklı bir insan, temel ihtiyaçlarımızı genel olarak karşılarsa da benim ve çocuklarımın bazı ihtiyaçları konusunda bazen duyarsız, bazen de ihmalkâr davranıyor. Benim bu ihtiyaçlar için kocamdan haberi olmadan para almam doğru mudur?

Sizin sorunuzun bir benzeri Peygamber Efendimiz'e sorulmuştur. Şöyle ki; "Ebu Süfyan'ın karısı Hint b. Utbe bir gün Rasulullah'ın yanına gelip, "Ey Allah'ın Rasulü Ebu Süfyan gerçekten çok cimri bir adamdır. Bana; kendime ve çocuklarıma yetecek kadar nafaka vermiyor. Onun malından kendisinin haberi olmadan bir şey alsam günah olur mu? dedi. Rasulullah; "Onun malından sana ve çocuklarına yetecek kadarını al" buyurdu.²⁶⁵

Çok cimri olan bir kişinin haberi olmadan onun malından nafakanın temini için bir şeyler almak caizdir. Ancak

²⁶⁵ Buhârî, Buyû, 95; Nesâî, Kudât, 31; İbn Mâce, Ticaret, 65

kişi normalde ihtiyaçlarınızı karşılıyorsa, ondan habersiz bir şeyler almak caiz olmaz. Bu durumda sizin ihtiyaç dediğiniz şeylerin gerçekten ihtiyaç olup olmadığına bakılacak ve buna göre bir hüküm verilecektir.

J

Haram yoldan kazanılan para ile evin geçimi sağlanabilir mi? Bu durumda hanımın ve çocukların sorumluluğu nedir?

Evin geçimini temin etmek kocanın görevidir. Hanım ve çocuklar bu paradan geçimlerini sağlarlar. Erkek eğer haram yoldan para kazanıyorsa, hanım ve çocuklar beyi başka bir kazanç yolu bulmaya ikna etmelidirler. Eğer başka bir işe ikna edemezlerse, hanım ve çocuklar mümkünse kendileri başka kazanç yolları arayarak, mümkün oldukça haram yoldan kazanılan paradan uzak durmalılar.

Aileler de özellikle kızlarını evlendirirken bu konuya azami ölçüde dikkat etmelidirler.

BOŞAMA VE ÇEŞİTLERİ

J

Kocam kızgın bir anında benimle birlikte olmayacağına dair yemin etti. Bu boşama anlamına gelir mi?

Kocanın eşiyle birlikte olmamak üzere yemin etmesi, Cahiliye toplumunda da sık görülen bir uygulamaydı ve bu uygulamalara İslam “îlâ” adını vererek bazı hükümler getirdi.

Îlâ, sözlükte yemin etmek ve birbirinden uzaklaşmak anlamına gelir. Fıkıh terimi olarak îlâ; erkeğin bir müddet hanımına yaklaşmamak üzere yemin etmesidir.²⁶⁶

Îlânın süresi, îlâ da kullanılan lafızlar, îlâya yetkisi olan kişi konusundaki farklı görüşler, mezheplerin îlâyı farklı şekilde tanımlamalarına neden olmuştur.²⁶⁷

İbn Abbas’a göre îlâ; erkeğin ebedi olarak eşine yaklaşmamak üzere yemin etmesidir. Kişi süre belirtmeden yemin etmişse bu ebediyet ifade eder. Ebediyet kaydını zikretmişse bu da te’kid ifade eder.

İbn Sirin’e göre îlâ; erkeğin eşiyle birlikte olmamaya, onunla konuşmamaya ya da onun nafakasını temin etmemeye

²⁶⁶ Neseî, Tılbetu’t-Talebe, 156; Münâvî, et-Tevkîf alâ Mühimmâti’t-Teârîf, 106

²⁶⁷ Sa’dî Ebû Ceyb, a.g.e, 23

yemin etmesidir.

Hanefiler îlâyı; kocanın, Allah'ın ismi ya da türevleriyle dört ay süresince eşine yaklaşmamaya yeminidir diye tanımlarlar.

Malikilere göre îlâ; boşaması geçerli olan kocanın süre belirtmeden ya da dört aydan fazla bir zaman içinde eşine yaklaşmamak üzere yemin etmesidir.

Hanbelîler de îlâyı erkeğin eşiyle birlikte olmamaya yemin etmesidir şeklinde tanımlarlar.

Kur'an'daki şu ayette îlâ söz konusu edilir:

“Kadınlara yaklaşmamaya yemin edenler için dört ay bekleme vardır. Şayet dönerlerse, şüphesiz Allah Gafurdur, Rahimdir. Eğer boşanmaya kararlı iseler, şüphesiz Allah işitir ve bilir.”²⁶⁸

Ayet, cahiliye devrinde îlâ yaparak eşine zulmeden erkekleri engellemek ve kadınları bu zulümden kurtarmak için inmiştir. Cahiliyede erkekler eşlerine zarar vermek amacıyla, onlarla birlikte olmamaya yemin ederler, süre bitince de yeminlerini yenilerlerdi.

İbn Abbas'ın; “Cahiliye insanının îlâsı, bir sene, iki sene ve daha fazla idi. Allah-u Teala onu dört ayla sınırladı.” sözü cahiliye ve İslam'daki durumu özetlemeye yetecektir.

Hanefilere göre îlânın anlamı; cinsel ilişkinin gerçekleşmediği dört ay dolduktan sonra boş ol demektir. Yani, îlâ cahiliyedeki boşamaydı, İslam ona bir süre tanıdı ve müeccel boşama saydı.

Ayette geçen “boşanmaya karar vermek” ifadesini müddetin dolması olarak anlamışlar, dolayısıyla süre dolar dolmaz dönüş hakkı olmaksızın bir kesin boşama meydana gelir demişlerdir.²⁶⁹

Malikilere göre îlâ, dört aydan fazla bir süre için yapılan yemindir. Yemin edilmemekle birlikte, kadına yaklaşmamakla eziyet kastedilirse, erkek yine îlâ yapmış sayılır ve ila hükmü uygulanır. Ayette geçen “Eğer dönerlerse” ifadesi dört ay içinde ve dört ayın sonunda dönmeyi de kapsar. Böyle olunca, sırf müddetin dolmasıyla boşama meydana gelmeyeceği gibi bir sene geçse bile boşama meydana gelmez. “Boşanmaya karar vermek” boşama sözünü telaffuz etmek anlamına gelir. Ayette geçen “Semi” ismi işitilecek bir sözün olmasını gerektirir, bu da boşama sözüdür. Îlâ müddetinin bitimiyle boşama kendiliğinden meydana gelseydi, semi isminin kullanılması anlamsız olurdu.

Îlâ sonunda erkeğe boşaması ya da eşine dönmesi teklif edilir. Boşamaktan da kaçınır, dönüşten de kaçınırsa, Hâkim koca aleyhine kadını boşarsa, bu boşama dönüşlü bir boşamadır.²⁷⁰

Şafilere göre de îlâda kocanın dönüşünü dört ayla sınırlandırmak doğru olmaz. Süre dolduktan sonra koca eşine dönmek ve onu boşamak konusunda muhayyerdir. Dönüş, özrü bulunmayan kimse için cinsel birleşmeyle olur, sözle dönmek yeterli değildir. Îlâ yapan erkeğe yolculukta olması gibi bir durum müstesna, dönüş için ek süre verilmez.

İmam Şafii'nin eski görüşüne göre, eşine dönmekten ya da onu boşamaktan kaçınan kocanın aleyhine, Hâkim kadını

269 Serahsî, a.g.e, 7/22; Kâsânî, a.g.e, 3/171, 172; Merğânî, a.g.e, 2/11–13; İbnü'l-Hümâm, a.g.e, 4/192–201

270 İbn Rüşd (el-cedd), el-Mukaddimât ve'l-Mümeħhidât, 1/619–620; el-Beyan ve't-Tahsîl, 6/373; İbn-i Rüşd, a.g.e, 3/1112–1118

boşayamazdı, çünkü boşama sadece kocanın elindeydi. Fakat Hâkim bu ikisinden birini yapıncaya kadar kocayı hapsedebilirdi. Ancak İmam Şafii'nin bu görüşünden döndüğü ve hiç kimsenin de bu görüşte olmadığı belirtilir.²⁷¹

Hanbeliler'e göre, dört aydan daha uzun süre için yapılan yemin îlâdır, daha az süre ise îlâ değildir. Sürenin bitimiyle boşanma meydana gelmez, erkeğin eşine dönme hakkı vardır. Koca hem boşamaktan hem de eşine dönmekten kaçınırsa Hâkim talak ya da fesihle eşlerin arasını ayırır. Boşama bâin, ric'i, bir ya da üç boşama olabilir.²⁷²

İbn Hazm, îlâ sonucu boşamaktan ya da eşine dönmekten kaçınan koca aleyhine, Hâkimin boşamasına şiddetle karşı çıkar. Allah (c.c.) boşama hakkını erkeğe verdiği gibi îlâ ayetinde boşamaya karar verme ve eşine dönme hakkını da erkeğe vermiştir. Hâkime bu hakkın tanındığına dair bir delil yoktur. Bu nedenle de Hâkimin boşaması batıldır, hüküm ifade etmez. İbn Hazm'a göre koca iki seçenekten birini tercihe zorlanır ancak Hâkim kadını boşayamaz.²⁷³

Hanefilerin süre dolar dolmaz boşamanın kendiliğinden gerçekleştiği görüşünün delilleri daha ikna edici olmakla birlikte, sonradan pişman olma durumunda eşlerin yeni bir nikâh akdine gerek olmadan, bir araya gelebilmeleri için boşamanın dönüşlü sayılmasının uygun olacağı düşüncesindeyiz.

271 Şâfiî, el-Ümm, 5/271, Müzenî, Muhtasar, 200; Şirbinî, Muğni'l- Muhtâc, 3/343

272 Mer'i b. Yusuf, Gâyetu'l-Müntehâ, 3/189; Ba'li, er-Ravdu'n-Nediyy, 414; Dû-yân, Menâru's-Sebil, 2/261

273 İbn-i Hazm, Muhallâ, 4/186-187

J

Evlilikten sonra eşlerden biri dinden çıkarsa ya da birisi Müslüman olursa ne olur?

Evlenme engelleri anlatılırken din farkının da geçici evlenme engellerinden birini oluşturduğunu belirtmiştik. Bu yasağa göre;

Mü'min erkek müşrik bir kadınla, mü'min bir kadın da müşrik ya da ehl-i kitap bir erkekle evlenemez.

Bu başlık altında ise eşlerin evlendikten sonra dinlerini değiştirmesinin evliliğe etkisi ana hatlarıyla incelenecektir.

Evlilik sürerken eşlerden birinin dinden çıkmasıyla mahkeme kararına gerek olmadan nikâh sona erer.²⁷⁴

Hanbelîler ve Şafilere göre nikâh iddet dolduktan sonra mahkeme kararıyla feshedilmiş olur.

Gayr-i Müslim eşlerden biri, örneğin hanım İslam'a girerse kocaya Müslüman olması teklif edilir. Koca da Müslüman olursa evlilik devam eder. Ancak koca Müslüman olmayı kabul etmezse, mahkeme eşlerin arasını ayırır. Bu bir kesin boşama hükmündedir.

Eğer erkek Müslüman olup da eşi gayr-i Müslim olarak kalırsa bakılır. Kadın Ehl-i Kitaptan ise problem yoktur. Ancak kadın müşrik ise Müslüman olması teklif edilir. Müslüman olmazsa Hâkim aralarını ayırır. Ancak bu boşama sayılmaz.²⁷⁵

274 Merğînânî, a.g.e, 1/221

275 Merğînânî, a.g.e, 1/220

J

Herhangi bir kazanç sağlamak amacıyla ya da ciddi olarak boşanmak isteğiyle mahkemeye başvurup resmen boşanan çift dinen de boşanmış sayılır mı?

Nikâhta olduğu gibi boşanmada da dini ve resmi kavramları sonraki uygulamalardan kaynaklanan bir ayırımdır. Bu ayırımın nikâhın ya da boşanmanın gerçekleşmesi konusunda bir anlamı yoktur. Yani resmen boşanan çiftler bir bâin talakla (kesin boşamayla) dinen de boşanmış sayılırlar ve boşanma haklarından biri eksilir.

J

Biz otuz iki yıllık evliydik. Ancak son iki yıldır eşimle aramda şiddetli geçimsizlikler yaşıyorduk. Eşim rahatsızlandı ve yatağa bağımlı hale geldi. Hastalanınca aramızdaki geçimsizlik iyice arttı ve hastalığının ve ağrılarının çok şiddetli olduğu, sinirli bir anında beni boşadığını söyledi. Ayrıca boşamasının sebebi olarak da öldükten sonra bana malının kalmasını istemediğini söyledi. Bu olaydan bir hafta sonra da vefat etti. Ben şu anda eşimin mirasından pay alabilir miyim?

Bilebildiğimiz kadarıyla burada kastedilen hastalık, ölüm hastalığı olarak da bilinen “marazul-mevt”tir. Bu, kişinin

ölüm korkusu çektiği ve çoğu kez de ölümle sonuçlanan hastalıktır.

Kişinin ölüm hastalığında iken eşini boşaması konusu tartışılmıştır. Bu tartışmanın nedeni kocanın hakkını kötüye kullanıp, hanımını mirastan mahrum etme arzusuyla eşini boşamış olması ihtimalidir.

Bu ihtimali değerlendiren hukukçular kötülüğe giden yolu kapama anlamına gelen “sedd-i zeria” ilkesi gereğince farklı görüşler öne sürmüşlerdir.

İmam Malik ve Leys b. Sad bu durumdaki hastanın boşamasının ardından kadın her halükarda kocasına mirasçı olur görüşündedir.

Ebu Hanife koca, hanım iddetini tamamlamadan ölürse, kadın mirasçı olur görüşündedir. İddetin tamamlanmasından sonra ölürse, hanım mirasçı olamaz.

İmam Şafiye göre boşama gerçekleşmiştir ve kadın hiçbir şekilde kocasına mirasçı olamaz. İmam Şafiden gelen bir başka görüşe göre kadın evlenmediği sürece kocasına mirasçı olur.

Görüldüğü üzere Hanefi mezhebine göre sizin kocanıza mirasçı olup olmamanız iddetinize bağlıdır. Eğer adet görüyorsanız eşinizin sizi boşadığı tarihten itibaren üç temizlik müddeti beklemeniz gerekir. Eğer adetten kesilmişseniz üç ay beklemeniz gerekir. Eşiniz sizi boşadıktan bir hafta sonra vefat ettiğine göre sizin iddetiniz bitmeden eşiniz vefat etmiş. Bu durumda siz eşinize mirasçı olabilirsiniz.

J

Ülkemizde yurt dışına çalışmak amacıyla giden bazı erkekler, yıllar boyunca eşlerini aramadıkları gibi para da göndermiyorlar. Bu durumda hanımların ne yapmaları gerekir?

Eğer yurt dışına çıkan kocanın yeri bilinmiyorsa ve kendisinden haber alınamıyorsa bu kişi mefkud sayılır. Ayrıca hanımın nafakasını temin etmiyor olması da kadını zor duruma sokmaktadır.

Buna göre hanım gerek eşinin uzakta olması ve kendisinden haber alınamaması, gerekse nafakasının temin edilemiyor olması gerekçesi ile yargı yoluna başvurabilir. Eğer h. İddet iddiaları doğru ve şartlar oluşmuş ise Hâkim evliliğe son verir.

J

Kadın kocasını ne zaman boşayabilir? Kocanın içki içmesi boşanma sebebi olabilir mi?

Öncelikle kadının kocasını boşayabilmesi için boşama yetkisine sahip olması gerekir. Bu da yukarıda anlatıldığı gibi ya nikâh akdinde kadının şart koşması, kocanın da bu şartı kabul etmesi yoluyla ya da nikâhtan sonra kocanın kendi

isteğiyle bu yetkiyi hanımına vermesi yoluyla sabit olur. Böyle bir yetkiye sahip olan hanım kocasından ayrılabilceği gibi bu yetkiye sahip olmayan kadının da mehrinden vazgeçmesi ya da aldığı mehri kocasına iade etmesi karşılığında kocasından ayrılması mümkündür.

Kocanın içki içmesi, yalnızca kocaya zarar veren bir durum olmayıp, çoğu zaman hanımı ve varsa çocukları da zor durumda bırakmaktadır. İçki içen kişi, bazen çocuğunun ve hanımının nafakasını temin etmemekte bazen de şiddete başvurmaktadır.

Bu durumlarda hanım zor durumda kalır. Boşanma yetkisine sahip olan hanım, içinde bulunduğu durumu değerlendirir. Boşanmalarının kendisinin ve çocuklarının yararına olacağına inanıyorsa eşinden ayrılabilir.

Boşama yetkisine sahip olan hanım, boşanmanın en sevilmeyen helal ve son çare olduğunun bilincine varmalı, durumunu değerlendirip, kendince doğru bulduğu karar doğrultusunda hareket etmelidir

J

Eşim benimle bir daha ilişkiye girmeyeceğine dair yemin etti. Ancak bir hafta sonra biz ilişkiye girdik ve eşim yemin kefareti olarak on fakiri doyurdu. Ama etraftan eşimin yemin etmesiyle bizim boşandığımızı söyleyenler oluyor. Gerçekten şu anda biz boşanmış mı sayılırız?

Eşiniz sizinle birleşmemek üzere süresiz olarak yemin

etmiş ve yeminini bozmuş. Cahiliye döneminde de erkekler sık sık eşleriyle birleşmemek için yemin ederler ve bu şekilde hanımları için sıkıntı oluşturmalarıdır. Bu süre bazen bir iki yılı bulur, kadın evli olduğu halde kocasıyla ilişkiye girmeden uzun bir süre yaşamak zorunda kalırdı. İslam dini geldikten sonra hanımların bu sıkıntılarını gidermek üzere Allah-u Teala Bakara Suresinin 226 ve 227. ayetlerini indirmiştir. Ayette şöyle buyrulur: “Kadınlara yaklaşmamaya yemin edenler, dört ay beklerler. Eğer bu süre içinde yeminlerinden dönerlerse şüphesiz Allah her şeyi çok bağışlayan ve çok merhamet edendir. Eğer boşamayı kastederlerse kuşkusuz Allah, her şeyi çok iyi işiten, çok iyi bilendir.”

Ayetin hükmüne göre yemin eden koca isterse dört ay bekleyerek yemininden dönmez ve eşini boşar, isterse de yemininden döner ve kefareti öder.

Hanefilere göre koca, süre içinde yemininden dönerse yemin kefareti öder, ya da üzerine vacib kıldığı bir ibadet varsa onu yerine getirir. Eğer yemininden dönmez ve süre sona ererse kendiliğinden bir bâin (kesin) boşama meydana gelmiş olur ve koca ancak hanımının da razı olduğu yeni bir nikâhla eşine dönebilir.²⁷⁶

Diğer mezheplere göre ise sürenin bitimiyle boşama kendiliğinden meydana gelmez. Koca için boşama ya da eşine dönme hakkı vardır. Ve eğer boşarsa bu ric'i (dönüşlü) boşama sayılır.²⁷⁷

Sizin eşiniz süre dolmadan sizinle birleşmiş ve yemin kefareti de ödemiş olduğundan evlilik ilişkiniz hiçbir şekilde talakla zarar görmemiştir. Ancak yine de bu tür yeminlerden, boşama anlamına gelmesi muhtemel sözleri kullanmaktan şiddetle uzak durmak gerekir.

²⁷⁶ Merğınânî, a.g.e, 2/11-12

²⁷⁷ İbn Rüşd, a.g.e, 2/82-83

J

“Sen bana annem gibi haramsın” diyerek yapılan boşamanın hükmü nedir?

Bu söz bize cahiliye döneminde yapılan yeminleri hatırlattı. O dönemde erkekler eşlerine “Sen bana annemin sırtı gibisin” ya da “sen bana kız kardeşimin, sırtı gibisin” ya da “sen bana annem gibisin” diyerek eşlerini kendilerine haram kılarlar, ancak onları tam olarak boşamazlardı. Bu durumda kadın mağdur olurdu, ancak herhangi bir çıkış yolu da yoktu.

Sahabeden Evs b. Samit de eşine zihar yapmış, Hanımı Havle binti Malik de Peygamberimize gelerek durumu anlatmış ve şikâyetinde bulunmuştur. Bir süre sonra şu ayetler inmiştir:

“Allah kocası hakkında seninle tartışan ve Allah’a şikâyetinde bulunan kadının sözünü işitti. Allah ikinizin birbirinizle olan konuşmanızı işitir. Çünkü Allah işitendir, görendir. Sizden kadınlara zihar yapanlar (“Sen bana anamın sırtı gibisin” diyenler) bilmelidirler ki, o kadınlar, onların anaları değildir. Onların anaları ancak kendilerini doğuran kadınlardır. Onlar, çirkin ve yalan olan bir söz söylüyorlar. Bununla birlikte Allah affedicidir, bağışlayıcıdır. Kadınlara zihar yapıp sonra söylediklerinden dönenler eşleriyle cinsel temastan önce bir köleyi hürriyetine kavuşturmalıdırlar. Size öğütlenen budur, Allah yaptıklarınızı haber almaktadır. Buna imkân bulamayan eşiyile ilişkiye girmeden önce aralıksız olarak iki ay oruç tutmalıdır. Buna da gücü yetmeyen altmış

yoksulu doyurmalıdır. Allah'a ve elçisine inanmanız için bu hükümler konmuştur. Bunlar Allah'ın sınırlarıdır. İnkâr edenler için acı bir azap vardır.”²⁷⁸

Bu ayetlerin ardından Peygamberimiz köle azat edemeyen, yaşlı olduğu için oruç tutmayan ve fakirleri de doyurmaya gücü yetmeyen Evs b. Samit'in dağıtması için bir ölçek hurma vermiş, hanımına da eşinin yerine altmış fakiri doyurup eşine dönmesi tavsiyesinde bulunmuştur.²⁷⁹

Görüldüğü üzere zıhar kefareti Kur'an'la açıkça belirlenmiştir. Ancak sizin sorunuzda boşamadan bahsediliyor. Yani eşinin bu sözü söylerken ki niyeti önemlidir. Yani size belli bir süre yaklaşmamak üzere yemin amaçlı olarak söylemişse zıhar kefareti ödeyerek size dönebilir. Ancak bu sözleri sizi boşamak ve boşamanın da kesin olduğunu belirtmek üzere söylemişse bu sözlerle bir bâin boşama gerçekleşmiş olur.²⁸⁰

J

Üçüncü boşanmadan sonra gerçekleşmesi gereken bu ikinci evliliğin, evlilikten sonra hemen boşanma şartıyla, tarafların gizli ya da açık olarak anlaşmalarıyla ya da nikâh anında şart koşma şeklinde gerçekleşmesi hanımı birinci kocasına helal kılar mı?

Hülle olarak bilinen bu uygulama ile ilgili olarak

278 Mücâdele 58/1-4

279 Ebû Dâvud, Talâk, 17; Ahmed b. Hanbel, 6/411

280 Kudûrî, Kitâb, s. 283

Peygamber Efendimiz şiddetli uyarılarda bulunmuştur.

“Anlaşmalı nikâh yapana ve kendisi için nikâh yapılana Allah’ın elçisi lanet etti.”²⁸¹ denildiği gibi bir başka hadiste de anlaşmalı evlilik yapan ikinci koca için şöyle demiştir:

“Size kiralık tekedden haber vereyim mi? Ashab “Evet” dediler. O da: “O hüllecidir. Allah hülle yapana ve yaptırana lanet etmiştir.”²⁸²

Hadislerdeki şiddetli yasak ve ağır ifadelere rağmen İslam Hukukçuları bu tür anlaşmalı evliliklerin sahih bir evlilik olup olmadığı ve hanımı birinci eşine helal kılıp kılmadığı konusunda görüş ayrılığına düşmüşlerdir.

Kimileri bu ikinci evliliğin sahih evlilik olmadığını ve hanımın kocasına helal kılındığını söylerken bazıları da bu tür evliliğin yasaklanmış olmakla birlikte geçerli olduğunu ve hanımı ilk kocasına helal kılınacağını söylemektedirler.

Çağdaş âlimlerden Abdulkerim Zeydan bu konuyu delilleriyle birlikte tartışmış ve bu evliliğin hanımı birinci kocaya helal kılmayacağı sonucuna ulaşmıştır.²⁸³

Delillerin götürdüğü sonuç budur. Yani anlaşmalı evlilik hiçbir şekilde hanımı birinci kocasına helal kılmaz.

281Ebû Dâvud, Nikâh, 15; Tirmizi, Nikâh, 28; Ahmed b. Hanbel, 1/214

282 İbn Mâce, Nikâh, 33

283 Zeydan, a.g.e, 6/191–197

HAKEM

J

Eşlerin geçimsiz olması halinde önerilen hakem kimdir ve eşlerin arasını ayırabilir mi?

Geçimsizlikle kastedilen; izzet, şeref ve haysiyete yapılan ithamlar yüzünden çıkan şiddetli tartışmalardır. Zarar ise söz veya hareketle kocanın hanımını rahatsız etmesi; örneğin ağır küfürler etmesi, onurunu kıracak şekilde küçük

düşürmesi, dövmesi, Allah'ın haram kıldığı şeyleri yapmaya mecbur etmesi, geçerli bir neden olmadan hanımını terk edip iltifat etmemesi ve bunun gibi şeylerdir.

Geçimsizliğin nedeni tek taraf olduğu gibi, bazen sorun iki taraftan da kaynaklanabilir. Bu durumda mahkeme kararıyla ayrılma koca aleyhine bir hüküm olacağından, geçimsizlik nedeniyle muhâlaa şeklinde bir ayrılığa da karar verilebilir.

Geçimsizlik nedeniyle mahkemenin ayrılığa karar vermesi konusunda fıkıhçılar genel olarak ikiye ayrılmışlardır. Malikilerin farklı düşündüğü bu konuda, çoğunluğun genel görüşü Hâkimin ayırma yetkisi olmadığı yönündedir.

“Eğer koca ile hanımının arasının açılmasından endişe ederseniz; erkeğin ailesinden bir hakem, kadının ailesinden bir hakem gönderin. Onlar düzeltmek isterse, Allah onların (eşlerin) aralarını buldurur. Doğrusu Allah her şeyi bilen ve haberdar olandır.”²⁸⁴ ayeti gereğince hakem gönderilmesi konusunda dört mezhep imamı ittifak etmişlerse de, hakemin yetkileri konusunda farklı görüşler öne sürmüşlerdir.

Hanefiler; ne kadar şiddetli olursa olsun geçimsizlik ya da zarar verme nedeniyle eşlerin arası ayrılmaz derler. Çünkü boşama gerçekleşmeden, meseleyi mahkemeye intikal ettirerek ve huyundan vazgeçinceye kadar hatalı tarafı uyarıp bazı küçük cezalar verilerek de zarar giderilebilir.

Taraflardan birisi aralarındaki geçimsizlik ya da diğnerinin kendisine kötü davranması gibi bir sebepten dolayı, mahkemeye başvurunca Hâkim meseleyi inceler, ilgili tarafa nasihat eder, gerekirse tazirde bulunur, fakat erkeğin onayı olmadan ayrılığa hükmedemez, hakem göndermeden önce

kocayı talaka zorlayamaz.

Hanefilere göre hakemin yetkisi, sadece eşlerin arasını düzeltmektir. Başaramazlarsa eşleri kendi hallerine bırakırlar. Onlar ya anlaşır, ya sabrederler ya da boşamaya veya muhâlaaya başvururlar. Hakemin eşlerin arasını ayırma yetkisi, ancak eşlerin vekâlet vermesiyle mümkün olur. Erkek razı olmadan boşamaya, kadın razı olmadan muhâlaaya karar veremezler.²⁸⁵

Malikilere göre eşler arasında geçimsizlik meydana geldiği zaman “Zarar izale olunur” kaidesi gereğince Hâkime eşlerin arasını ayırma yetkisi verilmiştir. Kadının bu sebeple mahkemeye başvurması durumunda, delilleri yeterli ise Hâkim aralarını ayırır. Aksi takdirde ayet gereğince iki hakem gönderilir. Hakemlerin görevleri öncelikle arayı düzeltmek, en azından buna çabalamaktır. Çünkü ayetin zahiri bunu gerektirir. Eğer bunda başarılı olamazlarsa, eşlerin vekâleti olsun ya da olmasın ayırmaya yetkilidirler. Bu ayrılık bir bâin boşama hükmündedir. Çünkü zarar ancak bu şekilde giderilir. Boşamanın dönüşlü olması da zulmün devamı anlamına gelir.²⁸⁶

Şafililerden konuyla ilgili iki farklı görüş gelmiştir.²⁸⁷ Birinci görüşe göre; hakemler, Hâkimden görevi devralmış iki Hâkim gibidirler. O yüzden eşlerin rızasını gözetmeksizin karar verebilirler. Öncelikli görevleri aralarını düzeltmek olmasına rağmen bu mümkün olmadığı takdirde, boşama ya da muhalaaya hükmedilebilirler.

İkinci görüşe göre; hakemler eşlerin vekilidirler. Erkek kendi ailesinden olan hakemi talak’a ya da muhâlaa bedelini kabul etmeye vekil sayar. Bu vekâlet sebebiyle hakemler

285 Ömer Nasuhi Bilmen, İstılahat-ı Fıkhiyye Kamusu, 2/362–363

286 İbn-i Rüşd, a.g.e, 3/1110

287 Şirbinî, a.g.e, 2/207, 209

uygun gördükleri şekilde hükmedebilirler.

Şafii kaynaklarında konu bu şekilde anlatılsa da, ilk kaynaklarında İmam Şafii'nin tek bir görüşü sahabe fetvalarıyla delillendirerek savunduğunu görürüz ki, o da eşlerin vekâleti olmaksızın hakemlerin ayırma yetkilerinin olmadığı görüşüdür.²⁸⁸

Konuyla ilgili Hanbelîlerden birbirine tamamen zıt iki görüş aktarılır ki, görüşlerden biri; Malikilerin görüşü yani eşlerin rızasının hüküm verilirken gözetilmeyişi, diğeri de; hakemler eşlerin vekili sayıldıklarından, hüküm için eşlerin rızasını şart koyanların görüşüdür.

Hanbelîler de diğer mezhepler gibi hakemler eşlerin birlikte yaşamalarına karar verdikleri zaman, eşlerin rızasının gözetilmesinin şart olmadığına ve hakemler ihtilaf ettiği zaman hükmün bağlayıcı olmayacağına inanmışlardır.²⁸⁹

Konuyla ilgili farklı görüşlerin sebebi ayette geçen hakem kelimesinin farklı anlaşılmasıdır.

Ayrılığa karar vermek için eşlerin rızasını şart koşanlar, hakem kelimesini vekil gibi anlarken, rızayı gereksiz görenler hakemlerin Hâkim gibi yetkili olduğu görüşündedirler.

Hz. Osman, Hz. Ali, İbn Abbas ve Hz. Muaviye'nin hükmün hakeme ait olduğunda ittifak etmiş olmaları, konuya ilişkin sahabeden farklı bir görüşün gelmeyişi, hakemlerin Hâkimin yetkisine sahip olduğu görüşünü güçlendirmektedir.²⁹⁰

“Onlarla (kadınlarla) iyi geçinin.”, “... Size itaat

288 Şâfiî, a.g.e, 5/116

289 İbn-i Kudâme, a.g.e, 7/252

290 İbn-i Kayyim el-Cevziyye, Zâdu'l-Meâd, 5/295

ediyorlarsa aleyhlerine yol aramayın.”, “... Ya iyilikle tutun, ya güzellikle salıverin.” Ayetleri aile içi huzurun sağlanması ve eşlerin birbirlerine haksızlık yapmalarını önlemek üzere öneriler sunarken, geçimsizliğin yaşandığı aileler için hakem tayini önerilmiştir. Ayetin zahiri gereği buradaki emir farziyet ifade eder. Çünkü farklı bir yorum gerektirecek özel bir delil yoktur. Aksine farziyet ifade ettiğini destekleyen bir delil vardır ki, o da İslam’ın aile yapısına, eşlerin uyumuna, huzur ve mutluluk içinde birlikteliklerini sürdürmelerine verdiği önem, gösterdiği özendir.

Hakemlerin ilk görevleri, ayette de belirtildiği üzere eşlerin arasını düzeltmeye çalışmaktır. Bu mümkün olmadığı zaman aileyi yakından tanıyan tecrübeli ve basiretli iki insanın (hakemlerin) bu iki eşin artık birlikte yaşayamayacaklarına, yaşasalar bile bunun taraflara zarar vereceğine karar vermeleri, Hâkim için de eşler için de anlam ifade eder. O halde görüş birliğinde olmaları şartıyla hakemlere Hâkimin yetkisi verilmelidir. Çünkü zarar ancak bu yolla giderilir.

1917 tarihli Hukuk-u Aile Kararnamesi de hakemlerin hükmünün kesin olduğu ve itiraz edilemeyeceği maddesini kabul etmiştir.²⁹¹

İDDET

J

Hamile olmadığı kesin olarak bilinen kadının da iddet beklemesi gerekir mi?

İddet hükmünün tek sebebi kişinin hamile olup olmadığını tespit değildir. Bireysel ve toplumsal bildiğimiz bilemediğimiz pek çok hikmeti vardır. Bu nedenle eşinden boşanan ya da eşi vefat eden hanım, hamile değilse bile iddet beklemek zorundadır.

J

Eşimden ayrıldım, ancak ben yıllardır adet görmeyen bir kadını. İddet sürem ne kadar olacaktır?

Gerek yaşlarının küçüklüğü, gerekse belli bir yaşa ulaştıkları için adet görmeyen kadınların iddeti de yine Kur'an'da hükme bağlanmıştır.

“Kadınlarınızdan adetten kesilmiş olanlarla, adet görmeyenler konusunda tereddüt ederseniz; onların bekleme süresi üç aydır.”²⁹²

Adet görme ve adetten kesilme yaşı kişiden kişiye değişebileceği, verilen hükümlerin genel geçer olması ve tüm muhatapları kapsaması için, fıkıhçılar adet görmede bir asgari bir de azami yaş sınırı belirlemişlerdir. Adet görmenin ilk yaşı 9, adetten kesilme yaşı da 55’dir.

Bu yaş sınırının dışında kalan kimseler evlenir ve boşanırlarsa ya da nikâhları feshedilirse iddetleri üç ay olacaktır.

Bu kişilerin eşlerinin ölümü durumunda bekleyecekleri iddet, diğer kadınlarinki gibi dört ay on gündür.

J

Evlilikten sonra, zifaktan önce boşanan kadın iddet bekler mi?

Ahzab suresi 49. ayette “Ey iman edenler! Mümin kadınları nikâhlayıp da henüz zifafa girmeden onları boşarsanız; onları sayacağınız bir iddet süresince bekletme hakkınız yoktur” buyrulur.

Yani nikâh akdinden sonra eşler arasında cinsel ilişki ya da sahih halvet durumu gerçekleşmemişse kadının iddet

292 Talak 65/4

beklemesine gerek yoktur.

J

İddet bekleyen hanım kocasının evinden dışarı çıkabilir mi?

Kocanın, hanımını iddet süresince evden çıkarma hakkı olmadığı gibi, kadının da evi terk etmemesi gerekir.

Kadının gece ya da gündüz evinin dışına çıkması doğru değildir. Ancak kadın bazı ihtiyaçlarını görmek üzere dışarı çıkabilir. Fakat geceyi evinde geçirmesi gerekir. Çünkü Peygamber Efendimiz iddet bekleyen hanımların bazı nedenlerden dolayı dışarı çıkmalarına izin vermişse de²⁹³ geceyi evlerinde geçirmelerini emretmiştir.

J

İddet bekleyen hanımla kocası arasındaki ilişki nasıl olmalıdır?

Boşanmanın türü ric'i olsun, bâin olsun iddet boyunca eşler aynı evde kalırlar. Ancak ev içindeki ilişkileri boşamanın

293 Müslim, Talâk, 55; Ebû Dâvud, Talâk, 40; İbn Mâce, Talâk, 9

türüne göre değişir.

Ric'i boşamada iddet süresi içinde yeni bir nikâh akti olmaksızın eşlerin birbirlerine dönme hakkı olduğundan, eşler arasındaki ilişki tamamen bitmiş değildir. Bu dönemde evliliğin sona ermesi yerine, kocanın verdiği karardan dönüp evliliği sürdürmesi kararı daha çok istenen bir durum olduğundan, eşler arasındaki ilişkiye bir sınırlandırma getirilmez. Bu dönem içinde eşler birbirleriyle ilişkilerinde tesettüre riayet etmeleri gerekmediği gibi, cinsel ilişkiye girebilirler. Ayrıca cinsel içerikli öpme, kucaklama gibi davranışlar da serbesttir. Bu tür davranışlar ric'at (kocanın karısına dönüşü) sayılır.

Bâin boşamada eşler arasındaki ilişki tamamen bitmiştir. Bâin boşama birinci ya da ikinci boşama ise eşler iddet süresinde ya da iddet bittikten sonra ancak yeni bir nikâh akdiyle bir araya gelebilirler. Eğer boşama üçüncü boşama ise kadın başka bir erkekle evlenip ondan ayrılmadıkça eski kocasıyla yeniden evlenemez.

Buna göre bâin boşama sonucunda eşler birbirlerinden kesin olarak ayrılmış olacaklarından ilişkileri de buna göre şekillenir.

Eşler yeni bir nikâh akdi olmadan evliliklerini sürdüremeyeceklerinden, eşler birbirlerinin yanında tesettüre riayet etmeleri gerekir. Cinsel ilişkiye giremezler, birbirlerine yabancı sayılırlar. Evin farklı odalarında kalırlar.

Eğer erkeğin dini hükümlere riayet edemeyeceğinden endişe edilirse, erkeğin başka bir eve çıkması gerekir. Kadın aynı evde iddetini tamamlar.

Ric'i ve bain boşamanın iddeti süresince eşler birbirleriyle olan ilişkileri farklı da olsa, her iki iddet süresince

de aynı evde kalmaları, eşlerin iletişimlerinin sürmesine ve pişman olup yeniden birbirlerine dönmelerine imkân sağlama amacına yöneliktir.

J

Kız kardeşim eşinden boşandı. Ancak boşandığında hamileydi ve doğumuna dört ay kadar bir zaman var. Ağabeyimin bir arkadaşı kardeşime talip olmak istiyor. Bu konuyu ben ve ağabeyim biliyoruz. Talib olan kişi de acele ediyor. Kardeşim doğum yapmadan önce ona talip olmasında bir sakınca var mıdır?

Sizin de bildiğiniz gibi boşanan veya eşi ölen kadının yeni bir evlilik yapabilmeleri için bir süre beklemeleri gerekir, bu süreye İslam Hukuk literatüründe iddet denir. İddet, kişinin adet görüp görmemesine, hamile oluşuna veya kocanın ölümüne göre değişir. Kardeşiniz eşinden boşanmış ve boşanma esnasında hamileymiş. O halde “Hamilelerin iddeti (bekleme süreleri) yüklerini bırakmaları (doğum yapmaları)dır.”²⁹⁴ ayeti gereğince doğum yapıncaya kadar başka birisiyle evlenemez. Ancak bu süre içerisinde kendisiyle evlenmek isteyen kişi ona talebini iletebilir. Çünkü Kur’an-ı Kerim’de Allah-u Teâlâ “(İddet beklemekte olan) Kadınlarla evlenme hususundaki düşüncelerinizi üstü kapalı biçimde anlatmanızda veya onu içinizde gizli tutmanızda size günah yoktur. Allah bilir ki siz onları anacaksınız. Lakin meşru sözler söylemeniz müstesna, sakın onlara gizlice buluşma sözü vermeyin. Farz olan bekleme müddeti dolmadan, nikâh

294 Talak 65/4

kıymaya kalkışmayın. Bilin ki Allah gönlünüzdekileri bilir. Bu sebeple Allah'tan sakının. Şunu iyi bilin ki Allah gafurdur, Halimdir”²⁹⁵ buyuruyor.

Zikri geçen ayete göre talik olan kişi iddet bekleyen kadına talebini iletebilir ancak iddet süresi içerisinde söz, nişan gibi karşılıklı vaadlerin de nikâh gibi uygun olmadığı kanaatindeyiz.

J

İddet ve yas tutmak aynı şey midir? Kocasından ayrılan kişi yas tutar mı?

Yas tutmak fıkıh dilinde “hıdad” veya “ihdad” kelimeleriyle ifade edilir.

Sözlükte süslenmekten kaçınmak anlamına gelen ihdad, fıkıh terimi olarak; kocası ölen ya da bâin boşama nedeniyle iddet bekleyen kadının güzel giyinmekten, takı takmaktan, güzel koku sürünmekten, makyaj yapmaktan... vs. kaçınmasıdır.²⁹⁶

Hasan Basrî dışındaki tüm fıkıhçılar, kocası ölen kadının yas tutması gerektiği konusunda hem fikirdirler. Delilleri ise şu hadistir:

Kadınlardan biri Peygamberimize gelip; “Ya Rasulallah! Kızımın kocası ölmüştür. Şimdi de kızımın gözleri ağrıyor,

295 Bakara 2/235

296 Sa'dî Ebû Ceyb, a.g.e, 82

sürme çekebilir mi?” diye sormuş, Efendimiz iki ya da üç defa “Hayır” cevabını verdikten sonra “İddet dört ay on gündür. Hâlbuki cahiliye döneminde birinizin kocası öldüğünde tam bir yıl yas tuttuktan sonra yerden bir tezek parçasını kaldırıp atmasıyla iddeti biterdi.” buyurmuştur.²⁹⁷

“Ümmü Habibe babası öldüğü zaman güzel koku isteyip yanaklarına sürdükten sonra, “Vallahi benim bu kokuya ihtiyacım yoktur. Rasulullah’ın, “Allah’a ve ahiret gününe inanan bir kadına herhangi bir kimsenin ölümü için üç geceden fazla yas tutulması caiz değildir. Ancak ölen kocası için dört ay on gün yas tutar.” dediğini işitmiş olsaydım sürmezdim dedi.²⁹⁸

Kocası ölen kadının yas tutması gerekliliği yukarıdaki hadislerden açıkça anlaşılmıştır.

Ancak boşama iddeti bekleyen kadınların yas tutması konusunda fıkıhçılar farklı görüşler öne sürmüşlerdir.

Hanefilere göre; kocası ölen kadın gibi bâin boşamayla boşanan kadının da yas tutması farzdır. Delilleri ise boşama iddeti bekleyen bir kadına, “Kına güzel kokudur.” diyerek kına yakmayı yasaklaması ve boşanmadan duyulan üzüntüyü kadının göstermesi gerekliliğidir.²⁹⁹

İmam Şafii’ye göre ise boşanan kadının yas tutması vacib değildir. Çünkü yas tutmak, kadının ölünceye kadar kendisine iyi davranan kocasını kaybetmekten dolayı duyduğu üzüntüyü göstermek içindir. Boşanan kadın ise kocası onu boşamakla kötülük ettiği için, kocasını yitirmekten üzüntü duymaz ki onun için yas tutsun.³⁰⁰

297 Buhârî, Talâk, 46; Müslim, Talâk, 9

298 Buhârî, Talâk, 46; Müslim, Talâk, 9; Ebû Dâvud, Talâk, 43

299 Merğînânî, a.g.e, 2/31

300 a.m. a.g.e. a.y.

İmam Malik ise, ölüm iddeti bekleyen kadından başka hiçbir kadına yas tutmanın vacip olmadığı görüşündedir.³⁰¹

İmam Şafii ile Malik'in de benimsediği boşanmış kadına yas tutmanın vacip olmaması görüşü daha tutarlı görülmektedir.

Çünkü boşanma durumunda çoğu zaman eşlerin birbirlerine karşı sevgisi ve saygısı kalmamıştır ki, kadın üzüntüsünü belli edecek şeyler yapsın. Evliliğin sona ermiş olması, varsa çocukların mağdur olması üzülmeyi gerektirir, ancak bu üzüntü nedeniyle yalnızca kadını yas tutmaya zorlamak haklı görülmemektedir.

Yas tutma süresince kadının, bölge ve örfe göre süslenme sayılan fiillerden uzak durması gerekir. Ancak bu kadının pis, düzensiz ve pejmürde bir kıyafetle dolaşmasını ya da banyo yapmaması için uç davranışlar gerektirmez.

J

Eşim beni boşadı, ancak ben iddetimi beklerken vefat etti. Şimdi ben eşime mirasçı olabilir miyim?

Kocanın vefatı dolayısıyla evlilik sona ermişse hanım kocaya mirasçı olur, çocukları varsa 1/8, çocukları yoksa 1/4 pay alır.

Evlilik hanımın vefatı nedeniyle sona ermişse koca;

301 İbn-i Rüşd, a.g.e, 3/1153

çocukları varsa 1/4, çocuklar yoksa 1/2 nispetinde hanımına mirasçı olur.

Eğer evlilik ric'i boşama ile sona ermiş, ancak iddet esnasında eşlerden biri vefat etmişse hayatta olan eş ölene mirasçı olur.

Boşama bâin ise ya da eşler üçüncü kez boşanmışlarsa evlilik bağı tamamen sona erdiğinden iddet süresi içinde eşlerden birinin ölümü halinde diğer eş ona mirasçı olamaz.

Ancak koca ölüm hastası (mariz-i mevt) iken eşini mirastan mahrum bırakmak için hanımının isteği olmadan boşarsa, boşama ric'i ise hanım zaten mirasçı olur. Ancak boşama bâin ise fıkıhçıların çoğuna göre hanım yine kocasına mirasçı olur.

HADÂNE

J

Eşler ayrıldıktan sonra çocuğun bakımını kim üstlenmelidir? Bu göreve en layık olan kişi kimdir? Ayrıntılı bir şekilde açıkla mısınız?

Sözlükte çocuğu kucağına almak, besleyip büyütmek gibi anlamlara gelen “Hadâne”, bir fıkıh terimi olarak; kendi işlerini göremeyecek çağdaki çocuğa yetkili olan kimsenin belli bir süre bakma ve onu eğitme hak ve görevini ifade eder.

Evlilik devam ettiği sürece çocukların bakımı anne ve babanın ortak sorumluluğundadır ve aynı evde olduklarından

problem çıkmaz.

Ancak eşler boşandıktan sonra çocuğun bakım hakkı ve sorumluluğu önemlidir. Bakım hakkına sahip olanlar, bakım süresi ve ücreti gibi konular önem kazanır. Şimdi bu konuları sırayla görelim:

1. HADÂNE EHLİYETİ

Çocuğun bakım ve terbiyesini üstlenecek kimseye “hadâne” denir. Çocuğun mağdur edilmemesi, iyi bir biçimde bakımının yapılabilmesi için bakımı üstlenen kimselerde bazı şartlar aranır. Bu şartlara sahip olan kimse, hadâne ehliyetine sahip sayılır ve çocuğa bakma hakkını elde eder.

Bu şartlar; her iki cinsten aranan şartlar, kadında aranan şartlar ve erkekte aranan şartlar olmak üzere üçe ayrılır:

A. HER İKİ CİNSTE ARANAN ŞARTLAR³⁰²

aa. Akıllı Olmak

Küçük çocuğun bakım ve gözetimini üstlenen kişinin (hâdinenin) öncelikle akıllı olması şarttır. Deli ya da bunak olan kişiye çocuk teslim edilmez. Çünkü bu kişiler kendilerini bile gereği gibi koruyup gözetemezler. Ayrıca bu kişinin çocuğa zarar vermesinden de korkulduğu için, bu kişiler çocuğun bakımı ve eğitimi konusunda ehliyetli sayılmazlar.

ab. Ergen olmak

302 Bilmen, a.g.e, 2/433-434

Çocuğun bakımını üstlenecek olan kişinin öncelikle kendisine yetecek bilgi ve beceriye sahip olması, sonra çocuğun bakımını üstlenmesi gerekir. Bu da sorumluluğu olan kişinin en azından ergen olmasıyla gerçekleşir. Aksi takdirde bu kişinin de bakıma ihtiyacı olduğu anlamına gelir ki, ondan ayrıca başka birisine bakması istenemez.

ac. Güvenilir Olmak

Çocuğun bakımını üstlenen kimsenin güvenilir olması gerekir. Dini hükümlere riayet etmediği gibi, ahlaken zayıf olan ve çocuğun ahlakını, sağlığını ve kişiliğini olumsuz yönde etkileyebileceği düşünülen kimseye çocuk emanet edilmez. Çünkü bu durumda “hadâne”den beklenen amaç gerçekleşmediği gibi, aksine çocuğun zarar görmesi söz konusu olur.

ad. Yeterli Olmak

Çocuğun bakımını üstlenen kişi, çocuğa bakıp onunla ilgilenmeye, onu eğitmeye, çocuğun beden ve ruh sağlığını korumaya yeterli olmalıdır. Yaşlılık, hastalık, işlerin yoğunluğu gibi bir nedenle çocuğa yeterince zaman ayıramayan ve onu kötülüklerden koruyamayan kimsenin çocuk üzerinde hakkı yoktur.

ae. Müslüman Olmak

Şafii ve Hanbelîlere göre çocuğun bakımını üstlenecek kişi kadın olsun erkek olsun Müslüman olmak zorundadır. Aksi takdirde hakkı yoktur.

Hanefilerde ise böyle bir şart aranmaz. Müslüman olan çocuk, annesi Müslüman olmasa da dinleri anlamadığı ve başka bir dine ısınacağından endişe edilmediği sürece annesinin yanında kalabilir. Çünkü çocuk için yarar, dinleri

anlamadığı sürece annesinin yanında kalmasıdır. Dinleri anladıktan sonra ise annesinin yanında kalması inancının bozulmasına yol açabilir.³⁰³

Hanefilerin bu konudaki delilleri ise şudur:

“Peygamberimiz bir çocuğu Müslüman olan babası ve müşrik olan annesi arasında muhayyer bırakmış, çocuğun annesine yöneldiğini görünce de “Allah’ım bu çocuğu doğru yola ilet ve onun gönlünü babasına çevir.” diye dua etmiştir.³⁰⁴

Çocuğun gayr-i müslim olan kişiden ayrılma yaşı yedi olarak belirlenmiştir. Çünkü çocuklar genel olarak bu yaştan sonra dinleri anlamaya ve ısınmaya başlarlar.³⁰⁵

B. YALNIZCA KADINDA ARANAN ŞARTLAR ³⁰⁶

ba. Çocuğun yakın ve mahrem akrabası olmak

Çocuğun bakımını üstlenecek kişinin çocuğun annesi, kız kardeşi, teyzesi gibi mahrem akrabalarından biri olması gerekir. Amca kızı, dayı kızı, hala kızı gibi çocuğa mahrem olmayan akrabalar çocuğun bakımını üstlenemezler.

Süt anne ve süt kız kardeş gibi çocuğun süt akrabaları da çocuğun mahremidirler, ancak nesep yönünden akrabası olmadıkları için çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenemezler.

bb. Çocuğa bakmakla yükümlü olan kadın, çocuğa yabancı birisiyle evlenmemiş olmamalıdır

303 Merğınâni, a.g.e, 2/38

304 İbn Mâce, Ahkâm, 22; Tirmizî, Ahkâm, 21; Ahmed b. Hanbel, 2/246

305 Bilmen, a.g.e, 2/433

306 a.m. a.g.e. a.y.

Çocuğun bakımını üstlenen kadın çocuğa yabancı birisiyle evlendiği takdirde, gerek bu yabancı kişiden zarar görmesi, gerekse annesinin onu ihmal etmesi ihtimalinden dolayı çocuk başkasına verilir. Çünkü çocuğun göreceği zarar, çocuğu pek çok açıdan etkileyecektir.

Ancak hanımın, çocuğun amcası gibi bir akrabasıyla evlenmesi ve çocuğun zarar görmesi endişesinin olmaması halinde çocuk bu kişiden alınmaz.

bc. Çocuğa bakan kadının, çocuğa zarar verebilecek kişilerle birlikte kalmaması

Çocuğa bakan kişinin birlikte kaldığı yakınlarının çocuğu sevmiyor olmaları ve bunu çocuğa hissettirmemeleri çocuğa zarar vereceğinden, böyle bir yerde oturan hanımın çocuğunun bakımını üstlenme hakkı düşer. Ya çocuk başka birisine verilir. Ya da çocuğa bakan kişinin evini değiştirmek gerekir.

bd. Baba fakir ise bakıcının ücretsiz olarak bakmayı kabul etmesi

Eğer baba bakım için ücret verebilecek kadar zengin değilse bakımı üstlenen kişinin ücretsiz olarak bakmayı kabul etmesi gerekir. Aksi takdirde çocuk, ücretsiz olarak bakmayı kabul eden başka birisine verilir.

C. YALNIZCA ERKEKTE ARANAN ŞARTLAR

Ca. Bakımı üstlenen erkek, kız çocuğunun mahremi olan yakın bir akrabası olmalıdır. Baba, dede, kardeş gibi...

Kız çocuğu, kendisine ilgi duyulabilecek yaşa gelince,

amca oğlu gibi kendisine mahrem olmayan bir yakınının gözetimi altında kalamaz. Bu yaş sınırı da Hanefilere göre yedi yaştır.

cb. Erkek olan tüm bakıcılarla birlikte eş, anne, hala ve teyze gibi çocuğun bakımında erkeğe yardımcı olacak hanımların bulunması gerekir.³⁰⁷

cc. Bakımı üstlenen erkek ile çocuk arasında din birliği olmalıdır.³⁰⁸Buna göre gayr-i müslim çocuğun bakımında da gayr-i müslim yakını öncelik sahibidir.

2. HADÂNE HAKKINA SAHİP OLANLAR

Hadâne hakkı temel olarak kadınlara aittir. Çünkü çocuğa en fazla sevgi ve şefkat gösterebilecek olanlar kadınlar olduğu gibi, çocuğun bakımı, doyurulması, giydirilmesi, belli alışkanlıkların kazanılması konusunda da daha sabırlı ve yeteneklidirler. Yani çocuğun bakımı, kadının doğasında var olan, kolaylıkla yapabileceği bir iştir. Bu nedenle çocuğun bakımında öncelikle uygun olan kadınlar hak sahibidir. Ancak kadınlardan çocuğa bakabilecek kimse bulunamazsa sıra erkek akrabasına gelir.

Sırasıyla çocuğun bakımında hak sahibi olan kişiler şunlardır:

a. KADINLAR

aa. Anne

307 Vehbe Zuhaylî, El-Fıkhü'l-İslâmî, 7/730

308 Bilmen, a.g.e, 2/433

Çocuğun bakımı ve eğitimini üstlenmeye en fazla hak sahibi olan annedir. Çünkü anne, kadın olması nedeniyle babadan farklı olduğu gibi, çocukla arasındaki özel bağ nedeniyle de diğer kadınlardan ayrılır. Annenin çocuğunu dokuz ay karnında taşıması, dünyaya getirirken büyük sıkıntılara girmiş olması, çocukla anne arasında özel bir bağ oluşturur. Bu bağ nedeniyle anne çocuğuna karşı, başka herkesten daha çok sevgi ve merhamet dolu, daha sabırlı ve fedakârdır.

Yalnızca annede bu kadar yoğun bir şekilde görülen bu duygular, annenin çocuğun üzerine titremesine, bakımı ve eğitimi için başkalarından daha çok özen göstermesine neden olur.

Nitekim Peygamberimiz de çocuğun bakım hakkının öncelikle anneye ait olduğunu açıkça bildirmiştir:

“Bir kadın Peygamber Efendimize gelerek, “Ey Allah’ın Rasulü! Bu, benim oğlumdur. Karnım ona yuva, göğsüm pınar, kucağım da sıcak bir kundak oldu. Şimdi ise babası beni boşadı ve çocuğu benden çekip almak istiyor” dedi. Peygamberimiz: “Başkası ile evlenmediğin sürece onun üzerinde öncelikle sen hak sahibisin.” buyurdu.³⁰⁹

Ebu Bekr’in bir babaya söylediği şu söz de Peygamberimizin sözünü destekler niteliktedir:

“Annesinin okşaması, kucağına alması ve kokusu çocuk için senin yanında kalmasından daha hayırlıdır. Sonra çocuk büyüyünce seçimini yapar.”³¹⁰

Ayrıca savaş esirlerinden annelerle çocukların arasının ayrılmasını yasaklayan hadis, anne ve çocuk arasında ne denli

309 Ebû Dâvud, Talak, 35

310 Abdürrezzâk, el-Musannef, 7/153

güçlü bir bağ olduğunu gösterir ve annelerle çocuklarının ayrılması durumunda her ikisinin de zarar göreceğine işaret eder.

Yani yaratılışı gereği çocuğa en yakın olan kişi annesi olduğundan çocuğun bakım hakkı da öncelikle anneye aittir. Ancak annenin yukarıda sayılan şartları taşımaması ve çocuk yanında kaldığı takdirde çocuğun zarar görmesi söz konusu ise, çocuk annenin değil, sıradaki hak sahibinin yanında kalır.

ab. Nineler

Annenin bulunmaması ya da bakım hakkının düşmesi durumunda sıra anneanneye geçer. Anneannenin olmaması ya da bakım hakkının düşmesi durumunda sıra babaanneye daha sonra da daha büyük ninelere geçer.³¹¹

ac. Kız kardeşler

Anne ve ninelerin bulunmaması ya da bakımını üstlenmemeleri nedeniyle sıra kız kardeşlere gelir. Çünkü kız kardeşler aynı anne ve babadan olmaları nedeniyle çocuğa daha yakındırlar ve bakımını üstlenmeye daha çok hak sahibidirler.

Kız kardeşler arasında öncelik hakkı ana baba bir kardeşlerin, sonra ana bir kardeşlerin, sonra da baba bir kardeşlerindir.

ad. Teyzeler

Kız kardeşin ardından sıra teyzelere gelir. Teyzelerde de öncelik sırasıyla ana-baba bir, ana bir ve baba bir teyzenindir. Çünkü anne tarafının genel olarak çocuğa karşı daha şefkatli olduğu gerçektir.

³¹¹ Merğınâni, a.g.e, 2/37

ae. Kız kardeşlerin kızları

Sırada kız kardeşin kızları, bunlar yoksa erkek kardeşin kızları gelir.

af. Halalar

Bakım hakkına sahip olan kadınların sonuncusu halalardır.

Eğer bu sıraya göre kadınlardan çocuğa bakabilecek hiç kimse yoksa sıra erkek akrabalara gelir.

b. ERKEKLER

Kadınlar arasında çocuğun bakımını üstelenebilecek kimse olmadığı takdirde sıra mirasta olduğu gibi asabe sayılan erkek akrabalara geçer. Bunlar da sırasıyla şöyledir: ³¹²

ba. Baba, babanın babası...

Çocuğa erkek akrabaları arasında en yakın olan kişi babası, sonra dedesi olduğundan öncelik hakkı bunlarındır.

bb. Erkek kardeşler ve bunların çocukları...

312 Bilmen, a.g.e, 2/428-429

Ana baba bir veya baba bir erkek kardeşler ve bunların çocukları bakıma hak sahibidir. Ancak ana bir erkek kardeşler ve bunların çocukları asabe sayılmadığından çocuğun bakımını da üstlenemezler.

bc. Amcalar ve amcaların çocukları...

Burada da şart ana baba bir ya da baba bir amca olmalarıdır. Ana bir amcanın yine bakım hakkı yoktur.

Yukarıda sayılan erkek akrabalar bulunmazsa ya da bakım hakkını kazanacak şartlara sahip olmazlarsa sıra; annenin babası, ana bir erkek kardeş, ana bir kız kardeşin oğlu, ana bir amca, ana bir dayı, baba bir dayı ve ana baba bir dayıya geçer.³¹³

3. HADÂNE HAKKININ DÜŞMESİ

Hadâne hakkının sahipleri anlatılırken; belli bir sıranın olduğu ilk sıradaki kimse gerekli şartları taşımadığı takdirde bu kişinin bakım hakkının düşeceği ve sıranın sonraki kişiye geçeceğini söyledik. Bu hakkı düşüren durumları ise şöyle sıralayabiliriz:

a. Hadâne hakkına sahip olan kişinin akıllı ve ergen olmaması, çocuğa bakamayacak kadar hasta ve yaşlı olması durumunda hadâne hakkı düşer.

b. Çocuğun bakımını üstlenecek kadın çocuğa yabancı olan bir erkekle evlendiği zaman hadâne hakkı düşer.

c. Bakımı üstlenecek kişinin işlerinin yoğunluğu gibi bir nedenle çocukla yeterince ilgilenememesi halinde hadâne

313 Bilmen, a.g.e, 2/428-429

hakkı düşer.

d. Bakımı üstlenecek kişinin ahlaksız olması, hırsızlık, zina gibi büyük günahlar işlemesiyle meşhur olması halinde hakkı düşer, çünkü çocuk bundan büyük zarar görür.

e. Bakımı üstlenen kişinin çocuğu babanın olduğu şehirden başka bir şehre götürmek istemesi hakkını düşürür.

f. Kız çocuğunun bakımını amca oğlu gibi kendisine mahrem olmayan bir akrabasının üstlenmesi durumunda kız çocuğunun büyümesi ve ilgi duyulur bir yaşa gelmesi bu kişinin hakkını düşürür.

g. Bakımı üstlenen kişinin Müslüman olmaması halinde, çocuk dinleri anlayabilecek yaşa gelir, bakıcı da çocuğa dini telkinlerde bulunur ya da İslam'a göre haram olan şeyleri yaptırırsa hadâne hakkı düşer.

h. Çocuğun bakıcısı ücret ister, babası da fakir olursa ücret isteyen bakıcının hadâne hakkı düşer.

J

Eşler boşandıktan sonra çocuklar kime verilmişse hep o kişinin yanında mı kalır, yoksa değişiklik yapılabilir mi?

Eğer çocuk küçükse İslam hukukunun hadâne hükümleri gereğince bakabilecek kişiye verilir.

Hadâne; çocuğun kendi başına yapamayacağı yeme, giyinme, temizlenme gibi işlerini yaparken ona yardımcı olmak ve eğitmek anlamına geldiğinden çocuğun bu ihtiyaçlarını kendi başına karşılayabileceği yaşa kadar sürer.

Bu yaşın kaç olduğu konusunda fıkıhçıların görüşleri farklıdır.

Bu süre, erkekler için bazı fıkıhçılara göre yedi yaşında, bazılarına göre ise ergenlik yaşına geldiğinde son bulur.

Sürenin sonunda çocuğun babaya verileceğini söyleyenler olduğu gibi, anne ve babasından birini seçme konusunda özgür olduğunu söyleyenler de vardır.

Bugün çocukların yedi yaşlarında kendi işlerini yapabilecek hale geldiklerini söyleyerek, bakımı üstlenen kişinin yanından ayrılıp babasına verilmesi pek de uygun değildir. Çünkü genel olarak çocuğun okula başlama yaşı olan yedi yaş ve civarı çocuğun annesine fazlaca ihtiyacı olduğu zamanlardır. Ergenlik çağına kadar bakımını üstlenen hanımın yanında kalması, daha sonra muhayyer bırakılması bize göre daha uygundur.

J

Anne-baba ayrıldıktan sonra çocuğa bakan kişiye babanın ücret ödemesi zorunluluğu var mıdır?

Çocuğun bakımını üstlenen kişinin ücreti hak etmesi konusunda fıkıhçılar farklı görüşler öne sürmüşlerdir.

Hanefilerin görüşü şöyledir:

Çocuğun bakımını üstlenen kişi, çocuğun babası ile nikâhlı değilse ya da iddet bekliyor değilse, çocuğa bakma nedeniyle ücrete hak kazanır. Bu ücret kadına verilen emzirme ücreti ve çocuğun nafaka ücretinin dışında bir ücrettir. Buna göre çocuğun babası emzirme ücreti, bakım ücreti ve çocuğun nafakasını ödemek zorundadır.

Eğer çocuğa bakan kadın çocuğun babasının nikâhlı eşi ise ya da ric'i boşamadan dolayı iddet bekliyorsa ne emzirme ne de bakım için ücret alamaz. Çünkü bu durumda emzirme ve bakım annenin dini olarak sorumluluğudur. Bain boşama yüzünden iddet bekleyen kadının nikâh bağı tamamen koptuğu için bakım ücreti alamayacağı söylenmiştir. Ancak iddet tamamlandıktan sonra kadın ittifakla ücrete hak kazanır.³¹⁴ Ancak babanın bakım ücreti veremeyecek kadar fakir olması durumunda, anne ya ücretsiz olarak çocuğa bakar ya da hadâne hakkı bir sonraki kişiye geçer.

Şafiilere göre de çocuğun bakımını üstlenen anne bile olsa ücrete hak kazanır.³¹⁵

Malikilere göre çocuğun bakımını üstlenen anne, hadâne ücreti adı altında bir ücret alamaz. Ancak gerek anne olsun, gerekse çocuğa bakan kişi anne dışında birisi olsun, eğer fakirlerse ve çocuğun malı varsa, çocuğun malından fakir olduğu için bir miktar verilir. Ancak bu bakım hizmetinin karşılığı olarak değil, fakir oluşu nedeniyle verilir.³¹⁶

Çocuğun malı yoksa babasının malından verilir. Çünkü yabancı olan fakir bakıcıya baba ödeme yapıyorsa, anne buna öncelikle layıktır. Ancak bu fakir olması şartına bağlıdır.

314 İbn Âbidîn, Reddû'l-Muhtâr ale'd-Dürri'l-Muhtâr, 3/561

315 Şirbinî, a.g.e, 3/452.

316 Zeydan, a.g.e, 10/61

Hanbelîler de gerek annenin, gerekse anne dışındaki bakıcının hadâne ücreti alabileceği görüşündedirler.³¹⁷

Görüldüğü üzere dört mezhep ve Zeydiyye mezhebi, çocuğa bakan kişinin ücrete hak kazandığı konusunda neredeyse hemfikirdirler. Ancak Malikiler annenin fakir olmasını şart koşmuşlar ve verilen ücretin bakım ücreti değil, annenin fakir olması nedeniyle bir tür nafaka ya da bağış gibi olduğunu söylemişlerdir.

Sonuç olarak denilebilir ki; çocuğa bakan kişi gerek çocuğun annesi, gerekse bir başkası olsun babanın ücret verecek durumu varsa bakıcı ücrete hak kazanır. Çünkü bakıcıların çocuklarla ilgilenmesi, onları başka işler yaparak para kazanmalarını ve kendi geçimlerini sağlamalarını engeller.

Ayrıca anne için durum farklı olsa bile diğer bakıcıların ücret almaları; çocuğa daha iyi bakmalarına neden olacağından çocuğun yararı düşünülerek bakıcının gönlünü hoş edecek miktarda bakım ücreti vermek daha tutarlı görülmektedir.

317 Zeydan, a.g.e, 10/62.

BİBLİYOGRAFYA

Kuran-ı Kerim

Abdürrezzak, Ebu Bekr b. Hemmam, Musannef, Beyrut, 1972.

Ahmed b. Hanbel, Müsned, Kahire, 1313

Akkaya, Nejla, “İslam Hukukunda Kadının Sosyal ve Siyasal Hakları”, İslamda Kadın Hakları, Ankara, 1993.

Âlûsî, Ruhu'l-Meânî, Beyrut, 1405.

Ba'lî, Ahmed b. Abdullah, er-Ravdun-Nediyi, el-Matbaatus-Selefiyye ve Mektebetuhâ, t.y.y.y.

Bilmen, Ömer Nasuhi, İstilahat-ı Fıkhiyye Kamusu, İstanbul, 1967.

Buhârî, el-Câmius-Sahih, Kahire, t.y.

Cassas, Ahkamul-Kuran, Kahire, t.y.

Dârimî, Sünen, Dımeşk, 1349.

Dûyân, İbrahim b. Muhammed, Menarus-Sebil, el-Matbaatul-Haşimiyye, Beyrut, t.y.

Ebu Ceyb, Sadî, el-Kâmûsu'l-Fıkhî, Dımeşk, 1988

Ebû Davud, Sünen, İstanbul, 1981.

Ebû Şakka, Abdulhalim, Tahrirul-Mere, Kuveyt,1990.

Güler, Zekeriya, 40 Hadiste Kadın, Konya, 1997.

Güler, Zekeriya, 40 Hadiste Kadın ve Aile, İstanbul, 2001.

Günenç, Halil, Günümüz Meselelerine Fetvalar, İstanbul,1998.

Hâkim, Müstedrek,

Hamidullah, Muhammed, İslam Peygamberi, (çev. Salih Tuğ) İstanbul, 1990.

Heyet, Kuran Yolu,

Hukuk-u Aile Kararnamesi.

İbn Abidin, Haşiyetü İbn Abidin, Beyrut, 1992.

İbn Hacer, Fethul-Bari,

İbn Hazm, el-Muhalla, Beyrut, 1988.

İbn Kayyim, Zadul-Meâd, (çev. Mehmet Erdoğan ve diğerleri) İstanbul, 1990.

İbn Kesir, Tefsiru Kurânîl-Azîm, Beyrut, t.y.

İbn Kudame, Muğni, Beyrut, 1984.

İbn Mace, Sünen, Kahire,1952.

İbn Manzur, Lisanul-Arab, Beyrut,1994.

İbn Rüşd, Bidayetül-Müçtehid, Beyrut, 1955.

İbn Rüşd, el-Mukaddimât vel-Mümehhidât,

İbn Rüşd, el-Beyan vet-Tahsil, Beyrut, 1988

İbnul-Hümmam, Fethul-Kadir, Mısır, 1970

Karaman, Hayrettin, Kadının Şahitliği, Örtünmesi ve
Kamu Görevi, İslam'da Kadın Hakları, Ankara,1993

Kâsânî, Bedâiu's-Sanâî, Beyrut,1982

Kitab-ı Mukaddes, İstanbul,1997

Kudûrî, el-Kitab, İstanbul, 1979

Malik, Muvatta, İstanbul,1981

Merğınânî, el-Hidaye, İstanbul,1991

Meydânî, el-Lübâb, İstanbul, t.y. Dersaadet Kitabevi

Muhsin, Âmine Vedud, Kur'an ve Kadın, İstanbul, 1977

Münâvî, et-Tevkîf alâ Mühimmâti't-Teârîf,
Dimeşk,1990

Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Kahire, 1955

- Nesâî, Sünen, İstanbul, 1992
- Nesefî, Tılbetü't-Talebe, Beyrut, 1995
- Râzî, Fahrüddin, Tefsir-i Kebir, Beyrut, 1990
- Tecrid-i Sarih Tercüme ve Şerhi
- Serahsî, el-Mebcut, Beyrut, 1978
- Şafîî, el-Ümm, Beyrut, t.y. Dar'ül-Marife
- Şevkânî, Neylü'l-Evtâr, Kahire, 1993
- Şirbinî, Muğni'l-Muhtâc, Mısır, t.y. Mustafa el-Bâbî el-Halebî Matbaası
- Tayâlisî, Müsned,
- Tirmizî, Sünen, İstanbul, 1992
- Uysal, Şule, Kadın ve Aile İlmihali, Konya, 2002
- Yazır, Elmalılı Hamdi, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul, 1979
- Zehebî, Mizanü'l İ'tidâl, t.y y.y.
- Zeydan, Abdulkerim, el-Mufassal fî Ahkâmi'l-Mer'e ve'l-Beyti'l-Müslime, Beyrut, 1994

İÇİNDEKİLER

İbnü'l-Cezerî.....	
Eserleri.....	
Önsöz.....	
Allah'ı Zikretmenin Fazileti.....	

Duânın Fazileti.....
Peygamber Efendimize Salât Ve Selâm Getirmenin Fazileti.....
Zikrin Âdâbı.....
Duânın Âdâbı.....
Duâ'nın Kabul Edilme Vakitleri Ve Durumları.....
Duânın Kabul Edildiği Yerler.....
Duâları Kabul Edilenler Ve Ne İle Kabul.....
Edildikleri.....
İsm-İ A'zam.....
Esmâ-İ Hüсна.....
Duâ'nın Kabul Edilmesinin Alâmetleri.....
Sabah Ve Akşam Zikirleri.....
Gece Ve Gündüz Yapılan Duâlar.....
Gece Yapılacak Duâlar.....
Gece Neler Okunur?.....
Uyurken Ve Uyanırken Yapılacak Duâ Ve Zikirler.....
Rüya Görmenin Âdâbı.....
Temizlik.....
Camiye Giderken Okunacak Duâ Ve Zikirler.....
Ezan.....
Farz Namazlardan Sonra Yapılacak Duâlar.....
Tilâvet Secdesinde Okunacak Duâlar.....
İki Secde Arasında Nasıl Duâ Eder?.....
Teşehhüd.....
Salât Ve Selâm'ın Özelliği.....
Nafileler.....
Belirli Namazlar.....
Yağmur Duası Namazı.....
Tavaf Namazı.....
Kâbe'de Kılınan Namaz.....
İstihare Namazı.....
Evlenmek İçin Kılınan Namazı.....
Tevbe Namazı.....
Kayıp Eşyanın Bulunması İçin Kılınan Namaz.....
Kur'an'ı Kolay Ezberlemek İçin Kılınan Namaz.....
Sıkıntı Ve İhtiyaç Namazı.....
Tesbih Namazı.....
Yoldan Geliş Namazı.....
Yemek İçmek Ve Oruçla İlgili Duâlar.....

Zekât.....
Seferle İlgili Duâlar.....
Hac.....
Cihad.....
Evlilik.....
Bulut Şimşek Yağmur Rüzgâr Ay İle İlgili Duâlar.....
Giyim Kuşamla İlgili Duâlar.....
Çarşı Pazar İle İlgili Duâlar.....
Meclisin Keffareti.....
Mal Mülk İle İlgili Duâlar.....
Çocukla İlgili Duâlar.....
Görmeyle İlgili Duâlar.....
Horoz Ve Benzeri Şeylerin Sesi Duyulduğu Zaman Ne Denir?.....
Selâm.....
Nasıl Sabahladın Diyene Ne Denir?.....
Çağrılınca Ne Denir?.....
Malını Ve Ailesini Feda Edene Yapılan Duâ.....
Borcunu Ödeyene Yapılan Duâ.....
İyilik Yapana Yapılan Duâ.....
Müslüman Olana Öğretilen Duâ.....
Üzüntü Ve Keder Hissedilince Yapılacak Duâ.....
Korkulduğunda Yapılacak Duâ.....
Şeytanı Kaçırma İçin Yapılacak Duâlar.....
Aksırana Yapılan Duâ.....
Kulağı Çınlayan Ne Söyler.....
Ayak Uyuştüğünde Ne Söylenir.....
Öfkelenildiğinde Ne Söylenir.....
Dili Bozuk Olana Söylenecek Duâlar.....
Borçlu Olanın Yapacağı Duâ.....
Nazar Değmiş Kimseye Yapılacak Duâ.....
Cin Dokunana Okunacak Duâlar.....
Deliye Okunan Duâ.....
Yılan Ve Akrep Sokmuş Okunacak Duâlar.....
Yanmış Kimseye Okunan Duâ.....
Prostat Hastasının Okuduğu Duâ.....
Yara Veya Yaralanma.....
Göz Ağrısından Dolayı Okunacak Duâ.....
Tifoya Sıtmaya Yakalanın Yapacağı Duâ.....
Bir Ağrı Hissedilince Okunacak Duâ.....

Hasta Ziyaretinde Nasıl Duâ Edilir.....
Ölmek Üzere Olanın Yapacağı Duâlar.....
Çocuğu Ölene Nasıl Duâ Edilir?.....
Taziyede Ne Söylenir?.....
Cenaze Namazı Nasıl Kılınır?.....
Kabre Konulduğu Zaman Nasıl Duâ Edilir?.....
Mezar Başında Duâ.....
Kabir Ziyareti.....
Zikrin Fazileti.....
Kimlik Hadisi.....
İstiğfâr.....
Kur'an-I Kerim'in Fazileti.....
Fâtiha Sûresinin Fazileti.....
Bakara Sûresinin Fazileti.....
Bakara Ve Âli İmran Sûrelerinin Fazileti.....
Âyete'l-Kürsî'nin Fazileti.....
Bakara Sûresinin Sonunun Fazileti.....
En'am Sûresinin Fazileti.....
Kehf Sûresinin Fazileti.....
Yâsin Sûresinin Fazileti.....
Fetih Sûresinin Fazileti.....
Mülk Sûresinin Fazileti.....
Zilzâl Sûresinin Fazileti.....
Kâfirûn Sûresinin Fazileti.....
Nasr Sûresinin Fazileti.....
İhlâs Sûresinin Fazileti.....
Felak Ve Nâs Sûrelerinin Fazileti.....
Belli Vakitlere Mahsus Olmayan Duâlar.....
Niyaz.....
İçindekiler.....

